

- Yeni -

30 Günlük Vaaz

Ramazan-ı Şerif

2022

3.Cilt

irtibat: erbayyeniceri@gmail.com

Ramazan-ı Şerifin
Üçüncü 10 günü için
10 Mevzuda 15 Adet
Vaaz.

2022 RAMAZAN-I ŞERİF SOHBET MEVZULARI

S.NO	SOHBET MEVZUSU
21	İSLAMDA ÂİLE HAYATI VE MAHREMİYYET
22	SADAKA VE MÂLİ CİHAT
23	EVLAT TERBİYESİ
24	KANÂT TEVEKKÜL VE NİMETLERE ŞÜKÜR
25	VERÂ TAKVA VE ZÜHD
26	KADİR GECESİ VE FAZİLETİ
27	AHLAKI ZEMİME (HASED, KİBİR, UCÜB GIYBET VE SÜ-İ ZAN)
28	DÜNYANIN FANİLİĞİ ÂMALİ SALİHAYA DEVAM ETMENİN LÜZUMU
29	SADAKA-I FITİR
30	BAYRAM SOHBETİ

Vaaz Mevzuu:

TESETTÜR VE MAHREMİYYET

Acil lazım olan zamanlar için Küçük Hacimli Hazırlanmıştır.
09.04.2022

İrtibat: Mail yolu ile sağlanmaktadır
erbayyeniceri@gmail.com

VAAZ: TESETTÜR VE MAHREMİYET

1- TESETTÜR

Tesettür, lügatte gizlenme ve örtünme demektir. Şer-i Şerifimizde ise; kadın ve erkeğin avret mahallini kapatmak için örtünmesi manasına gelir.

A- ERKEK VE KADINDA AVRET MAHALLİ

Avret lügatte, eksik ve gedik demektir. İstilahta ise, örtülmesi vacip olan uzuvlar manasında kullanılır.¹

Erkeğin avreti **göbek kısmından, dizlerinin altına kadar** olan yerlerdir. Dizler avret olup göbek avret değildir.²

Hür kadının, yabancı erkeklere karşı **yüzü, elleri ve ayakları** hariç her yeri avrettir.³

Erkeğin, nikâhlı hanımının başından ayağına kadar her yerine bakması ve dokunması helâldir. Aynı şekilde hanımı da, beyinin her yerine bakabilir.⁴ (Fetva böyle olmakla birlikte, tavsiye olunan, takva yolunu seçip zaruret olmaksızın bakılmamasıdır.)

Kadın yabancılara karşı zikredilen üç azasını örtmeyebilir. Ancak yabancı erkeğin bu sayılan yerlere bakması şehvet olmadığı zaman helâl olur. Eğer şehvetle bakarsa eline veya yüzüne de baksa haram olur. Çünkü Resülüllah (s.a.v.) Efendimiz, **“gözler de zina eder”**⁵ buyurmuştur. Gözlerin zinası şehvetle bakmaktır. Çünkü şehvetle kadına bakmak haram olan zinaya düşmenin sebebidir.⁶

Bu hususta Hazret-i Âişe (r.anha) şöyle buyurur: **“Ecnebî kadınlara nazarın hürmeti, tahrîk-i fitne korkusuna bina kılınmıştır. Hâlbuki kadınların bütün güzellikleri yüzlerinde toplanmış olduğundan bir kadının yüzüne nazar husûsunda fitne ve fesâd korkusu, sâir a'zâsına nazardan daha fazladır”**⁷

Hz. Aîşe validemizin bu ihtiyatlı içtihadı gösteriyor ki efdal olan, erkek ve kadınların, karşı cinslere karşı zaruret olmadıkça gözlerini yummasıdır.

Mahrem olmayan genç kadınların yüzleri ve ellerine dokunmak veya onlar ile musâfaha yapmak ise **şer'an haramdır**. Zîrâ bu uzuvlara bakmak zarureten helal kılınmıştır, dokunmakta ise zarûret yoktur.⁸

Kadının erkeğe bakması ve kadının kadına bakması, aynen erkeğin erkeğe bakması gibidir. Yani göbeğinden dizinin altına kadar olan yeri hariç her yerine bakabilir. Ancak şehvetten emin olmazsa bakması helâl olmaz.⁹

Kadının elbisesi dar olup vücuduna yapışmakla ve ince olup altını göstermekle vücudunu belli ederse, bakmak caiz olmayıp, erkeğin gözünü yumması lazım gelir. Çünkü bu durumdaki kadın, Resülüllah (s.a.v.) Efendimizin **“Giyinmiş çıplaklar”**¹⁰ buyurdularındandır. Eğer elbisesi vücudunu belli etmezse kadının elbisesine bakmakta bir beis yoktur. Çünkü bu durumda kişinin bakışı kadının vücuduna olmayıp elbisesindedir.¹¹

Kadınlar, mahrem denilen, nikahlanması kendisine haram olan yakın akrabası erkeklere karşı, **dizinden göğüslerine kadar olan yerleri hariç**; baş, kulak, göğüs, dizlerine kadar baldırları ve kolları avret değildir.¹²

¹ Elmalılı, Alfabetik İslam Hukuku ve Fıkıh İstilahları Kamusu, c.1, s.115

² Dürer, c.1, s.313

³ Dürer, c.1, s.59

⁴ Bedayi, c.4, s.289

⁵ Müsned-i Ahmed ibn-i Hanbel, Hadis No:8183

⁶ Bedayi, c.4, s.295

⁷ İskilipli Atıf Efendi, Tesettür Risalesi

⁸ İskilipli Atıf Efendi, Tesettür Risalesi

⁹ Dürer, c.1, s.313

¹⁰ Sahih-i Müslim, Hadis No: 3971

¹¹ Bedayi, c.4, s.294

¹² Bedayi, c.4, s.291; Dürer, c.1, s.314

Ancak bu kadınlara bakmanın helâl olması, beyan olunduğu gibi şehvet olmadığı zamandır. Eğer şehvet duyarsa veya baktığı ve dokunduğu zaman şehvet duyacağına zann-ı galibi varsa, o zaman bakmak ve dokunmak haram olur. İsterse annesi olsun. Çünkü bu durumda harama düşmesinden korkulur.¹³

Akraba olmadığı halde kendisiyle nikâhlanması haram olan kadınlar ki, kayın valide, gelin, üvey ana, üvey kız, süt ana, süt kız kardeşler ve süt kızı gibi kadınların hükmü de nikâhlanması haram olan yakın akraba kadınlar gibidir.¹⁴ Lakin bu kısımdaki kadınlara karşı daha dikkatli ve ihtiyatlı olmalıdır.

Bir erkeğin mahremi olan bir kadınla bir yerde baş başa kalması mubahtır, ancak süt kız kardeşi ile genç kayın valide bundan müstesnadır yani onlarla halvet caiz değildir.¹⁵

Müslüman kadın, kâfir ve fasık kadınların yanında açılmaz, erkekten korunduğu gibi korunur. Çünkü o kadınlar onun vücudunu başka erkeklere anlatabilirler.¹⁶

Erkek olsun kız olsun dört yaşına kadar çocuğun avreti yoktur. Dört yaşından on yaşına kadar sadece ön ve arka edep yerleri avrettir, diğer yerleri avret değildir. Fakat bunu on yaş diye sınırlandırmak da uygun değildir. Çocuğun gelişmesine göre farklıdır. On yaşından sonra erkek çocuk balığ, kız çocuk balığa hükmündedir.¹⁷

Yüzünde henüz tüy bitmemiş erkek çocuk, kız gibi güzel olursa bunun hükmü kadınların hükmüdür; başından aşağıya avrettir. Şehvetle bakmak haramdır. Lâkin onun ile halvette ve şehvetsiz bakmakta beis yoktur. Bu sebeple kadın gibi örtünmekle emrolunmaz.¹⁸ Böyle bıyıkları yeni çıkmaya başlamış, henüz sakalı çıkmayan gence emred denilir ki ona şehvetle bakmanın zararı bir kadına şehvetle bakmaktan daha şiddetlidir. Çünkü onun ile şehvetini tatmin ebedi haramdır. Her kadınla beraber iki şeytan vardır. Halbuki emred ile beraber on sekiz şeytan vardır.¹⁹

B- TESETTÜRÜN FARZİYETİ

Tesettürün farziyeti, **kitap, sünnet ve icmâ** ile sabittir. Tesettürün farziyetini kabul etmek dîni bir şarttır. Farziyyetine inandığı halde, örtünmeyen kimse ise günahkâr olur.

Allah-ü Teala Nur Suresi'nin 30 ve 31. Ayet-i Kerimelerinde Peygamberimiz (s.a.v.)'e hitaben şöyle buyuruyor:

قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَعْضُوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ * وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَعْضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ آبَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ أَبْنَاءِهِنَّ أَوْ أَبْنَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوِ التَّابِعِينَ غَيْرِ أُولِي الْإِرْبَةِ مِنَ الرِّجَالِ أَوِ الطِّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَى عَوْرَاتِ النِّسَاءِ وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

“Mümin erkeklere söyle gözlerini sakınsınlar ve ırzlarını muhafaza etsinler, bu kendileri için daha temizdir, her halde Allah ne yaparlarsa habîrdir.” “Mü'min kadınlara da söyle gözlerini sakınsınlar, ırzlarını muhafaza etsinler, ziynetlerini açmasınlar, zahir olanı başka ve baş örtülerini yakalarının üzerine vursunlar, ziynetlerini açmasınlar...”

Ayet-i Kerime'de geçen “başörtülerini yakalarının üzerine vursunlar” ifadesi şöyle tefsir olunmuştur:

“Başörtülerini yakalarının üzerine vursunlar, başlarını, saçlarını, kulaklarını, boyunlarını, gerdanlarını, ziynetlerini açık tutmayıp bu suretle sımsıkı örtünsünler ve o halde bu emri ifâ edebilecek başörtüsü kullansınlar. Müfessirlerimizin nakline göre, cahiliyye kadınları da hiç başörtüsü kullanmaz degillerdi.”²⁰

¹³ Dürer, c.1, s.314

¹⁴ Dürer, c.1, s.314

¹⁵ Haşiyetü Reddi'l-Muhtar ale'd-Dürri'l-Muhtar, c.6, s.685-686

¹⁶ Fetavâ-i Hindiye, c.5, s.404

¹⁷ El-Fıkhu ale'l-Mezâhibi'l-Erbe'a, s.185

¹⁸ Haşiyetü Reddi'l-Muhtar ale'd-Dürri'l-Muhtar, c.1, s.438

¹⁹ Ruhul-Beyan Tefsiri, c.3, s.197-198

²⁰ Elmalılı, Hak Dini Kur'an Dili

“Tabi’în’in büyüklerinden Sa’îd bin Cübeyr Hz. diyor ki: Vakt-i cehâlette Arab kadınlarının âdetleri başlarına câr yani başörtüsü örtüp iki omuzları arasından arkaya doğru sarkıtarak tamâmen gerdanlarıyla göğüslerinin bir kısmını açık bırakmaktı.

O asırda kadınların diğer bir âdetleri de süslenmekten sonra evlerinden çıkıp gerek iyi ve gerek fena her kim olursa olsun ecnebî erkeklerle ihtilât ederek konuşup görüşmekti.

Hicret-i Nebeviye’nin dördüncü senesinin zilka’desine kadar ehl-i İslâm arasında bu iki çirkin cahiliye adeti devam etmiştir. Mezkûr tarihte hicâb âyetleri nazil olarak bu âdetleri kaldırmış ve birçok menfaati içinde bulunduran iki nevi’ tesettürü farz kılmıştır.

Birincisi bulûğa ermekten îtibâren her kadının cilbâb ile yani başından îtibaren bütün bedenini bürüyecek geniş bir elbise ile vücûdunu tamamen örtüp mahreminden başka hiçbir kimseye şer’an ruhsat verilen miktardan fazla hiçbir 'uzvunu göstermemek,

İkincisi de meşru bir ihtiyaç olmadıkça evlerinden çıkıp yabancı erkekler bir arada bulunmamaktır.

Bu sûretle kadınlar, lâyık oldukları hürmetli mevkiye nail olmuşlar ve insanlar arasında küçük düşürülmekten ve yabancıların taarruzundan emin kılınmışlardır.”²¹

Büyüklerimiz bu Ayet-i Celileler (Nur Suresi 30-31) hakkında şöyle buyurmuşlar:

“Yaşadığımız memleketin örfleri, adetleri, kanunları var, demokrasi var. Bu sebeple hiç kimse tesettüre, örtünmeye zorlanamaz. Herkes dilediği kadar örtünüyor. Sokakta çıplak gezen yok ama, İslamî ölçülere riayet mecburiyeti de yok. Müslüman olmak mecburiyeti de yok. -Zaten hiçbir zaman da olmamıştır- Ama cemiyette alabildiğine bir hürriyet havası esiyor. Böyle olunca bilhassa yaz aylarında kadınlar tesettüre riayet etmiyorlar, erkeklerin nazarları onlar için bir mana ifade etmiyor. Biz Müslüman bir topluluk olduğumuz için, hiç kimsenin işine karışmıyoruz. Bizim sözümüz, Allah’a iman edenlere; Kitabullah da, Allah’ın beyan ettiği emirlere, tavsiyelere uyanlardır. Müslüman câmiasının dışındakiler istediği gibi hareket etmekte serbesttirler. Onun vebali, günahı, sevabı herkesin kendine aittir, biz ehl-i imana hitap ediyoruz. Nitekim Ayet-i Celile’de **قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ** buyuruluyor. Fıkıh kitaplarımızda kadın ve erkeğin nerelerinin avret sayıldığı, tesettürlerinin farz olduğu açık açık beyan edilmiştir. Ayrıca, **وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ** ayet-i celilesinde ziynetlerini de açığa çıkarmaları, yabancıları göstermeleri yasaklanmıştır.”

31. Ayet-i Kerime’de geçen “ziynet” tabiri ile alakalı olarak tefsir kitaplarımızda şu şekilde izahlar yapılmaktadır: “Kadının ziyneti denince örfte (insanlar arasında), taç, küpe, bilezik ve emsali süs takıları ile sürme-kına gibi şeyler ve elbise süsleri akla gelir. Nitekim A’raf Suresi’nin 32. Ayet-i Kerimesi’nde elbise demek olduğu beyan edilmiştir. O halde bu ziynetleri açmak yasaklanınca, bunların mahalli olan bedeni açmak evleviyetle yasaklanmış olur. Yani bedenlerini açmak şöyle dursun üzerlerindeki ziynetleri bile açmasınlar.”²²

وَلَا يَبْرُؤْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ ayet-i celilesi için Büyüklerimiz şöyle

buyurmuşlardır: “Vücutlarının süslerinden, güzelliklerinden meydana çıkaracak, belli edecek şekilde, -büsbütün meydana çıkmasa bile- belli edecek şekilde ayaklarını yere vurmasınlar. Tefsir-i şeriflerde, eskiden kadınlar ayaklarına da kollarına taktıkları gibi bilezik takarlarmış da, bunları belli edecek şekilde ayaklarını vurmasınlar diye mana vermişler. Öyle mana vermek doğrudur da, kadınların yürüyüşlerine dikkat ederseniz, yüzük gibi, küpe gibi şeylerin sesleri duyulmasa bile, ayaklarını yere vurdukları zaman, bilhassa birazda yüksek topuklu olduğu zaman vücutlarının, kadın olarak Allah’ın kendilerine verdiği nimetlerden bazı uzuvların titremesi, oynaması, -göğüs gibi, kalçalar gibi – bunları belli etmeleri için o tarzda hareket etmesinler. Yürüyüşlerinde bile edepli olsunlar, sokakta yürürken dahi bir kadın olarak, kadınlık ziynetlerini, erkeklerin dikkatini çekecek şekilde, belli edecek şekilde yürümesinler.”

Yine Cenab-ı Hak Ahzab süresi 59. Ayet-i Kerimesinde:

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لَأَزُوجِكُمْ وَبَنَاتِكُمْ وَنِسَاءَ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَى أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذِينَ وَكَانَ اللَّهُ عَفُورًا رَحِيمًا

“Ey o peğamber, zevcelerine, kızlarına ve mü’minlerin kadınlarına hep söyle: Cilbablarından üzerlerini sıkı örtsünler, bu onların tanınmalarına, tanınıp da eza edilmemelerine en elverişli olandır, bununla beraber Allah ğafur rahim bulunuyor ” buyurmuştur.

²¹ İskilipli Atıf Efendi, Tesettür Risalesi

²² Elmalılı, Hak Dini Kur’ân Dili

Cilbab: Kamus'ta, kadın taifesine mahsus geniş bir elbise, ki buna üstlük de denir; Müncid'de, gömlek veya geniş bir libas²³; Raid'de, kadının başını ve göğsünü örttüğü geniş bir libas²⁴; Ahteri'de, câr, milhâfe yani çarşaf²⁵; İbni Abbas Hz.'ne göre vücudu baştan sona örten şey; İbn-i Kesir'e göre, başörtüsünün üzerine örtülen rida, yani ikinci bir örtü; Ebussuud Hz.'nin izahlarıyla, başörtüsünden geniş, ridadan küçük bir libastır ki, kadın onu başına atar, bir miktarını da göğsüne sarkıtır.²⁶

Görülüyor ki, tefsir alimleri ile lügât alimleri, cilbâbın ne olduğu hususunda birbirine yakın manalarla tarifler yapmışlardır. Ortaya çıkan en kuvvetli görüşe göre cilbâb, kadının başını ve yüzünün bir kısmını örttüğü, fazlasını göğsü üzerine sarkıttığı, kadınların sokağa çıkarken iç elbiselerinin üzerine attıkları, dört köşe ve kolsuz bir kumaştır. Ayet-i Kerime'de geçen (yüdnîne) kelimesinin masdarı olan idnâ, sarkıtmak ve yaklaştırmak demektir. "Alâ" harf-i cerri ile sılalandığı zaman tazmin suretiyle sarkıtmak manasını da ifade ettiğinden, üzerini sıkı örtmek demek olur.²⁷

Ümm-ü Seleme (r.anha) şöyle demiştir: "Ahzab süresinin bu elli dokuzuncu ayeti nazil olduğu vakit Ensar kadınları, üzerine siyah örtüler giyerek öyle bir sekinet ile çıkmışlardı ki başları üzerinde kuşlar varmış gibi."²⁸

Ahzab Suresi'nin 53. Ayet-i Kerimesinde ise şöyle buyruluyor:

... وَإِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَاسْأَلُوهُنَّ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ ذَلِكُمْ أَطْهَرُ لِقُلُوبِكُمْ وَقُلُوبِهِنَّ وَمَا كَانَ لَكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا رَسُولَ اللَّهِ وَلَا أَنْ تَنْكِحُوا أَزْوَاجَهُ مِنْ بَعْدِهِ أَبَدًا إِنَّ ذَلِكُمْ كَانَ عِنْدَ اللَّهِ عَظِيمًا

"...Hem haremlerine gerekli bir şey soracağınız vakit de perde arkasından sorun, öyle yapmanız hem sizin kalpleriniz ve hem onların kalpleri için daha temizdir, ve sizin Rasulullah'a eza etmeniz olamaz, arkasından zevcelerini nikah etmeniz de olamaz. Çünkü o günah, Allah indinde çok büyük bulunuyor."

Annelerimiz olan peygamber zevceleri için gelen hükmü ifade eden ayet-i kerime, sair kadınlar ile muamelenin nasıl dikkat edilerek yapılması gerektiğine de delalet etmektedir.

Peygamberimiz (s.a.v.) de, Hz. Aişe validemizin ablası Hz. Esmâ'ya (baldızına) hitaben,

يَا أَسْمَاءُ إِنَّ الْمَرْأَةَ إِذَا بَلَغَتْ الْمَحِيضَ لَمْ يَصْلَحْ أَنْ يُرَى مِنْهَا إِلَّا هَذَا وَهَذَا وَأَشَارَ إِلَى وَجْهِهِ وَكَفَّيْهِ

"Kadın baliğa olduktan sonra şurası ve şurasından başka yerlerinin görülmesi caiz değildir" buyurarak mübarek ellerini, yüzünü işaret buyurmuşlardır.²⁹

C- TESETTÜRÜN FARZİYETİNİN HİKMETLERİ

Dinimizin hükümleri, insanlar arasında vukuu muhtemel olan şer ve mefsedetleri mümkün olduğu kadar def ve izâle etmek üzere binâ kılınmıştır.

Erkekler ile kadınların bir arada bulunmaları ve yekdiğerlerine nazarları aşk ve muhabbeti tahrik edip ekseriyâ gayr-ı meşru fiillerin talebine vesile ve sebep olduğu için, bu kapının kapanması icab etmiştir. Onun için Dîn-i Celîl-i İslâm fuhşu menettiği gibi, ona davet eden ve vesile olan her şeyi de menetmiştir.

Dinimizce, fuhşun cezâsı olmak üzere bir takım cezalar tesbit edildiği gibi, fuhşa vesile olacak yolları kapatmak üzere de tesettür farz kılınmıştır.

Peygamberimiz (s.a.v) şöyle buyururlar:

مَا تَرَكَتُ بَعْدِي فِتْنَةً أَضَرَّ عَلَى الرَّجَالِ مِنَ النِّسَاءِ

"Benden sonra, kadınlar kadar, erkekler üzerine daha zararlı bir fitne bırakmadım."³⁰

Hadis-i şerifte beyan edilen fitnenin, başta tesettürün terkedilmesiyle ortaya çıkacağı aşikardır.

Selman-ı Farisi (r.a.): "Bir kimsenin avret mahallini görmektense iki defa ölmeyi tercih ederim," buyurur.

²³ Müncid, c.1, s.96

²⁴ Raid, c.1, s.520

²⁵ Ahteri, s.206

²⁶ Tefsîr-i Ebu's-Suud, c.5, s.239

²⁷ Elmalılı, Hak Dini Kur'an Dili

²⁸ Elmalılı, Alfabetik İslam Hukuku ve Fıkıh İstılahları Kamusu, c.4, s.420

²⁹ Beyhakî, Sünen-i Sügrâ, Hadis No: 2462

³⁰ Beyhakî, Sünen-i Sügrâ, Hadis No: 2467

Haya, imanın; tesettür utanmanın ayrılmaz bir lazımıdır. Bunun içindir ki, Peygamber (s.a.v.) Efendimiz: “Avret mahallimi, içimdeki elbiseden saklamaya güç yetirebilseydim elbette saklardım,” buyurmuşlardır.

Hz. Ebu Bekir (r.a.) def-i hacet için helaya vardığında utancından başını örter, Ebu Musa’l-Eş’ari (r.a.) ise: “Karanlık odada yıkanırım da Allah’tan utancımın belimi doğrultamam.” diye buyururlardı.

Açıklığın saadet getirmediğini, aksine bir takım sıkıntılara sebebiyet verdiğini gayr-i müslimlerden birçokları dahi itiraf etmektedirler. Fransızların büyük ve meşhur şairesi Madam Dolaro Maridos, Türkiye’de bulunduğu günlerde Türk dostlarına şöyle demiştir:

“Türk ve müslüman kadınlar örtündüklerinden dolayı içinde buldukları saadeti bilsinler. Örtünmek ve erkeklere karışmamak onlar için ne büyük bir saadettir.

Örtünmeyen, bilakis açılan, süslenerek erkeklere karışan kadınlar birçok hususlarda ne büyük bir endişe ve ızdırıp içindedirler. Açılan, süslenen ve erkeklere karışan kadınların, buldukları cemiyetteki erkekler tarafından daha çok beğenilmek için çektikleri sıkıntıları, kendi beylerinin de diğer kadınları kendileri üzerine tercih etme ihtimalinin kendilerine verdiği tarifsiz azabı, sizin örtünen ve erkeklere karışmayan kadınlarınız bilemezler!”³¹

D- GİYİNMENİN ADABI

“Soğuk ve sıcak defedip avret yerini örtecek kadar giyinmek farzdır. Allah’ın nimetini izhar için iyi elbise giymek müstehaptır. Bayramlarda, Cuma günlerinde ve toplantılarda süs için kıymetli ve güzel elbiseler giymek mubahtır. Her zaman böyle çok iyi şeyler giymemelidir. Gurur ve kibre sebep olur, fakirleri kızdırıp gücendirir. Kibirlenmek ve insanlara övünmek için güzel elbise giymek mekruhtur.”³²

Giyim kuşamda kişiye uygun olan, akran ve emsaline uygun giyinmektir. Çok kıymetli veya çok eski elbise giymek uygun olmaz. Kibirlenmemek şartıyla ara sıra güzel ve kıymetli elbise giymekte beis yoktur. İmam-ı Azam Efendimiz kıymetli elbise giyer idi.

Fasık ve facirlerin giydiği elbiseleri giymek mekruh olur. Lâkin aynı elbiseyi bütün insanlar giymeye başlarsa, insanların âdet ve şîarı olursa mekruh olmaz.³³

İslâmî bir elbise şekli yoktur. Çünkü Resülüllah (s.a.v) bir elbise modeli üzerinde durmamıştır. Ancak bazı elbiselerin giyilmesi, o elbisedeki bazı hususiyetler sebebiyle yasaklanmıştır. Bu hususiyetler;

- 1-Kâfirlerin özel elbiseleri yani kafirler için şiar olan elbiseler,
- 2-Kibir için giyilen elbise,
- 3-Erkekler için ipek elbise,
- 4-Erkeklerin kadın elbisesi, kadınların erkek elbisesi giymesi.

Ayrıca vücut hatlarını belli edecek kadar dar ve altını gösterecek kadar şeffaf elbise giymek de caiz değildir.

Abdurrahman bin Avf (r.a)’ın kerimesi Hz. Hafsa validemiz, Hz. Aişe validemizin yanına ince bir eşarp ile girmiş, Hz. Aişe validemiz onun eşarbını ikiye katlayarak kalınlaştırıp ona giydirmiştir.³⁴

Dinimiz, müslümanın hayatının her safhasına hükümler ve edep koyduğu gibi, giyinmek ve giyinmenin şekli hakkında da hükümler ve ölçüler koymuştur. Elbisenin en başta gelen şartlarından biri, giyen kişiyi dinimizin istediği şekilde örtmesi, onun çirkin (avret) yerlerini kaybetmesi, sıhhi noktadan da bünyesine uygun olmasıdır.

Daracık elbiselerin bu vasıfları haiz olduğunu söylemek mümkün değildir. Öyle ise kadın ve erkeklerin altlarına ve üstlerine giydikleri daracık, vücut hatlarını kaybetmeyen, bilakis ortaya çıkararak, karşı cinsi tahrik etmekten başka bir işe yaramayan elbiseler sıhhate aykırı olduğu gibi tesettür için de kafi olamazlar. Peygamber Efendimiz (s.a.v.);

صَنَفَانِ مِنَ أَهْلِ النَّارِ لَمْ أَرَهُمَا قَوْمٌ مَعَهُمْ سِيَاطٌ كَأَذْنَابِ الْبَقَرِ يَضْرِبُونَ بِهَا النَّاسَ وَنِسَاءٌ كَاسِيَاتٌ عَارِيَاتٌ مُمِيلَاتٌ مَائِلَاتٌ رُغُوسُهُنَّ كَأَسْنِمَةِ الْبُخْتِ الْمَائِلَةِ لَا يَدْخُلْنَ الْجَنَّةَ وَلَا يَجِدْنَ رِيحَهَا وَإِنَّ رِيحَهَا لِيُوجَدُ مِنْ مَسِيرَةِ كَذَا

“İnsanlardan iki sınıf cehennem ehlinde olacaktır. Ben onları henüz dünya gözü ile görmedim. Biri, ellerindeki, hayvan kuyruğu gibi kırbaçlarla insanlara vuran topluluk; diğeri de giyindikleri halde çıplak olan, Allah’ın itaatından çıkmış ve başkalarına da kötü fiillerini öğreten,

³¹ Tarihî Deyimler, c.3, s.476

³² Haşiyetü Reddî'l-Muhtar ale'd-Dürri'l-Muhtar, c.6, s.666-667

³³ Hediyyetü'l-Alaiye, s.295

³⁴ Muvatta', Hadis No:6

başları deve hörgücü gibi olan kadınlardır... Onlar cennete girmezler ve cennetin kokusunu, o koku şu kadar mesafeden duyulabildiği halde, alamazlar.” hadis-i şerifleriyle bu hakikati ifade eder.³⁵

İnsanlar hem sûret hem de sîret yönünden sevdikleri kimselere benzemeye çalışırlar. Peygamberimize ittiba’, ona sûreten ve sireten benzemekle kemal bulur. Bir taraftan onu sevdiğimizi söyleyip, diğer taraftan ehl-i küfrün ve fasıkların giydikleri kıyafetlere özenip onları tercih etmek kişiyi iman dairesinden çıkmaya sebep olacak, benzeme bataklığına düşürebilir.

Hoca ve talebenin âdabı anlatılırken hoca ve talebenin bir de evinde dikkat etmesi gereken şu mühim hususa dikkat çekilir:

قَدْ تَقَدَّمَ أُمَّهُمَا قُدْوَةً لِلْمُتَدَبِّرِ ، فَإِذَا فَعَلَتْ زَوْجَةً أَحَدِهِمَا شَيْئًا نُسِبَ ذَلِكَ لِلشَّرْعِ ، وَصَارَ حُجَّةً فِي الدِّينِ غَالِبًا

“Hoca ve talebe (ehl-i ilim olmaları münasebetiyle) mukteda bihtir. Bunların zevcesi (ev halkından biri) bir şey yaptığı zaman o şey, şer’a nisbet olunur. (Demek ki dinimizde bu caizmiş, bu işi o yaptığına göre bu yapılabilmemiş de biz bilmiyor muşuz, denilir) Ve umumiyetle bu artık onlar için, dinde bir hucdet (o işe heveslenenler için bir fetva) olur.”³⁶

Bunun için özellikle ehl-i ilim olanlar, gerek kendileri, gerekse ev halkıyla her hususta olduğu gibi kılık-kıyafet hususunda da numune-i imtisal olmalı, ifrat ve tefritten uzak, mütedil bir tarz üzere bulunmalıdır.

2- MAHREM (MUHARREMÂT)

Mahrem, lügatte: Allah-ü Teâlâ’nın haram kıldığı şeydir.³⁷ Şer-i Şerifte ise: Akrabalıktan dolayı **nikâhı haram olan** kimsedir, diye tarif edilmiştir. Mukabili “gayri mahrem - nâ mahrem”dir.³⁸

Muharremât; evlenilmesi haram olan kadınlardır. Ebediyyen haram olanlar ve muvakkaten (geçici) haram olanlar diye iki kısımdır. Ebediyyen haram olanlar üç kısımda mütalaa edilir:

Nesep sebebi ile haram olanlar: Analar, kızlar, kız kardeşler, halalar, teyzeler, birader kızları ve hemşîre (kız kardeş) kızlarıdır. Analar tâbirine nineler de dâhildir. Kızlar tâbirinde –ne kadar aşağı inerse insin- kendi kızları ve kız torunları dâhildir.

Ahzâb Sûresi’nin 50. Âyet-i kerimesinde amca, hala, teyze ve dayıkızlarının (mahrem değil) nikahları helâl olduğu beyan buyrulmuştur.

Sihriyet (evlilik sebebi) ile haram olanlar: Bunlar dört sınıftır.

- **Kayınvalideler:** İster zifafda bulunulsun, ister bulunulmasın kızlarının nikâhlanması ile haramlık başlar.
- **Üvey anneler:** Gerek zifaf olsun, gerekse olmasın baba ve dedelerin hanımları haramdır.
- **Üvey kızlar:** Kadının önceki kocasından olan kızları veya torunları haramdır. Fakat bu meselede haramlığın meydana gelmesi için kocanın hanımı ile zifafı veya ona şehvetle dokunmuş olması şarttır. Şayet nikâhtan sonra bunlardan biri olmadan hanım ölür veya ayrılırlarsa bu takdirde üvey kızları nikâhlamak haram olmaz. Halvet-i sahiha (kilitli bir yerde yalnız, baş başa kalmak) olsa da haram olmaz.
- **Gelinler:** Bir kimsenin oğulları veya torunlarının hanımlarıyla evlenmesi haramdır. (Bunlar ister zifafa girmiş olsun, ister girmesin).

Zina, hürmet-i müsaharayı icab ettirir. Bir kimse zina ettiği kadının anası ve kızları ile evlenemez.

Radâ’ yani emzirme ile olan haramlık: Emme ve emzirmeden meydana gelen haramlık, aynen nesep (soy) sebebiyle olan haramlık gibidir. Yani; Emen kişiye; sütanne, sütnine, süt kız kardeşler, süt halalar, süt teyzeler ve süt kardeşlerin çocukları –ne kadar aşağı inseler de- haram olurlar.³⁹

İşte bu izah edilen kısımlar bir erkeğin mahremleridir, bunların dışındakiler ise namahremi yani onun için yabancıdır.

A- MAHREMİYYETE RİAYET

³⁵ Sahih-i Müslim, Hadis No: 3971

³⁶ Medhal, c.2, s.228

³⁷ Mu’cem-i Lugat-ı Fukaha, c.1, s.411

³⁸ Hukuku İslamiyye ve Istilahât-ı Fıkhiyye Kamusu, c.2, s.8

³⁹ Nikah Risalesi, s.29-31

Müslüman için yaşadığı ev, başkalarının serbestçe muttali olmaması gereken “mahrem” bir mahaldir. Bu sebeple İslâm’da eve “harem” denmiş ve başkalarının evine (mahremiyet bölgesine) izinsiz girmek yasaklanmıştır.

Bir defasında Rasûlullah (s.a.v.) Efendimiz’e Ensar’dan bir kadın gelir ve şöyle sorar: “Ey Allah’ın Rasulü, ben evde bazen öyle bir durumda oluyorum ki ne babamın, ne çocuğumun, ne de bir kimsenin beni o halde görmesini istemiyorum. Ben bu durumda iken babam geliyor yanıma giriyor, ailemden bir erkek geliyor, yanıma giriyor. Ne yapayım?” Bu hadise üzerine Nur Suresi’nin 27 ve 28. ayet-i kerimleri nazil olur:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتَّى تَسْتَأْذِنُوا وَتَسَلِّمُوا عَلَى أَهْلِهَا ذَلِكَ خَيْرٌ لَكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ فَإِنْ لَمْ تَجِدُوا فِيهَا أَحَدًا فَلَا تَدْخُلُوهَا حَتَّى يُؤْذَنَ لَكُمْ وَإِنْ قِيلَ لَكُمْ إِرْجِعُوا فَارْجِعُوا هُوَ أَزْكَى لَكُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ

“Ey iman edenler! Kendi evlerinizden başka evlere sahiplerine istiyas edip (geldiğinizi fark ettirip) ve selâm vermeden girmeyiniz, bu sizin için hayırlıdır, umulur ki düşünüp anlarsınız.”

“Orada kimse bulamazsanız, size izin verilinceye kadar oraya girmeyin. Eğer size, “Geri dönün!” denilirse, hemen dönün. Çünkü bu, sizin için daha temiz bir davranıştır. Allah, yaptığınızı bilir”

Ebu Eyyub (r.a.)’den rivayet edildiği üzere Peygamber Efendimiz (s.a.v.) Ayet-i Kerime’de geçen istiyas’ı şöyle izah etmiştir: “İstiyas öksürerek tekbir ve tesbih ile ev halkını haberdar etmektir...”⁴⁰

Yine Nur Suresi’nin 58. ayet-i kerimesinde, aynı ev içinde yaşayanların dahi birbirlerinin mahremiyetine riayet etmeleri emredilmekte; hizmetçilerin ve çocukların, belli vakitlerde ebeveynin odasına girerken izin istemeleri gerektiği ifade buyrulmaktadır. Şöyle ki:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِيَسْتَأْذِنَكُمْ الَّذِينَ مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ وَالَّذِينَ لَمْ يَبْلُغُوا الْحُلُمَ مِنْكُمْ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ مِنْ قَبْلِ صَلَاةِ الْفَجْرِ وَحِينَ تَضَعُونَ ثِيَابَكُمْ مِنَ الظَّهِيرَةِ وَمِنْ بَعْدِ صَلَاةِ الْعِشَاءِ ثَلَاثَ عَوْرَاتٍ لَكُمْ لَيْسَ عَلَيْكُمْ وَلَا عَلَيْهِمْ جُنَاحٌ بَعْدَهُنَّ طَوَافُونَ عَلَيْكُمْ بَعْضُكُمْ عَلَى بَعْضٍ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ الْآيَاتِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

“Ey iman edenler! Ellerinizi altında bulunan (köle ve cariyeleriniz) ve içinizden henüz erginlik çağına girmemiş olanlar, sabah namazından önce, öğleyin soyduğunuz vakit ve yatsı namazından sonra (yanınıza gireceklerinde) sizden üç defa izin istesinler. Bunlar mahrem halde bulunabileceğiniz üç vakittir. Bu vakitlerin dışında ne sizin için, ne de onlar için bir mahzur yoktur. (Birbirinizin yanına girip çıkabilirsiniz.) İşte Allah, âyetlerini size böyle açıklar. Allah her şeyi bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir.” buyurmuştur.

27. ve 28. ayet-i kerimelerde zikredilen kendini fark ettirme ve selam verme emri hür ve bülüğ çağına erenler hakkında idi. Buradaki izin isteme emri ise el altındaki köle ve cariyelerle, henüz bülüğe ermemiş hür çocuklar hakkındadır. Aynı zamanda bu ayet-i Kerime’de, ev halkı tarafından örtünmenin ihlal edilebileceği muayyen vakitlerde onlara bu izin isteme edebinin öğretilmesi de emredilmiştir.⁴¹

İslam dini, şahitlik etmek gibi zaruri hallerin zuhurunda, erkek ve kadınların mahremiyet ölçülerine riayet ederek, zaruret miktarınca ihtilatlarına şer’an ruhsat vermiştir. Her ne kadar ev işleri hanımın vazifeleri cümlesinden ise de beyinin hal-i vakti müsâid olmadığı durumlarda mürüvveten veya ihtiyaca mebni, hanım, mahremleriyle beraber harici iş ve hizmetlere iştirak edebilir. Fitne ve fesattan emniyet halinde, hanımların beylerine ve mahremlerine, bağ-bahçe işlerinde yardımcı olması bu kabildendir.⁴²

Kadın evli ise kocasının, bekâr ise babasının izni ile ve kendi isteği ile, erkeklerle karışık olmamak şartı ile, çalışabilir. Kendisi istemez ise, kocası veya babası bir işyerinde çalışmaya zorlayamaz. Çünkü kadının nafakası zengin bile olsa kocası üzerindedir.⁴³ Baba evinde ise, fakir ise nafakası babasına, babasının gücü yetmiyorsa diğer asabesine (yakın akrabalarına) borçtur.⁴⁴ Eğer kendisi çalışmak ister de kocası veya babası izin vermezse yine çalışamaz.⁴⁵

⁴⁰ Elmalılı, Hak Dini Kur’an Dili

⁴¹ Elmalılı, Hak Dini Kur’an Dili

⁴² İskilipli Atıf Efendi, Tesettür Risalesi

⁴³ Bedayi, c.4, s.373

⁴⁴ Bedayi, c.4, s.35

⁴⁵ Bedayi, c.2, s.331

“Na-mahremle ihtilât etmemek şartıyla, kadınların kendilerine mahsûs olan mahallerde kendileri gibi kadınlardan veyâ mahremleri bulunan erkeklerden veyâ şehvetten kesilmiş ihtiyâr kimselerden ilim, sanat öğrenmelerinde ve kendilerine mahsûs olan i'mâlâthânelerde sanat icra etmelerinde dinî bir yasak yoktur.”⁴⁶

Zarureten erkekler ile ihtilat durumunda riayet edilmesi gereken mahremiyet ölçülerini Mevlamız Ahzab Suresinin 32. Ayet-i kerimesinde şöyle ifade buyurmuştur:

يَا نِسَاءَ النَّبِيِّ لَسْتُنَّ كَأَحَدٍ مِنَ النِّسَاءِ إِنِ اتَّقَيْتُنَّ فَلَا تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ فَيَطْمَعَ الَّذِي فِي قَلْبِهِ مَرَضٌ وَقُلْنَ قَوْلًا مَعْرُوفًا.

“Ey peygamberin hanımları! Siz kadınlardan herhangi biri gibi değilsiniz.

Eğer takva ile korunacaksınız, konuşurken kırıtmayın da kalbinde bir hastalık bulunan kimse tamaha düşmesin. Güzel ve dosdoğru söz söyleyin.”

Bu Ayet-i Kerime'nin izahını yaparken İsmail Hakkı Bursevi Hz. :

“Kadınların yabancı erkekler ile muhatap olduklarında (karşı tarafın) kötü arzusunu kesmek için sözlerini sert olarak ifade etmeleri istenmiştir. Bir kimse her hangi bir kapıya gelse ve evin erkeği de evde değilse o evdeki hanımın o kimseye yumuşak sözler söylemesi, sözlerini rıfk ile ifade etmesi caiz değildir. Zira bu durum şehveti heyecanlandığı gibi, karşı tarafın bir takım kötü arzularına sebep olur. Nitekim ayeti celile de (kalbinde günah arzusu, muhabbeti olanlar tama' etmesinler) buyruldu. Devamında da (Güzel ve dosdoğru söz söyleyin.) töhmetten ve karşı tarafın kötü arzusunu tahrik etmekten uzak olarak sert ve ciddiyetle konuşun.”⁴⁷ buyurmaktadır.

Kadınların örtünüp belli nizam içinde yaşamaları bir esaret değildir. Açılıp saçılmalarının ve aklına gelen herşeyi yapabilmelerinin de hürriyet olduğu zannedilmemelidir. Tesettür ve mahremiyete riayet, sebep-i şeref olup, sahibine şahsiyet ve iffet kazandırır. Bir takım rezaletlere mani olur.

Def-i mefâsid celb-i menâfi'den evladır. Dinimizde faide ve menfaatten önce zarar ve mazarrat hesabı yapılır. İşin mazarratı, faidesinden fazlaysa mazarratın def'i cihetine gidilir.

Bu kabilden olmak üzere Peygamber Efendimiz (s.a.v) şöyle buyururlar:

لَا يَخْلُونَ رَجُلًا بِامْرَأَةٍ إِلَّا وَمَعَهَا ذُو مَحْرَمٍ وَلَا تُسَافِرِ الْمَرْأَةُ إِلَّا مَعَ ذِي مَحْرَمٍ «. فَقَامَ رَجُلٌ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ امْرَأَتِي خَرَجَتْ حَاجَةً وَإِنِّي أَكُنْتُ فِي عَزْوَةٍ كَذَا وَكَذَا. قَالَ « انْطَلِقْ فَحُجَّ مَعَ امْرَأَتِكَ

“Sakin bir erkek yanında mahremi olmadıkça yabancı bir kadınla beraber kalmasın ve sakın bir kadın da yanında mahremi olmadıkça sefere çıkmasın.” Bunun üzerine bir adam “ Ya Rasülellah benim hanımım hacca gidiyor, ben de falan harbe yazıldım” deyince Peygamberimiz (s.a.v.), hanımın yalnız seyahatinde ortaya çıkabilecek mazarratları göz önünde bulundurarak adama “İsmini sildir ve hemen hanımınla beraber hacca git”⁴⁸ buyurmuşlardır.

Büyüklerimiz: “Efendim, iki aile taksi ile falan yere bir seyahat etmek istiyoruz, bir emriniz olur mu?” diye sorulunca, şöyle cevap vermişler: “Evet var, sen şoförsün, senin hanımın arkadaşının arkasına otursun; arkadaşının hanımı da senin arka tarafına otursun. Birbirinizle konuşurken gözünüz arka tarafa kayarsa herkes kendi hanımını görmüş olur.” İşte bu, mahremiyet ve şer-i şerife riayet hususunda büyüklerimizin ne kadar hassas olduklarını gösteren ibretli bir misaldir.

Dinimiz, mazarrat ve mefsedeti izale etmek için, hem maddi hem de manevi vasıtaları nazar-ı dikkate almış ve ikisinin kâmilin yerine getirilmesiyle maksadın temin edilebileceğini ortaya koymuştur.

Bir taraftan fitrat-ı beşeriyyede yerleşmiş olan shevanî kuvvetlerin her insan tarafından dizginlenemeyeceğini göz önünde bulundurarak tesettür ve mahremiyet ölçülerini vaz etmiş, diğer taraftan da içlerinde Allah korkusunun yerleşmesi, İslâmî ahlak ve terbiyeye sahip olabilmeleri için talim terbiye (eğitim-öğretim) metodundan vaz geçmemiştir.

İşleri sadece kalplerdeki Allah korkusuna havale etmemiş, riayet edilmesi için vazettiği kaideleri de insanlar içinde en zayıf ahlaka sahip olana göre vaz etmiştir. Zira bizi en iyi bilen Rabbimiz'dir.

⁴⁶ İskilipli Atıf Efendi, Tesettür Risalesi

⁴⁷ Ruhul-Beyan Tefsiri, c.7, s.169

⁴⁸ Sahih-i Müslim, Hadis No:3336

Vaaz Mevzuu:

MÂLÎ CİHAT - İNFAK

Acil lazım olan zamanlar için Küçük Hacimli Hazırlanmıştır.
Daha fazlası için Kitaplara başvurmanızı tavsiye ederiz.
Orijinal Dokümanlar için mail you ile irtibata geçilebilir
Erbay YENİÇERİ
25.02.2022

VAAZ: İnfak

GİRİŞ-1: Evvela Çalışmak Ve Helalinden Kazanmak

مَا أَكَلَ أَحَدٌ طَعَامًا قَطُّ ، خَيْرًا مِنْ أَنْ يَأْكَلَ مِنْ عَمَلٍ يَدِهِ وَإِنَّ نَبِيَّ اللَّهِ دَاوُدَ كَانَ يَأْكُلُ مِنْ عَمَلٍ يَدِهِ

“İnsanın yediğinin en güzeli, kendi kazandığıdır. Allah’ın peygamberi Dâvûd da kendi el emeğini yedi” (Buhârî, “Büyü”, 15, Müsned, II, 334)

Davut A.S. Neden Misal verildi?

وَعَلَّمَنَاهُ صَنْعَةَ لَبُوسٍ لَكُمْ لِتُحْصِنَكُمْ مِنْ بَأْسِكُمْ فَهَلْ أَنْتُمْ شَاكِرُونَ

Ona sizin için zırh yapmayı öğrettik ki savaş darbelerinden sizi korusun. Artık şükredecek misiniz? (Enbiya 80)

(İzah : Rivayete göre Dâvûd aleyhisselâmdan önce zırhlar rahat kullanışlı olmayan levhalar halinde idi. Dâvûd ilk defa demiri yumuşatarak halkalar yapmış ve bu halkalardan kullanışlı zırh üretmiştir (krş. Sebe’ 34/10-11))

وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُدَ مِنَّا فَضْلًا يَا جِبَالُ أَوِِّي مَعَهُ وَالطَّيْرُ وَالنَّارُ لَهُ الْحَدِيدُ

Andolsun biz Dâvûd’a tarafımızdan müstesna bir lutufta bulunduk. “Ey dağlar! Onunla birlikte tesbih edin. Ey kuşlar! Siz de!” dedik ve onun için demiri yumuşattık. (Sebe' 10),

أَنْ أَعْمَلُ سَابِغَاتٍ وَقَدِّرُ فِي السَّرْدِ وَاعْمَلُوا صَالِحًا إِنِّي بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

(Ona şöyle buyurduk:) “Geniş zırhlar imal et, örgüsünü ölçülü yap.” Siz de (ey müminler) dünya ve âhirete faydalı işler yapın; şüphesiz ben yaptıklarınızı görmekteyim. (Sebe' 11)

İzah :Hz. Dâvûd’a gömlek şeklinde zırhlar imal etmesi buyurulmuş ve bunu yapabilmesi için kendisine özel bir yetenek verilmişti; daha önce zırhlar, levha biçiminde yapılırdı (Taberî, XXII.). Hz. Dâvûd’a ince örgülü zırh gömlek yani taarruz silâhı değil savunma aracı yapmanın emredilmesi ve kendisine bu konuda özel bir beceri verilmesi oldukça mânidardır. Bu, Allah katında insanın ne kadar değerli ve canın muhafazasının ne kadar önemli olduğunu açıkça göstermektedir (Râzî, XXV, 246)

Tefsirde: Bazı tefsirlerde, Hz. Dâvûd’un bu tür bir faaliyete kendisini vermesiyle ilgili olarak şöyle bir olay anlatılır: Dâvûd zaman zaman tebdili kıyafet yaparak halkın arasında dolaşır ve kendisi hakkında ne düşünüldüğünü öğrenmeye çalışırdı. Bir gün insan kılığında girmiş bir melek karşılığın sorar. Melek, “Dâvûd çok iyi bir hükümdardır ama bir kusuru var” der. Dâvûd merakla bu kusurun ne olduğunu sorar. “**Keşke kendisinin ve ailesinin geçimini devlet hazinesinden karşılama**” cevabını alır. Bunun üzerine kimseye muhtaç olmadan kendi geçimini sağlayabileceği bir yol lutfetmesi için Allah’a dua eder. Cenâb-ı Allah da ona demiri işleme sanatını öğretir (Zemahşerî, III, 253; İbn Atıyye, IV, 407-408). Bu anlatımı, Hz. Peygamber’in Dâvûd ile ilgili şu övücü ifadelerinin açıklaması olarak düşünmek uygun olur: “İnsanın yediğinin en güzeli, kendi kazandığıdır. Allah’ın peygamberi Dâvûd da kendi el emeğini yedi” (Buhârî, “Büyü”, 15).

GİRİŞ-2: Çalışmaya Vakti, Sıhhati yeterli olmamak vb gibi durumlarda infak kabul etmek

3.Sayfa İnfak Ayeti: 261.Ayet-i kerimden itibaren mushafta üç sayfaya yakın yer kaplayan 14 âyette, araya başka bir konu sokulmaksızın infak ve sadaka üzerinde durulmuştur. 269. âyette hikmetten söz edilmiştir; ancak burada hikmet kavramıyla cömertliği cimriliğe, Allah yolunda vermeyi vermemeye, insanlara malî yardımda bulunmayı bencillığe tercih eden aklın üstünlüğüne işaret edilmiştir, yani ana konudan ayrılma yoktur.

İzahlara göre:

1. İbadet maksadıyla yapılacak olan infak ve tasadduk insanların takdir ve beğenisini kazanmak için değil Allah rızâsı için yapılacaktır.
2. İnfakın arkasından başa kakma ve incitme gibi davranışlar gelmeyecektir.

3. Verilen para veya mal kötüsü değil iyisi olacaktır.

4. İnfakta, meşrû ve mecburi bir meşguliyet veya başka bir mazeret sebebiyle çalışıp kazanma imkânı bulunmayanlar tercih edilecektir.

5. İnfakın dünya ve âhiret hayatında büyük faydaları vardır.

GELİŞME: Ancak bir özür sebebiyle çalışmayan veya geliri ihtiyacını karşılamayan kişilere elinde fazlası olanlar yardımda bulunacaklardır. Bu yardımın, nafaka, tasadduk, zekât, fıtır sadakası, kurban, hediye, kullanmaya verme (iâre), vakıf, sadaka-i câriye, devlet bütçesinden geçimlik maaş gibi birçok çeşidi vardır.

مَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَنْبَتَتْ سَبْعَ سَنَابِلٍ فِي كُلِّ سُنْبُلَةٍ مِائَةٌ حَبَّةٌ وَاللَّهُ يُضَاعِفُ لِمَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ

Mallarını Allah yolunda harcayanların örneği, her başağında yüz tanenin bulunduğu yedi adet başak çıkaran bir tohum tanesi gibidir. Allah dilediğine katlayarak verir, Allah (zât ve sıfatlarında) sınırsızdır, her şeyi bilmektedir. (Bakara Suresi - 261 . Ayet-i Kerime)

الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ لَا يُتْبِعُونَ مَا أَنْفَقُوا مَنًّا وَلَا أَذًى لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

Mallarını Allah yolunda harcayan, sonra da harcadıklarının arkasından başa kakıp incitmeyenler için rablerinin katında özel karşılık vardır. Artık onlar için korku yoktur, onlar üzüntü de çekmeyeceklerdir. (Bakara Suresi - 262 . Ayet-i Kerime)

قَوْلٌ مَعْرُوفٌ وَمَغْفِرَةٌ خَيْرٌ مِنْ صَدَقَةٍ يَتْبَعُهَا أَذًى وَاللَّهُ غَنِيٌّ حَلِيمٌ

İyi sayılan bir söz ve bir bağışlama, arkasından eziyet gelen bir sadakadan daha iyidir. Allah zengindir, halîmdir. (Bakara Suresi - 263 . Ayet-i Kerime)

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَبْطُلُوا صَدَقَاتِكُمْ بِالْمَنِّ وَالْأَذَى كَالَّذِي يُنْفِقُ مَالَهُ رِئَاءَ النَّاسِ وَلَا يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ
الْآخِرِ فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ صَفْوَانٍ عَلَيْهِ تُرَابٌ فَأَصَابَهُ وَابِلٌ فَتَرَكَهُ صَلْدًا لَا يَقْدِرُونَ عَلَى شَيْءٍ مِمَّا كَسَبُوا وَاللَّهُ لَا يَهْدِي
الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ

Ey iman edenler! Allah'a ve âhiret gününe inanmadığı halde malını insanlara gösteriş yapmak için harcayan kimse gibi sadakalarınızı başa kakmak ve incitmek suretiyle boşa çıkarmayın. O kimsenin misali, üzerinde toprak bulunan düzgün ve yalçın bir kayadır; kayanın üzerine şiddetli bir yağmur yağmış, onu çıplak halde bırakmıştır. Bu gibilerin kazandıkları hiçbir şeyden istifadeleri olmaz ve Allah, inkârcı topluluğa hidayet vermez. (Bakara Suresi - 264 . Ayet-i Kerime)

وَمَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ وَتَثْبِيتًا مِنْ أَنْفُسِهِمْ كَمَثَلِ جَنَّةٍ بَرْنُورَةٍ أَصَابَهَا وَابِلٌ فَاتَتْ أَكْلَهَا
ضِعْفَيْنِ فَإِنْ لَمْ يُصِبْهَا وَابِلٌ فَطَلَّ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

Mallarını Allah rızasını dileyerek ve içlerinden gelerek harcayanların misali ise tatlı bir yamaçta bulunan, üzerine bolca yağmur yağan, bu sebeple ürününü iki misli veren bir bahçedir; şayet sağanak yağmazsa incecik yağar. Allah yapıp ettiklerinizi görmektedir. (Bakara Suresi - 265 . Ayet-i Kerime)

أَيُّودٌ أَحَدُكُمْ أَنْ تَكُونَ لَهُ جَنَّةٌ مِنْ نَخِيلٍ وَأَعْنَابٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ لَهُ فِيهَا مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ وَأَصَابَهُ الْكِبْرُ
وَلَهُ ذُرِّيَةٌ ضُعْفَاءُ فَأَصَابَهَا إِعْصَارٌ فِيهِ نَارٌ فَاحْتَرَقَتْ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ

Sizden biri arzu eder mi ki, hurma ve üzüm ağaçlarıyla dolu, içinde ırmaklar akan ve kendisi için orada her çeşit meyvenin bulunduğu bir bahçesi olsun da bakıma muhtaç çoluk çocuğu varken kendine ihtiyarlık gelip çatsın, bahçeye de içinde ateş bulunan bir kasırga isabet ederek yakıp kül etsin! Düşünesiniz diye Allah önünüze açık işaretler koyuyor. (Bakara Suresi - 266 . Ayet-i Kerime)

SONUÇ: Bir Örnek İle bitirelim

Ebu Hüreyre Hazretleri'nden nakledilen bir rivâyete göre: "Bir gün Hz. Peygamber'in (a.s.v.)huzuruna bir adam geldi. Açlıktan takatının kesildiğini söyledi. Resûlullah Efendimiz, hanımlarına bu adama bir şeyler vermeleri için haber gönderdi. Hanımları evlerinde sudan başka bir şey bulunmadığını söyleyince Rasûl-i Ekrem (a.s.v.):"-Bu gece bu adamı kim misafir edecek?" dedi.

Bunun üzerine Ensâr'dan biri: (Ebu Talha olduğu rivayet edilmektedir)-Ya Resûlallah, ben misafir ederim, dedi ve misafiri evine götürdü. Evde hanımına yiyecek bir şey bulunup bulunmadığını sordu. Hanımı da yalnız çocukların yiyeceği kadar bir şey bulunduğunu söyledi.

O da:"-Öyleyse onları bir şeyle avut, sofraya gelmek isterlerse uyut. Misafirimiz eve gelince lambayı söndür, ona kendimizi de yiyormuş gibi gösterelim," dedi. Sofraya oturdular. Misafir karnını doyurdu. Kendileri karanlıkta yiyormuş gibi davrandılar, kaşıklarını sofraya boş uzatıp, geriye boş çevirdiler ve aç yattılar..."

Sabah olunca ev sahibi, Peygamberimiz (a.s.v.)'ın yanına gitti. Resûlullah ona:"Bu gece misafiriniz karşı yaptığınız davranıştan Allah razı oldu." buyurdu.

Riyâzû's-Salihîn, Buhari,Müslim gibi önemli hadis kaynakları Haşır Suresi'nin 9. Ayetinin bu olay üzerine nazil olduğunu yazmaktadırlar. Ayet-i Kerime'nin meali şöyledir: "*Muhâcirlerden önce, Medine'yi yurt ve iman evi edinenler, kendilerine hicret edip gelenlere saygı beslerler. Onlara verilen şeylerden dolayı nefislerinde bir kaygı duymazlar. Kendileri ihtiyaç içinde olsalar bile, başkalarını kendi öz canlarına tercih ederler.*"

أَنَّ رَجُلًا أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَبَعَثَ إِلَى نِسَائِهِ، فَقُلْنَ: مَا مَعَنَا إِلَّا الْمَاءُ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ يَضُمُّ -أَوْ يُضِيفُ- هَذَا؟ فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ: أَنَا، فَأَنْطَلَقَ بِهِ إِلَى امْرَأَتِهِ، فَقَالَ: أَكْرَمِي ضَيْفَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَتْ: مَا عِنْدَنَا إِلَّا قُوْثُ صَبْيَانِي، فَقَالَ: هَيَّيْ طَعَامَكَ، وَأَصْبِحِي سِرَاجَكَ، وَتَوَمِّي صَبْيَانَكَ إِذَا أَرَادُوا عَشَاءً، فَهَيَّأْتُ طَعَامَهَا، وَأَصْبَحْتُ سِرَاجَهَا، وَتَوَمَّتُ صَبْيَانَهَا، ثُمَّ قَامَتْ كَانَهَا نُضْلِحُ سِرَاجَهَا فَأُطْفِئَتْهُ، فَجَعَلَا يُرِيَانِهِ أَنَّهُمَا يَأْكُلَانِ، فَبَاتَا طَاوِيئِينَ، فَلَمَّا أَصْبَحَ عَدَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: ضَحِكَ اللَّهُ اللَّيْلَةَ -أَوْ عَجَبَ- مِنْ فَعَالِكُمَا. فَأَنْزَلَ اللَّهُ: {وَيُؤْتِرُونَ عَلَى أَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ وَمَنْ يُوقِ شَحْنًا نَفْسِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ} [الحشر: 9]

صحيح البخاري : المصدر | البخاري : المحدث | أبو هريرة : الراوي

Vaaz Mevzuu:

EVLAT TERBİYESİ HAKKINDA - 1

Acil lazım olan zamanlar için Küçük Hacimli Hazırlanmıştır.
09.04.2022

İrtibat: Mail yolu ile sağlanmaktadır
erbayyeniceri@gmail.com

VAAZ: Evlat Terbiyesi

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ عَلَيْهَا مَلَائِكَةٌ غِلَاظٌ شِدَادٌ لَا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ
وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ 16

Ey o bütün iyman edenler! Kendinizi ve ailenizi bir ateşten koruyun ki onun yakıtı insanlar ve taşlardır. Onun başında gayet katı, şiddetli, Allah'ın kendilerine buyurduğuna karşı gelmeyen ve emredildikleri şeyi yapan melekler vardır.

قال رسول الله صلى الله عليه وسلم أَدَّبُوا أَوْلَادَكُمْ عَلَى ثَلَاثِ خِصَالٍ حُبِّ نَبِيِّكُمْ وَحُبِّ أَهْلِ بَيْتِهِ وَقِرَاءَةِ الْقُرْآنِ فَإِنَّ حَمَلَةَ الْقُرْآنِ فِي ظِلِّ اللَّهِ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ مَعَ أَنْبِيَاءِ اللَّهِ وَأَصْفِيَاءِهِ

*Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Çocuklarınızı şu üç güzel haslet üzerinde eğitip edeplendirin: Peygamberimizi sevmesi, O'nun ev halkını ve samimi dost ve arkadaşlarını sevmesi, Kur'an okuması. Çünkü gerçekten Kur'an okuyup O'nu kalbinde ve hafızasında taşıyanlar, Allah'ın gölgesinden başka hiçbir gölgenin bulunmadığı günde Allah'ın Arş'ının gölgesindedirler."*²

➤ Çocuklarımız Allah'ın Nimet ve İhsanıdır

Çocuk, ebeveyni için bir lütuftur. Çünkü onlar, Allah'ın bu nârin, nazlı ve cennet adayı sevimli yaratığına yaptıkları hizmet için, aynı zamanda sevap kazanıyorlar.

Küçük bir bebek, hele insanın kendi çocuğu olunca, eve ve âileye büyük bir huzur, mutluluk ve neşe katar, âilenin temellerini sağlamlaştırır.

Her çocuk bir çiçektir. Çocuk masumdur, günahsızdır.

Çocuk bir süs, bir ziynettir. Çocuk bir hazine bir güzelliştir.

➤ Birçok Peygamber, Allah'tan çocuk nimetine sahip olabilmeyi istemiştir.

هُنَالِكَ دَعَا زَكَرِيَّا رَبَّهُ قَالَ رَبِّ هَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ ذُرِّيَّةً طَيِّبَةً إِنَّكَ سَمِيعُ الدُّعَاءِ

*"Orada Zekeriyya a.s., Rabbine duâ etti: "Rabbim! Bana tarafından hayırlı bir nesil bağışla. Şüphesiz sen duâyı hakkıyla işitensin, dedi."*³

"Hz. İbrahim Halilullah (a.s.)'da Allah'a şöyle yalvarmıştı:

رَبِّ هَبْ لِي مِنَ الصَّالِحِينَ * فَبَشَّرْنَاهُ بِغُلَامٍ حَلِيمٍ

"Rabbim! Bana sâlihlerden olacak bir evlat ver, dedi." "İşte o zaman biz O'nu (İbrahim'i) halîm (uslu) bir oğul (İsmail) ile müjdeledik." ⁴

¹ سورة التحريم

² رواه أبو النصر عبد الكريم بن محمد الشيرازي في فوائده

³ (Al-i İmran, 3/38)

⁴ (Saffat, 37/100-101)

Dikkat edilirse İbrahim (a.s.) sadece çocuk değil, “sâlihlerden olacak bir evlat ver” diye dua etti. Çünkü bazı evlat ve hanımlar tehlikeli olabilir: Allah Teâlâ c.c.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ يَا اٰیُّهَا الَّذِیْنَ اٰمَنُوْا اِنَّ مِنْ اَزْوَاجِكُمْ وَاَوْلَادِكُمْ عَدُوًّا لَّكُمْ فَاحْذَرُوْهُمْ

Ey iman edenler! Eşlerinizden ve evlatlarınızdan bazıları size düşmandır, onlardan sakının. 5

➤ Bizler de evlat isterken aynı şekilde Salih evlat istemeliyiz ve Bize Çocuk İhsan Eden Allah'a Hamdedilmelidir.

İbrahim (a.s.)'da kendisine çocuk ihsân eden Allah'a şöyle duâ etmiştir:

الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِیْ وَهَبَ لِيْ عَلٰی الْكِبَرِ اِسْمَاعِیْلَ وَاِسْحٰقَ اِنَّ رَبِّيْ لَسَمِیْعُ الدُّعَاِ

"İhtiyar halimde bana İsmail'i ve İshak'ı lutfeden Allah'a hamd olsun! Şüphesiz Rabbim duâyı işitendir." 6

Rabbimize hakkıyla hamdedip şükredebilmenin gereği; çocuğu, Rabbini tanıyan, dinine ve insanlara faydalı Salih bir evlat olarak yetiştirmekten geçer.

➤ Rabbimizin ihsan ettiği Çocuklarımız bizi Allaha ibadetten alıkoymamalı;

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ يَا اٰیُّهَا الَّذِیْنَ اٰمَنُوْا لَا تُلْهِكُمْ اَمْوَالُكُمْ وَلَا اَوْلَادُكُمْ عَنِ ذِكْرِ اللّٰهِ وَمَنْ یَفْعَلْ ذٰلِكَ فَاُولٰٓئِكَ هُمُ الْخٰسِرُوْنَ

"Ey iman edenler! Mallarınız ve çocuklarınız sizi Allah'ı zikretmekten alıkoymasın. Kim bunu yaparsa, işte onlar ziyana uğrayanlardır." 7

➤ **Çocuklar Bizim İçin İmtihan Sebebidir.**

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ وَاَعْلَمُوْا اَنَّكُمْ اَمْوَالُكُمْ وَاَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ وَاَنَّ اللّٰهَ عِنْدَهُ اَجْرٌ عَظِیْمٌ

"Biliniz ki, mallarınız ve çocuklarınız imtihan sebebidir ve büyük mükâfat Allah'ın katındadır." 8

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ اِنَّكُمْ اَمْوَالُكُمْ وَاَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ وَاللّٰهُ عِنْدَهُ اَجْرٌ عَظِیْمٌ

"Doğrusu mallarınız ve çocuklarınız sizin için bir imtihandır. Büyük mükâfat ise Allah'ın yanındadır." 9

➤ **Bu imtihanı kazanabilmek için onlara/onlar;**

❖ **Adaletli Davranılmalı,**

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَعْدِلُوْا بَيْنَ اَوْلَادِكُمْ اَعْدِلُوْا بَيْنَ اَبْنَائِكُمْ

"Erkek ve kız çocuklarınız arasında adaletli olunuz" 10

❖ **Sevgi, Şefkat ve Merhamet Gösterilmeli,**

5 (Teğabun/14)

6 (İbrahim, 14/39)

7 (Münafıgun, 63/9)

8 (Enfal, 8/28)

9 (Teğabün, 64/15)

10 (Ebû Davud, Büyü 83).

Çocuklara iyi davranmak, onları sevmek, onlara karşı şefkat ve merhamet göstermek İslâm Dini'nin emirlerindedir. Peygamber Efendimiz (s.a.s.), çocukları çok severdi. Her gördüğü yerde çocuklarla ilgilenir, onları okşardı. Bilhassa yetim çocuklara karşı müstesnâ bir ilgi gösterirdi. Ashabına da bu konularda tavsiyelerde bulunurdu.

Sahabe-i Kirâm'dan Ebû Hureyre (r.a.) anlatıyor:

أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ قَبَّلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْحَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ وَعِنْدَهُ الْأَقْرَعُ بْنُ حَابِسٍ التَّمِيمِيُّ جَالِسًا. فَقَالَ الْأَقْرَعُ إِنَّ لِي عَشْرَةَ مِنْ الْوَالِدِ مَا قَبَّلْتُ مِنْهُمْ أَحَدًا. فَظَنَرُ إِلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ قَالَ " مَنْ لَا يَرْحَمُ لَا يَرْحَمُ "

Bir gün Rasûl-i Ekrem (s.a.v.), torunu Hz. Hasan (r.a.)'ı öpüyordu. O sırada yanında bulunan Akra bin Hâbis: **"Benim on çocuğum var. Fakat onlardan hiçbirini öpmedim", dedi. Peygamber Efendimiz (s.a.v.), bu adama baktı ve "Merhamet etmeyene merhamet olunmaz." buyurdu.**¹¹

❖ Yalan söylenilmemeli,

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَامِرٍ أَنَّهُ قَالَ أَنْ دَعَنِي أُمِّي يَوْمًا وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَاعِدٌ فِي بَيْتِنَا فَقَالَتْ هَا تَعَالَ أُعْطِيكَ فَقَالَ لَهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَا أَرَدْتَ تُعْطِيهِ قَالَتْ أُعْطِيهِ تَمْرًا فَقَالَ لَهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَا إِنَّكَ لَوْ لَمْ تُعْطِهِ شَيْئًا كُنْتِ عَلَيْنِ كَذِبَةٌ

Abdullah b. Amr (r.a.) anlatıyor: “Ben küçüktüm, Peygamberimizin evimizde bulunduğu bir günde, annem beni:

- **“Gel sana bir şey vereceğim”** diye çağırdı. Peygamberimiz anneme:
- **“Çocuğa ne vermek istedin?”** diye sordu. Annem:
- **“Hurma vereceğim.”** dedi. Bunun üzerine Peygamberimiz:
- **“Eğer (çocuğu aldatıp ona) bir şey vermeyeydin, sana bir yalan günahı yazılırdı.”** buyurdu.¹²

❖ İslam fıtratı üzerine yetiştirilmeli,

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ مَوْلُودٍ إِلَّا يُولَدُ عَلَى الْفِطْرَةِ فَأَبَوَاهُ يَهُودَانِهِ وَيُنَصْرَانِهِ وَيَمَجْسَانِهِ

“Ebu Hüreyre (r.a) anlatıyor; Hz. Peygamber (s.a.v): **"Her çocuk fıtrat üzerine doğar, onu anne ve babası Yahudileştirir veya Hıristiyanlaştırır veya Mecusileştirir.”** buyurdu.¹³

Müslüman yapar" demiyor. Çünkü çocuk zâten Müslüman. Onun içindir ki İslâm dini, dünyadaki bütün çocukları Müslüman kabul eder.

¹¹ (Buhâri, Edeb 18(6063), Müslim, Fedâil 65, (2318); Tirmizi, Birr 12, (1912); Ebü Dâvud, Edeb 156, (5218)

¹² (Ebu Davud, Edep, 88, 4339)

¹³ (Müslim, Kader 22, (2658)

- Çocuklarımızı sıhhati bozacak zararlı hava, yiyecek, içecek ve giyeceklerden koruduğumuz gibi çocuğun fitratında getirdiği İslâm'ı bozacak etkenlerden de korumamız gerekir.
- Çocuğun en güçlü eğitimi, aileden aldığı eğitimidir. Çünkü âiledeki eğitim, yirmi dört saat devam eder.
- Unutmamalıyız ki, yaşlıyken öğrenilenler, su üzerine yazılan yazıya benzese de; çocukken öğrenilenler, mermer üzerine yazılan yazı gibidir.
- Aileyi, bir plastiğin döküldüğü pota olarak düşünürsek; malzeme ne kadar iyi olursa olsun, pota kusurlu ise, bu kusur ürüne aksedecektir.
- Çocuk ailenin ürünü olduğuna göre, mükemmel yeteneklerle donatılmış olarak dünyaya gelse bile kusurlu bir ailede mükemmel çocuk yetişmeyecektir.
- **Çocuk ailenin aynasıdır.**¹⁴
- Herhangi bir meslek edinmek için yıllarca çalışıp öğrenmek; mühendis, doktor, öğretmen vs. olmak için üniversiteden mezun olmak gerekiyor.
- Peki, anne-baba olmak için hangi fakülteden mezun olmak gerekiyor?
- Aslında anne-babalık da bir doktorluk, mühendislik, öğretmenlik gibi hatta daha önemli vazifedir. Ve anne-babalık eğitiminden herkesin geçmesi gerekmektedir.
- İyi bir meslek sahibi olmak için her şeyimizle çalışıp çabaladık. Acaba iyi bir anne-baba olmak için ne yaptık? Hangi kitapları okuduk? Hiç araştırma yaptık mı?
- **İyi bir Aile kurmanın yolunun, iyi bir anne-baba olmaktan geçtiğini unutmayalım.**
- Günümüzde toplumun yüz karası sayılan; sefiller, şerliler, anarşistler, ayyaşlar, morfinman ve esrarkeşler dün terbiyelerinde ihmal gösterdiğimiz çocuklardır.
- **Müslüman bir anne ve baba, çocuklarının eğitiminden, terbiyesinden ve iyi bir şekilde yetiştirilmesinden sorumludur.**

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ عَلَيْهَا مَلَائِكَةٌ غِلَاظٌ شِدَادٌ لَا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ 156

Ey o bütün iman edenler! Kendinizi ve ailenizi bir ateşten koruyun ki onun yakıtı insanlar ve taşlardır. Onun başında gayet katı, şiddetli, Allah'ın kendilerine buyurduğuna karşı gelmeyen ve emredildikleri şeyi yapan melekler vardır.

Bu ilâhî emir gereğince her Müslüman, kendisini ve ailesini Cehennem ateşinden korumak için; Allah'ın emirlerini yerine getirip, yasaklarından kaçınacak ve bunları çocuklarına öğretecektir. Hz. Ömer (r.a.):

"Yâ Rasûlallah! Nefislerimizi koruruz fakat ailemizi nasıl koruyabiliriz?" demişti. Allah Rasûlü (s.a.s.) Efendimiz şöyle buyurdu:

¹⁴ (Gülşen Atlı, Aile ve Çocuk Eğitimi Üzerine Sohbetler, s.34, Etüt y.)

¹⁵ سورة التحريم

-"Allah'ın sizi nehyettiği şeylerden onları nehyeder ve Allah'ın size emrettiği şeyleri onlara emredermeniz. Bu şekilde onları korumuş olursunuz."¹⁶

Peygamber Efendimiz (s.a.s.) de hadisi şeriflerinde şöyle buyurmuştur:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ :

- كُتُّكُمْ رَاعٍ وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ،
 - فَأَلَامًا رَاعٍ وَمَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ،
 - وَالرَّجُلُ رَاعٍ فِي أَهْلِهِ، وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ،
 - وَالْمَرْأَةُ فِي بَيْتِ زَوْجِهَا رَاعِيَةٌ، وَهِيَ مَسْئُولَةٌ عَنْ رَعِيَّتِهَا،
 - وَالْحَادِمُ فِي مَالِ سَيِّدِهِ رَاعٍ، وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ.
- "Hepiniz çobansınız ve hepiniz sürünüzden mes'ulsünüz.
 - İmam çobandır ve sürüsünden mes'ûldür.
 - Erkek ailesinin çobanıdır ve sürüsünden mes'uldür.
 - Kadın, kocasının evinde çobandır, o da sürüsünden mes'ûldür.
 - Hizmetçi, efendisinin malından sorumludur ve sürüsünden mes'ûldür."

17

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

مَا مِنْ عَبْدٍ يَسْتَرْعِيهِ اللَّهُ رَعِيَّةً يَمُوتُ يَوْمَ يَمُوتُ وَهُوَ غَاشٌّ لِرَعِيَّتِهِ إِلَّا حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ¹⁸

"Allah bir kimseyi başkaları üzerine çoban yapmış, o da idaresi altındakilere hile yapmış olarak ölmüş ise, Allah ona cennetini kesinlikle haram eder."

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
لَأَنْ يُؤَدِّبَ الرَّجُلُ وَلَدَهُ خَيْرٌ مِنْ أَنْ يَتَّصِدَّقَ بِصَاعٍ

Peygamberimiz şöyle buyuruyor: "Bir adamın evladını edeplendirmesi bir sa' sadaka vermesinden daha hayırlıdır."¹⁹

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
مَا نَحَلَ وَالِدٌ وَلَدَهُ نَحْلًا أَفْضَلَ مِنْ أَدَبٍ حَسَنٍ

"Hiçbir baba, çocuğuna, güzel terbiyeden daha üstün bir hediye veremez."²⁰

¹⁶ (Hakk Dini Kur'an Dili, c; 6 sh: 5112)

¹⁷ [Buhârî, Ahkâm 1, Cum'a 11, İstikrâz 20, Itk 17, 19, Vesâya 9, Nikâh 81, 90; Müslim, İmâret 20, (1829); Tirmizî, Cihâd 27, 1705]

¹⁸ رواه مسلم

¹⁹ (Tirmizî, Birr, 33/1874)

²⁰ (Tirmizî, Birr, 33)

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَكْرِمُوا أَوْلَادَكُمْ وَأَحْسِنُوا أَدَبَهُمْ

“Çocuklarınıza hoş muamelede bulunun ve onları güzel terbiye edin.”²¹

Peki, çocuklarımızı nasıl terbiye etmeliyiz?

قال رسول الله صلي الله عليه وسلم أدبوا أولادكم على ثلاث خصالٍ

- حُبِّ نَبِيِّكُمْ

- وَحُبِّ أَهْلِ بَيْتِهِ

- وَقِرَاءَةِ الْقُرْآنِ فَإِنَّ حَمَلَةَ الْقُرْآنِ فِي ظِلِّ اللَّهِ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ مَعَ أَنْبِيَاءِ اللَّهِ وَأَصْفِيَائِهِ

Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: “Çocuklarınızı üç haslet üzerinde eğitip edeplendirin:

- 1) Peygamberimizi sevmesi,
- 2) O'nun ev halkını ve samimi dost ve arkadaşlarını sevmesi,
- 3) Kur'an okuması. Çünkü gerçekten Kur'ân okuyup O'nu kalbinde ve hafızasında taşıyanlar, Allah'ın gölgesinden başka hiçbir gölgenin bulunmadığı günde Allah'ın Arş'ının gölgesindedirler.”²²

❖ Onlara dua etmeliyiz; (İbrahim a.s. gibi)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ رَبِّ اجْعَلْنِي مُقِيمَ الصَّلَاةِ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي رَبَّنَا وَتَقَبَّلْ دُعَاءَ

"Ey Rabbim! Beni ve soyumdan geleceklere, namazı devamlı kılanlardan eyle. Ey Rabbimiz! Duâmı kabûl et!"²³ Bu kavli duadır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ رَبَّنَا إِنِّي أَسْكَنْتُ مِنْ ذُرِّيَّتِي بِوَادٍ غَيْرِ ذِي زَرْعٍ عِنْدَ بَيْتِكَ الْمُحَرَّمِ رَبَّنَا لِيُقِيمُوا الصَّلَاةَ فَاجْعَلْ أَفئِدَةً
مَنْ النَّاسِ تَهْوِي إِلَيْهِمْ وَارْزُقْهُمْ مِنَ الثَّمَرَاتِ لَعَلَّهُمْ يَشْكُرُونَ

"Ey Rabbimiz! Namazı dosdoğru kılmaları için ben, neslimden bir kısmını, senin saygı duyulması gereken Mukaddes Mâbed'inin yanında, ekin bitmez bir vâdiye yerleştirdim. Artık sen de insanlardan bir kısmının gönüllerine onlara karşı muhabbet koy ve kendilerine bazı meyvelerden rızık ver. Umarım ki nimetlerine şükrederler".²⁴ Bu fiili duadır.

❖ Onlara başta namaz olmak üzere ilmihal bilgilerini öğretmeliyiz.

²¹ (İbn Mace, Edeb, 3)

²² رواه أبو النصر عبد الكريم بن محمد الشيرازي في فوائده

²³ (İbrahim, 14/40)

²⁴ [İbrâhim sûresi (14), 37].

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ وَادْكُرْ فِي الْكِتَابِ إِسْمَاعِيلَ إِنَّهُ كَانَ صَادِقَ الْوَعْدِ وَكَانَ رَسُولًا نَبِيًّا 54 وَكَانَ يَأْمُرُ أَهْلَهُ بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ وَكَانَ عِنْدَ رَبِّهِ مَرْضِيًّا 55

“Habîbim! Kitâb'da İsmâ'il'i de zikret. Çünkü O, sözüne sâdıktı, rasûl ve nebî idi. Ehline (ve ümmetine) namazı ve zekâtı emrederdi. Rabbinin katında da rızâyâ mazhar olmuş bir kimse idi.”²⁵

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِالصَّلَاةِ وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا لَا نَسْأَلُكَ رِزْقًا نَحْنُ نَرْزُقُكَ وَالْعَاقِبَةُ لِلتَّقْوَى 26

“Âilene namazı emret; kendin de ona sabırla devam et. Senden rızık istemiyoruz; (aksine) biz seni rızıklandırıyoruz. Güzel sonuç, takvâ iledir.”

Peygamber Efendimiz sav bu ayeti kerime nazil olduktan sonra vefat edene kadar mübarek kerimesi Hz. Fatıma annemizi sabah namazına bizzat kendisi kaldırmıştır.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُرُوا أَوْلَادَكُمْ بِالصَّلَاةِ وَهُمْ أَبْنَاءُ سَبْعِ سِنِينَ وَاصْرِبُوهُمْ عَلَيْهَا وَهُمْ أَبْنَاءُ عَشْرِ وَفَرِّقُوا بَيْنَهُمْ فِي الْمَضَاجِعِ

"Resulullah (aleyhissalatu vesselam) buyurdular ki: "Çocuklarınıza, onlar yedi yasında iken namazı emredin. On yasında olunca namaz(daki ihmalleri) sebebiyle onları dövün, yataklarını da ayırın."

❖ Onlara nasihat etmeliyiz.

Kur'an-ı Kerim'de, bazı peygamberlerin çocuklarına nasıl nasihat ettikleri anlatılmıştır.

İbrahim ve Yakup aleyhimesselemin nasihati;

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ وَوَصَّى بِهَا إِبْرَاهِيمُ بَنِيهِ وَيَعْقُوبُ يَا بَنِيَّ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَى لَكُمُ الدِّينَ فَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُمْ مُسْلِمُونَ

"Bunu (Müslüman olmayı) İbrahim de kendi oğullarına vasiyet etti.

Yakup da: "Oğullarım! Allah sizin için bu dini (İslâm'ı) seçti. O halde sadece Müslümanlar olarak ölünüz (dedi)." ²⁷

Lokman (a.s.)'ın Oğluna Yaptığı Nasihatler:

Lokman (a.s.)'ın oğluna yaptığı nasihatler bizim için örnek olmalıdır. Kur'an-ı Kerim'de Lokman (a.s.)'ın oğluna yaptığı nasihatler şöyle anlatılmıştır:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ وَإِذْ قَالَ لُقْمَانُ لِابْنِهِ وَهُوَ يَعِظُهُ يَا بُنَيَّ لَا تُشْرِكْ بِاللَّهِ إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ

"Lokman, oğluna öğüt vererek: Yavrucuğum! Allah'a ortak koşma! Doğrusu şirk, büyük bir zulümdür, demişti. ²⁸

²⁵ (Meryem, 54-55)

²⁶ (طه: 132)

²⁷ (Bakara, 2/132)

²⁸ (Lokman, 31/13)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ يَا بُنَّیْ اِنَّهَا اِنْ تَكُ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ حَرْدَلٍ فَتَكُنْ فِي صَخْرَةٍ اَوْ فِي السَّمَاوَاتِ اَوْ فِي الْاَرْضِ يَاتِ بِهَا اللّٰهُ اِنَّ اللّٰهَ لَطِیْفٌ خَبِیْرٌ

(Lokman, öğütlerine devamla şöyle demişti:) Yavrucuğum! Yaptığın iş (iyilik ve kötülük), bir hardal tanesi ağırlığında bile olsa ve bu bir kayanın içinde veya göklerde yahut yerin derinliklerinde bulunsa, yine de Allah onu (senin karşına) getirir. Doğrusu Allah, en ince işleri görüp bilmektedir ve her şeyden haberdardır. ²⁹

Hız üstazımız da “çocuklarınıza Cenabı Hakkın sıfatlarını öğretiniz! Cenabı Hakkın her şeyi bildiğini, duyduğunu ve gördüğünü bilen bir çocuk günah işleyemez” buyurmuşlar ve elif cüzünün sonuna bu sıfatları yazmışlardır.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ يَا بُنَّیْ اَقِمِ الصَّلَاةَ وَاْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَاَنْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَاَصْبِرْ عَلٰی مَا اَصَابَكَ اِنَّ ذٰلِكَ مِنْ عَزْمِ الْاُمُورِ

Yavrucuğum! Namazı kıl, iyiliği emret, kötülükten vazgeçirmeye çalış, başına gelenlere sabret. Doğrusu bunlar azmedilmeye değer işlerdir. ³⁰

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ وَلَا تُصَعِّرْ خَدَّكَ لِلنَّاسِ وَلَا تَمْشِ فِي الْاَرْضِ مَرْحًا اِنَّ اللّٰهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ

Küçümseyerek insanlardan yüz çevirme ve yeryüzünde böbürlenerek yürüme. Zira Allah, kendini beğenmiş övünüp duran kimseleri asla sevmez.

³¹

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ وَاَقْصِدْ فِي مَشْيِكَ وَاغْضُضْ مِنْ صَوْتِكَ اِنَّ اَنْكَرَ الْاَصْوَاتِ لَصَوْتُ الْحَمِیْرِ

Yürüyüşünde tabii ol, sesini alçalt. Unutma ki, seslerin en çirkinini merkeplerin sesidir." ³²

²⁹ (Lokman, 31/16)

³⁰ (Lokman, 31/17)

³¹ (Lokman, 31/18)

³² (Lokman, 31/ 19)

Vaaz Mevzuu:

EVLAT TERBİYESİ HAKKINDA - 2

Acil lazım olan zamanlar için Küçük Hacimli Hazırlanmıştır.
09.04.2022

İrtibat: Mail yolu ile sağlanmaktadır
erbayyeniceri@gmail.com

VAAZ: Evlat Terbiyesi

Cenab-ı Hak, Feyyaz-ı Mutlak, Rabbu'l-Felak Hazretleri Cibrîl-i Emin ve Namus-i Ekber vasıtasıyla inzal buyurduğu Hz. Kur'ân'da Şûrâ suresinde şöyle buyurur;

لِلّٰهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ يَهَبُ لِمَنْ يَشَاءُ إِنَاءً وَيَهَبُ لِمَنْ يَشَاءُ الذُّكُورَ * أَوْ يُرَوِّجُهُمْ ذُكْرَانًا وَإِنَاءً وَيَجْعَلُ مَنْ يَشَاءُ عَقِيمًا إِنَّهُ عَلِيمٌ قَدِيرٌ

“Bütün Göklerin ve Yerin mülkü Allah’ındır. Dilediğini yaratır, dilediği kimseye dişiler bahşeder, dilediği kimseye de erkekler bahşeder. Yâhud da onları erkekli dişili ikizler, dilediğini de akîm (kısır) kılar. Her halde onun ilimi çok, kudretine nihâyet yoktur.”¹

Çocuk, Allahü Teâlâ'nın kuluna bir hediyesidir. Dünyaya geldiği zaman onu nimet bilip Cenab-ı Hakk'a hamd etmek lazımdır.² Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) de,

أَوْلَادُكُمْ مِنْ هِبَةِ اللَّهِ تَعَالَى لَكُمْ

“Evlatlarınız, Allahü Teâlâ'nın size hediyesidir”³ buyurmuşlardır.

Evlat için denilmiştir ki, “Evlat kokusu cennet kokusudur.”⁴, “O dünyada nur, ahirette sürurdur.”⁵, “Dünyanın bütün servetlerinden üstün bir nimettir.” Onların ağlaması bile anne babasına tesbih, dua, tehlil ve istiğfar olur. Hadis-i Şerifte şöyle varid olmuştur;

“Mü'minin evladı dört ay la ilahe illallah, dört ay Muhammedün Rasülullah, ve dört ay da Allahümme'ğfir lî ve li valideyye (Allah'ım beni ve anne-babamı affeyle) der.”⁶

“Çocuk aynı zamanda bir emanettir, bir imtihandır.”⁷ İmam-ı Gazâlî Hz. şöyle buyurur:

الصَّبِيُّ أَمَانَةٌ عِنْدَ أَبِيهِ وَقَلْبُهُ جَوْهَرَةٌ نَفِيسَةٌ سَادَجَةٌ خَالِيَةٌ عَنِ كُلِّ نَقْشٍ وَصُورَةٍ وَهُوَ قَابِلٌ لِكُلِّ نَقْشٍ وَمَائِلٌ إِلَى كُلِّ مَا يَمْلَأُ بِهِ إِلَيْهِ فَإِنَّ عَوْدَ الْحَيْرِ وَعَلِمَ نَشَأَ عَلَيْهِ وَشَارَكَ فِي ثَوَابِهِ أَبُوَيْهِ وَإِنْ عَوْدَ الشَّرِّ وَأَهْمِلَ شَقِيَّ وَهَلَكَ وَكَانَ الْوَرُزُّ فِي رَقَبَةِ الْقَيْمِ بِهِ وَالْوَلِيُّ عَلَيْهِ

“Sabi, babasının yanında bir emanettir. Onun kalbi her türlü nakış ve suretten hâli, karışksız, kıymetli bir mücevher gibidir. O her türlü nakşa kabiliyetli, kendisine yönlendirilecek her şeye meyillidir.

¹ Şûrâ 49-50

² Seyyid Ali Zade, Şerhu Şira'ti'l-İslam, Nikâhın Sünnetleri

³ Tirmizi, Nevadiru'l-Usul fi Ma'rifeti Ehadisi'r-Rasül, c.1, s.586

⁴ Tirmizi, Nevadiru'l-Usul fi Ma'rifeti Ehadisi'r-Rasül, c.1, s.585

⁵ Seyyid Ali Zade, Şerhu Şira'ti'l-İslam, Nikâhın Sünnetleri

⁶ Seyyid Ali Zade, Şerhu Şira'ti'l-İslam, Nikâhın Sünnetleri

⁷ Seyyid Ali Zade, Şerh-u Şira'ti'l-İslam, Nikâhın Sünnetleri

Eğer hayra alıştırılır ve ilim öğretilirse, hayır üzere yetişmiş olur. Sevabına ebeveynini de ortak eder. Eğer şerre alıştırılır ve ihmal olunursa şaki ve helak olanlardan olur. Günah ise onu idare eden ve ona velî olan üzerinedir.”⁸

Hadis-i Şerif’te şöyle buyrulur;

رَحِمَ اللهُ وَالِدًا أَعَانَ وَلَدَهُ عَلَيَّ بِرِّهِ

“Allah, iyiliği (iyi olması) için evladına yardım eden babaya Rahmet ihsan etsin.”⁹

Hasan-ı Basrî Hazretleri,

اَلتَّعَلُّمُ فِي الصِّغَرِ كَالنَّفْسِ فِي الْحَجْرِ

“Küçükken öğrenilen, taş üzerine nakşedilen gibidir”¹⁰ buyurur.

İmam-ı Mâverdî Hazretleri edebi; anne babanın küçük yaşta evladına öğreteceği edepler ve İnsanın büyüdükten sonra kendinin öğreneceği edepler olmak üzere ikiye ayırır. Küçükken verilen edebî çok mühim olduğuna dikkat çekerek, diğerinin kolayca hâsil olmasının, bu edebî güzel verilmesine bağlı olduğunu ifade eder.¹¹ Bu sebeple;

مَنْ أَدَّبَ ابْنَهُ صَغِيرًا قَرَّتْ عَيْنُهُ بِهِ كَبِيرًا

“Küçükken oğlunu edeplendiren kişinin, büyüdüğü zaman onunla gözü nurlanır”¹² buyrulmuştur.

Büyüklerimiz bu Ayet-i Kerime ve Hz. Ömer Efendimizin tefsirini naklettikten sonra buyurmuşlardır ki;

Biz de belleklerin hafızaların taze olduğu o dönemde Hz. Üstazımızın eliyle okutuyoruz, Hz. Üstazımızın eliyle nakşoluyor. O taş o elin yazması... Çünkü o el yazdığı zaman hafızaya, kalbe, ruha, letâife yazıyor.¹³

Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) de şöyle buyururlar:

فَإِنَّ الْمُعَلِّمَ إِذَا قَالَ لِلصَّبِيِّ قُلْ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ فَقَالَ الصَّبِيُّ كَتَبَ اللَّهُ تَعَالَى بَرَاءَةً لِلْمُعَلِّمِ وَبَرَاءَةً لِلصَّبِيِّ وَبَرَاءَةً لِأَبَوَيْهِ مِنَ النَّارِ

“Muhakkak ki muallim, sabi için “(بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ) de” diye söylediği zaman, sabi de “(بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ)” dese Allah-ü Teâlâ, muallim için de sabi için de onun ebeveyni için de Cehennemden bir beraat yazar”¹⁴

Teğabün Sûresinde,

إِنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ وَاللَّهُ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ

⁸ Münavî, Feyzü'l-Kadir, h.3745

⁹ Münavî, Feyzü'l-Kadir, h.4442

¹⁰ Muhammed b. Ahmed es-Sefârîni, Gidâü'l-Elbâb fi Şerh-i Manzumeti'l-Âdâb, c.1, s.236

¹¹ Münavî, Feyzü'l-Kadir, h.2263 (ويحسن أدبه) Hadis-i Şerifi'nin şerhinde)

¹² Muhammed b. Ahmed es-Sefârîni, Gidâü'l-Elbâb fi Şerh-i Manzumeti'l-Âdâb, c.1, s.237

¹³ Ümraniye Sohbetlerinden

¹⁴ Kurtubî, el-Câmi' li-Ahkami'l-Kur'ân (Tefsîr-i Kurtubî), Bakara Sûresi 41. Ayet-i Kerimenin Tefsirinden

“Doğrusu mallarınız ve çocuklarınız sizin için bir imtihandır. Büyük mükâfat ise Allah (c.c.)’nun yanındadır”¹⁵ buyrulur. Bu ayet-i kerimenin tefsirinde;

“İnsan evlâd ü iyâliyle imtihan olunur, sinanır. Zira insan çoğu kere onlar sebebiyle haram olan şeylere tevessül eder”¹⁶ denilmiştir.

Yine Tefsirlerde şöyle buyrulur;

وَلَيْسَ فِي الْآيَةِ تَرْهيبٌ مِنْ مُحَاظَةِ الْأَزْوَاجِ وَالْأَوْلَادِ ، إِنَّمَا الْمُرَادُ النَّهْيُ عَنِ الْأَشْتِعَالِ بِهِمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَطَاعَتِهِ ، فَإِذَا تَيَسَّرَ ذَلِكَ مَعَهُمْ فَالْمُحَاظَةُ أَوْلَى

“Bu Ayet-i Kerimede, evlad ü ıyal ile meşgul olmaktan terhib (korkutma yoluyla bir yasaklama) yoktur. Ayet-i Kerime’deki murad-ı ilâhi, “Allah’ın zikri ve taatinden alıkoyacak tarzda onlar ile meşguliyetten nehiydir.” Şu hâlde Allah’ın zikri ve taati eğer onlarla müyesser olabilecekse, evlad ü ıyal ile meşguliyet ve beraberlik, evlâdır.”¹⁷

Enes bin Malik (r.a.) anlatır; “Rasülüllah (sallallahu aleyhi ve sellem)’e sordum: “Ya Rasülallah, evlâd ü ıyal ile oturmak mı yoksa mescitte oturmak mı daha sevimlidir?” Şöyle buyurdular:

جُلُوسُ سَاعَةٍ مَعَ الْعِيَالِ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنَ الْأَعْنِكَافِ فِي مَسْجِدِي هَذَا ، وَدِرْهَمٌ تُنْفِقُهُ عَلَى الْعِيَالِ أَفْضَلُ مِنْ أَنْ تُنْفِقَهُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ

“Evlâd ü ıyal ile bir saat oturmak, şu mescidimde itikâftan bana daha sevimlidir. Evlâd-ü ıyaline infak ettiğin bir dirhem, Allah yolunda infak ettiğinden daha faziletlidir.”¹⁸

Rasülüllah (sallallahu aleyhi ve sellem) bu ifadeleriyle aile efradının ihmal edilmesiyle ortaya çıkacak mazarratlara işaret buyurmuşlardır. Cenab-ı Hak diğer Ayet-i Kerimede şöyle buyurmuştur;

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ....

“Ey iman edenler, kendinizi ve ailelerinizi öyle bir ateşten koruyun ki, o ateşin yakıtı insanlar ve taşlardır.”¹⁹

Hz. Ali (r.a.) “ailenizi koruyun” nazm-ı celilini, (أَدِّبُوهُمْ وَعَلِّمُوهُمْ) “Onları edeplendirin ve onlara ilim talim edin” diye tefsir etmişlerdir.²⁰

Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyururlar:

إِنَّ اللَّهَ سَائِلٌ كُلِّ رَاعٍ عَمَّا اسْتَرْعَاهُ، حَفِظَ ذَلِكَ أَمْ ضَيَّعَ، حَتَّى يَسْأَلَ الرَّجُلَ عَنِ أَهْلِ بَيْتِهِ،

¹⁵ Teğabün 15

¹⁶ Fahreddin Râzî, et-Tefsiru’l-Kebîr, Teğabün Sûresi 15. Ayet-i Kerimenin Tefsirinden

¹⁷ İbn-i Acîbe, el-Bahru’l-Medîd, Teğabün Sûresi 15. Ayet-i Kerimenin Tefsirinden

¹⁸ İbn-i Acîbe, el-Bahru’l-Medîd, Teğabün Sûresi 15. Ayet-i Kerimenin Tefsirinden

¹⁹ Tahrim 6

²⁰ Muhammed b. Ahmed es-Sefârînî, Gidâû’l-Elbâb fi Şerh-i Manzumeti’l-Âdâb, c.1, s.236

“Muhakkak ki, Allah her gözeticiyi (her sorumlu kimseyi) üzerine aldığı işten muhasebe edecektir. Onu muhafaza etti mi, yoksa ihmal mi etti? Hatta kişiyi aile fertlerinden dolayı muhasebe edecektir.”²¹

Evlâdın anne baba üzerindeki en büyük hakkı onu güzel bir terbiye ile yetiştirmektir.

(أَكْرِمُوا أَوْلَادَكُمْ وَ أَحْسِنُوا أَدَبَكُمْ) **“Evlatlarınıza ikram edin ve onları güzel edeplendirin”²²** buyuran Rasûlüllah (sallallahu aleyhi ve sellem) ihsan ve ikramın yine güzel edeple olacağını şu Hadis-i Şerifleriyle ifade eder:

مَا نَحَلَ وَالِدٌ وَلَدًا مِنْ نُحْلٍ أَفْضَلَ مِنْ آدَبٍ حَسَنٍ.

“Hiçbir baba çocuğuna güzel terbiyeden daha üstün bir hediye veremez”²³

لَأنَّ يُؤَدِّبَ الرَّجُلُ وَلَدَهُ خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَتَصَدَّقَ كُلَّ يَوْمٍ بِبِنَصْفِ صَاعٍ

“Muhakkak bir babanın evladını terbiye etmesi, her gün (herhangi bir şeyden) yarım ölçek tasadduk etmesinden daha hayırlıdır.”²⁴

“Evlada daha konuşmaya başlar başlamaz Kelime-i Tevhid’in öğretilmesi tavsiye edilmiştir. Daha sonra yaşı ilerledikçe Kur’an-ı Kerim’i, Hadis-i Şerifleri, salih kulların hallerini, hulasa dini ve dünyası için lüzumlu olacak şeyleri öğretmeye gayret gösterir”²⁵

Bu hususta Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurur:

مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ وَاسْتَظْهَرَهُ فَأَحَلَّ حَلَالَهُ وَحَرَّمَ حَرَامَهُ أَدْخَلَهُ اللَّهُ بِهِ الْجَنَّةَ وَشَفَعَهُ فِي عَشْرَةِ مِنْ أَهْلِ بَيْتِهِ كُلِّهِمْ فَدَّ وَجَبَتْ لَهُ النَّارُ

“Kim Kur’ân okur, onu ezberler, onun helalini helal, haramını haram kılarsa, Allah (c.c.), o kimseyi bu amelinden dolayı cennete koyar ve kendisini ev halkından - kendisine cehennem vacip olan- on kişinin her biri için de şefaatchi kılar.”²⁶

مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ وَعَمِلَ بِمَا فِيهِ أُلْبِسَ وَالِدَاهُ تَاجًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ ضَوْءُهُ أَحْسَنُ مِنْ ضَوْءِ الشَّمْسِ فِي بُيُوتِ الدُّنْيَا لَوْ كَانَتْ فِيكُمْ فَمَا ظَنُّكُمْ بِالَّذِي عَمِلَ بِهَذَا

“Kur’ân’ı okuyan ve onun içindekilere göre amel eden kimsenin baba ve annesine kıyamet günü, ziyası güneşin bütün dünya evlerindeki ziyasından daha parlak ve güzel olan bir taç giydirilecektir. Baba ve annesine böyle olursa artık kendisine ne olacağını hesap ediniz!”²⁷

حَقُّ الْوَالِدِ عَلَى الْوَالِدِ أَنْ يُعَلِّمَهُ الْكِتَابَةَ وَالسَّبَاحَةَ وَالرَّمَايَةَ وَأَنْ لَا يَرْزُقَهُ إِلَّا طَيِّبًا

²¹ Sahih-i İbn-i Hibban, h.4493

²² Sünen-i İbn-i Mâce, Bâbu Birru’l-Vâlid, h.3671,

²³ Sünen-i Tirmizi, Bâbu Mâ Câe fî Edebi’l-Veled, h.1952

²⁴ Müsned-i Ahmed ibn-i Hanbel, h.20970

²⁵ Kutbuddin İznîkî, Mürşidü’l-Müteehhilin

²⁶ Sünen-i Tirmizi, Bâbün fî Fazl-ı Kârii’l-Kur’ân, h.2905

²⁷ Sünen-i Ebi Davud, Bâbün Fî Sevabi Kirâeti’l-Kurân, h.1453

“Evladın babası üzerindeki hakkı, ona kitabeti, yüzmeyi ve ok atmayı öğretmesi ve onu helal rızıkla rızıklandırmasıdır”²⁸

Ancak unutulmamalıdır ki hidayet Allah’tandır. Bunun için;

الْأَدَبُ مِنَ الْآبَاءِ ، وَالصَّلَاحُ مِنَ اللَّهِ تَعَالَى

“Edep, babalardan; salah ise Allah-ü Teâlâ’dandır”²⁹ buyrulmuştur.

Bu sebeple onlar için hayır duada bulunmalı, bedduadan sakınmalıdır. Hadis-i Şerif’te;

دُعَاءُ الْوَالِدِ لَوْلَدِهِ كَدُعَاءِ النَّبِيِّ لِأُمَّتِهِ

“Anne babanın evladı için yaptığı dualar kabul olunmak yönünde Peygamberin ümmeti için yaptığı dualar gibidir”³⁰ buyrulmuştur.

Rivayet olunduğu üzere çocuk dünyaya geldiğinde Rasûlüllah (sallallahu aleyhi ve sellem) şu duayı okurlardı;

اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ بَرًّا وَانْتَهُ فِي الْإِسْلَامِ نَبَأًا حَسَنًا

“Allah’ım onu iyi bir kimse eyle. Onu Müslümanlıkta en güzel bir suretle yetiştir.”³¹

Anne-babanın, evladına baktığında;

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي وَهَبَ لِي عَلَى الْكِبَرِ إِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ إِنَّ رَبِّي لَسَمِيعُ الدُّعَاءِ

“Hamd o Allah’a ki bana ihtiyarlık halinde İsmail’i ve İshak’ı ihsan buyurdu. Şüphe yok ki Rabbim mutlaka duayı işitir”³² mealindeki Ayet-i Kerime’yi, dua mahiyetinde okuması da güzel görülmüştür.³³

وَإِنِّي أُعِيدُهَا بِكَ وَذُرِّيَّتَهَا مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ

“...Ben onu ve zürriyetini o recim şeytanın şerrinden sana ismarlıyorum.”³⁴

Ayrıca bu Ayet-i Kerimede, annesinin Meryem validemiz için yaptığı dua kısaca edilerek bizlere, evladımız için nasıl dua edeceğimiz öğretilmiştir.

İsmail Hakkı Bursevi Hazretleri bu ayeti kerimenin tefsirinde şu Hadis-i Şerifi naklederek şöyle izah etmiştir;

مَا مِنْ مَوْلُودٍ يُوَلَّدُ إِلَّا وَالشَّيْطَانُ يَمَسُّهُ حِينَ يُوَلَّدُ فَيَسْتَهْلُ صَارِحًا مِنْ مَسِّهِ إِلَّا مَرْيَمُ وَابْنُهَا وَمَعْنَاهُ أَنَّ الشَّيْطَانَ يَطْمَعُ فِي إِغْوَاءِ كُلِّ مَوْلُودٍ بِحَيْثُ يَتَأَثَّرُ مِنْهُ إِلَّا مَرْيَمُ وَابْنُهَا فَإِنَّ اللَّهَ تَعَالَى عَصَمَهُمَا بِبَرَكَةِ هَذِهِ الْإِسْتِعَاذَةِ فَتَقَبَّلَهَا

²⁸ Beyhakî, Şuabü’l-İman, Hukuku’l-Evlad, h.8298

²⁹ Muhammed b. Ahmed es-Sefârînî, Gidâü’l-Elbâb fi Şerh-i Manzumeti’l-Âdâb, c.1, s.237

³⁰ Ebû Nuaym, Hılyetü’l-Evliya ve Tabakâti’l-Asfiyâ, c.8, s.347

³¹ Seyyid Ali Zade, Şerh-u Şira’ti’l-İslam, Nikâhın Sünnetleri

³² İbrahim Suresi, 39

³³ Kutbüddin İznîkî, Mürşidü’l-Müteehhilin

³⁴ Ali İmran Suresi, 36

“Dünyaya gelen her bir çocuk, doğduğunda kendisine şeytan dokunur da, bundan dolayı çocuk yüksek sesle ağlamaya başlar. Ancak Hz. Meryem ve oğlu (Hz. İsa aleyhis selam) bundan müstesna.”

Bu hadis-i şerifin manası; Muhakkak ki şeytan doğan her çocuktan müteessir olup ona iğva ve vesvese vermekte tama’ eder. Ancak Hz. Meryem ve oğlu müstesna. Çünkü Cenab-ı Hak bu istiâzenin bereketiyle onları muhafaza etmiştir. Ve annelerinin (çocuğu Meryem validemiz ve zürriyetinden olan İsa (a.s.) için yapmış olduğu) duasını kabul buyurmuştur.³⁵

Çocuk dünyaya geldiğinde erkekse ziyade sevinip kız olduğu vakit mahzun olmamalıdır. Çünkü hangisinin daha hayırlı olduğu bilinmez.³⁶ Zaten Allah’a ve ahiret gününe inanan kimse erkek ile kız ayrımı yapmaz. Kız evladından mahcup olup üzülme imanı olmayanların çirkin sıfatıdır. Nahl Suresinde şöyle buyrulur;

وَإِذَا بُشِّرَ أَحَدُهُم بِالْأُنثَىٰ ظَلَّ وَجْهَهُ مُسْوَدًّا وَهُوَ كَظِيمٌ * يَتَوَارَىٰ مِنَ الْقَوْمِ مِنْ سُوءِ مَا بُشِّرَ بِهِ أَيُمْسِكُهُ عَلَىٰ هُونٍ أَمْ يَدُسُّهُ فِي التُّرَابِ أَلَا سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ

“Onlardan (müşriklerden) birine kız müjdelendiği zaman öfkelenmiş olarak yüzü kapkara kesilir.

Kendisine verilen müjdenin kötülüğünden dolayı kavminden gizlenir. Onu, hakirlik duygusu içinde yanında mı tutsun, yoksa toprağa mı gömsün! Bakın, verdikleri hüküm ne kadar kötüdür!”³⁷

Bu sebeple denilmiştir ki;

وَ يَزِدَادُ فَرَحًا بِالْبَنَاتِ مُخَالَفَةً لِأَهْلِ الْجَاهِلِيَّةِ

“Kız evladı müjdesini alan kişi, cahiliye ehline muhalefet etmek için, daha çok sevinir”³⁸ Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), kız evladı olanlar için nice müjdeler vermiş ve onları “Mücehhezât-Cehizlenmişler” ve “Mûnisât-Dostlar” diye isimlendirmiştir. Onlar hakkında;

سَأَلَتْ اللَّهُ أَنْ يَرْزُقَنِي وَلَدًا بِلَا مَوْئِنَةٍ فَرَزَقَنِي الْبَنَاتِ

“Ben Cenab-ı Hak’tan zahmetsiz çocuk istedim de bana kız çocukları verdi”, buyurmuştur.³⁹

Bir defasında Hane-i Saadetlerine iki kızı olan bir hanım gelmiş ve Âişe-i Sıddıka validemizden yiyecek istemişti. Âişe (r.anha) validemiz de o anda elinde olan hurmaları kendisine vermişti. Anne şefkatinin galip gelmesinden dolayı kadın hurmalardan yemeyip evvela kızlarına ikram etmişti. Efendimiz hane-i saadetlerine döndüğünde Âişe validemiz hadiseyi haber vermiş, Rasûlullah Efendimiz bunun üzerine şöyle buyurmuştu;

³⁵ İ.Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan, Al-i İmran Suresi 36. Ayet-i Kerimenin Tefsirinden

³⁶ Kutbüddin İznîkî, Mürşidü'l-Müteehhilin

³⁷ Nahl 58-59

³⁸ Seyyid Ali Zade, Şerh-u Şira'ti'l-İslam, Nikâhın Sünnetleri

³⁹ Seyyid Ali Zade, Şerh-u Şira'ti'l-İslam, Nikâhın Sünnetleri

مَنْ ابْتُلِيَ مِنَ الْبَنَاتِ بِشَيْءٍ، فَأَحْسَنَ إِلَيْهِنَّ، كُنَّ لَهُ سِتْرًا مِنَ النَّارِ

“Kim kız çocukları yüzünden sıkıntı çeker ve onlara ihsanda bulunursa, bu kız çocukları kendisi için cehennem ateşinden koruyan perde olurlar.”⁴⁰

Yine anne babalara, evlatları arasında adaletli davranmak, hiçbirine diğerinden farklı muamele yapmamak emredilmiştir.

Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) buyururlar ki:

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ أَنْ تَعْدِلُوا بَيْنَ أَوْلَادِكُمْ حَتَّى فِي الْقَبْلِ

“Muhakkak ki Allahü Teâlâ çocuklarınız arasında –onları öpmekte bile- adaletli olmanızı ister”⁴¹

Hz. Ali (k.v.) şöyle buyurdu: “Rasûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) bir gün bizi ziyaret etti ve evimizde kaldı. Hasan (r.a.) ve Hüseyin (r.a.) de uyuyorlardı. Hasan (r.a.) su istedi. Rasûl-i Ekrem (sallallahu aleyhi ve sellem) suyu bardağa koymak için kalktı. Hasan (r.a.)’a vermek için gelince, Hüseyin (r.a.) alıp içmek istedi. Fakat Rasûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) evvela Hasan (r.a.)’a sonra Hüseyin (r.a.)’a içirdi. Hz. Fatıma (r.anha); “Sanki Hasan (r.a.) size daha çok sevimlidir Ya Rasulallah” dedi.

Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz; **‘Hayır (ikisi de bana sevimlidir.) Ancak ilk önce Hasan (r.a.) istedi’** buyurdu. Sonra eli ile işaret ederek; **‘Ben, sen ve bu iki çocuk ile (Hz. Ali (r.a.)’ı işaret ederek) şu uyuyan kıyamette aynı yerdeyiz’** buyurdu⁴²

Başka bir Hadis-i Şerif’te de;

سَأَوْوا بَيْنَ أَوْلَادِكُمْ فِي الْعَطِيَّةِ

“Hediye hususunda evlatlarınız arasında müsavi hareket ediniz”⁴³ buyrulmuştur

Allâhü Teâlâ Kur’an-ı Azimü’ş-şan’da adaleti emretmiştir. Bu sebeple Müslüman olan her babanın evladı arasında adaletli olması lazımdır. Bu adalet İmâm-ı Ebu Yusuf’a göre, babanın evladına yaptığı atıyyede (bir şey vermek) ve ihsanda erkek olsun kız olsun bütün evladına farksız olarak davranmasıdır.

Rivayet olunduğu üzere Numan’ın babası Beşir (r.a.) bir gün Numan (r.a.)’ı Resûlüllâh (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz’e getirip “Ya Resûlellâh ben bu çocuğuma bir köle bağışladım” dedi. Resûlüllâh (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz **“Bütün çocuklarına aynı şeyi yaptın mı?”** diye soru etti. Beşir “Hayır” deyince Resûlüllâh (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz **“Ondan dön, vazgeç”** buyurdular. İşte bu, bağış ve teberruda evlatlar arasında adaletle işarettir ki bu da onları her hususta müsavi tutmaktır. Baba birini diğerlerine tercih ettiği zaman kardeşler arasında kırgınlık ve

⁴⁰ Sahih-i Müslim, Bâbun fî Fazl’i-Ihsanı ile’l-Benât, h.2629

⁴¹ Suyutî, Cami’u’l-Ehadis, h.7224

⁴² İbn-i Hacer el-Askalânî, el-Metâlibü’l-Aliye, Babü Fadl-i Fatıme, h.4054

⁴³ Suyutî, Cami’u’l-Ehadis, h.12982

düşmanlık husule gelir. Şayet baba evlatlarının bir kısmına mal teberru edip bir kısmını mahrum ederse bu, hüküm cihetinden caiz olur. Çünkü bu kendi halis mülkünde tasarruftur. Bu hususta hiç kimse için müdahale hakkı yoktur. Ancak bu hareket ile adaleti terk etmiş olur ve adil olmamış olur. Mütekaddimin'in kavli üzerine mahrum olan ister fakih ve mütteki olsun isterse cahil ve fasık olsun fark etmez. Müteahhirin'in kavli üzerine ise âlim ve edepli olanlara verip fasık ve facir olanları mahrum etmekte beis yoktur.⁴⁴

“Bir babanın hali sıhhatinde evladından bazısını diğer bazısına tercih edip onlara bir şey hibe etmekte farklı davranması mekruhtur. Ancak dindeki ziyadeliğinden dolayı farklı davranması müstesnadır. Bir baba malının tamamını çocuklarından birine verse kazaen caizdir. Lakin günahkâr olur. Muhit'te de böyledir. Hulasa isimli kitapta “Muhtar olan hibe hususunda erkek ile kız çocuğuna müsavi davranmaktır.” denildi. Bir kimsenin çocuğu fasık olsa ona nafakasından fazla bir şey vermez.”⁴⁵

“Bir kimsenin çocuğu ilim ile meşgul olduğundan para kazanma imkânı bulamasa, babasının ona diğer çocuklarından daha çok mal vermesinde beis yoktur. Multekat'ta da böyledir.”⁴⁶

“Bir çocuk babasının sağlığında babasının malında uzun zaman tasarrufta bulunsa babanın vefatından sonra o mal miras olur. Ancak baba o malın mülkiyetini vermişse o zaman onun olur.”⁴⁷

Çocuğa karşı yumuşak davranmak müstehaptır. Akra' ibn-i Hâbis (r.a.) bir gün Rasûlüllah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimizi torunu Hasan'ı öperken görür ve **“benim on tane çocuğum var hiç birini bir gün bile öpmüş değilim”** der. Bunun üzerine Efendimiz;

مَنْ لَا يَرْحَمُ لَا يُرْحَمُ

“Merhamet etmeyen merhametle muamele görmez”⁴⁸ buyururlar.

Hz. Aişe (r.anha)'nın rivayet ettiği bir hadis-i Şerifte de;

جَاءَ أَعْرَابِيٌّ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ تُقْبَلُونَ الصَّبِيَّانَ فَمَا نُقْبَلُهُمْ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَوْأَمْلِكُ لَكَ أَنْ نَزَعَ اللَّهُ مِنْ قَلْبِكَ الرَّحْمَةَ

Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem)'e bir bedevi gelerek, “Ya Rasûlellah! siz çocuklarınızı öpüp sever misiniz? Biz çocuklarımızı öpüp okşamayız” demişti. Rasûl-i Ekrem (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz; **“Ey oğul! Allah senin**

⁴⁴ Kâsânî, Bedayî'us'-Sanai', Kitabü'l-Hibe

⁴⁵ İbn-i Nüceym, el-Bahru'r-Raik, Kitabü'l-Hibe

⁴⁶ Fetâvâ-i Hindiye, El-Müteferrikat

⁴⁷ Fetâvâ-i Hindiye, El-Müteferrikat

⁴⁸ Sahih-i Müslim, Bâb-u Rahmetihi (sallallahü aleyhi ve ve sellem) e's-sıbyan, h.2318

kalbinden merhamet ve şefkati çekip çıkarmıştır, ben ne yapabilirim” diye cevap verdi”⁴⁹

Evlada dünya ve ahirette kendisiyle anıldığında mahcup olmayacağı güzel bir isim koymak çocuğun haklarındandır.

Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyururlar;

إِنَّكُمْ تَدْعُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِأَسْمَائِكُمْ وَأَسْمَاءِ آبَائِكُمْ فَأَحْسِنُوا أَسْمَائِكُمْ

“Muhakkak siz kıyamet günü isimleriniz ve babalarınızın isimleri ile çağrılacaksınız onun için isimlerinizi güzelleştiriniz.”⁵⁰

Çocuğa isim verilirken sağ kulağına ezan, sol kulağına kamet okunur.⁵¹ Hadis-i Şerifte;

مَنْ وُلِدَ لَهُ مَوْلُودٌ، فَأَدَّنَ فِي أُذُنِهِ الْبَيْمَةَ، وَأَقَامَ فِي الْيُسْرَى لَمْ تَضُرَّهُ أُمَّ الصَّبِيَّانِ

“Kimin çocuğu dünyaya gelir de sağ kulağına ezan, sol kulağına kamet okursa, o çocuğa ümm-ü sıbyan zarar vermez”⁵² buyrulmuştur.

Yeni doğan çocuğun başındaki tüylere “akika” denir. Cenab-ı Hakk’a şükür için ve çocuğun her türlü bela ve musibetlerden selameti niyetiyle kesilen kurbanı da “akika kurbanı” denir.

Akika, Hanefi fıkhına göre müstehaptır. Üç imama göre ise sünnettir. Akika çocuğun doğduğu günden bülüğ çağına kadar kesilebilir. Fakat yedinci günü kesilmesi daha faziletlidir. Hem erkek hem kız çocuk için akika olarak, kurbanı elverişli olan hayvanlar kesilir. Bunlardan her biri için bir koyun kesilmesi yeterli olur. “Erkek için iki kurban kesilir” diyenler de vardır.⁵³

Çocuğun yedinci günü geldiğinde adı konulur, kurbanı kesilir, başının saçları kesilip saçları ağırlığınca altın veya gümüş tasadduk edilir.⁵⁴

“Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz, Fatıma (r.anha) validemize, Hz. Hüseyin (r.a.) yedinci gününe geldiğinde saçını kestirtip akçe ile tasadduk etmesini emretmiştir”⁵⁵ yine Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) buyururlar ki;

كُلُّ غُلَامٍ رَهِينَةٌ بِعَقِيْقَتِهِ تُدْبِحُ عَنْهُ يَوْمَ سَابِعِهِ وَيُحْلَقُ وَيُسَمَّى

“Her doğan çocuk, doğumunun yedinci günü akika denilen kurban kesilinceye kadar ve saçları kesilip adı verilinceye kadar rehindir.”⁵⁶ “Hadis-i Şerifteki “Rehindir”

⁴⁹ Sahih-i Buhari, El-Edep, Rahmetü'l-Veled, h.5539

⁵⁰ Sünen-i Ebi Davud, Bâbu fi tağyiri'l-esma, h.4948

⁵¹ Seyyid Ali Zade, Şerh-u Şira'ti'l-İslam, Nikâhın Sünnetleri

⁵² Tuhfetü'l-Ahvezi, Bâbu'l-Ezan, c.5, s.90

⁵³ Ö.Nasuhi Bilmen, Büyük İslam İlmihali, Kurban ve Av Kitabı

⁵⁴ Ö.Nasuhi Bilmen, Büyük İslam İlmihali, Kurban ve Av Kitabı

⁵⁵ Seyyid Ali Zade, Şerh-u Şira'ti'l-İslam, Nikâhın Sünnetleri

⁵⁶ Sünen-i Ebi Davud, Bâbun fi'l-Akika, h.2338

ifadesi şöyle izah edilir: Çocuğun afet ve belalardan korunması akikasına bağlıdır. Akikası kesilmeyince ondan tam manasıyla faydalanılamaz.”⁵⁷

Erkek çocuklar sünnet ettirilir. Fukaha, sünnet olmanın hükmünde ihtilâf ettiler. Bazıları “sünnettir”, dediler. Sahih olan da budur. Sünnet olmak için müstehap vakit yedi yaşından on iki yaşına kadarki vakittir. Tercih edilen görüş budur. Bazıları ise “Doğumundan yedi gün sonradır.” demiştir.⁵⁸ Çocuk ergenlik çağına ulaşmış ise vacip, 7-12 yaşlar arasında ise müstehaptır.⁵⁹

Zikredilenlerden başka geriye kalan evlat hakları şöyle hulasa edilebilir:

- Helal gıda temin etmek
- Temizlik alışkanlığını kazandırmak
- 5-6 yaşlarında erkek ve kız çocuklarının yataklarını ayırmak
- 7 yaşında onlara namaz ile emretmek, 10 yaşına geldiğinde ise namaz kılmadığı takdirde onu hafif darp etmek
- Rasulullah Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem)’i Ehli Beyt’i sevdirmek ve onları her mecliste savunmasını tavsiye etmek
- Ehl-i Sünnet ve’l-Cemaat akidesine uymayan insan ve gruplara benzememesini tavsiye etmek
- Dost çevresini seçmesinde onlara yardımcı olmak ve doğru arkadaşlar edinmesi hususunda onlara bolca telkinde bulunmak
- Çocuğa nerelere gitmesi ve nerelerden kaçınması hususunda nasihatler vermek
- Çocuğu korkutmamak ve yalana alıştırmamak
- Şiddet kullanmamak ve çirkin söz söylememek

Anne ve babaların çocuklarını terbiye ve irşad etmek için onlara nasihat ve sohbet etmeleri önemli bir vazifedir. Zira Kuran’ı Kerim de Lokman (aleyhisselam)’ın oğluna va’z-u nasihati şöyle anlatılmıştır,

وَإِذْ قَالَ لُقْمَانُ لِابْنِهِ وَهُوَ يَعِظُهُ يَا بُنَيَّ لَا تُشْرِكْ بِاللَّهِ إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ

“Ve hani o vakit Lokman oğluna va’zediyor ve nasihat veriyordu, Oğulcuğum, yavrum! Allah’a şirk koşma. Çünkü şirk çok büyük bir zulümdür.”⁶⁰

يَا بُنَيَّ إِنَّمَا إِنْ تَكُ مِنْ ثَمَرِ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ فَتَكُنْ فِي صَخْرَةٍ أَوْ فِي السَّمَاوَاتِ أَوْ فِي الْأَرْضِ يَأْتِ بِهَا اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ لَطِيفٌ خَبِيرٌ

“Yavrum, Muhakkak ki yaptığın iyilik veya kötülük ne kadar küçük ve gizli, ne kadar yüksek ya da alçak olursa olsun, Allah onu getirir. Çünkü Allah latîf ve habîrdir.”⁶¹

يَا بُنَيَّ أَقِمِ الصَّلَاةَ وَأْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَانْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأَصْبِرْ عَلَىٰ مَا أَصَابَكَ إِنَّ ذَلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ

⁵⁷ Seyyid Ali Zade, Şerh-u Şira’ti’l-İslam, Nikâhın Sünnetleri

⁵⁸ Fetâvâ-i Hindiye, Kerahiyet ve İstihsan

⁵⁹ Fetâvâ-i Hindiye, Kerahiyet ve İstihsan

⁶⁰ Lokman 13

⁶¹ Lokman 16

“Yavrum, namazını devamlı kıl, emri bi’l-ma’ruf ve nehyi anil-münker yap (diğerlerini kemale erdirmek ve istikamette götürmek için) başına gelene de sabret. Çünkü bu işlerin her birisi azmolunacak işlerdendir.”⁶²

Peygamber Efendimiz (sallahü aleyhi ve sellem) buyururlar ki;

مُرُوا أَوْلَادَكُمْ بِالصَّلَاةِ وَهُمْ أَبْنَاءُ سَبْعٍ وَاضْرِبُوهُمْ عَلَيْهَا وَهُمْ أَبْنَاءُ عَشْرِ سِنِينَ

“Çocuklarınız yedi yaşında olduğu halde onlara namazı emredin. On yaşında iken (eğer namazı kılmazlarsa, onları terbiye için hafifce) dövün (hafifçe bir darp ile ikaz edin).”⁶³

Tefsir de bu Ayet-i celile şöyle izah edilmiştir;

Yani bu vazifeyi yapmak kolay değildir. Onun için başına birtakım musibetler gelmesi melhuzdur. Umeyr İbn-i Habîb (r.a.) oğullarına nasihatinde demiştir ki; “Herhangi biriniz emr-i Bi’l-ma’ruf ve nehyi anil-münker yapmak isterse ondan evvel ezaya hazırlansın ve Allah’tan sevaba yakîn edinsin. Çünkü her kimin Allah’tan sevaba îkânı olursa dokunan eziyeti duymaz.”⁶⁴

وَلَا تُصَعِّرْ خَدَّكَ لِلنَّاسِ وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ

“Ve insanlara karşı kasılmış durma (böbürlenip, kibirlenme) ve yeryüzünde çalım ile yürüme, çünkü Allah öğünenlerin hiçbirini sevmez.”⁶⁵

وَأَقْصِدْ فِي مَشْيِكَ وَاعْضُضْ مِنْ صَوْتِكَ إِنَّ أَنْكَرَ الْأَصْوَاتِ لَصَوْتُ الْحَمِيرِ

“Gidişinde mu’tedil ol, sesinden de biraz indir, (söylerken bağırma) çünkü seslerin en hoş gitmeyi herhalde merkeplerin sesleridir.”⁶⁶

⁶² Lokman 17

⁶³ Molla Hüsrev, Dürerü’l-Hukkâm, c.1, s.50

⁶⁴ Elmalılı, Hak Dini Kur’ân Dili; Lokman Sûresi 16. Ayet-i Kerimenin Tefsirinden

⁶⁵ Lokman 18

⁶⁶ Lokman 19

Vaaz Mevzuu:

EVLADINI DİNİ HİZMETE VERMEK

Acil lazım olan zamanlar için Küçük Hacimli Hazırlanmıştır.
10.09.2020

İrtibat: Mail yolu ile sağlanmaktadır
erbayyeniceri@gmail.com

VAAZ: Evladını Dini Hizmette Vermek

Zekeriyya a.s. Duası

Değerli kardeşlerim.

كَيْبَعَصَ
ذَكَرَ رَحْمَتِ رَبِّكَ عَبْدَهُ زَكَرِيَّا
إِذْ نَادَى رَبَّهُ نِدَاءً خَفِيًّا
قَالَ رَبِّ إِنِّي وَهَنَ الْعَظْمُ مِنِّي وَاشْتَعَلَ الرَّأْسُ شَيْبًا وَلَمْ
أَكُنْ بِدُعَائِكَ رَبِّ شَقِيًّا

Zekeriyya A.s. İle ilgili

bilgi

Zekeriyyâ aleyhisselâm, İsrâiloğulları'na gönderilmiş son peygamberlerden biridir. Ancak kendisine müstakil bir kitap verilmemiş, Hz. Mûsâ'nın şeriatıyla amel etmiştir. Kaynaklarda, Hz. Meryem'in teyzesinin kocası ve **Beyt-i Makdis'in yöneticisi olduğu**, Tevrat nüshalarını yazarak çoğalttığı bildirilmektedir (bilgi için bk. Âl-i İmrân 3/37-41).

فَتَقَبَّلَهَا رَبُّهَا بِقَبُولٍ حَسَنٍ وَأَنْبَتَهَا نَبَاتًا حَسَنًا وَكَفَّلَهَا زَكَرِيَّا
كَلِمًا دَخَلَ عَلَيْهَا زَكَرِيَّا الْمِحْرَابَ وَجَدَ عِنْدَهَا رِزْقًا قَالَ يَا مَرْيَمُ أَنَّى
لَكَ هَذَا قَالَتْ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ
حِسَابٍ

Devamı..

وَإِنِّي خِفْتُ الْمَوَالِيَ مِنْ وَرَائِي وَكَانَتِ امْرَأَتِي عَاقِرًا فَهَبْ
لِي مِنْ لَدُنْكَ وَلِيًّا
يَرِثُنِي وَيَرِثْ مِنْ آلِ يَعْقُوبَ وَاجْعَلْهُ رَبِّ رَضِيًّا

Doğrusu ben, arkamdan iş başına geçecek olan yakınlarımdan endişe ediyorum; karım da kısırdır. Tarafından bana yerimi alacak bir halef ver; o, Ya'küb hânedanına da vâris olsun; rabbim, onu rızana erdir!" (Meryem Suresi 5-6)

Başka duaları...

هُنَالِكَ دَعَا زَكَرِيَّا رَبَّهُ قَالَ رَبِّ هَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ ذُرِّيَّةً
طَيِّبَةً إِنَّكَ سَمِيعُ الدُّعَاءِ

Orada Zekeriyyâ rabbine dua edip dedi ki: "Rabbim! Bana tarafından temiz bir nesil ihsan eyle! Kuşkusuz sen duayı işitmektesin." (Ali İmran 38)

وَزَكَرِيَّا إِذْ نَادَى رَبَّهُ رَبِّ لَا تَذَرْنِي فَرْدًا وَأَنْتَ خَيْرُ
الْوَارِثِينَ

Zekeriyyâ'yı da an! Hani o, rabbine şöyle niyaz etmişti: "Rabbim! Geride kalanların en hayırlısı sensin, yine de sen beni yalnız (çocuksuz) bırakma!" (Enbiya suresi 89)

Evlatla Müjdelmesi

يَا زَكَرِيَّا إِنَّا نُبَشِّرُكَ بِغُلَامٍ اسْمُهُ يَحْيَى لَمْ نَجْعَلْ لَهُ مِنْ
قَبْلُ سَمِيًّا

Allah buyurdu ki: "Ey Zekeriyyâ! Biz sana Yahyâ adında bir oğul müjdeliyoruz. Bu adı daha önce kimseye vermedik." (Meryem Suresi 7)

Nasıl Olacağını sorması

قَالَ رَبِّ أَنَّى يَكُونُ لِي غُلَامٌ وَكَانَتِ امْرَأَتِي عَاقِرًا وَقَدْ
بَلَغْتُ مِنَ الْكِبَرِ عِتِيًّا
قَالَ كَذَلِكَ قَالَ رَبُّكَ هُوَ عَلَيَّ هَيِّنٌ وَقَدْ خَلَقْنَاكَ مِنْ قَبْلُ
وَلَمْ تَكُ شَيْئًا
قَالَ رَبِّ اجْعَلْ لِي آيَةً قَالَ آيَتُكَ الْأُولَى أَنْ تَأْتِيَنَّكَ
الْثَلَاثُ نِجَالٍ لَيْلٍ سَوِيًّا

Zekeriyyâ, "Rabbim!" dedi. "Karım kısır olduğu, ben de ihtiyarlığın son sınırına vardığım halde, benim nasıl oğlum olabilir?" "Orası öyle" dedi ve buyurdu ki rabbim: "O bana kolaydır; daha önce, sen hiçbir şey değilken seni de yaratmıştım." Zekeriyyâ, "Rabbim! Öyle ise bana bir işaret ver" dedi. Allah, "Sana işaret, tam üç gün insanlarla konuşamamandır" buyurdu. (Meryem Suresi 8-9-10)

3 Gün Konuşamamak

فَخَرَجَ عَلَى قَوْمِهِ مِنَ الْمِحْرَابِ فَأَوْحَى إِلَيْهِمْ أَنْ سَبِّحُوا
بُكْرَةً وَعَشِيًّا

Bunun üzerine Zekeriyyâ, mâbedden kavminin karşısına çıkarak onlara, özel bir işaret diliyle, "Sabah akşam Allah'ı tesbih edin" dedi.

Yahya A.s.'a Talimat

يَا يَحْيَى خُذِ الْكِتَابَ بِقُوَّةٍ وَآتَيْنَاهُ الْحُكْمَ صَبِيًّا

"Ey Yahyâ! Kitaba var gücünle sarıl!" dedik ve ona henüz çocukken hikmeti verdik.

Meryem Annemizin

Nezri

إِذْ قَالَتِ امْرَأَتُ عِمْرَانَ رَبِّ إِنِّي نَذَرْتُ لَكَ مَا
فِي بَطْنِي مُحَرَّرًا فَقَبَّلْ مِنِّي إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

Bir zamanlar İmrân'ın karısı şöyle demişti:
“Rabbim! Karnımdakini kayıtsız şartsız sana
adadım, benden kabul buyur; kuşkusuz sensin her
şeyi işiten, her şeyi bilen.” (Ali İmran suresi 35)

İZAHAT : Bu âyette İmrân'ın hanımı diye
anılan ve Hz. Meryem'in annesi olan kadının ismi
Kur'an-ı Kerîm'de zikredilmez. Onun adı İslâmî
kaynaklarda Hanne diye geçer. İmrân'ın
hanımının, karnındaki çocuğu Allah için
adamasıyla ilgili değişik rivayetler vardır.
Bunlardan birine göre, uzun zaman çocuğu
olmayan İmrân'ın karısı **bir gün bir kuşun**
yavrusunu beslediğini görünce buna imrenmiş ve
yüce Allah'a yalvarıp çocuk ihsan etmesini dilemiş
ve çocuğu olduğunda onu Beytülmakdis'in
hizmetine vermeyi adanmıştı. Meryem'e hamile
olduktan sonra da kocası İmrân ölmüştü.

İmrân'ın karısının karnında taşıdığı çocuğu
tam anlamıyla Allah'a adadığı ve kabulü için
niyazda bulunduğu âyetten açıkça anlaşılmaktadır.
Fakat âyette geçen “muharrar” kelimesi ve adağın

içeriği farklı şekillerde yorumlanmıştır. Sözlük
anlamı itibariyle muharrar “âzat edilmiş, tamamen
özgürlüğüne kavuşturulmuş, kimsenin kendisi
üzerinde hak ilintisi kalmamış kişi” demektir.
Burada kelimeye, dünya işlerinden **âzâde kılınmış**
ve kendini sırf Allah'a kulluk etmeye veren; halis
bir kul; “mâbede veya kutsal kitabı okuyanlara
hizmet eden” gibi anlamlar verilmiştir. İster
Allah'a kulluk yönü ister mâbede hizmet yönü
vurgulanmak istensin, burada her türlü kayıt ve
sınırlamadan uzak mutlak bir adama iradesinin
bulunduğu anlaşılmaktadır. O sebeple meâlinde bu
kelimeye **“kayıtsız şartsız”** anlamı verilmiştir.

Kız doğmasına Şaşırması

فَلَمَّا وَضَعَتْهَا قَالَتْ رَبِّ إِنِّي وَضَعْتُهَا أُنْثَىٰ وَاللَّهُ
أَعْلَمُ بِمَا وَضَعْتَ وَلَيْسَ الذَّكَرُ كَالْأُنْثَىٰ وَإِنِّي سَمَّيْتُهَا مَرْيَمَ
وَإِنِّي أُعِيدُهَا بِكَ وَذَرَّيْتَهَا مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ

Onu doğurunca dedi ki: “Rabbim! Onu kız
doğurdum. -Oysa Allah onun ne doğurduğunu
daha iyi bilmektedir- erkek de kız gibi değildir.
Ben onun adını Meryem koydum, işte ben onu ve
soyunu kovulmuş şeytana karşı senin korumana
bırakıyorum.” ((Ali İmran suresi 36)

Vaaz Mevsümü:

ŞÜKÜR-1

Acil lazım olan zamanlar için Küçük Hacimli Hazırlanmıştır.
25.03.2022

İrtibat: Mail yolu ile sağlanmaktadır
erbayyeniceri@gmail.com

VAAZ: Şükür-1

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على سيدنا محمد وعلى آله وصحبه اجمعين

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ فَادْكُرُونِي أذكُرْكُمْ وَأشْكُرُوا لِي وَلَا تَكْفُرُونَ

“Beni zikredin ki ben de sizi zikredeyim. **Bana şükredin, sakın nankörlük etmeyin**”¹.

قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: **الطَّاعِمُ الشَّاكِرُ بِمَنْزِلَةِ الصَّائِمِ الصَّابِرِ**

Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: **“Yemek yiyip şükredenin derecesi, (nâfile) oruç tutup sabredenin derecesi gibidir.”**²

Şükür' ün çeşitli tarifleri vardır:

1. Şükür, Allah'ın nimet vermesinden dolayı O'nun ihtiyacı olmadığı halde O'nu övmektir.

2. Şükür, aciz olduğunu bilmek ve Allah'ın verdiği nimet ile Allah'a isyan etmemektir.

3. Şükür, nimet verene kalbin sevgiyle, **organların itaatle**, dilin onu zikir ile meşgul olmasıdır.

Bu tariflerden anlaşıldığına göre Allah'ın verdiği nimetlere şükür için sadece, **“Çok şükür, hamd olsun”** demek yeterli olmaz. Çünkü fiilen de yapılması gerekir.

Buna göre şükür üç şekilde eda edilir:

1- **Dil ile**³ : Nimet vereni anmak, onu övmek ile olur.

2- **Kalp ile**: Kalp ile nimeti verene iman edip onu tanımak ve tasdik etmektir.

3- **Fiil ile** : Bu da, her türlü nimeti veren Allah'ın emir ve yasakları, vücudun hangi azasını ilgilendiriyorsa, o organın, Allah'ın emir ve yasaklarına uygun hareket etmesiyle olur.

Şükür kavli olur fiili olur. Kavli şükür: çok şükür elhamdü lillah demektir. Fiili şükür: irtibatla, itaatla, o zaatın etrafında toplanmakla ve ehlisünnet vel cemaat inancına, itikadına sarılmakla ve rabita ile olur. 4

Şükür, Kuranı Kerim'de üzerinde en çok durulan konulardan biridir. Kuranı Kerim'de 75 yerde şükürden ve şükretmenin ehemmiyetinden bahsedilir. **Bu ayetlerden bir kaçı şunlardır:**

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ وَلَقَدْ آتَيْنَا لُقْمَانَ الْحِكْمَةَ أَنْ اشْكُرْ لِلَّهِ وَمَنْ يَشْكُرْ فَإِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِ وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ حَمِيدٌ

1-) “Andolsun, biz Lokman'a **“Allah'a şükret”** diye hikmet verdik. **Kim şükrederse ancak kendisi için şükretmiş olur. Kim de nankörlük ederse, bilsin ki Allah her bakımdan zengindir, övülmeye lâyıktır.”**⁵

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ وَإِذْ تَأَذَّنَ رَبُّكُمْ لَئِن شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ وَلَئِن كَفَرْتُمْ إِنَّ عَذَابِي لَشَدِيدٌ

2-) “Hani Rabbiniz şöyle duyurmuştu: **“Andolsun, eğer şükredererseniz elbette size nimetimi artırırım. Eğer nankörlük ederseniz hiç şüphesiz azabım çok şiddetlidir.”**⁶

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ إِنْ تَكْفُرُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنْكُمْ وَلَا يَرْضَى لِعِبَادِهِ الْكُفْرَ وَإِنْ تَشْكُرُوا يَرْضَهُ لَكُمْ

3-) **“Şayet nankörlük ederseniz (küfrederseniz), artık şüphesiz Allah size karşı hiç bir ihtiyacı olmayandır ve O, kulları için buna rıza göstermez. Ve eğer şükredererseniz, sizin (faydanız) için ondan razı olur...”**⁷

Bir hadisi Kutsi de de, bu hususta şöyle buyrulmaktadır:

“Ey kullarım! Geçmiş ve gelecek, siz bütün ins ve cinler bir araya gelerek, aranızdaki en muttaki kimsenin kalbi gibi olsanız, sizin bu durumunuz, Benim hâkimiyetimi zerre kadar artırmaz. Gene ey kullarım! Geçmiş ve gelecek bütün ins ve cin bir araya toplansanız, aranızdaki en günahkâr birinin

1 Bakara, 2/152.

2 Buhâri; Kütüb-i Sitte, c. 17, s. 176, hadis no: 559 -1765-

3 Hz. Üstazımız K.S. “Ya rab zatının sıfatının esmanın ef'alinin hudutsuzluğunca şükürler olsun” derlermiş.

4 Ahmet Bey Abi: 20.11.2005

5 Lokman, 31/12.

6 İbrahim, 14/7.

7 Zümer, 39/7

kalbi gibi olsanız, benim hâkimiyetime en ufak bir noksanlık getiremezsiniz. ***Ey kullarım! Hakınızda itibar ettiğim şey, amellerinizdir. Daha sonra siz onlara göre eksiksiz olarak mükâfatlandırılacak veyâ cezalandırılacaksınız. Öyleyse kim bir hayır işlemeye muvaffak olursa, bundan dolayı Allah'a şükretsin. Kim de hayrın dışında başka bir şey işlerse, bundan dolayı da kendi nefisini suçlasın!***"⁸

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَفْضَلُ الذِّكْرِ، لِإِلَهِ إِلَّا اللَّهُ. وَأَفْضَلُ الدُّعَاءِ، الْحَمْدُ لِلَّهِ

Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki:“**Zikrin en faziletlisi ‘lâ ilâhe illâllah’tır. Duanın en faziletlisi ‘el-hamdü lillâh’tır.**”⁹

Hamd ve medih kelimeleri de mana itibarıyla şükür kelimesine yakındır. Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm); "**Elhamdu lillahi Rabbilâlemin**" dediğin zaman, muhakkak ki Allah'a **şükretmiş olursun**" diyerek hamd ile şükürün birbirine olan yakınlığını ifade etmiş, "**Hamd, şükürün başıdır. Allah'a hamd etmeyen, O'na şükretmemiş sayılır**"¹⁰ demek suretiyle de bu hususa açıklık getirmiştir.¹¹

İmamı rabbani Hz. “**kendine nimet verilen kişinin nimet verene teşekkür etmesi aklen ve şer’an vaciptir**” buyurur. **Aklen vacip olması:** Bize birisi bir ikramda bulunduğu zaman ona karşı borçlu oluruz ve teşekkür ederiz. Bunu akli olan herkes böyle bilir ve kabul eder.Hatta bir fincan kahvenin 40 yıl hatırı vardır derler.**Naklen yani şer’an delille vacip olması** ise yukarıda okuduğumuz ayet ve hadisi şeriflerle sabittir.

Allah’ın verdiği nimetler sayılamayacak kadar çoktur.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ وَإِنْ تَعُدُّوا نِعْمَتَ اللَّهِ لَا تَحْصُوهَا إِنَّ الْإِنْسَانَ لَظَلُومٌ كَفَّارٌ

Eğer Allahın size verdiği nimetleri değil birer birer onar onar sayarsanız¹³ yine sayamazsınız.¹²

Bir fincan kahvenin bile 40 yıl hatırı olurken sayısını bile bilmediğimiz bilemeyeceğimiz bütün nimetlere karşı nasıl teşekkür edebiliriz ki.

Sâdi-i Şîrâzî, Gülistan'ın dibacesinde; "**Bir insan, her nefesinde Allah'a karşı iki şükür borçludur.**" der. Bir soluk alıp vermede hayatını iki defa bağışlayan, iki defa can veren Allah'tır. Böyle bir Allah'a elbette dilinle, halinle, kalbinle, kalbini, teşekkür etmen icap eder.

Bundan dolayı gerçek manada hamd ve şükürde bulunanlar çok azdır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ وَقَلِيلٌ مِّنْ عِبَادِيَ الشَّاكِرِينَ

"Kullarımdan şükreden ne kadar az!"¹⁴

Bununla beraber bizleri Sevgili peygamberimiz Muhammet Mustafa s.a.v. efendimize ümmet eylemiştir.

Bu öyle büyük bir nimettir ki; **İsa aleyhisselam dahi peygamber olmasına rağmen bu nimete mazhar olabilmek için Allah’ü telalaya iltica etmiş. Allah Teâlâ da duasını kabul buyurarak kıyamete yakın zamanda peygamber olarak değil de, sevgili peygamberimize ümmet olma şerefiyle müşerref olarak yeryüzüne tekrar gönderecektir.**

Çünkü Her şeyin en hayırlısını Allah bu ümmete vermiştir.

- a-) dinlerin en hayırlısı İslam’ı
- b-) peygamberlerin ve bütün insanların en hayırlısı ve en şerefli olan sevgili peygamberimizi
- c-) kitapların en hayırlısı kuranı kerimi
- d-) ayların en hayırlısı ramazanı şerif ayını

8 Ahmed b. Hanbel, V, 160; Müslim, Birr, 55; Tirmizî, Kıyâm, 48; İbn Mace, Zühd, 30

9 Tirmizî; Nesâi; İbn Mâce; nakl. İhyâ, 8/309

10 Abdürrezzak; Beyhakî, Şuabu'l-İman; Kenzu'l Ummâl, 3/6419, s. 255

11 İbn Kesir, Tefsiru'l-Kur'ani'l-Âzim, Beyrut 1969, I, 22 vd.; Elmalılı Hamdi Yazır, Hak Dini Kur'an Dili, İstanbul 1971, I, 57 vd.

12 İbrahim, 14/34.

13 تَعُدُّوا kelimesi birer birer saymak احصاء kökünden gelen لَا تُحْصُوا kelimesi de onar onar saymak manasına gelir.

14 Sebe' 34/13

e-) günlerin en hayırlısı Cuma gününü

f-) gecelerin en hayırlısı ve 1000 aydan daha hayırlı olan kadir gecesini

Bunlarla beraber elsiz, ayaksız, dilsiz, kulaksız veya görme özürülü olabilirdik. Felçli, sakat, yatalak değiliz. Uyuşturucu bağımlısı, alkolik, kumarbaz, hilebaz, düzenbaz, ahlaksız... Olabilirdik.

Bütün bu nimetler, zenginlik değil de; dünyada bile mutluluk sağlamayan emanet paraların hamallığı mı zenginlik? **Gözlerinizi bir milyon dolara satın almak isteyen olsa verir misiniz?** Demek ki, ne kadar pahalı, ne kadar kıymetli varlıklara sahipmişiz! Ya aklınızın değeri? Kaça satardınız? **Bütün bunların üstünde imanınızı değiştirebileceğiniz bir değer olabilir mi?**

Bütün bunlara şükredilmez de ne yapılır?

Allah, insanlar için çeşit çeşit nimetler yaratmış, onlara yol gösterici olarak peygamberler gönderip kitaplar indirmiştir. Kendileri için kulaklar, gözler ve kalp var etmiş, ayrıca doğru yolda olsunlar ve dünya-ahiret saadetine kazansınlar diye emir ve yasaklarda bulunmuştur. Bütün bunların karşılığında insana düşen O'nun yolunda yürümek ve emirleriyle yasaklarının dışına çıkmamaktır. **İşte hamd ve şükür budur. Allah'ın insanlardan insanlar için istediği budur.**

Yoksa Allah insanların hamd ve şükürüne muhtaç olmadığı gibi, küfürlerinden de etkilenecek değildir. Hamdeden, şükreden kendi iyiliği için şükreder, hem dünyada, hem âhirette gerçek saadete erer. Allah, şükürünün karşılığında nimetlerini artırır ve kendisini mükâfatlandırır, yani O da kullarının şükürüne karşı şükredendir.

Bazı insanlar, şükretmek için kendilerine çok büyük, özel bir nimetin gelmesini veya büyük bir probleminin çözülmesini beklerler. Hâlbuki insan her anında sayısız nimetler içindedir. Hayatı, sağlığı, akli, duyuvarı, nefes aldığı havaya varıncaya kadar sayılamayacak nimetler içinde yaşamaktadır. Bütün bunlar şükürü gerektirir. Çay ikram edene teşekkür eden kimse, hiç bunca nimet verene teşekkürü unutmuyor mu?

Yüce kitabımızın ilk ayeti "Elhamdü lillâh" diye başladığı halde; hamdi, şükürü unutan bir toplum olduk. İslamî geleneğimizde "nasılsınız?" sorusuna cevap "elhamdü lillah" idi. Şimdi, "iyiyim" den sonra başlıyor şikâyetler...

Yemekten sonra hamd ve şükür edilir ki, yediğimiz nimetleri ihsan eden, o gıdalara lezzet katan, bize ağız tadı veren, açlığını bunlarla gideren, gıdaları enerjiye dönüştüren Yaratıcı'yı görmezden, bilmezden, hatırlamazdan gelmeyelim, nankör olmayalım.

Bu nimetlerin sahibine şükür, insanlık borcudur, yaratılışın gereğidir. Şükür borcu iman ettikten sonra, bütün bir ömrü Allah'ın istediği gibi yaşamakla, nimet sahibinin rızası doğrultusunda hayat sürmekle yerine getirilir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ: تُسَبِّحُ لَهُ السَّمَاوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَلَكِنْ لَأَنْتَ أَتَقْفَهُمْ تَسْبِيحَهُمْ إِنَّهُ كَانَ خَلِيمًا غَفُورًا

" Yedi gök, yer ve bunların içinde bulunanlar, Allah'ı tesbih ederler. O'nu hamd ile tesbih etmeyen hiçbir varlık yoktur. Fakat siz, onların tesbihlerini anlamazsınız. Şüphesiz O, halimdir çok bağışlayandır."15 buyruluyor.

Diğer varlıklardan daha çok nimetlere muhatap olduğumuz halde; bir taş kadar, bir çiçek, bir böcek kadar hamd etmeden, şükretmeden, nasıl yaratıkların en şerefli olacağız?

Şimdi başımızı iki elimizin arasına alıp düşünelim; acaba bunca nimetin şükürünü nasıl eda edebiliriz? Bu mümkün mü? İşte bunları çok iyi bilen Hz. Üstamız K.S. ellerini açar;

"Ya rab! Zâtının sıfatının esmanın efağının hudutsuzluğınca şükürler olsun" derlermiş.

Ve kuşluk namazı denen duha namazına;

İlk iki rekatine "ya rab şüküründen aciz olduğum bütün nimetlere teşekkür eden duha namazına,

İkinci iki rekatine "ya rab şüküründen aciz olduğum İslam nimetine teşekkür eden duha namazına,

Üçüncü iki raketine ya rab şüküründen aciz olduğum zatına hakiki kul, habibine hakiki ümmet olma nimetine teşekkür eden duha namazını kılmaya diye niyet ederler,

Ve son iki rekâta geldiklerinde, Bu şükürün karşılığında Allah'ımızın verdiği nimetleri gördüklerinden Ve eğer şükredemezsek o azaba nasıl dayanırız diye korkularından Ayakta duracak takati kendilerinde bulamaz ve oturarak kılarlarmış.

Vaaz Mevzuu:

ŞÜKÜR-2

(Şükür ve Hamd)

Acil lazım olan zamanlar için Küçük Hacimli Hazırlanmıştır.
09.04.2022

İrtibat: Mail yolu ile sağlanmaktadır
erbayyeniceri@gmail.com

VAAZ: Şükür ve Hamd

A- HAMD VE ŞÜKRÜN MAHİYETİ ¹

Hamd, bir zaruret ve mecburiyet olmadan, dileyerek yapılmış bir ihsan ve iyiliğe veya o iyiliğin kaynağı olan güzelliğe karşı gönlün açılmasıyla, iyilik yapana tazim ifade eden güzel zikirten ibarettir.

Hamdin çok geniş manaları vardır. Şükür gibi Türkçe'de tam karşılığı olmamakla beraber kısmen medih, kısmen şükür ile birleşen bir övgü, bir çeşit övmek veya övülmek, iyi bir övüş veya övülüş, güzel bir övücü veya övülücü, ciddi bir övücülük veya övülücülük nihayet bu manaları cami ciddi bir sözdür. Aslında Türkçedeki "övmek", Arapçadaki "medih ve senâ"nın karşılığıdır. Kişiye ulaşan bir iyilik sebebiyle iyilik sahibine yapılan kavli övgüler, hem medih, hem hamd, hem de şükürdür. Ancak bu üçünün farklı noktaları vardır.

Hamd - Medih

Hamd, medihten hususidir. Her hamd aynı zamanda bir medihtir. Ancak her medih hamd değildir.

Medih boş bir ümidin sevkiyle kuru bir yalandan, sade bir yağcılıktan ibaret kalabilir. Ama hamd delile dayanan haklı bir ümidin neşesiyle yapılır.

Medih, kendisi için hayat ve irade olana da olmayana da yapılır. Mesela güzel bir inci ve at methedilebilir. Fakat bunlara hamededilmez. Hamd bunları ihsan eden fâil-i muhtara yapılır.

Yine medih, ihsandan önce de sonra da yapılabilir. Hamd ise ihsanın akabinden yapılır.

Hamd - Şükür

Hamd, ile şükür arasında umum-husus min vecih vardır. Yani, hamd şükürden bir yönden umumi, diğer yönden hususidir.

Hamd ihsandan sonra yapılır idi. Bu ihsan hamededene ulaşmış bir ihsan olabileceği gibi ulaşacağı kat'î olarak beklenen tarzda da olabilir. Şükür ise ancak şükredene ulaşmış ihsan için yapılır. Şu halde hamd, "verdi, verecekti" gibi mazi ile istikbal arasında deveran eden bir şevk halinden; şükür ise "işte verdi" gibi geçmişte hasıl olmuş vuslatın zevkinden doğan bir bahtiyarlık ilanıdır. Bu yönle hamd daha umumidir.

Şükür, gelmiş olan nimete kavlen, fiilen ve kalben yapılabilir. Hamd ise yalnız kavlen yapılır. Bu itibarla da hamd daha hususidir.

Hamdde şevk ve sevinç, şükürde ise sadakat ve vefa manası daha barizdir. Hamd ile şükür her ikisi birbirlerinden kıymetlidirler.

İnsanlar hep ileriye meyillidirler. Önceden verilmiş nimetler hatıra getirilip, sadakat göstererek şükretmek daima daha zor ve kıymetlidir. Bunun için Allah-ü Teala وَقَلِيلٌ مِّنْ عِبَادِي

¹ Elmalılı, Hak Dini Kur'ân Dili, Fatiha Suresi 1. Ayet-i Kerime'nin tefsirinden hulasa edilmiştir.

الشُّكْرِ “Kullarımdan şükreden azdır”² buyurmuştur. Kavuşulmak üzere olan nimetlerin şevkiyle

hamdetmek ise daha kolaydır. Bu itibarla değerlendirildiğinde şükür hamdden daha kıymetlidir.

Ancak başka bir cihetten bakıldığında hamdde tazim ve takdir manası daha yüksektir. Zira hamdedende, ulaşacağına kat’î ümid bağladığı ihsan henüz kendisine ulaşmamış olmasına binaen garazsız bir tazim alameti vardır. Bir taraftan, o ihsana nail olanların sevincine iştirak ifade eden bir kardeşlik hissi, diğer taraftan da kendi hakkında o nimete kavuşmaya layık olmadığını ortaya koyan bir takdir hissi mevcuttur.

B- HAMD VE ŞÜKRÜN KIYMET VE EHEMMİYETİ

İnsan Allah-ü Teâlâ'nın yarattığı varlıkların içinde en seçkin olanıdır. Onu en güzel şekilde yaratmış, akıl gibi üstün kabiliyetlerle donatmıştır. Yer ve gökleri ve bunlarda olan her şeyi ona hizmet için var etmiş ve ona sayılamayacak kadar nimetler vermiştir. Allah ona, başka hiçbir varlığa bahşetmediği halifelik makamını ihsan buyurmuştur.

İmam-ı Rabbanî Hz.; “şükürün vücubu, nimetin vusulü miktarıdır. Böyle olunca eğer nimetin vusulü çok olursa, o nimete şükürün vücubu daha ziyade olması lazımdır.”³, buyurur. Şu halde bu nimetlerin hamdinde ve şüküründe olmak en büyük borç, nimet sahibini unutup nankörlük etmek ise en büyük ziyandandır.

Fatır Süresi'nin 39. Ayet-i Kerimesi'nde şöyle buyrulur:

هُوَ الَّذِي جَعَلَكُمْ خَلَائِفَ فِي الْأَرْضِ فَمَنْ كَفَرَ فَعَلَيْهِ كُفْرُهُ وَلَا يَزِيدُ الْكَافِرِينَ كُفْرُهُمْ إِلَّا خَسَارًا

“O ki sizleri yeryüzünde halifeler kıldı. Kim küfrederse küfrü kendi aleyhinedir. Kafirlerle küfürleri, Rablerinin katında ancak buğzdan başka bir şey artırmaz. Kafirlerle küfürleri hasardan başka bir şey artırmaz.”

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) de nankörlerin ahiretteki perişanlıklarını ifade ederken şöyle buyurur:

يُؤْتَى بِالْعَبْدِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. فَيَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى لَهُ: أَلَمْ أَجْعَلْ لَكَ سَمْعًا وَبَصَرًا وَمَالًا وَوَلَدًا، وَسَخَّرْتُ لَكَ الْأَنْعَامَ وَالْحَرْثَ، وَتَرَكْتُكَ تَرَأْسُ وَتَرْبَعُ أَكُنْتَ تَطُنُّ أَنَّكَ كُنْتَ مُلَاقِي يَوْمَكَ هَذَا فَيَقُولُ لَا، فَيَقُولُ لَهُ: الْيَوْمَ أَنْسَاكَ كَمَا نَسَيْتَنِي.

“Kiyamet günü kul (hesap vermek üzere huzur-u İlahi'ye) getirilir. Allah (c.c.); ‘Ben sana kulak, göz, mal ve evlat vermedim mi? Hayvanları ve ekini senin emrine vermedim mi? Seni bunlara baş olmak, onlardan istifade etmek üzere serbest bırakmadım mı? Acaba, benimle bugünkü şu karşılaşmanı hiç düşündün mü?’ diye soracak. Kul da: ‘Hayır’ diyecek. Bunun üzerine Allah-ü Teala; ‘Öyleyse bugün ben de seni unutacağım, tıpkı senin (dünyada) beni unuttuğun gibi’ buyuracaktır.”⁴

² Sebe’ 13

³ İmam-ı Rabbanî, Mektubat, c.1, Mek.71

⁴ Sünen-i Tirmizi, el-Mektebetü’ş-Şamile

Nankörlüğün zararı, kulun kendisinedir. Şükrün ve minnettarlığın menfaati de kulun kendinden başkasına değildir.

فَاذْكُرُونِي أَذْكُرْكُمْ وَاشْكُرُوا لِي وَلَا تَكْفُرُونَ

“O halde siz, beni zikredin ki ben de sizi zikredeyim. Bana şükredin, nankörlük **etmeyin**”⁵ Ayet-i Kerimesi’nde de ifade edildiği üzere unutulmamak, mahrum olmamak için, bugün hatırlamak gerekir.

Şu halde şükreden aslında kendisi için şükretmiştir. Şükrettikçe ihsan olunmuş nimetler artırılabilecektir. İbrahim Suresi’nin 7. Ayet-i Celilesi bunu ifade eder:

وَإِذْ تَأَذَّنَ رَبُّكُمْ لَئِن شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ وَلَئِن كَفَرْتُمْ إِنَّ عَذَابِي لَشَدِيدٌ

“Ve düşünün ki Rabbiniz şöyle ilan buyurdu: Celalim hakkı için şükrederseniz elbette size artırırım ve eğer nankörlük ederseniz haberiniz olsun ki, azabım çok şiddetlidir.”

Şükür, nimetlerin artmasının en önemli sebebidir. Nankörlük ise, azabın şiddetlenmesine sürükler.

Burada şu hususa dikkat etmek gerekir: Nankörlük bazan nimetin zevaline değil artmasına vesile olabilir. Zira Allah-ü Teala lütfundan bahşettiği gibi kahrından da verir. Bu sebeple şükretmeyenler, nimetin azaltılacağıyla değil, şiddetli azapla uyarılmışlardır.

Zaten Allah-ü Teala’nın şükredilmeye ihtiyacı yoktur. O hiçbir şeye muhtaç değil, her şey ona muhtaçtır. Yerde gökte ne varsa onu tesbih eder.

تُسَبِّحُ لَهُ السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَلَكِنْ لَا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا.

“O’nu (Allah-ü Teala’yı) yedi gök ve yer ve onlarda bulunanlar tesbih ederler. Hiçbir şey yoktur ki illa O’nu hamd ile tesbihte bulunur. Fakat siz onların tesbihlerini anlayamazsınız. Şüphe yok ki O, halimdir bağışlayıcıdır.”⁶ Ayet-i Kerimesi bunun şahididir.

Neml Suresi’nin 40. Ayet-i Kerimesi’nde şöyle buyrulur:

وَمَنْ شَكَرَ فَإِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِ وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ رَيْبَ غَنِيٍّ كَرِيمٍ.

“Her kim şükrederse, sırf kendi lehine şükreder. Ve her kim de nankörlükte bulunursa, şüphe yok ki Rabbin Gani’dir (hiçbir şeye ihtiyacı yoktur) Kerim’dir (çok kerem sahibidir)”

Şükür zaten kulluğun gereğidir. Bakara Suresinin 172. Ayet-i Kerimesi’nde ,

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَاشْكُرُوا لِلَّهِ إِنْ كُنْتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ.

⁵ Bakara 152

⁶ İsra 44

“Ey iman edenler! Size rızık olarak verdiğimiz şeylerin tertemiz olanlarından yiyiniz ve Allah’a şükrediniz. Eğer siz ancak O’na ibadette bulunuyorsanız.” buyrulur şükretmek, kulluğa bağlanmıştır.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.)’in ayakları kabarcıca kadar namaz kıldığı Hz. Aişe (r.anha) Validemiz’in: “Ey Allah’ın Rasülü, Allah, seni bağışlamışken, ibadet için neden bu kadar yoruluyorsun?” deyince Peygamber Efendimiz (s.a.v.)’in,

أَفَلَا أَكُونُ عَبْدًا شَكُورًا.

“Ey Aişe! Ben şükreden bir kul olmayayım mı?”⁷ diye cevap verdiği malumdur.

Zaten kulluk ile şükür arasında çok kuvvetli bir bağ vardır. Nankörlük edenin, kulluktan uzaklaştığı zahirdir. Bunu bilen şeytan da insanı şükürden alıkoyarak kulluktan uzaklaştırmaya çalışır. A’raf Süresi’nin 16 ve 17. Ayet-i Kerimeleri’nde şöyle buyrulur:

قَالَ فَبِمَا أَغْوَيْتَنِي لَأَقْعُدَنَّ لَهُمْ صِرَاطَكَ الْمُسْتَقِيمَ
ثُمَّ لَآتِيَنَّهُمْ مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ وَمِنْ خَلْفِهِمْ وَعَنْ أَيْمَانِهِمْ وَعَنْ شَمَائِهِمْ وَلَا تَجِدُ أَكْثَرَهُمْ شَاكِرِينَ.

“(İblis) Dedi ki: Öyle ise, beni azdırmana karşılık yemin ederim ki; ben de onları saptırmak için senin doğru yolunun üstünde oturacağım.”

“Sonra onlara önlerinden ve arkalarından; sağlarından ve sollarından sokulacağım. Ve sen de onların çoğunu şükredenlerden bulmayacaksın”

Ancak dikkat edilirse şeytana bu fırsatı veren Allah-ü Teala’dır. Allah-ü Teala kullarını şükür ve nankörlük noktasında denemektedir. Şeytana uyup nankörlük eden asi biri olmak da, gözünü kulağını açıp gösterilen yolda yürüyerek şükreden bir kul olmak da kişinin elindedir.

İnsan Süresi’nin 2 ve 3. Ayet-i Kerimesi’nde bu hususla alakalı şöyle buyrulur:

إِنَّا خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ نُطْفَةٍ أَمْشَاجٍ نَبْتَلِيهِ فَجَعَلْنَاهُ سَمِيعًا بَصِيرًا
إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا.

“Şüphe yok ki biz insanı, karışık bir damla sudan yarattık. Onu imtihan ediyoruz. Şimdi onu işitici ve görücü kıldık.”

“Muhakkak ki biz ona hidayet yolunu gösterdik; ister şükredici ve ister nankör olsun”

Şükür kelimesinin imanla; nankörlüğün de küfürle sıkı bir alakası vardır. İlk Sure Fatıha-i Şerife’nin اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ “Hamd, âlemlerin rabbi olan Hz. Allah’a mahsustur.” Ayet-i Kerimesi ile başlaması, takip eden ayetlerde iman ve hidayet gibi nimetlerin vurgulanması son derece mühimdir.

⁷Sahih-i Müslim, el-Mektebetü’ş-Şamile

Hatta Kur'an-ı Kerim'de "şükür" kelimesinin, "Allah'a iman"; "küfür" kelimesinin de "nankörlük/takdir etmeme" manalarında kullanıldığı vakidir. Zümer Suresi'nin 7. Ayet-i Kerimesi'nde şöyle buyrulur:

إِنْ تَكْفُرُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنْكُمْ وَلَا يَرْضَىٰ لِعِبَادِهِ الْكُفْرَ وَإِنْ تَشْكُرُوا يَرْضَهُ لَكُمْ.

"Eğer küfrederseniz, şüphe yok ki Allah'ın size ihtiyacı yok. Bununla beraber, kullarının hesabına küfre razı olmaz. Ve eğer şükrederseniz, sizin hesabınıza ona razı olur...."

Ayet-i Kerime'deki وَإِنْ تَشْكُرُوا nazm-ı celili İbn-i Abbas Hz.'nin ifadesiyle وَأَنْتُمْ غَنِيٌّ "eğer iman ederseniz" manasına gelir.

İnsana, her zaman nimet verilmez. Kimi zaman insan bela ve sıkıntılarla imtihan olunabilir. Mümin nimet zamanında şükreden, bela zamanında da sabredebilendir. Neticede her ikisi de mümin için hayırdır. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) şöyle buyururlar:

عَجَبًا لِأَمْرِ الْمُؤْمِنِ إِنَّ أَمْرَهُ كُلَّهُ لَهُ خَيْرٌ، وَلَيْسَ ذَلِكَ لِأَحَدٍ إِلَّا لِلْمُؤْمِنِ: إِنْ أَصَابَتْهُ سَرَّاءٌ شَرَّاءٌ فَكَانَ خَيْرًا لَهُ، وَإِنْ أَصَابَتْهُ سَرَّاءٌ صَبَرَ فَكَانَ خَيْرًا لَهُ.

"Mü'minin işi ne güzeldir, her işi hayırdır. Bu, yalnız mü'mine has bir şeydir. Sevindirici bir işle karşılaşsa şükreder, o iş kendisi hakkında hayırlı olur. Üzücü bir işle karşılaşsa sabreder, kendisi için hayırlı olur."⁸

Bu sebeple bir nimete kavuşulduğu zaman, 'şükür secdesi' yapmak müstehaptır. Peygamberimiz (s.a.v.) kendisine sevindirici bir haber geldiği zaman veya onun müjdesi ulaştığında hemen Hz. Allah'a şükür için secdeye kapanırdı.

Yine Rasüllüallah (s.a.v.) şöyle buyurur:

إِذَا مَاتَ وَلَدُ الْعَبْدِ قَالَ اللَّهُ تَعَالَىٰ لِمَلَائِكَتِهِ: قَبَضْتُمْ وَلَدَ عَبْدِي؟ فَيَقُولُونَ: نَعَمْ، فَيَقُولُ: قَبَضْتُمْ ثَمْرَةَ فُؤَادِهِ؟ فَيَقُولُونَ: نَعَمْ، فَيَقُولُ: مَاذَا قَالَ عَبْدِي: فَيَقُولُونَ: حَمْدَكَ وَاسْتَرْجَع، فَيَقُولُ اللَّهُ تَعَالَىٰ: ابْنُوا لِعَبْدِي فِي الْجَنَّةِ، وَسَمُّهُ بَيْتَ الْحَمْدِ. رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ

"Bir kulun çocuğu öldüğü zaman Hz. Allah, Meleklerine, "Kulumun çocuğunun ruhunu mu kabzettiniz?" buyurur. Melekler, "Evet" derler.

Allah (c.c.), "Kulumun gönlünün meyvesini/ciğerpearesini mi kopardınız?" buyurur. Melekler, "Evet" derler. Allah (c.c.), "(Bu durum karşısında) kulum ne dedi?" buyurur. Melekler, "Sana hamdetti ve "inna lillahi ve inna ileyhi raciun" (Biz, Allah'tan geldik ve O'na döneceğiz) dedi" derler. Bunun üzerine Allah-ü Teâlâ, "O halde kulum için cennetten bir ev yapın ve adını da "hamd evi" koyun.", buyurur."⁹

⁸ Sahih-i Müslim, el-Mektebetü'ş-Şamile

⁹ Sünen-i Tirmizi, el-Mektebetü'ş-Şamile

Her nimetin şükürü kendi cinsiyle yapılır. Mesela sağlık nimetinin şükürü, sağlığın kıymetini bilmek, sağlığını yitirenlere yardımcı olmak, onları ziyaret etmekle; zenginliğin şükürü, mali ibadetleri yerine getirmek ve düşkünleri kollamakla; ilmin şükürü bildiğiyle amel etmek, onu başkalarına öğretmekle yerine getirilir. Hz. Üstazımız (k.s.), “Şu halde hakkımı ödeyip gönlümü razı etmeniz için en az benim sizi okuttuğum kadar, Müslüman çocuklarını okutun.”¹⁰ buyurarak bu hususa işaret etmiştir.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) şöyle buyurur:

مَنْ أُعْطِيَ عَطَاءً فَلْيَجْزِ بِهِ إِنْ وَجَدَ، فَإِنْ لَمْ يَجِدْ فَلْيُتِنِ بِهِ، فَإِنَّ مَنْ أَتَى بِهِ فَقَدْ شَكَرَهُ، وَمَنْ كَتَمَهُ فَقَدْ كَفَرَهُ.

“Kendisine bir iyilik yapılan kimse, imkanı varsa bu iyiliğe iyilikle karşılık versin. İyilik yapacak bir şey bulamazsa, iyilik yapanı övsün. Kim iyilik yapanı överse, ona teşekkür etmiş olur. Kim de kendisine yapılan iyiliği gizlerse, ona nankörlük etmiş olur...”¹¹

Cenab-ı Hakk insanoğluna o kadar çok nimetler vermiştir ki, bunların şükürünü hakkıyla ifa mümkün değildir. Nitekim İmam-ı Rabbanî (k.s.) Hz.:

وَلَوْ أَنَّ لِي فِي كُلِّ مَنبِتِ شَعْرَةٍ لِسَانَ يَبُتُّ الشُّكْرَ كُنْتُ مُقْصِرًا

“Vücudumdaki her kılın bittiği yerde, devamlı şükreden bir lisan olsa bile, hakkıyla şükretmiş olamazdım.”, buyuruyorlar.¹²

“Tamamı idrak olunamayan şey, tamamen terk olunmaz”, kaidesi üzerine binaen, İmam-ı Rabbanî Hz. Cenab-ı Hakk’a şükürün ne şekilde yapılabileceğini şöyle haber verir:

“İn’am edici olan Cenab-ı Hakk’a şükür: Fırka-i Naciye olan ehl-i sünnet ve cemaatin görüşlerinin iktizası üzerine itikadını düzeltmekle, fırkayı aliyye (Ehl-i sünnet ve cemaat)’nin, müctehidlerinin beyanına muvafık olarak, ahkam-ı şeriyye’yi yerine getirmekle ve fırka-i naciyeden olan sofilerin yoluna sülük etmek suretiyle, kalbi, feyz-i ilahi ile tasfiye ve tezkiye etmekle olur.”¹³

Diğer bir mektupta, salih amellerin (İslâmın beş şartı) ve bilhassa namazın, şükürün edasındaki ehemmiyetini şöyle beyan buyurur:

“İslâmın beş şartını îfâ müyesser olunca, ümîd edilir ki şükürün edası hasıl olmuştur. Şükür eda edilince de azabdan necât hasıl olur. مَا يَفْعَلُ اللَّهُ بِعَدَابِكُمْ إِنْ شَكَرْتُمْ وَأَمَّنْتُمْ **“Şükreder ve iman ederseniz Allah size azab etmez.”¹⁴** O halde insan bu beş şartı îfâ için gayret göstermelidir. Bilhassa dinin direği olan namazı hakkıyla kılmaya çalışmalı, onun âdâbından bir tanesini bile terketmeye –mümkün mertebe- razı olmamalıdır. Namazını tam kılan bir kimse, kurtuluş için usûl-i

¹⁰ Hatıratım, s.15

¹¹ Sünen-i Ebi Davud, el-Mektebetü’ş-Şamile

¹² İmam-ı Rabbanî, Mektubat, c.1, Mek.54

¹³ İmam-ı Rabbanî, Mektubat, c.1, Mek.71

¹⁴ Nisa 148

İslamdan bir asl-ı azîmi tahsil etmiş ve bir habl-i metîne naîl olmuş olur ki, böylece kurtuluşa erer. Allah Sübhanehü muvaffak kılıcıdır.”¹⁵

Şükreden bir kulun en güzel ölçüsü; kanaatkârlığı, başına gelenlere rıza göstermesi ve her durumda memnuniyetini belirtmesidir.

Nankörlüğün alameti ise; aşırı hırs, şükürden uzak olmak, malı israf, saygısız ve küstah olmak, haram-helale dikkat etmemektir.

Hadid Süresi'nin 23. Ayet-i Celilesi'nde şöyle buyrulur:

لِكُنِيَ لَا تَأْسَوْا عَلَيَّ مَا فَاتَكُمْ وَلَا تَفْرَحُوا بِمَا آتَاكُمْ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ

“Şunun için ki kaybettiğinize gam yemeyesiniz ve size verdiği de güvenmeyesiniz. Ve Allah (c.c.) her bir böbürleneni, çok iftihar edeni sevmez”

Kişi dünyevi herhangi bir nimetin elde edilmesinin mi, yoksa kaçırılmasının mı kendisi için daha hayırlı olacağını bilemez. Onun için her iki hal karşısında da, aynı tavrı takınmak suretiyle, kanaat sahibi olduğunu göstermesi lazımdır.

Duaların en güzeliyle Rabb'inden istemesini bilen Peygamber Efendimiz (s.a.v.), Allah-ü Teala'ya şöyle yalvarırlardı:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الثَّبَاتَ فِي الْأَمْرِ، وَالْعَزِيمَةَ عَلَى الرُّشْدِ، وَأَسْأَلُكَ شُكْرَ نِعْمَتِكَ، وَحُسْنَ عِبَادَتِكَ، وَأَسْأَلُكَ لِسَانًا صَادِقًا، وَقَلْبًا سَلِيمًا، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا تَعَلَّمَ، وَأَسْأَلُكَ مِنْ خَيْرِ مَا تَعَلَّمَ، وَأَسْتَغْفِرُكَ مِمَّا تَعَلَّمَ.

“Allah'ım! Senden işte (dinde) sebat etmeyi, doğruluğa da azmetmeyi istiyorum. Keza nimetine şükretmeyi, sana güzel ibadette bulunmayı talep ediyor, doğruyu konuşan bir dil, eğrilikten uzak bir kalp diliyorum. Allah'ım, senin bildiğin her çeşit şerden sana sığınyorum, bilmekte olduğun bütün hayırları senden istiyorum, bildiğin günahlarımdan sana istiğfar ediyorum...”¹⁶

Hz. Üstazımız (k.s.) de “Zatının, sıfatının, esmasının, efâlinin hududsuzluğunca şükürler olsun” şeklinde şükreder, hizmetlerle alakalı sevindirici bir haber aldığı zaman “Bu Allah'ın fazl-u ihsanıdır – ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ – هَذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّي” buyurur ve şükür namazı kılarlardı.

Duha Namazı hakkında “Duha Namazı 6 rek'attir. Son iki rek'atı oturarak kılınır. Manevî mükafatı büyük olmakla beraber, kılan kimsenin dünya işleri inkişaf eder. Deniz köpüğü kadar da olsa günahları affolmuş, anadan doğmuş gibi olur” buyururlar ve “Duha Namazı kılarken, evlatlarına öğretmek için, önce gizli, sonra açıktan olmak üzere şöyle niyet ederlerdi:

İlk iki rek'atte: “Niyet eyledim İlahî, şüküründen aciz olduğum nimetlerine teşekkürün Duha Namazına”

İkinci iki rek'atte: “Şüküründen aciz olduğum İslam Nimetine”

Üçüncü iki rek'atte: “Şüküründen aciz olduğum Ümmet-i Muhammed'den olma nimetine”¹⁷

¹⁵ İmam-ı Rabbani, Mektubat, c.1, Mek.304

¹⁶ Sünen-i Tirmizi, el-Mektebetü'ş-Şamile

¹⁷ Hatıratım, s.71

Vaaz Mevsümü:

TAKVÂ, VERÂ, ZÜHD

Acil lazım olan zamanlar için Küçük Hacimli Hazırlanmıştır.
25.03.2022

İrtibat: Mail yolu ile sağlanmaktadır
erbayyeniceri@gmail.com

VAAZ: Takvâ, Verâ, Zühd

A- TAKVA VE VERA'IN LÜZUMU

Kur'an-ı Kerim'de 150'den fazla Ayet-i Kerime'de takva zikredilip, 40'tan fazlasında vücup ifade eden emir sığısıyla geçmesi, takvanın lüzumunu ifade etmektedir. Hususiyle Âl-i İmran Suresi'nin 102. Ayet-i Kerimesi'nde şöyle buyrulmaktadır:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُمْ مُسْلِمُونَ

“Ey iman edenler! Allah'a nasıl korunmak gerekse öyle korunun hakkiyle mütteki olun ve her halde müslim olarak can verin.”

Bu Ayet-i Celile indiği zaman, Ashab-ı Kiram'ın ibadetten ayakları şişmiş, alınlarının derileri soyulmuştu. Bunun üzerine;

فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ

“Gücünüzün yettiği kadar Allah'tan korkun”¹ emri nazil olmuş ve bir önceki hüküm kolaylaştırılmıştır.²

Rasülüllah (s.a.v.) Efendimiz buyuruyorlar ki:

لَوْ صَلَّيْتُمْ حَتَّى تَكُونُوا كَالْحَنَائِيَا وَصُمْتُمْ حَتَّى تَكُونُوا كَالْأَوْتَارِ فَمَا يَنْفَعُكُمْ إِلَّا بِالْوَرَعِ

“Siz kambur oluncaya kadar namaz kılsanız, yayın ipi gibi incelineye kadar oruç tutsanız size menfaat vermez ancak vera' ile menfaat verir.”³

Cenab-ı Hak Bakara Suresi'nin 197. Ayet-i Kerimesi'nde; وَتَزَوَّدُوا فَإِنَّ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوَى “Ve azık tedarik edin azığın en hayırlısı takvadır.” buyuruyor.

“Bu Ayet-i Celile'de insan için iki çeşit yolculuğun olduğu beyan edilmektedir. Birisi dünyada yolculuk, diğeri de dünyadan yolculuktur. Dünyada yolculuk için yiyecek, içecek, binecek ve gerektiğinde harcayacak azık lazım olduğu gibi dünyadan yolculuk için de azık lazımdır. Bu azık da Allah'ı bilmek (Marifetullah), O'nu sevmek (Mehabbetullah) ile Allah'ın vikayesine girmek; mâsivadan yüz çevirmek ile Allah'dan başkasına arz-ı hacet etmemektir (ihtiyaç arzetmemektir). Ve takva azığı öbüründen daha hayırlıdır.”⁴

B- TAKVA ve VERA'IN KIYMETİ

...إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ...

“...Allah indinde en itibarınız en müttaki olanınızdır”

Hucurat Suresi'nin 13. Ayet-i Kerimesi'yle takva, kıymet ölçüsü olarak alınmış;

...وَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ

“...Bilin ki Allah müttakilerle beraberdir.”

Bakara Suresi 194. Ayet-i Kerimesi ile müttakiler için ma'iyet makamının ihsan buyrulduğu müjdelenmiş;

...إِنَّ أَوْلِيَاءَهُ إِلَّا الْمُتَّقُونَ...

“...Onun (Mescid-i Haram'ın) hizmetine ehil olanlar ancak müttakilerdir...”

Enfal Suresi'nin 34. Ayet-i Kerimesi ile de Allah'ın Dini'ne hakiki manada hizmete ehil olanların ancak müttakiler olduğu beyan edilmiştir. “Bu istemekle elde edilecek bir devlet değildir. Lakin zaman içinde belli kimselere min-indillah tevdi edilir”⁵ ifadeleriyle Hz. Üstazımız

¹ Teğabün 16

² Elmalılı, Hak Dini Kur'an Dili

³ İ.Hakkı Bursevî, Ruhu'l-Beyan Tefsiri, Nisa Suresi 10. Ayet-i Kerime'nin tefsirinde

⁴ Elmalılı, Hak Dini Kur'ân Dili

⁵ Ziya Sunguroğlu'nun Notları, s.159

(k.s.)'in işaret ettiği üzere, hizmete ehil olmak Allah'ın müttekilere nasib ettiği büyük bir devlettir.

İmam-ı Rabbani (k.s.) Hz. şöyle buyurur:

وَفَضِيلَةُ الْإِنْسَانِ عَلَى الْمَلَكِ إِنَّمَا هِيَ بِسَبَبِ هَذَا الْجُزْءِ وَالتَّرَقِّي فِي مَدَارِحِ الْقُرْبِ أَيْضاً مِنْ هَذَا الْجُزْءِ فَإِنَّ الْمَلَائِكَةَ أَيْضاً مُنْشَارِكُونَ فِي الْجُزْءِ الْأَوَّلِ وَالتَّرَقِّي مَفْقُودٌ فِيهِمْ فَكَانَتْ رِعَايَةُ جُزْءِ الْوَرَعِ وَالتَّقْوَى مِنْ أَوْهَمِ مَهَامِ الْإِسْلَامِ وَأَشَدِّ ضَرُورِيَّاتِ الدِّينِ

“İnsanın melek üzerine üstünlük sağlaması ancak bu kısım (vera' ve takva ile) mümkündür. Allah-ü Teala'ya yakınlık basamaklarında ilerlemek yine bu kısma riayetle mümkündür. Çünkü melekler Allah'ın emirlerine sarılma noktasında insanlarla ortaktırlar. Ancak onlarda yükselme yoktur. Bu yüzden Vera' ve Takva kısmına riayet etmek İslam'ın en fazla ehemmiyet verdiği hususlardan ve dinin vazgeçilmez kabul ettiği esaslardandır.”⁶

O halde kişiyi meleklerden bile üstün makamlara yükselten vera' ve takvasıdır.

Allah-ü Teâlâ Musa (a.s.)'a şöyle vahyetmiştir: “Bana yaklaşan kullarım Vera'dan daha üstün bir şey ile bana yaklaşamazlar”⁷

Rasûlullah (s.a.v.) Efendimiz'in yanında, bir adamın ibadetinden ve ibadetteki üstün gayretinden; başka bir kişinin de takva ve vera'sından söz edilince şöyle buyurdular: لَا تَعْدِلْ بِالرِّعَةِ “Hiçbir şeyi vera'a denk tutma”⁸

Diğer bir Hadis-i Şerif'te de: مِلَاكُ دِينِكُمْ الْوَرَعُ “Dininizin esası Vera'dır.” buyrulmuştur.⁹

“Hasan-ı Basri Hz. şöyle der: مِنْقَالٌ دَرَّةٌ مِنَ الْوَرَعِ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ مِنْقَالٍ مِنَ الصَّوْمِ وَالصَّلَاةِ “Zerre miktarı vera', onun bin katı oruçtan, namazdan daha hayırlıdır”¹⁰

C- MÜTTEKİLERE HAZIRLANAN MÜKAFATLAR

Cenâb-ı Hak takva sahiplerine bahşedeceği nimetleri Kur'an-ı Kerim'de şöyle beyan buyurmaktadır:

... وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجاً - وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ ...

“Her kim de Allah'tan korkarsa Allah ona bir çıkış yolu müyesser kılar. Ve onu hatırı-u hayaline gelmez bir cihetten rızıklandırır.”¹¹

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ تَتَّقُوا اللَّهَ يَجْعَلْ لَكُمْ فُرْقَاناً وَيُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيَعْفَ عَنْكُمْ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ

“Ey iman edenler, eğer Allah'tan korkarsanız, size bir furkan (maddi- manevi bir fark-u imtiyaz) verir ve tarafınızdan seyyiatınızı (günahlarınızı) örter, sizin için mağfiret de eder. Allah büyük fazıl sahibidir.”¹²

وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ وَهَى النَّفْسَ عَنِ الْهَوَىٰ فَإِنَّ الْجَنَّةَ هِيَ الْمَأْوَىٰ

“Her kim de Rabbinin makamından korkmuş; nefsi, hevâdan nehy eylemiş ise, muhakkak Cennettir onun varacağı (yer.)”¹³

Hadis-i Kutsî'de de “İzzetimi ve celalim hakkı için, bir kulda iki korku ve iki emniyet bir araya gelmez. Kul, dünyada benden korktuğu zaman, ben onu kıyamet gününde azabımdan emin kılarım.

Dünyada benim azabımdan emin olduğu zaman, kıyamet günü onu (azabım ile) korkuturum”¹⁴ buyrulmuştur.

⁶ İmam-ı Rabbânî, Mektubat, c.1, Mek.76

⁷ İmam-ı Rabbânî, Mektubat, c.1, Mek.66

⁸ İmam-ı Rabbânî, Mektubat, c.1, Mek.76

⁹ İmam-ı Rabbânî, Mektubat, c.1, Mek.76

¹⁰ İmam-ı Rabbânî, Mektubat, c.1, Mek.66

¹¹ Talak 2-3

¹² Enfâl 29

¹³ Naziât 40-41

Cebrail (a.s.) Allah korkusundan dolayı, göz yaşı döken kimseler hakkında, hesap günü şöyle nida eder: “Dikkat edin. Muhakkak ki falan, Allah korkusundan ıslanan bir kirkik sebebiyle kurtuldu.”¹⁵

D- TAKVA'NIN DERECELERİ

Kur'an-ı Kerim'de ittika ve takva üç derece üzerine zikrolunmuştur.

Birincisi: Ebedi azaptan sakınmak için Allah'a şirk koştuktan kaçınmaktır ki, bu iman ile olur. وَالرَّمُومُ كَلِمَةُ التَّقْوَى “Ve onları takva kelimesine bağladı.”¹⁶ Ayet-i Kerimesinde ifade buyrulduğu gibi.

Şirk iki kısımdır:

Aşkar Şirk. Bu, Allah-ü Teala'ya ibadette ortak koştaktır ki en büyük günahdır.

Gizli Şirk. Rasülullah (s.a.v.) Efendimiz;

إِنَّ أَحْوَفَ مَا أَخَافُ عَلَيْكُمُ الشِّرْكَ الْأَصْعَرَ قَالُوا مَا الشِّرْكَ الْأَصْعَرَ قَالَ الرَّيَاءُ . يَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى يَوْمَ الْقِيَمَةِ لِلْمُرَائِبِينَ إِذَا جَزَى النَّاسَ بِأَعْمَالِهِمْ إِذْ هَبُّوا إِلَى الدِّينِ كُنْتُمْ تُرَاوِنُونَ فِي الدُّنْيَا فَانظُرُوا هَلْ بَجِدُونَ عِنْدَهُمْ جَزَاءً لِأَعْمَالِكُمْ

“Ümmetim üzerine korkmakta olduklarımın en korkuncu küçük şirktir.” “Küçük şirk nedir ya Rasülallah”, diye sorulunca buyurdular ki: “Riyadır. Allah-ü Teala kıyamet günü insanlara amellerinin karşılığını verirken riya edenlere şöyle buyurur: Dünyada iken gösteriş yaptığınız kimselere gidiniz, bakınız bakalım onların yanında amellerinizin karşılığını bulabilecek misiniz.”¹⁷ Hadis-i Şerifleriyle gizli şirkin mahiyetini ve felaketini haber vermiştir.

İkincisi: Büyük günahları işlemekten ve küçük günahlarda ısrar etmekten sakınmak ile farzları eda etmektir ki, şer'an bilinen takva budur.

“O beldelerin halkı, inanıp Allah'ın azabından korunsalardı.”¹⁸ Ayet-i Kerimesi'nde ifade buyrulduğu gibi.

İmam-ı Rabbani (k.s.) Hz. şöyle buyururlar:

وَرِعَايَةُ هَذَا الْجُزْءِ الَّذِي مَدَارُهُ عَلَى الْاجْتِنَابِ مِنَ الْمَحَارِمِ إِنَّمَا تَتَيَسَّرُ عَلَى وَجْهِ الْكَمَالِ إِذَا حَصَلَ الْاجْتِنَابُ عَنْ فُضُولِ الْمُبَاحَاتِ وَكَثْفَى مِنْهَا بِقَدْرِ الضَّرُورَةِ فَإِنَّ إِرْحَاءَ عَنَانِ النَّفْسِ فِي ارْتِكَابِ الْمُبَاحَاتِ يَجْرُّ إِلَى الْمُسْتَهْبَاتِ وَالْمُسْتَهْبَةِ قَرِيبٌ مِنَ الْمَحْرَمِ وَمَنْ حَامَ حَوْلَ الْحِمَى يُوشِكُ أَنْ يَقَعَ فِيهِ فَلَا بُدَّ إِذَا فِي حُصُولِ كَمَالِ الْوَرَعِ وَالتَّقْوَى مِنَ الْاِكْتِفَاءِ بِقَدْرِ الضَّرُورَةِ مِنَ الْمُبَاحَاتِ وَهُوَ أَيْضاً مَشْرُوطٌ بِبَيَّةٍ تَحْصِيلِ الْقُوَّةِ عَلَى آدَاءِ وَظَائِفِ الْعُبُودِيَّةِ وَالْأَفْهَادِ الْقَدْرُ أَيْضاً وَبِالْوَقْلِيلِهِ حُكْمِ الْكَثِيرِ

“Esası haramlardan kaçınmak olan bu kısımda (vera' ve takvada) titiz davranmak, ancak mübahların fazlasından uzak durup zaruri olanları ile iktifa edilmesi durumunda en kâmil şekli ile mümkün olur. Mübahları işleme hususunda nefsin yuları gevşek tutulursa nefis şüpheli olan şeylere saldırır, şüpheli olan ise haram olana yakındır. Ve “Kim korunun (yasak mahallin) etrafında dolanırsa içine düşmesi an meselesidir.” O halde anlaşılıyor ki gerçek manada bir Takva ve Vera' derecesine ulaşmak için mübahların mutlaka zaruret miktarı ile yetinmek lazımdır. Mübahları gerektiği kadar kullanmakta da kulluk vazifelerini yerine getirmek için kuvvet elde etmek niyeti şart koşulmuştur. Yoksa bu kadarı bile vebaldır. Çünkü bunun azı, çok hükmündedir (azını yapmak, çoğunu yapmak gibidir).”¹⁹

¹⁴ Levakihu'l-Envar, s.564

¹⁵ Nüzhetü'l-Mecalis, c.2, s.36

¹⁶ Fetih 26

¹⁷ Müsned-i Ahmed ibn-i Hanbel, el-Mektebetü's-Şamile

¹⁸ Araf 96

¹⁹ İmam-ı Rabbânî, Mektûbât, c.1, Mek.76

Üçüncüsü: Kalbini Allah'tan meşgul edecek her şeyden sakınmak ve bütün varlığı ile Allah Teâlâ'ya yönelmek. Bu da “يا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ” “Ey iman edenler, Allah'tan, ona yaraşır biçimde korkun”²⁰ emrindeki hakiki takvadır.

Hz. Üstazımız (k.s.) buyuruyorlar ki:

“أَلَا لِلَّهِ الدِّينُ الْخَالِصُ” nass-ı ilahîsi mucebince mükellefat-ı diniyyeyi ifa ve ityanda - en yüksek sıfat-ı kamileden bulunan - vera' ve takvanın zuhuru vücud ve tahakkukuna vâbeste olan [hakikat-ı ihlâs] ile de mükellef bulunduğumuzdan, ber muceb-i emir ve teklif-i ilahi hakikat-ı ihlâsı elde etmek zaruret ve mecburiyetini derk ve takdir eylemek ve istihsali çaresine teşebbüs ve tevessül etmek lazımdır.

Hakikat-ı ihlâs ile ittisaf ve tahakkuk, hakikat-ı fena ve bekaya ve itmi'nan-ı nefsi- emmareye vâbestedir; hakikat-ı fena ve beka ve itmi'nanı tahsil, sülûk-ü hakikiye mütevakkıftır. Sülûk-ü hakiki, mürşid-i kâmil-i hakikîye tevessüle menuttur.

Mürşid-i kamile tevessül-ü hakiki de onu bilmeye ve bulmaya muvaffak olduktan sonra tarikata kabul ve idhal ile telkin-i zikir eylemesine merbuttur. Ümûr-ü mezkurenin alettertib husul ve tahakkuku da talibin kemal-i sıdk ve muhabbetle çalışması ve fazıl ve Tefvik-i ilahîye mazhariyeti ile mümkündür.”²¹

Bu hususla alakalı İmam-ı Rabbani (k.s.) Hz. de şöyle buyurur:

الْمَقْصُودُ مِنْ أَعْمَالِ الشَّرِيعَةِ وَأَحْوَالِ الطَّرِيقَةِ وَالْحَقِيقَةِ هُوَ تَزْكِيَةُ النَّفْسِ وَتَصْفِيَةُ الْقَلْبِ وَمَا لَمْ تَتَزَكَّ النَّفْسُ لَا تَحْصُلُ السَّلَامَةُ لِلْقَلْبِ وَلَا يَحْصُلُ الْإِيمَانُ الْحَقِيقِيُّ الَّذِي بِهِ نِيْطَتِ النَّجَاةُ وَسَلَامَةُ الْقَلْبِ إِنَّمَا تُتَّصَرُّوْا إِذَا لَمْ يَخْطُرْ مَا سِوَاهُ تَعَالَى فِي الْقَلْبِ أَصْلًا بِحَيْثُ لَوْ مَضَى أَلْفُ سَنَةٍ مَثَلًا لَا يَقَعُ الْغَيْرُ فِي الْقَلْبِ وَلَا يَمُرُّ عَلَيْهِ قَطْعًا لِأَنَّهُ قَدْ حَصَلَ لِلْقَلْبِ حِينَئِذٍ نِسْيَانُ السَّوَى بِالْكُلِّيَّةِ بِحَيْثُ لَوْ دَكَّرُوهُ بِالتَّكْلِيفِ لَمَا يَتَذَكَّرُ وَهَذِهِ الْحَالَةُ هِيَ الْمُعَبَّرُ عَنْهَا بِالْفَنَاءِ وَأَوَّلُ قَدَمٍ فِي هَذَا الطَّرِيقِ.

“Şeriatın amellerinden, tarikatın ve hakikatin hallerinden maksat nefsi tezkiye etmek ve kalbi tasfiye etmektir. Nefis tezkiye edilmedikçe kalbin selameti gerçekleşmez. Ve kurtuluşun kendisine bağlı olduğu hakiki imana ulaşamaz. Kalbin selameti, hiçbir şekilde masıvayı hatırlamaması durumunda mümkün olur. O kadar ki mesela bin sene geçse kalbe kesinlikle masıva gelmez ve hiçbir surette ğayr kalbe uğramaz. Çünkü bu durumda artık kalp için tamamen masıvayı unutmak tahakkuk etmiştir.

Öyle ki ona zorla masıvayı hatırlatsalar yine de hatırlamaz. İşte bu hale fena denir ki bu yolun ilk basamağıdır.”²²

O halde takvanın bu mertebesini tahsil için, nefsi ve onu tezkiyenin yollarını bilmek, mucebiyle hareket etmek mecburiyeti vardır.

Rasülüllah (s.a.v.) Efendimiz şöyle buyurur:

أَعْدَى عَدُوِّكَ نَفْسُكَ الَّتِي بَيْنَ جَنْبَيْكَ

“Düşmanlarının içinde en büyüğü, merkezi iki kaşının arasında olan nefsidir.”

Hz. Üstazımız (k.s.) da: “Bu dünyada nefisten daha zararlı ve ondan daha korkunç bir şey yoktur.

İnsanı hayırdan ve irşaddan alıkoyan yegâne şey nefistir. Yetmiş iki şeytan kuvvetinde olup bütün vücuda yayılmıştır.”²³ buyurmuştur.

Büyüklerimiz,

وَمَا أُبْرِئُ نَفْسِي إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ إِلَّا مَا رَحِمَ رَبِّي إِنَّ رَبِّيَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

Ayet-i Kerimesi'nin tefsirinde şöyle buyururlar:

“Bu Ayet-i Kerime'nin bi'l-ibare delaleti nefis denilen mahlûkun 'emmâre bis-süü' olduğu; bi'l-İşâre delaleti ise nefis diye bir mahlûkun mevcut olduğudur. Çünkü nefis diye bir şey olmasa onun sıfatlarından bahsedilemez. Zira mevsuf olmadan sıfat kaim olmaz.”

²⁰ Âli İmran 102

²¹ Mektuplar Risalesi, s.25

²² İmam-ı Rabbânî, Mektûbât, c.1, Mek.91

²³ Ziya Sunguroğlu'nun Notları, s.143

“Nefis, mahiyeti itibarıyla emmare bis-sü’dür, kötülüğü emredicidir. Hazret-i Allah ism-i fail sığasıyla “âmîretün” buyurmayıp mübalağa ism-i fail sığasıyla “emmâretün” buyurmuştur. Yani kötülüğü daima ve her an emreden demektir. Merkezi iki kaşın ortası olup, bütün dimağı ihata etmiş, bütün vücudu tam manasıyla sarmış zulmani bir mahlûktur. Cenab-ı Hakk’ın celal sıfatının tecellisinden halkettiği bu mahlûktan, insanlar ve cinlerden hiçbir ferd müstesna değildir. Onun için dışarıdan gâvur arayıp onlarla uğraşmaya pek lüzum yok, en müthiş gâvur içimizde. En kuvvetli gâvur, en edepsiz gâvur kendi vücudumuzda. O gâvuru tepelersek Allah’ın izniyle gerisi kolaydır. O halde yapılacak şey ona hâkim olmak, onu kırıpratmamak, nefes aldirmamaktır. Bunun için de tek yol, Rasûlüllah Efendimiz’in Sıddîk-i A’zam’a talim ettiği yoldur.”

“Süleyman (a.s.): “Yalnız başına bir orduyu mağlub etmek ne kadar zor ise nefis-i emmareyi mağlub etmek ondan daha zordur.” buyurmuştur.”²⁴

İmam-ı Rabbani (k.s.) Hz. şöyle buyurur:

فَكَانَ فِكْرُ إِزَالَةِ هَذَا الْمَرَضِ لَازِمًا وَالْإِتِّجَاءُ إِلَى الْأَطِبَّاءِ الْحَدَاقِ فَرَضًا

“Nefsin bu hastalığını izale fikri, lazım; mahir doktorlara (mürşid-i kâmillere) iltica, farzdır.” buyurmaktadır.²⁵

Hiz. Üstazımız (k.s.) da: “Sahib-i irşad bulunca derhal ona irade getirmek farzdır.”²⁶ “Evlatlarım insanın içindeki kötülüğü çıkarıp atması farz-ı ayındır. Fakat bu ne zikirle ne de ibadetle olur. O ancak rabita ile meydana gelen bir eserdir.”²⁷ “Bir yerde Kur’ân okunduğu veya zikredildiği zaman şeytan oradan kaçır, sonra yine gelir. Lakin nefis öyle değildir. O böyle şeylerden hiç kaçmaz. Nefis yalnız rabita esnasında yok olur ve rabita karşısında ezile büzüle mağlubiyeti kabul eder.”²⁸ buyurmuşlardır.

Hiz. Üstazımız (k.s.) takvanın zikredilen derecelerini şöyle hulasa eder: “Takvanın üç derecesi vardır: 1- İman ile küfürden 2- İbadet ile isyandan 3- Zikir ile gafletten kurtulmaktır.”

Maide süresinin 93. Ayet-i Kerimesi takvanın bu üç derecesini cem eder:

لَيْسَ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جُنَاحٌ فِيمَا طَعِمُوا إِذَا مَا اتَّقَوْا وَآمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ ثُمَّ اتَّقَوْا وَأُحْسِنُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ

“İman edip salih işler yapan kimseler bundan böyle sakındıkları ve imanlarında sebat ile salih işlerine devam eyledikleri, sonra takvalarında ve imanlarında rusuh buldukları, sonra bu takva ile beraber, her yaptıklarını güzel yapan ihsan mertebesine erdikleri takdirde daha önce tattıklarında kendilerine beis yoktur. Allah muhsinleri sever.”

E- VERA'IN ALAMETLERİ

İmam-ı Gazali Hz. verâ'in alametlerini on hasletin mevcut olmasına bağlamış ve şöyle buyurmuştur:

1- Dilini gıybetten korumak: Nitekim Hucurât Suresi'nin 12. Ayet-i Kerimesi'nde; وَلَا يَغْتَبِ بَعْضُكُم بَعْضًا “...bazınız bazınızı gıybet de etmesin...” buyuruluyor.

2- Sû-i zandan sakınmak: Yine Hucurât Suresi'nin 12. Ayet-i Kerimesi'nde; يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ “Ey iman edenler! Zannın bir çoğundan çekinin. Çünkü zannın bir kısmı vebaldir.” buyuruluyor.

²⁴ Ziya Sunguroğlu'nun Notları, s.145

²⁵ İmam-ı Rabbânî, Mektûbât, c.1, Mek.219

²⁶ Mektuplar Risalesi, s.46

²⁷ Ziya Sunguroğlu'nun Notları, s.145

²⁸ Ziya Sunguroğlu'nun Notları, s.143

Rasülüllah (s.a.v) de zan hakkında, ... الْحَدِيثُ أَكْذَبُ الظَّنِّ فَإِنَّ الظَّنَّ إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ فَإِنَّ الظَّنَّ أَكْذَبُ الْحَدِيثِ... “Zandan daima uzak durunuz, çünkü sözlerin en yalanı kötü zandır.”²⁹ buyurmuştur.

3- Alay etmekten sakınmak: Nitekim Cenab-ı Hak Hucurât Suresi'nin 11. Ayet-i Kerimesi'nde;

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَسْخَرْ قَوْمٌ مِنْ قَوْمٍ عَسَىٰ أَنْ يَكُونُوا خَيْرًا مِنْهُمْ

“Ey iman edenler! Bir topluluk diğer bir topluluk ile alay etmesin. Belki, kendilerinden daha hayırlı olurlar” buyurmaktadır.

4- Gözleri harama bakmaktan sakınmak: Şu iki ayet-i celile bu hakikati ifade eder:

قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَعْضُوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَعْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ

“Mü'min erkeklere söyle: (harama bakmaktan) gözlerini sakınsınlar ve ırzlarını muhafaza etsinler, bu kendileri için daha temizdir, Allah ne yaparlarsa haberdardır. Mü'min kadınlara da söyle: (harama bakmaktan) gözlerini sakınsınlar, ırzlarını muhafaza etsinler, ziynetlerini açmasınlar...”³⁰

5- Doğru sözlü olmak: Allahü Teala şöyle buyurur: وَإِذَا قُلْتُمْ فَاعْدِلُوا

“Söz sahibi olduğunuz zaman da hep adaleti gözetin.”³¹

6- Kendisine ihsan edilen nimetleri Allah'tan bilmek ve böylece nefsinin büyüklemeşinin önüne geçmek. Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurulmaktadır:

يُثَبِّتُكَ اللَّهُ بِإِيمَانِهِ أَنْ تَقُولَ مَا تَتَّبِعُونَ قُلْ لَا تَمْتُوا عَلَيَّ إِسْلَامَكُمْ بَلِ اللَّهُ يَمُنُّ عَلَيْكُمْ أَنْ هَدَاكُمْ لِلْإِيمَانِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

“İslam'a girdiklerini senin başına kakıyorlar. De ki İslam'ınızı benim başıma kakmayın. Bel ki sizi imana hidayet buyurduğundan dolayı Allah sizin başınıza kakar. Eğer sadıklarsanız.”³²

7- Malını doğru yere harcamak, batıl olan yerlere sarf etmemek:

وَالَّذِينَ إِذَا أَنْفَقُوا لَمْ يُسْرِفُوا وَلَمْ يَقْتُرُوا وَكَانَ بَيْنَ ذَلِكَ قَوَامًا

“Ve onlar ki infak ettikleri zaman israf etmezler, cimrilik de yapmazlar; ikisi arası denk giderler” meâlindeki Furkan Suresi 67. Ayet-i Celile'si bu hakikati ifade eder.

8- Nefsin büyüklemeşini, yücelmeşini istememelidir. Nitekim Allah (c.c) Kasas Suresi'nin 83. ayetinde;

تِلْكَ الدَّارُ الْآخِرَةُ نَجْعَلُهَا لِلَّذِينَ لَا يُرِيدُونَ عُلُوًّا فِي الْأَرْضِ وَلَا فَسَادًا وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ

“O ahiret evi, biz onu öyle kimselere veririz ki yer yüzünde ne bir kibir ne bir fesad istemezler ve o akibet korunan müttekilerindir.” buyurmaktadır.

9- Beş vakit namaza devam etmek, onları vakitlerinde ve rukünlerine dikkat ederek kılmak. Allah (c.c) şöyle emretmiştir:

حَافِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلَاةِ الْوُسْطَىٰ وَقُومُوا لِلَّهِ قَانِتِينَ

“Namazlara dikkat edin ve hele orta namaza. Ve kalkın Allah (c.c.) için divan durun.”³³

10- Ehl-i sünnet ve cemaat mezhebi üzere olmak, o yoldan ayrılmamak: Allah (c.c)

وَأَنَّ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيلِهِ ذَلِكُمْ وَصَّاكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ

“Bir de şu, benim dosdoğru yolum, hep onu takip edin. Başka yollar takip etmeyin ki sizi onun yolundan saptırıp ayırmasınlar. İşte size Allah bunu ferman buyurdu. Umulur ki korunur mütteki olursunuz.”³⁴ buyurmuştur.

²⁹ Sahih-i Buhari, el-Mektebetü'ş-Şamile

³⁰ Nur 30-31

³¹ En'am 152

³² Hucurat 17

³³ Bakara 238

³⁴ En'am 153

Vâbisa bin Ma'bed (r.a.) anlatıyor:

أَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ : جِئْتَ تَسْأَلُ عَنِ الْبِرِّ ؟ قُلْتُ : نَعَمْ وَقَالَ : إِسْتَفْتِ قَلْبَكَ الْبِرُّ مَا أَطْمَأَنَّنَتْ إِلَيْهِ النَّفْسُ وَأَطْمَأَنَّ إِلَيْهِ الْقَلْبُ وَالْإِنْتِمَاءُ مَا حَاكَ فِي النَّفْسِ وَتَرَدَّدَ فِي الصَّدْرِ وَإِنْ أَفْتَاكَ النَّاسُ وَأَفْتَوْكَ

“Bir gün Rasûlullah (s.a.v.)’in huzuruna varmıştım. Bana: “İyilikten sormaya mı geldin?” buyurdu. “Evet”, dedim. O zaman şunları söyledi: “Kalbine danış. İyilik, kalbin kendisinde tatmin olduğu şeydir.

Günah ise, insanlar sana fetvalar verseler bile içini tırmalayan, tereddüd ettiğin şeydir.”³⁵

Rivayet edildiği üzere, İmam-ı Azam Hz.’nin zamanında bir koyun kaybolmuştu. Arandı, bulunamadı. Bu kaybolan koyunun eti, yediği etlere karışabilir endişesiyle yedi sene -ki bir koyunun ömrü yedi senedir- ağzına koyun eti koymamıştır.

İsa bin Yunus (r.h.), İmam-ı Âzam Hz.’nin hakkında şöyle buyururlar: “İmam-ı Âzam hazretlerinin ilk ictihadı Allah Teâla’ya zerre kadar isyan etmemek ve şer’an muhterem olan şeylere icap ettiği gibi ta’zîm eylemek hususlarına masruf idi. Ve bir meselede kendilerine zorluk vâkî olunca arkadaşlarına derdi ki ‘Ancak işlediğim bir günahattan dolayı, bana bu yolda şüphe âriz oldu.’ Hatta bazen abdest alarak iki rek’at namaz kıldıktan sonra istiğfâr ederdi ve bihikmetillahi Teâla müşkil olan mesele kolaylıkla hal olurdu. Ve bunun üzerine ‘Sevindim! Çünkü tevbemin kabul olduğuna bir emâre hasıl oldu’. buyururlardı.”³⁶

Hasan b. Ziyad da şöyle anlatmaktadır: “Allah’a yemin ederim ki Ebu Hanife devlet adamlarının hiçbirinden ne hediye ne de mükâfat kabul etmiştir.”³⁷

“Bir ara ortağı Hafs b. Abdurrahman’ı mal satmak üzere göndermişti. Gönderdiği malın içinde bulunan kusurlu bir elbisenin varlığını da göstererek, satarken bunun kusurunun söylenmesini istemiş, ortağı malı satarken kusuru söylemeyi unutmuştu. Ayrıca kusurlu malı kime sattığı malum olmayınca İmam-ı Azam Hz. o seferden elde edilen paranın tamamını – rivayete göre otuz bin dirhem– sadaka olarak dağıtmıştı.”³⁸

ZÜHD

Zühd, “Yasaklardan kaçınarak, vakitleri ibadete ayırmak, kişinin kendisine yönelen dünya varlığına ve lezzetlerine, Hakk’ın rızasını, ahiret nimetlerini kazanmak için rağbet etmemesi, demektir.

Zühd, dünyayı elde etmeye kudret halinde tasavvur olunur. İbnü’l-Mübarek, kendisine ‘zahid’ diye hitab eden birine “Ben nasıl zahid olabilirim ki, zaten hiçbir şeye malik değilim. Zahid, Ömer bin Abdî’l-aziz’dir ki kendisine dünya saltanatı nasib olduğu halde ona rağbet etmemiştir.”, diye cevap vermiştir.

Zühd, kazancı terk ederek, boşluk ve tembelliği tercih etmek değildir. Belki dünyanın varlığına, fani lezzetlerine kalben rağbet etmemektir.”³⁹

Kehf Süresi’nin 7. Ayet-i Kerimesi’nde şöyle buyrulur:

إِنَّا جَعَلْنَا مَا عَلَى الْأَرْضِ زِينَةً لَهَا لِنَبْلُوهُمْ أَيُّهُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا

“Biz yeryüzündeki şeyleri ona bir ziynet yaptık ki insanları imtihan edelim: hangisi daha güzel bir amel yapacak?”

Ayet-i Kerime’nin tefsirinde şöyle buyrulmuştur:

أَيُّهُمْ أَزْهَدُ فِيهَا ، وَأَقْبَلُهُمْ عَلَى اللَّهِ بِالْعَمَلِ الصَّالِحِ؛ إِذْ لَا عَمَلَ أَحْسَنُ مِنَ الزُّهْدِ فِي الدُّنْيَا؛ إِذْ هُوَ سَبَبٌ لِلتَّمَرُّغِ لِأَنْوَاعِ الْعِبَادَةِ ، بَدَنِيَّةً وَقَلْبِيَّةً ،

³⁵ İmam-ı Nevevî, Erbeîn-i Neveviyye, el-Mektebetü’ş-Şamile

³⁶ İ.Hakkı Manastırlı, Mevâhibü’r-Rahman fî Menâkıb-i Ebî Hanîfeti’n-Numan

³⁷ İ.Hakkı Manastırlı, Mevâhibü’r-Rahman fî Menâkıb-i Ebî Hanîfeti’n-Numan

³⁸ İ.Hakkı Manastırlı, Mevâhibü’r-Rahman fî Menâkıb-i Ebî Hanîfeti’n-Numan

³⁹ Ö.Nasuhi Bilmen, Dini ve Felsefi Ahlak Lügatçesi

“Hangisi yeryüzünde daha zahid, hangisi ameli salih ile Allah-ü Teala’ya daha çok yönelmiş olacak. Zira dünya hakkında zühdden daha güzel amel yoktur. Çünkü zühd gerek bedeni gerekse kalbi olsun ibadet neveleri için müsait olmaya sebeptir.”⁴⁰

Sehl ibn-i Sa’d es-Sâidî (r.a) şöyle anlatır:

عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدِ السَّاعِدِيِّ قَالَ أَتَى النَّبِيَّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - رَجُلٌ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ دُلَّنِي عَلَى عَمَلٍ إِذَا أَنَا عَمِلْتُهُ أَحَبَّنِي اللَّهُ وَأَحَبَّنِي النَّاسُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - « إِرْهَدْ فِي الدُّنْيَا يُحِبَّكَ اللَّهُ وَارْهَدْ فِيمَا فِي أَيْدِي النَّاسِ يُحِبُّوكَ » .«

Bir adam Rasülullah (s.a.v.) Efendimiz’in huzuruna geldi ve “Ya Rasülallah, beni bir amele delalet et ki onu yaptığım zaman Allah-ü Teala da insanlar da beni sevsin”, dedi. Rasülullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: “Dünyada zahid ol ki Allah Teala seni sevsin, insanların elindeki dünyalığa zahid ol (rağbet etme) ki insanlar seni sevsin”⁴¹

Hakk’ı talep eden kimsenin, O’nun rızasına ve ahiretin güzel yaşantısına kavuşması için dünyanın geçici lezzet ve refâhını terk etmesi zarûrdir.

Abdullah İbn-i Ömer (r.a.) anlatır. Rasülullah (s.a.v.) (bir ara) omzumu tuttu ve كُنْ فِي الدُّنْيَا “Dünyada sanki bir garip belki de bir yolcu gibi ol”⁴², buyurdular. Tıybî buyurur ki: “Hadis-i Şerifteki أَوْ kelimesi بَلْ manasınadır. Rasülullah (s.a.v.) dünyada yaşayan kimseyi, evvela evi-barkı olmayan “garibe”, daha sonra teşbihte bir üst makama çıkararak “yolcuya” benzetmiştir. Garip zor da olsa yine kendine sığınacak bir yer bulur. Ancak yolcu böyle değildir.”⁴³

“Dünyayı terk edip Ahiret hayatını gözetenlerin dereceleri muhtelifdir. Bazıları sözde dünyayı terk eder. Fakat bundan bir netice hasıl olmaz. Bazıları ise haliyle dünyayı terk eder ki hallerinin derecesine göre netice elde etmeye muvaffak olur. Bazıları da hem haliyle hem de fiiliyle dünyayı terk eder. Bunlar için hasıl olan neticeler daha tamam ve yücedir.”⁴⁴

“Bunun için Peygamberimiz (s.a.v.) : وَإِنَّ الْعَيْشَ عَيْشَ الْآخِرَةِ ‘Muhakkak ki, hakiki hayat ve yaşayış, ahiret hayatıdır.’ buyurmuşlardır.”⁴⁵

DÜNYA SEVGİSİ VE ZARARI

Hadîd Suresi’nin 20. Ayet-i Kerimesi’nde şöyle buyrulur:

إِغْلَمُوا أَمَّا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا لَعِبٌ وَهُوَ زِينَةٌ وَتَفَاخُرٌ بَيْنَكُمْ وَتَكَاثُرٌ فِي الْأَمْوَالِ وَالْأَوْلَادِ كَمَثَلِ غَيْثٍ أَعْجَبَ الْكُفَّارَ نَبَاتُهُ ثُمَّ يَهِيحُ فَتَرَاهُ مُصْفَرًّا ثُمَّ يَكُونُ حُطَامًا وَفِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَمَعْفِرَةٌ مِّنَ اللَّهِ وَرِضْوَانٌ وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْعُرُورِ

“Bilin ki dünya hayatı ancak bir oyun, eğlence, bir süs, aranızda bir övünme ve mal ve evlatta çokluk yarışından ibarettir. Bir yağmur gibidir ki, onun bitirdiği ot çiftçilerin hoşuna gider. Sonra kurur da Artık onu sararmış görürsün; sonra da kırık bir çöp olur. Ahirette ise çetin bir azap vardır. Yine orada Allah’ın mağfireti ve rızası vardır. Dünya hayatı ise ancak bir aldanıştan başka bir şey değildir.”

“Dünya hayatı bir oyundur; heves edilir, uğraşılır, boğuşulur. Yense de yenilse de netice itibariyle hiçe doğru sürüklenip gider. Bir eğlencedir; insanı faydalı olan işinden, gücünden, vazifesinden alıkoyan ve vaktini öldürmekten başka bir işe yaramayan eğlencelerdir. Bir süstür, herhangi bir şeref bahşetmeyen, gafilleri aldatan giyim-kuşam kabilinden sadece bir gösteriştir. Ve bir Tefâhür yani övünme yarışısıdır; ben senden üstünüm, ben falanın oğluyum

⁴⁰ İbn-i Acîbe, el-Bahru’l-Medid Tefsiri, el-Mektebetü’ş-Şamile

⁴¹ Sünen-i İbn-i Mace, el-Mektebetü’ş-Şamile

⁴² Sahih-i Buhari, el-Mektebetü’ş-Şamile

⁴³ İbn-i Hacer, Fethü’l-Bârî bi-Şerh-i Sahih-i Buhari, el-Mektebetü’ş-Şamile

⁴⁴ Mektuplar Risalesi, s.72

⁴⁵ Mektuplar Risalesi, s.79

gibi bir övünüştür. Ve mal ve evlatta bir çokluk yarışı, bir gururdur. İşte sırf dünya için yaşayanlara hayat, bunlardan ibarettir.⁴⁶

Tekâsür Süresi'nin 1. Ayet-i Kerimesi'nde أَهْلَاكُمْ التَّكَاثُرُ "O çokluk kuruntusu sizleri oyaladı", buyrulur.

"Biz çoğuz, hayır biz çoğuz diye yekdiğeriyle çokluk yarışı, çokluk gösterişi etmek, çokluk sevdası veya çokluk izhariyle kurumlanmak, sizleri eğledi. Ancak zem olunan mutlak tekâsür değil, dünya lezzetleri ve dünyalıklar hakkında olandır. Çünkü kulluktan alıkoyan bunlardır. İlimde, taatte, ahlak-ı hamidede tekâsür övülmüş hatta emrolunmuştur."⁴⁷

Abdullah ibn-i Şihir (r.a.) şöyle anlatır: Rasülullah (s.a.v) Efendimiz'in huzuruna gelmişim. O أَهْلَاكُمْ التَّكَاثُرُ süresini okuyordu. Tekâsür için şöyle buyurdu:

يَقُولُ ابْنُ آدَمَ مَالِي، مَالِي - قَالَ - وَهَلْ لَكَ يَا ابْنَ آدَمَ مِنْ مَالِكَ إِلَّا مَا أَكَلْتَ فَأَفْنَيْتَ أَوْ لَبِستَ فَأَبْلَيْتَ أَوْ تَصَدَّقْتَ فَأَمْضَيْتَ

"Ademoğlu malım, malım der. Halbuki malından sana ancak tasadduk edip geçirdiğin, yahut yiyip tükettiğin veyahut giyip çürüttüğünden başka ne var?"⁴⁸

Hz. Cabir (r.a.) anlatıyor:

إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ بِالسُّوقِ دَاخِلًا مِنْ بَعْضِ الْعَالِيَةِ وَالنَّاسُ كَنَفَتَهُ فَمَرَّ بِجَدِّي أَسَاكَ مَيِّتٍ فَتَنَاوَلَهُ فَأَخَذَ بِأُذُنِهِ ثُمَّ قَالَ أَيُّكُمْ يُحِبُّ أَنْ هَذَا لَهُ بِدَرَاهِمٍ فَقَالُوا مَا نُحِبُّ أَنَّهُ لَنَا بِشَيْءٍ وَمَا نَصْنَعُ بِهِ قَالَ أَتُحِبُّونَ أَنَّهُ لَكُمْ قَالُوا وَاللَّهِ لَوْ كَانَ حَيًّا كَانَ عَيْبًا فِيهِ لِأَنَّهُ أَسَاكَ فَكَيْفَ وَهُوَ مَيِّتٌ فَقَالَ قَوْلَ اللَّهِ لِلدُّنْيَا أَهْوَى عَلَى اللَّهِ مِنْ هَذَا عَلَيْكُمْ

"Peygamber Efendimiz (s.a.v.) bir gün bir pazar yerine uğradılar. Etrafında Eshab-ı Güzîn de vardı. Rasül-i Ekrem (s.a.v.) Efendimiz, küçük kulaklı bir oğlak ölüsüne rastladılar. Onun kulağından tutarak; "Hanginiz bunu bir dirheme satın almak ister" buyurdular. Ashâb-ı Kirâm "Daha az para ile de olsa biz almayız, onu ne yapalım ki" dediler. Bunun üzerine Peygamber Efendimiz (s.a.v.), "Size bedava verilse ister misiniz" diye sordular. Sahabe-i Kiram da "Allah'a yemin ederiz ki, o diri bile olsa, kulaksız olduğu için kusurludur. Ölüsünü ne yapalım" diye cevap verdiler. Peygamber Efendimiz (s.a.v.), bu cevap karşısında "Allah'a yemin ederim ki, Allah indinde dünya, önünüzdeki şu kulaksız ölü oğlaktan daha değersizdir."⁴⁹

Fatır Suresi'nin 5. Ayet-i Kerimesi'nde ise,

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ فَلَا تَغُرَّنَّكُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا وَلَا يَغُرَّنَّكُم بِاللَّهِ الْعُرُورُ

"Ey İnsanlar! Haberinizi olsun ki Allah'ın va'di muhakkak haktır, sakın dünya hayatı sizi aldatmasın ve şeytan da sizi Allah ile (affına güvendirerek) aldatmasın"⁵⁰

"Ahiret muhakkak gelecek, o ceza ve mükâfât her hal-ükârda olacaktır. O halde sakın dünya hayatı sizi kandırmasın. 'Bu gün keyfimize bakalım da yarın ne olursa olsun' demeyin. Dünyaya dalıp da uhrevî vazifelerinizi unutmayın. Dünya için Ahiretinizi feda etmeyin. Çünkü gençlik uçup ihtiyarlık çöktüğü gibi Dünya da her ne olursa olsun ruya gibi geçer, Ahiret ebedî olarak gelir. Aynı şekilde sakın o aldatıcı şeytan da sizi *Allah ile* aldatmasın. Yani 'Allah Kerim'dir; Allah Gafûr, Rahîm'dir; Allah her şeye vekîldir' diyerek günahlara, ataletlere, sefâhetlere sevk etmesin, vazifelerinizi sû-i isti'mal ettirmesin. Fi'l-vâki' Allah öyledir. Fakat öyledir diye aldanmak, Allah korkusu duymamak... Allah'ın salih kullarına vaadettiği nimetlerden mahrumiyettir."⁵¹

⁴⁶ Elmalılı, Hak Dini Kuran Dili

⁴⁷ Elmalılı, Hak Dini Kur'an Dili

⁴⁸ Sahih-i Müslim, el-Mektebetü's-Şamile

⁴⁹ Sahih-i Müslim, el-Mektebetü's-Şamile

⁵⁰ Fâtır 5

⁵¹ Elmalılı, Hak Dini Kur'an Dili

Allah-ü Teala kafirleri dünya hayatını ahirete tercih eden kimseler olarak vasıflamıştır. İbrahim Suresi'nin 3. Ayet-i Kerimesi'nde şöyle buyurur:

الدِّينَ يَسْتَحِبُّونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا عَلَى الْآخِرَةِ

“Onlar ki dünya (alçak) hayatı sever, ahirete tercih ederler...”

Yine Taha Suresi'nin 131. Ayet-i Kerimesi'nde Rabbimiz şöyle buyuruyor:

وَلَا تَمُدَّدْ عَيْنَيْكَ إِلَىٰ مَا مَتَّعْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِنْهُمْ زَهْرَةَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا لِنَفْتِنَهُمْ فِيهِ وَرِزْقَ رَبِّكَ خَيْرٌ وَأَبْقَىٰ

“Ve sakın öyle şeye gözlerinizi uzatma ki biz onun hakkında kafirleri fitneye düşürmek, onunla onlardan birkaç çiftini dünya hayatının cici bicisinden tattırmışızdır, halbuki Rabb'in rizkı hem daha hayırlı, hem daha bekalıdır.”

Ebu Saîd (r.a.) anlatıyor:

إِنَّ مِمَّا أَحَافُ عَلَيْكُمْ بَعْدِي مَا يُفْتَحُ عَلَيْكُمْ مِنْ زَهْرَةِ الدُّنْيَا وَزِينَتِهَا

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) minbere çıktı. Biz de etrafında oturduk. Bize şöyle buyurdu: “Benden sonra sizin için en çok korktuğum dünyanın ziyneti ve cici bicisidir.”⁵² Yine Peygamber Efendimiz (s.a.v.),

إِنَّ لِكُلِّ أُمَّةٍ فِتْنَةٌ وَفِتْنَةُ أُمَّتِي الْمَالُ

“Her ümmet için bir fitne vardır. Ümmetimin fitnesi de dünya malıdır”⁵³ buyurmuşlardır.

İmam-ı Rabbanî Hz. dünya sevgisinin kişiye vereceği zararın büyüklüğünü şöyle ifade buyurur:

وَأَعْلَمُ أَنَّ كُلَّ ظُلْمَةٍ وَكُدُورَةٍ تَطْرَأُ عَلَى الْقَلْبِ فَرَاذِلُهَا تَتَيَسَّرُ بِالتَّوْبَةِ وَالِاسْتِعْفَارِ وَالنَّدَامَةِ وَالِالْتِمَاجِ إِلَى الْحَقِّ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى بِأَسْهَلِ الْوُجُوهِ إِلَّا ظُلْمَةً طَرَأَتْ عَلَى الْقَلْبِ مِنْ طَرِيقِ مَحَبَّةِ الدُّنْيَا الدَّيَّةِ فَانْهَارَتْ بِجَعْلِ الْقَلْبِ حَرَابًا وَارْتَهَتْ فِي غَايَةِ التَّعَسُّرِ بَلْ فِي نَهَايَةِ التَّعَدُّرِ صَدَقَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَيْثُ قَالَ حُبُّ الدُّنْيَا رَأْسُ كُلِّ حَطِيئَةٍ نَجَّانَا اللَّهُ سُبْحَانَهُ وَإِيَّاكُمْ مِنْ مَحَبَّةِ الدُّنْيَا وَمَحَبَّةِ ابْنَائِهَا وَارْبَائِهَا وَالِإِحْتِلَاطِ بِهِمْ وَالْمُصَاحَبَةِ مَعَهَا فَانْهَارَتْ سَمَّ قَاتِلٍ وَمَرَضٌ مُهْلِكٌ وَبَلَاءٌ عَظِيمٌ وَدَاءٌ عَمِيمٌ

“Bilmek gerekir ki, tevbe, istiğfar, pişmanlık ve Hakk Sübhanehû'ya iltica ile kalbe gelen her türlü zulmetin ve bulanıklığın izalesi en kolay şekilde mümkün olur. Ancak, alçak olan dünya sevgisi yoluyla kalbe gelen zulmet kalbi harab ve perişan eder. Onun izalesi son derece zordur. Hatta neredeyse imkansızdır. (Her sözünde) Sadık olan Rasûlüllah (s.a.v.) buyurdu ki “Dünya sevgisi her hatanın başıdır.” Cenab-ı Hak bizi ve sizi dünyaya muhabbetten ve dünya çocuklarına, dünya erbabına muhabbetten; onlara karışmaktan, onlarla arkadaşlık etmekten muhafaza buyursun. Zira bunlar öldürücü zehir, helak edici ve umumi hastalık ve büyük bir beladır.”⁵⁴

TERK-İ KÜLLÎ VE TERK-İ HÜKMÎ

“Dünyayı terk iki türdür. Biri: Terk-i hükmi, (Hükmen dünyayı terk) diğeri terk-i küllî. (Tamamen dünyayı terk). Terk-i külli sahipleri, hem zahirleri hem bâtinlarıyla dünyayı tamamen terk edenlerdir. Lakin, bu zamanda terk-i külli sahipleri yok gibidir. Terk-i hükmi erbâbı vardır. Terk-i hükmi ise, terk-i külli erbabının, “dünyayı halleriyle ve fiilleriyle terk etme” özelliklerini vicdanında zorlukla da olsa hâkim kılmaya çalışmak, dünyaya olan düşkünlüğün mazarratını anlayarak daima ve ruhen ızdırap duymak, hiçbir surette yüzü gülmeyip rahatlamamak, terk-i küllîye mavaffak olamadığından dolayı devamlı bir hüznün taşımasıdır. Ahiret ehli olmak için bu kadarı zaruridir.”⁵⁵

⁵² Sahih-i Müslim, el-Mektebetü's-Şamile

⁵³ Sünen-i Tirmizi, el-Mektebetü's-Şamile

⁵⁴ İmam-ı Rabbanî, Mektubat, c.1, Mek.171

⁵⁵ Mektuplar Risalesi, s.72

Vaaz Mevzuu:

KADİR GECESİ İLE İLGİLİ

Acil lazım olan zamanlar için Küçük Hacimli Hazırlanmıştır.
18.05.2021

İrtibat: Mail yolu ile sağlanmaktadır
erbayyeniceri@gmail.com

Kadir Gecesi Hakkında Vaaz

Ey Gözü yaşlı ,Cefakar ,vefakar kardeşlerim

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ وَمَا أَدْرَاكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ

Kadir Gecesinin Ehemmiyeti

شرف المكان بالمكين و شرف الزمان بالزمين

Bu gece hakkında Müstakil sure inzal olunmuştur. Kadir suresinin önemi ile ilgili 1.Ayeti kerimesinde (إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ) ‘Biz onu Kadir gecesinde indirdik’ buyurarak kadir gecesinin içinde inzal olduğu kurân-ı kerimden geldiği ifade buyuruluyor. Çünkü zamir kuran-I kerime racidir.

Mekanın Şerefine delil : Unutulmamalıdır ki Mekanın şerefi içindeki mekin iledir. Yani içinde meydana gelen vaki hadiseler ve içinde bulunan şeyler iledir. Mesela Peygamber efendimiz mekkede ikame ettiği için şereflenen mekke hakkında beled suresi 1.ve 2.Ayet-I kerimelerinde (لَا أُقْسِمُ بِهَذَا الْبَلَدِ), (الْبَلَدِ بِهَذَا حَلَّ وَآتَتْ) (1,2. Yemin ederim bu beldeye , ki sen de bu beldenin sakinisin.)

Zamanın Şerefine delil : Mesela Haftanın günlerinin en mühimmi Cuma günüdür, Ayların içinde ne mühimmi Ramazn-I şerif ayıdır. Geceler içinde en mühimmi kadir gecesidir. Kadir gecesi kuran-I kerimin kendi içinde inmesi ile bütün zamanlara galebe çalmıştır. Kadir gecesinin bir ismi, “mübârek gece”dir. Nitekim Duhan sûresinin ilk âyetlerinde şöyle buyrulur: “Hâ. Mîm. Gerçekleri açıklayan bu apaçık kitaba yemin olsun! Biz onu kutlu, şerefli ve bereket yüklü bir gecede indirdik.” (Duhân 44/1-3)

Yine 1.Ayeti kerimesinde (إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ) ‘Biz’ onu Kadir gecesinde indirdik’ buyurulmuştur. Burada ki ‘biz’ ifadesine değinmek lazımdır. Neden ben değilde biz tabiri kullanılmıştır. Çünkü vahyi indiren Başta cebrail a.s. olmak ile beraber birçok melaike-i kiram vardır. Burada azamet vardır. Bu gece azim bir gecedir. Peki meleklerin vahiyde indiğine delilimiz nedir? Cin suresi 26,27.Ayetlerinde (عَالِمٌ إِلَّا مَنْ ارْتَضَىٰ مِنْ رَسُولٍ فَإِنَّهُ يَسْلُكُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ رَصَدًا), (الْعَيْبِ فَلَا يَطَّهَّرُ عَلَىٰ عَيْنِيهِ أَحَدًا) (Gaybı O bilir, gizlisini kimseye açmaz; Ancak peygamberlerden seçtiği müstesna; onların da önlerinde, artlarında gözetleyiciler yollar.) buyurularak vahiyde vazifeli melekler olduğunu belirtir.

Yine 1.Ayeti kerimesinde (إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ) ‘Biz’ onu Kadir gecesinde indirdik’ buyurulmuştur. Burada ki (أَنْزَلْنَا) Azamet nunudur. Örneğin türkçede ‘Biz yaparsak işte böyle yaparız’ gibi tabirler vardır.

2 Büyük zaman: 1. İnsan oğlunun atası yaratılması ve meleklerin secdesi çok azim bir hadisedir. Adem a.s. yaratılmış, melekler secde etmiş, iblis etmemiş ve taraflar belli olmuştur. Varlığın akışı değişmiştir. 2. Kadir gecesidir. Kadir gecesinde kuran-I kerimin inzali ile yine varlığın akışı değişmiştir.

Kadir Kelimesinin lugat manası ile ilgili

Kadir gecesi demek **kudret** gecesidir. Meleklerin inmesi kudrettir. Kurân-I kerimin inmesi kudrettin. İnzal olunan, inzal edenler yani melaike. Bu gece gök ile yerin buluşması vardır.

Bu inzal ile insanlığın kaderi değiştiği için aynı zamanda **kader** gecesidir. Çünkü cenab-I hak insanı imtihan için yarattı.

(Arşı, su üzerinde iken hanginizin daha güzel davranacağını denemek için gökleri ve yeri altı günde yaratan O'dur...ilh - Hud.27.Ayeti kerime)

İmtihan için yarattığı insanın kaderi bu gece ile değişti.

Kadir Gecesini neden Cenab-ı hak yarattı

1.Cenab-I hak takdir etmiştir. Çünkü cenab-I hak yapılan bazı fiilleri bize ibadet kılmıştır. Buna en güzel delil hac fiilleridir. Mesela Safa ve merve Arasında sa'y hazret-I haccer validemizin fiilidir. Allah c.c. onu bize ibadet kılmıştır. Yine şeytan taşlama, veya kabeyi bina ederken kullanılan makamı İbrahim taşının arkasında namaz kılmak. Cenab-I hak bize rahmetiyle bize muamele için bu geceyi vermiştir.

2.Bu Sure-i celilenin nüzül sebebi iledir. İbn Ebî Hâtim'in Ebu Zür'a kanalıyla Mücâhid'den rivayetine göre bir gün Hz. Peygamber (sa) ashabına, İsrail oğullarından bin ay Allah yolunda silâh kuşanmış birisinden bahsetmişti. Müslümanlar buna çok şaşırılmışlar ve işte bunun üzerine Allah Tealâ bu sûre-i celileyi indirmiştir (İbn Kesîr, age. vm,463). İbn Ebî Hâtim'in başka bir kanaldan rivayetinde ise Hz. Peygamber (sa)'in, İsrail oğullarından dört kişinin hiç bir an Allah'a karşı gelmeden seksen sene Allah'a ibadetlerini zikretmesi üzerine ashabın buna şaşığı ve sûrenin bunun üzerine nazil olduğu belirtilmektedir. İsrail oğullarından olan dört kişi bu rivayette Eyyûb, Zekeriyya, Hazkiyel ve Yûşâ ibn Nûn olarak verilmiştir. Veya önceki ümmetlerin ömürlerinin uzun olması.

Surenin Belagat yönü

"Kadir gecesi" sözü, ona dikkat çekilmesi için tekrarlanarak **itnab** yapılmıştır.
"Kadir gecesini sana bildiren nedir?" O gecenin önemine **dikkat çekmek için** sorulmuş bir sorudur.
"Onda melekler ve Ruh iner de iner." **Ummumiden sonra hâssı** zikretmiştir. Mevkiinin yüceliğine işaret için meleklerden sonra Cebrail ayrıca zikredilmiştir.
"Kadr", "şehr", "emr" ve "fecd" de seci vardır. Kelime sonları **ses** bakımından birbiriyle uyumludur.

Kadir gecesi ne zaman?

Gizlenmiştir. Aynen Cuma günü önemli vakit gibi veya ism-i a'zam gibi veya nerde öleceğimizi bilememek gibi. Gizlenmeside güzeldir.

Hadis-I şerifte. مَنْ قَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ

“Faziletine inanarak ve karşılığını Allah’tan bekleyerek Kadir Gecesi’ni değerlendiren kişinin geçmiş günahları bağışlanır.” Müjdesi verilmiştir.

1. (إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ) ‘Biz onu Kadir gecesinde indirdik’ buyurarak kadir gecesinin içinde indirildiği ifade ediliyor.
2. (شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ) ‘...Kur’an’ın indirildiği ramazan ayıdır.’ Ramazan-ı şerifte indirildiği ifade ediliyor.
3. Hadis-i şeriflerde Ramazan-I şerifin son 10 gününde veya son 10 günün tekli gecelerinde aramamızı tavsiye etmiştir. Nebi a.s..Ve Peygamber efendimiz son 10 günü itikafa girmesinde bize de bazı manalar ifade eder.

Bu 3 husus ile Kadir gecesinin bu günlerde olması kuvvetle muhtemeldir.

لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ

Kesretten kinayedir. (İçinde kadir gecesi olmayan) Bin aydan daha hayırlıdır. Yani en az bin aydan yani 83 yıl, 4 ay.

تَنْزِيلُ الْمَلَائِكَةِ وَالرُّوحِ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ مِنْ كُلِّ أَمْرٍ

Meali : O gece melekler ve ruh (Cebrail a.s.) , rablerinin izniyle her bir iş için iner dururlar. Levh-i mahfuzdan sema-i dünyaya (Beytül izzeye) inmeye İnzal denir, 23 Senede peyder pey inmeye de tenzil denir. Cebrail a.s. ile Hira mağrasında peygamber efendimizin teması başlamıştır. İlk ayetler bu gecede inmiştir. "Onda melekler ve Ruh iner de iner." **Ummumiden sonra hâssı** zikretmiştir. Mevkiinin yüceliğine işaret için meleklerden sonra Cebrail ayrıca zikredilmiştir.

Ruh:

(ذِي قُوَّةٍ عِنْدَ ذِي الْعَرْشِ مَكِينٍ), (إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ)

Kur'an kesinlikle değerli bir elçinin/Cebrail'in peygambere ilettiği sözdür. Arşın sahibinin katında güçlü ve değerli elçinin/Cebrail'in -ki o yüksek makam sahibidir-

Melekler:

(كِرَامًا كَاتِبِينَ), (وَأَنَّ عَلَيْكُمْ لِحَافِظِينَ)

İnfitar 10-11. Ayeti kerimeler ; Oysa sizi gözetleyen muhafızlar, değerli yazıcılar var. Onlar yaptığımız her şeyi biliyorlar./

Melekler bize itaatte numunedir. Meleklerle iman mobese kamerası gibidir. Melekler her zaman bizimle beraberdir.

Melekler bize dua ediyor:

الَّذِينَ يَحْمِلُونَ الْعَرْشَ وَمَنْ حَوْلَهُ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَيُؤْمِنُونَ بِهِ وَيَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا وَسِعْتَ كُلَّ شَيْءٍ رَحْمَةً وَعِلْمًا فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ تَابُوا وَاتَّبَعُوا سَبِيلَكَ وَقِهِمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ

Arşı yüklenenler ile onun çevresinde bulunanlar rablerini hamd ile tesbih ederler, O'na iman ederler ve müminlerin bağışlanmasını dilerler: "Ey rabbimiz! Sen, rahmetin ve ilminle her şeyi kuşattın. Tövbe edenleri ve yolundan gidenleri bağışla, onları cehennem azabından koru!" (Mümin s. 7. Ayet-i kerime)

سَلَامٌ هِيَ حَتَّى مَطَلَعِ الْفَجْرِ

O gece tan yeri ağarınca kadar esenlik doludur.

Kadir kelimesi Darlık manasınada gelir. Bu gecede yer yüzüne inen o kadar melek vardırı ki yer yüzü adeta dar gelir.

Kadir gecesi ne okumak lazımdır?

Hz. Âişe (r.a.), Peygamberimiz (s.a.s.)'e:

“–Ey Allah'ın Rasûlü! Kadir gecesinin ne zaman olduğunu bilecek olursam, o gece nasıl dua edeyim?” diye sorunca, Resûlullah (s.a.s.) şöyle cevap vermiştir:

اللَّهُمَّ إِنَّكَ عَفُوفٌ تُحِبُّ الْعَفْوَ فَاعْفُ عَنِّي

“«Allahım! Sen çok affediciisin, affetmeyi seversin; beni affeyle!» diye dua et!” (Tirmizî, Deavât 84/3513; İbn Mâce, Dua 5)

KADİR GECESİ

'Bin aydan hayırlı kadir gecesi'
Onda deva bulur derdin nicesi
Rahman Rahim ey yüceler yücesi
Sen affi seversin affet Allah'ım

Gece baştan başa saadet huzur
Her anı bereket her saati nur
Gönül rahmetinle sükunet bulur
Sen affi seversin affet Allah'ım

Günahım sırrımdır edemem beyan
Gizlisi açığı katında ayan
Ben bir aciz kulum nefsine uyan
Sen affi seversin Affet Allah'ım

Lütfunla semaya çıkar dilekler
Ona eşlik eder ruhlar melekler
Günahkar kulların affını bekler
Sen affi seversin affet Allah'ım

Bu garip Hakkı'nın yaşlıdır gözü
Nedamet hissiyle yanıktır özü
Halini tarife yetmiyor sözü
Sen affi seversin affet Allah'ım

Vaaz Mevzuu:

AHLAK-I ZEMİME

Haset, Kibir ve Benzeri

Acil lazım olan zamanlar için Küçük Hacimli Hazırlanmıştır.
09.04.2022

İrtibat: Mail yolu ile sağlanmaktadır
erbayyeniceri@gmail.com

VAAZ: Ahlak-ı Zemime

Ahlâk lügatte huy, seciye ve meleke manasınadır. İstilah'ta ise;

عِبَارَةٌ عَنِ هَيْئَةِ النَّفْسِ رَاسِخَةٍ تَصْدُرُ عَنْهَا الْأَفْعَالُ بِسُهُولَةٍ وَيُسْرٍ مِنْ غَيْرِ حَاجَةٍ إِلَى فِكْرٍ وَرُؤْيَةٍ، فَإِنْ كَانَتِ الْهَيْئَةُ بِحَيْثُ تَصْدُرُ عَنْهَا الْأَفْعَالُ الْجَمِيلَةَ عَقْلًا وَشَرْعًا بِسُهُولَةٍ، سُمِّيَتْ الْهَيْئَةُ: خُلُقًا حَسَنًا، وَإِنْ كَانَ الصَّادِرُ مِنْهَا الْأَفْعَالُ الْقَبِيحَةَ، سُمِّيَتْ الْهَيْئَةُ: خُلُقًا سَيِّئًا

Nefiste yerleşmiş olan bir hey'etten ibarettir ki o nefisten bir fikir ve düşünceye ihtiyaç duyulmaksızın fiiller kolaylıkla sadır olur. Eğer bu heyet, aklen ve şer'an güzel olan fiillerin kolaylıkla sadır olabileceği haysiyetle olursa güzel ahlak, kabih (çirkin) olan fiillerin kolaylıkla sadır olabileceği haysiyetle olursa kötü ahlak diye isimlendirilir.¹

Ahlâk-ı zemîme kalbi-ruhu, kısacası letâifi hasta eder. Hastalığın artması, kalbin-ruhun kararmasına sebep olur. Kendinde ahlâk-ı zemîme bulunan kimse, bu hastalığa yakalanma sebebinin araştırılması ve bunu yok etmeye, onun zıddını yapmaya çalışmalıdır.

Büyüklerimiz; “üç yüz altmış ahlak-ı hamide, üç yüz altmış da ahlak-ı zemime vardır. Bu üç yüz altmış ahlak-ı zemime bikemalîhâ ve temamihâ nefiste mevcuttur.” ve “nefsin hileleri kibr u gurur u hırs u tama' u hevâ ü hevestir” buyurarak² nefsin tehlikesine ve insanı kandıracağı kötü ahlakın başlıcalarına işaret etmişlerdir.

HASED

Hased, bir kimsedeki nimetin ondan kendisine dönmesini temenni etmek veya o nimetin kaybolmasını istemek manalarına gelir.³

Ebu Hureyre (r.a.)'dan rivayet edilen bir Hadis-i Şerif'te Rasûlüllah Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem)

...وَلَا يَجْتَمِعَانِ فِي قَلْبٍ عَبْدٌ الْإِيمَانُ وَالْحَسَدُ

“Bir kulun kalbinde iman ile hased bir arada bulunmaz.”⁴ buyurmuşlardır.

Edebü'd-dünya ve'd-din isimli eserde denildi ki,

إِعْلَمَنَّ أَنَّ الْحَسَدَ خُلُقٌ ذَمِيمٌ مَعَ إِضْرَارِهِ بِالْبَدَنِ وَفَسَادِهِ لِلدِّينِ حَتَّى لَقَدْ أَمَرَ اللَّهُ بِالِاسْتِعَاذَةِ مِنْ شَرِّهِ ، فَقَالَ تَعَالَى: { وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ }

Sen bil ki; muhakkak hased bedene zarar vermesi ve dini ifsad etmesi ile beraber kötü ahlaktır. Hatta Cenab-ı Hak (وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ)⁵ buyurarak hasedin şerrinden istiazeyi emretmiştir.⁶ Denilmiştir ki;

¹ Cürcânî, Et-Ta'rifât

² Ümraniye Sohbetlerinden

³ Zerkeşî, El-Bahru'l-Muhit ; El-Mu'cemü'l-Vesît

⁴ Sünen-i Nesâî, h.3109

⁵ Meali: “Bir hâsedin hased ettiği zaman şerrinden sığınırım de”

⁶ Mâverdî, Edebü'd-Dünya ve'd-Din, 6. Fasil (Hased)

“Hased cesedin hastalığıdır”⁷

Hz. Enes (r.a) anlatıyor, Rasülullah (sallallahü aleyhi ve sellem) şöyle buyurdular;

لَا تَحَاسَدُوا وَلَا تَبَاغَضُوا وَلَا تَقَاطَعُوا وَكُونُوا عِبَادَ اللَّهِ إِخْوَانًا

“Birbirinize hased etmeyin, buğzetmeyin, irtibatınızı kesmeyin ve ey Allah’ın kulları birbirinizle kardeş olunuz.”⁸

Rivayet olundu ki Musa (aleyhisselam) Cenab-ı Hakkın huzuruna acele ile giderken arşın gölgesinde mekânına gıpta ettiği bir adam gördü. Ve “**Bu adam Cenab-ı Hakkın ikramına nail olmuş salih bir zattır**” diyerek Hz. Allah’tan ismini bildirmesini istedi. Cenab-ı hak ismini bildirmeyip (أُحَدِّثُكَ مِنْ عَمَلِهِ بِثَلَاثٍ) “**sana onun üç amelini anlatayım**” buyurdu ve şöyle zikretti;

كَانَ لَا يَحْسُدُ النَّاسَ عَلَى مَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ ، وَكَانَ لَا يَعْقُ وَالِدَيْهِ ، وَكَانَ لَا يَمْشِي بِالتَّمِيمَةِ

“Cenab-ı hakkın fazl-ı kereminden insanlara verdiği hased etmezdi, anne-babasına asi olmazdı, koğuculuk yaparak dolaşmazdı.”⁹

Zekeriyya (aleyhisselam)’dan naklolunduğuna göre Cenab-ı hak;

أَحَاسِدُ عَدُوٍّ لِنِعْمَتِي مُتَسَخِّطٌ لِقَضَائِي غَيْرُ رَاضٍ بِقِسْمَتِي الَّتِي قَسَمْتُ بَيْنَ عِبَادِي

“Hased eden benim nimetimin düşmanıdır. Hükmüme karşı gadaplanır, kullarım arasında taksim ettiğim nimetime razı olmaz”¹⁰ buyurmuştur.

وَقَالَ بَعْضُ السَّلَفِ الْحَسَدُ أَوَّلُ ذَنْبٍ عُصِيَ اللَّهُ بِهِ فِي السَّمَاءِ يَعْنِي حَسَدَ إِبْلِيسَ لِأَدَمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَأَوَّلُ ذَنْبٍ عُصِيَ اللَّهُ بِهِ فِي الْأَرْضِ ، يَعْنِي حَسَدَ ابْنِ آدَمَ لِأَخِيهِ حَتَّى قَتَلَهُ

“Selefin bazıları demişlerdir ki; Hased, semada kendisi ile Allah’a isyan edilen ilk günahdır. Yani iblis (aleyhilla’ne)’nin Âdem (aleyhisselam)’a hasedir. Arzda Allah’a isyan edilen ilk günah da hasedir. Yani Âdem (aleyhisselam)’ın oğlunun (Kabil’in) kardeşine (Habil’e) hasedir. Hatta bu hased ile onu öldürdü.”¹¹

Zübeyir bin Avvam (r.a)’den rivayet olunan bir Hadis-i Şerif’te Peygamber Efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu:

دَبَّ إِلَيْكُمْ دَاءُ الْأُمَّمِ قَبْلَكُمْ الْحَسَدُ وَالْبَغْضَاءُ هِيَ الْحَالِقَةُ حَالِقَةُ الدِّينِ لَا حَالِقَةَ الشَّعْرِ وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ لَا تُؤْمِنُوا حَتَّى تَحَابُّوا أَفَلَا أَنْبِئُكُمْ بِأَمْرِ إِذَا فَعَلْتُمُوهُ تَحَابَبْتُمْ أَفْشُوا السَّلَامَ بَيْنَكُمْ

⁷ Mâverdi, Edebü’l-Dünya ve’l-Din, 6. Fasil (Hased)

⁸ Sahih-i Müslim, Tahrimü’t-Tehasüd ve’t-Tebağuz, h.6695

⁹ Gazâlî, İhya-ü Ulumi’l-Din, Zemmü’l-Hased

Fahrudin-i Razi, Tefsir-i Kebir, Bakara Sûresi 109. Ayet-i Kerimenin Tefsirinden

¹⁰ Gazâlî, İhya-ü Ulumi’l-Din, Zemmü’l-Hased

¹¹ Gazâlî, İhya-ü Ulumi’l-Din, Zemmü’l-Hased

“Sizden önceki ümmetlerin hastalığı olan hased ve buğz size de sirayet etmiş. Bunlar kazıyıcı şeylerdir. Ama bunlar saçları değil, dini kazırlar. Muhammed’in nefsi yed-i kudretinde bulunan Allah’a yemin ederim ki birbirinizi sevmedikçe (hakiki) mü’min olamazsınız. İşlediğinizde birbirinizi seveceğiniz bir ameli size haber vereyim mi? Aranızda selamı yayınız.”¹²

Bu Hadis-i Şerif şöyle izah edilmiştir;

فَأَخْبَرَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِحَالِ الْحَسَدِ وَأَنَّ التَّحَابُّ يَنْفِيهِ وَأَنَّ السَّلَامَ يَبْعَثُ عَلَى التَّحَابِّ فَصَارَ السَّلَامُ إِذَا نَافِيًا لِلْحَسَدِ

“Rasülullah Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) hasedin halini haber verdiler. Muhabbet hasedi nefyeder. Selam muhabbete götürür. Böyle olunca selam hasedi nefyedici oldu.”¹³

Bazı hikmet sahipleri;

مَنْ رَضِيَ بِقِضَاءِ اللَّهِ تَعَالَى لَمْ يَسْخَطْ أَحَدًا ، وَمَنْ قَنَعَ بِعَطَائِهِ لَمْ يَدْخُلْهُ حَسَدٌ

“Kim Allah’ın hükmüne razı olursa ona hiçbir kimse gadaplanamaz. Her kim de Allahtan gelene kanaat ederse onun içine hased giremez” buyurmuşlardır.¹⁴

النَّاسُ حَاسِدٌ وَمَحْسُودٌ ، وَلِكُلِّ نِعْمَةٍ حَسُودٌ

“İnsanlar hased edicidir ve hased olunandır. Ve her nimetin bir hased edeni vardır.”¹⁵

İmam-ı Gazâlî hazretleri İhya-i ulûmi’-d-din isimli eserinde şöyle buyurur;

إِعْلَمَ أَنَّهُ لَا حَسَدَ إِلَّا عَلَى نِعْمَةٍ فَإِذَا أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَى أَخِيكَ بِنِعْمَةٍ فَلَكَ فِيهَا حَالَتَانِ إِحْدَاهُمَا أَنْ تَكْرَهُ تِلْكَ النِّعْمَةَ وَتُحِبُّ زَوَالَهَا وَهَذِهِ الْحَالَةُ تُسَمَّى حَسَدًا فَالْحَسَدُ حُدُّهُ كِرَاهَةُ النِّعْمَةِ وَحُبُّ زَوَالِهَا عَنِ الْمُنْعَمِ عَلَيْهِ الْحَالَةُ الثَّانِيَةُ أَنْ لَا تُحِبُّ زَوَالَهَا وَلَا تَكْرَهُ وَجُودَهَا وَدَوَامَهَا وَلَكِنْ تَشْتَهِي لِنَفْسِكَ مِثْلَهَا وَهَذِهِ تُسَمَّى غِبْطَةً

“Sen bil ki hased ancak nimete olur. Allahü Teâlâ kardeşine nimet verdiğinde senin iki halin vardır.

Birincisi; kardeşinin nimetini kerih görüp onun elinden gitmesini istemek. Bu hal hased diye isimlendirilir. Hased, nimetin kerih görülmesi ve sahibinin elinden gitmesini istemektir. İkinci hal ise, nimetin zevalini istememek, mevcudiyetini ve devamını kerih görmemekle beraber kendi elinde de aynısının olmasını arzu etmektir. Bu ise gıpta diye isimlendirilir.¹⁶

Rasûlüllah Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem);

إِيَّاكُمْ وَالْحَسَدَ فَإِنَّ الْحَسَدَ يَأْكُلُ الْحَسَنَاتِ كَمَا تَأْكُلُ النَّارُ الْحَطَبَ

¹² Müsned-i Ahmed İbn-i Hanbel, h.1412 ; Edebü’-d-Dünya ve’-d-Din, e’l-Faslüs-Sadisü fi’l-Hasedi

¹³ Maverdî, Edebü’-d-Dünya ve’-d-Din, e’l-Faslüs-Sadisü fi’l-Hasedi

¹⁴ Maverdî, Edebü’-d-Dünya ve’-d-Din, e’l-Faslüs-Sadisü fi’l-Hasedi

¹⁵ Maverdî, Edebü’-d-Dünya ve’-d-Din, e’l-Faslüs-Sadisü fi’l-Hasedi

¹⁶ Gazâlî, İhya-ü Ulumi’-d-Din, Âfâtü’l-Lisan

“Hasedden kaçının! Çünkü hased, ateşin odunları yediği (yaktığı) gibi iyilikleri yer bitirir”¹⁷ buyurmuşlardır.

Hatem-i Esam hazretleri, Şakik-i Belhî hazretlerine 33 sene talebelik yapmış ve kendisinden öğrendiği sekiz nasihatten birisini şöyle ifade etmiştir;

إِنِّي نَظَرْتُ إِلَى هَذَا الْخَلْقِ وَهُمْ يَطْعَنُ بَعْضُهُمْ فِي بَعْضٍ وَيَلْعَنُ بَعْضُهُمْ بَعْضًا وَأَصْلُ هَذَا كُلُّهُ الْحَسَدُ ثُمَّ نَظَرْتُ إِلَى قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ {لَمَحْنُ قَسَمْنَا بَيْنَهُمْ مَعِيشَتَهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا} ¹⁸ فَتَرَكْتُ الْحَسَدَ وَاجْتَنَبْتُ الْخَلْقَ وَعَلِمْتُ أَنَّ الْقِسْمَةَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى فَتَرَكْتُ عَدَاوَةَ الْخَلْقِ عَنِّي

“Şu insanlara baktım ki, onların bazısı bazısına saldırıyor, lanet ediyor. Bütün bunların aslı haseddir. Sonra Cenab-ı Hakkın, **“Biz dünya hayatınızdaki maîşetinizi taksim ettik.”** kavline baktım da hasedi terk ettim ve insanlardan uzak durdum. Bildim ki kısmetim Allah tarafından verilecek. Buna mukabil de insanlara düşmanlığı terk ettim.”¹⁹

Abdullah İbn-i Ömer (r.a.)’den rivayet edildiğine göre, Rasûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu;

لَا حَسَدَ إِلَّا فِي اثْنَتَيْنِ رَجُلٌ آتَاهُ اللَّهُ الْقُرْآنَ فَهُوَ يَقُومُ بِهِ آتَاءَ اللَّيْلِ وَآتَاءَ النَّهَارِ وَرَجُلٌ آتَاهُ اللَّهُ مَالًا فَهُوَ يُنْفِقُهُ آتَاءَ اللَّيْلِ وَآتَاءَ النَّهَارِ

“Sadece şu iki kimseye gıpta edilir: Biri Allah’ın kendisine Kur’an verdiği ve gece gündüz onunla meşgul olan kimse, diğeri Allah’ın kendisine mal verdiği ve bu malı gece gündüz O’nun yolunda harcayan kimse.”²⁰

GIYBET

Gıybet: bir kimsenin arkasından hoşlanmayacağı şeyleri söylemektir.²¹

Bir adam Peygamber Efendimize gelerek, “Ya Rasûlallah! Gıybet nedir?” Diye sual etti. Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), (أَنْ تَذْكَرَ مِنَ الْمَرْءِ مَا يَكْرَهُ أَنْ يَسْمَعَ) **“Senin bir kimseden işitmeyi kerih göreceği bir vasfı ile bahsetmendir.”²²**

Gıybet ölmüş olan din kardeşinin etini yemektir. Nasıl ki bir insanın etini yemek mübah değilse gıybet yapan için de gıybet yapmak mübah değildir.²³

Ayet-i Kerime’de şöyle buyruluyor:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا يَغْتَبَ بَعْضُكُم بَعْضًا أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَّحِيمٌ

“Ey o bütün iman edenler! Zannın birçoğundan uzak durun. Çünkü zannın bazısı vebaldir. Tecessüs de etmeyin. Bazınız bazınızı gıybet de etmesin. Hiç arzu eder mi ki

¹⁷ Sünen-i Ebî Davud, Babu’l-Hased, h.4905

¹⁸ Zühurf 32

¹⁹ Gazâlî, İhya-ü Ulumi’d-Din, 6. Bâb, Âfâtü’l-İlm

²⁰ Kenzü’l-Ummâl, h.2339

²¹ Cürcani, Et-Ta’rifat

²² İmam-ı Malik, Muvatta, Gıybet, h.1786

²³ Fahrüddin-i Razi, Tefsir-i Kebir, Hucurat Sûresi 12. Ayet-i Kerimenin Tefsirinden

biriniz ölmüş kardeşinin etini yemeyi? İşte bundan tiksindiniz. O halde Allaha korunun. Allah tevbeleri çok kabul eden, çok merhamet edendir.”²⁴

Ebu Hureyre (r.a.)’den rivayet edildiğine göre Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem);

أَتَدْرُونَ مَا الْعَيْبَةُ قَالُوا اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ ذِكْرُ أَخَاكَ بِمَا يَكْرَهُ قِيلَ أَفَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ فِي أَخِي مَا أَقُولُ قَالَ إِنْ كَانَ فِيهِ مَا تَقُولُ فَقَدْ اغْتَبْتَهُ وَإِنْ لَمْ يَكُنْ فِيهِ فَقَدْ بَهْتَهُ

“Gıybet nedir bilir misiniz?” diye sual ettiler. Ashab-ı Kiram “Allah ve Rasulü daha iyi bilir” dediler. Peygamber efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem): **“Kardeşini, hoşlanmayacağı bir şeyle anmandır.”** buyurdu. “Ya söylediğim kardeşimde varsa?” diye soruldu. Peygamber efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem): **“Eğer söylediğin onda varsa, gıybet etmiş olursun. Şayet söylediğin onda yoksa o takdirde ona iftira etmiş olursun”²⁵** buyurdular.

Ebu Said el-Hudrî (r.a.)’den rivayet olundu;

إِذَا أَصْبَحَ ابْنُ آدَمَ فَإِنَّ الْأَعْضَاءَ كُلَّهَا تُكْفِّرُ (أَي تَتَذَلَّلُ وَ تَتَوَاضَعُ لَهُ)²⁶ اللِّسَانَ فَتَقُولُ اتَّقِ اللَّهَ فِينَا فَإِنَّمَا نَحْنُ بِكَ فَإِنِ اسْتَقَمَّتْ اسْتَقَمْنَا وَإِنِ اعْوَجَجَتْ اعْوَجَجْنَا

Peygamber efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) **“Âdemoğlu sabaha çıktığı zaman bütün âzâları dile tezellülde bulunur ve kendi lisanları ile şöyle derler: “Ey dil! Bizim hakkımızda Allah’tan kork! Biz seninle beraberiz. Eğer sen doğru olursan biz de doğru oluruz. Eğer eğrilirsen biz de eğriliriz”²⁷** buyurdular.

Lokman Hakîm marangozluk yapan Habeşli bir köle iken efendisi: “Bana bir koyun kes ve koyunun en temiz iki âzâsını getir.” dedi. Lokman Hakîm bir koyun kesti ve koyunun diliyle kalbini getirdi. “Bundan daha temizi yok muydu?” diye sordu. “Hayır” diye cevap verip sustu. Bir zaman sonra: “Bana bir koyun daha kes ve en kötü iki azasını getir.” dedi. Bir koyun daha kesti ve önceki gibi dilini ve kalbini getirdi. Efendisi, “Ben sana en temiz iki azasını getir” dedim. Dilini ve kalbini getirdin. Sonra “en kötü iki azasını getir” dedim. Yine dilini ve kalbini getirdin deyince Lokman Hakîm şöyle cevap verdi;

“Bu ikisi temiz olduğu zaman bunlardan daha güzel hiçbir şey yoktur. Kötü olduğu zaman da bunlardan daha kötü hiçbir şey yoktur.”²⁸

Cenab-ı Hak Musa (aleyhisselam)’a şöyle vahyetti,

مَنْ مَاتَ تَائِبًا مِنَ الْعَيْبَةِ فَهُوَ آخِرُ مَنْ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ وَمَنْ مَاتَ مُصِرًّا عَلَيْهَا فَهُوَ أَوَّلُ مَنْ يَدْخُلُ النَّارَ

“Her kim gıybetten tevbe ettiği halde vefat etse cennete en son girecek kişidir. Her kim de gıybet üzere ısrar ettiği halde ölürse cehenneme ilk girecek kişidir.”²⁹

²⁴ Hucurat 12

²⁵ Sahih-i Müslim, Bab-u Tahrimi’l-Gıybeti, h.6758

²⁶ Ebu’l-Alâ, Tuhfetü’l-Ehvezî, Mezkur Hadis-i Şerif’in Şerhinden

²⁷ Sünen-i Tirmizi, Bab-u Hifzi’l-Lisan, h.2407

²⁸ Kurtubî, Tefsir i Kurtubî, Lokman Suresi 12. Ayet-i Kerimenin Tefsirinden

²⁹ Gazâlî, İhya-ü Ulumi’d-Din, Âfâtü’l-Lisan

Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) buyurdular ki;

إِيَّاكُمْ وَالْغَيْبَةَ فَإِنَّ فِيهَا ثَلَاثَ آفَاتٍ؛ لَا يُسْتَجَابُ لِصَاحِبِهَا دُعَاءٌ وَلَا تُقْبَلُ لَهُ حَسَنَةٌ وَتَتْرَاكُمْ عَلَيْهِ السَّيِّئَاتُ

“Gıybetten sakının! Çünkü onda üç afet vardır. Gıybet edenin duasına icabet olunmaz, hasenâtı kabul olunmaz. Onun aleyhinde kötülükler çoğalır.”³⁰

Diğer bir Hadis-i Şerif’lerinde ise,

أَرْبَعَةٌ جَوَاهِرٌ فِي جِسْمِ بَنِي آدَمَ يُزِيلُهَا أَرْبَعَةٌ أَشْيَاءَ أَمَّا الْجَوَاهِرُ فَالْعَقْلُ وَالذِّينُ وَالْحَيَاءُ وَالْعَمَلُ الصَّالِحُ فَالْغَضَبُ يُزِيلُ الْعَقْلَ وَالْحَسَدُ يُزِيلُ الذِّينَ وَ الطَّمَعُ يُزِيلُ الْحَيَاءَ وَالْغَيْبَةُ تُزِيلُ الْعَمَلَ الصَّالِحَ

“Âdemoğlunun vücudunda dört cevher vardır ki; bunları dört şey giderir. Cevherler: Akıl, din, hayâ ve amel-i salihdir. Gazap, akılı giderir. Hased, dini giderir. Tama’, hayâyı giderir. Gıybet de amel-i sâlih’i giderir.”³¹

Cabir bin Abdullah (r.a.) anlatıyor;

كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي مَسِيرَةٍ فَأَتَى عَلَى قَبْرَيْنِ يُعَذَّبُ صَاحِبَاهُمَا فَقَالَ: أَمَّا إِهْمَا لَا يُعَذَّبَانِ فِي كَبِيرٍ، أَمَّا أَحَدُهُمَا فَكَانَ يَغْتَابُ النَّاسَ، وَأَمَّا الْآخَرُ فَكَانَ لَا يَتَأَذَى مِنْ بَوْلِهِ

Biz Rasûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) ile beraber yürüyorduk. Sahipleri azap gören iki kabrin başına geldiler ve şöyle buyurdular;

“Bu ikisi büyük günah sebebiyle kabir azabı çekiyor değiller. Birisi insanların gıybetini yapardı. Diğerisi ise bevilden kendini muhafaza etmezdi.”³²

Yine diğer bir Hadis-i Şerifte:

إِيَّاكُمْ وَالْغَيْبَةَ فَإِنَّ الْغَيْبَةَ أَشَدُّ مِنَ الزِّنَا قِيلَ: وَكَيْفَ؟ قَالَ: الرَّجُلُ يَزْنِي ثُمَّ يَتُوبُ، فَيَتُوبُ اللَّهُ عَلَيْهِ، وَإِنَّ صَاحِبَ الْغَيْبَةِ لَا يُغْفَرُ لَهُ حَتَّى يَغْفَرَ لَهُ صَاحِبُهُ

“Gıybetten sakınınız; zira gıybet, zinadan daha şiddetlidir. Çünkü zina eden kimse tevbekâr olur, Allah (celle celâlühü)’da kendisini affeder. Fakat gıybet edilen kimse affedinceye kadar gıybet eden affolunmaz.”³³

Ancak fakîh Ebu’l-Leys Es-Semerkindî hazretlerinin beyanına göre³⁴; alenen fasıklık yapan veya bidat sahibi olan birinin yaptıklarını insanlara anlatmak mübah olan bir gıybettir. Bunun yapılmasında sevap dahi vardır.

Çünkü insanlar o kimsenin durumunu bildikten sonra ondan uzaklaşırlar. Nitekim Rasûlullah Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur;

أَنْرَعُونَ عَنْ ذِكْرِ الْفَاجِرِ؟ اذْكُرُوهُ بِمَا فِيهِ كَيْ يَعْرِفَهُ النَّاسُ وَيَحْذَرَهُ النَّاسُ

³⁰ Gazâlî, Mûkaşefetü’l-Kulub, Gıybet ve Nemime

³¹ Askalânî, Münebbihat, Babu’r-Rubâî

³² Müsned-i Ebi Ya’la, h.2050

³³ Gazâlî, İhya-ü Ulumi’d-Din, Âfâtü’l-Lisan

³⁴ Semerkandî, Tenbihü’l-Gafilin, Babu’l-Gıybet

“Faciri zikirden geri mi duruyorsunuz? Kötünün kötülüklerini anlatınız ki insanlar o kimseden sakınsın, korunsun.”³⁵

SÛ-İ ZAN

Cenab-ı Hak Hucurat suresinde şöyle buyurur;

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ...

“Ey o bütün iman edenler! Zannın birçoğundan uzak durun. Çünkü zannın bazıları vebaldir...”³⁶

İmam-ı Gazâlî hazretleri bu Ayet-i Celilenin izahında zannın haram olmasının sebebinin şöyle ifade etmiştir; kalplerde gizlenen şeyleri ancak Allâmü’l-guyûb olan Hz. Allah bilir. Senin için başkası hakkında kötülüğüne inanmak uygun olmadı. Ancak (onun kötülüğünü) te’vil kabul etmeyecek şekilde apaçık surette bilersen müstesna. Böyle bir vaziyette sadece bildiğine ve şahit olduğuna inanman lazımdır. Gözünle görmediğin, kulağınla işitmediğin halde senin kalbine gelenler muhakkak şeytanın sana verdiği vesveselerdir. (Bundan kurtulmak için) İblisi tekzip etmen lazımdır. Çünkü o fasıkların en fasığıdır.³⁷

Süfyan-ı Sevrî hazretleri şöyle buyurur:

الظَّنُّ ظَنَانٌ فَظَنُّ إِثْمٌ وَظَنٌّ لَيْسَ بِإِثْمٍ فَأَمَّا الظَّنُّ الَّذِي هُوَ إِثْمٌ فَالَّذِي يَظُنُّ ظَنًّا وَيَتَكَلَّمُ بِهِ وَأَمَّا الظَّنُّ الَّذِي لَيْسَ بِإِثْمٍ فَالَّذِي يَظُنُّ وَلَا يَتَكَلَّمُ بِهِ

“Zan ikidir. Günah olan zan ve günah olmayan zan. Günah sayılan zan; zannen (kati olmayarak) bildiği şeyi konuşmaktır. Günah olmayan zan ise, zannedip de konuşmadığı şeydir.”³⁸

Cenab-ı Hak buyuruyor ki;

وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا

“Bir de hiç bilmediğin bir şeyin ardınca gitme. Çünkü kulak, göz ve gönül bunların hepsi ondan sorumludur.”³⁹

Bazı hikmet sahipleri;

إِنَّ مِنْ أَعْظَمِ مَدَاخِلِ الشَّيْطَانِ فِي الْقَلْبِ سُوءَ الظَّنِّ

“Sû-i zan, şeytanın insanın kalbine yerleştirdiği vesveselerin en büyüğündendir”

عَلَيْكَ السُّكُوتُ بِلِسَانِكَ عَنْ مَسَاوِيهِ يَجِبُ عَلَيْكَ بِقَلْبِكَ بِتَرْكِ إِسَاءَةِ الظَّنِّ فَسُوءُ الظَّنِّ غِيْبَةُ الْقَلْبِ

³⁵ Beyhakî, Sünenü’l-Kübrâ, h.20914

³⁶ Hucurat 12

³⁷ Gazâlî, İhya-ü Ulumi’d-Din, Âfâtü’l-Lisan

³⁸ Sünen-i Tirmizi, Bab-ü Sûi’z-Zan ; Hadimî, Berika Şerhü’t-Tarika, Hased

³⁹ İsra 36

“Başkasının günahlarından (kötülüklerinden) sükût ederek lisanını muhafaza etmen vacip olduğu gibi sû-i zannı terk ederek de kalbini muhafaza etmen vaciptir. Sû-i zan kalbin gıybetidir”⁴⁰ buyurmuşlardır.

İmam-ı Gazâlî hazretleri; “sû-i zan şeytanın telkini, hüsn-i zan ise Allah’ın telkinidir”⁴¹ buyurur.

Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem);

إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ ، فَإِنَّ الظَّنَّ أَكْذَبُ الْحَدِيثِ ...

“Kötü zanda bulunmaktan sakının. Çünkü zan, sözlerin en yalanıdır.”⁴²

إِنَّ اللَّهَ حَرَّمَ مِنَ الْمُسْلِمِ دَمَهُ وَمَالَهُ وَأَنْ يُظَنَّ بِهِ ظَنُّ السُّوءِ

“Allahü Teâlâ, Müslüman’dan, kanını, malını ve kendisine kötü zanda bulunulmasını haram kılmıştır.”⁴³ buyurmuştur.

Sû-i zannın neticelerinden birisi de tecessüstür. Çünkü kalp zan ile ikna olmaz. Vakiayı incelemeyi talep eder. Böylece tecessüs ile meşgul olur. Tecessüs de sû-i zan gibi menhiyyün anhtır.⁴⁴ Rasûlüllah Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem);

ثَلَاثٌ لَزِمَاتٌ لِأُمَّتِي: سُوءُ الظَّنِّ، وَالْحَسَدُ، وَالطَّيْرَةُ فَإِذَا ظَنَنْتَ فَلَا تُحَقِّقْ، وَإِذَا حَسَدْتَ فَاسْتَغْفِرِ اللَّهَ، وَإِذَا تَطَيَّرْتَ فَاْمُضْ

“Üç şey ümmetime lazımdır (fıtratında mevcuttur). Sû-i zan, hased ve taşkınlık. Sû-i zanda bulunduğunda (araştırmak için) onun peşine düşme, hased ettiğin zaman Allahü Teâlâ’ya istiğfar et, haddi aştığında ise onu hemen geç (üzerinde durma).”⁴⁵

لَا يَمُوتَنَّ أَحَدُكُمْ إِلَّا وَهُوَ يُحْسِنُ بِاللَّهِ الظَّنَّ

“Her biriniz ancak Allah'a hüsn-i zanda bulunarak ölsün.”⁴⁶

Yine Ebu Hureyre (r.a) den rivayet olunan bir Hadis-i Şerif’te de;

حُسْنُ الظَّنِّ مِنْ حُسْنِ الْعِبَادَةِ

“Hüsn-i zan ibadetin güzelliğindedir”⁴⁷ buyurmuştur.

⁴⁰ Hadimî, Berika Şerhü’t-Tarika, Hased

⁴¹ Gazali, İhya-ü Ulumi’d-Din, Âfâtü’l-Lisan

⁴² Sünen-i Tirmizi, Bab-ü Sûi’z-Zan, h.1988

⁴³ Gazali, İhya-ü Ulumi’d-Din, Âfâtü’l-Lisan

⁴⁴ Gazali, İhya-ü Ulumi’d-Din, Âfâtü’l-Lisan

⁴⁵ Münavi, Feyzu’l-Kadir, h.6274

⁴⁶ Sahih-i Müslim, Babu’l-Emri bi Husni’z-Zanni, h.2877

⁴⁷ Sünen-i Ebî Davûd, Bab-u Husni’z-Zanni, h.4495

TECESSÜS

“Tecessüs başkası için araştırma yapmak, şer manada işlerin batınını araştırmak, başkasına ait gizli şeyleri araştırmak gibi manalara gelir.”⁴⁸

Ebu Berze el-Eslemî'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) efendimiz şöyle buyurdular:

يَا مَعْشَرَ مَنْ آمَنَ بِلِسَانِهِ وَلَمْ يَدْخُلِ الْإِيمَانُ قَلْبَهُ لَا تَغْتَابُوا الْمُسْلِمِينَ وَلَا تَتَّبِعُوا عَوْرَاتِهِمْ فَإِنَّهُ مَنِ اتَّبَعَ عَوْرَاتِهِمْ يَتَّبِعِ اللَّهُ عَوْرَتَهُ وَمَنْ يَتَّبِعِ اللَّهُ عَوْرَتَهُ يَفْضَحْهُ فِي بَيْتِهِ

“Ey diliyle iman edip, kalbine iman girmeyen kimseler topluluğu! Müslümanların gıybetini yapmayınız ve onların ayıplarını araştırıp durmayınız. Çünkü her kim onların ayıplarını araştırırsa Allah da onun aybını araştırır. O (şunu iyi bilsin); Allah kimin aybını araştırırsa (o ayıbı) evinde (en gizli bir köşede işlemiş olsa dahi meydana çıkarmak suretiyle) o kimseyi (âlemin gözleri önünde) kepaze eder.”⁴⁹

Hz. Ömer (r.a) efendimiz Medine-i Münevvere’de geceleyin karakol gezerdi. Bir gece bir evde teğanni (şarkı söyleyen) eden bir adamın sesini işitti. Duvardan aşip içeriye girdi, baktı ki yanında bir kadın ve bir de şarap var. “Ey Allah’ın düşmanı! Sen günah işleyeceksin de Allah seni muhakkak örtecek mi sandın?” dedi. Adam: “Sen de acele etme ey Müminlerin emiri!” dedi. Ben bir günah işledimse sen üç günah işledin;

Allahü Teâlâ: (وَلَا تَجَسَّسُوا) “Eksikleri araştırmayın” buyurdu, sen gizliliği araştırdın.

Allah-ü Teâlâ: (وَأَنْتَوُا الْبُيُوتَ مِنْ أَبْوَابِهَا) “Evlere kapılarından giriniz”⁵⁰ buyurdu, sen duvardan aştın. Allah-ü Teâlâ:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتَّى تَسْتَأْذِنُوا وَتُسَلِّمُوا عَلَىٰ أَهْلِهَا ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ

“Ey inananlar, kendi evlerinizden başka evlere izin alıp halkına selâm vermeden girmeyin. Herhalde bunun, sizin için daha iyi olduğunu düşünüp anlarsınız”⁵¹ buyurdu. Sen benim üzerime izinsiz girdin. Bunun üzerine Hz. Ömer (r.a.); Nasıl! Şimdi sizi affedersem, sizde hayır var mı? Yani “sen de beni affeder, tevbe eder misin?” dedi. O da “evet” deyince bu şekilde bıraktı çıktı.⁵²

Bir kötülüğün yapılmasını isteyen vebale girmiş olur. Allahü Teâlâ buyuruyor ki:

إِنَّ الَّذِينَ يُجِبُونَ أَنْ تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ فِي الَّذِينَ آمَنُوا هُمْ عَدَابُ أَلِيمٌ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ

“İnananlar arasında kötü söz ve davranışın yayılmasını seven kimseler için dünyada da ahirette de acı veren bir azap vardır. Allah her şeyi bilir, siz bilmezsiniz.”⁵³

⁴⁸ İbn-i Manzûr, Lisanü’l-Arab, Babu’t-Tâ,

⁴⁹ Sünen-i Ebî Dâvûd, Gıybet, h.4880

⁵⁰ Bakara 189

⁵¹ Nur 27

⁵² Elmalılı, Hak Dini Kur’ân Dili, Hucurât Sûresi 12. Ayet-i Kerimenin Tefsirinden

⁵³ Nur 19

İFTİRA

“Bir kimseye aslı olmayan bir kabahati yalan olarak isnad etmek”⁵⁴ manasına gelen iftira büyük günahtandır.

Usul-i Fıkıh ıstılahında mahkûmun bih (kendisi ile hüküm olunan şeyler) dört kısımdır. Yalnız hukukullah, Yalnız hukuku’l-ibad, hukukullah ve hukuku’l-ibad ictima’ edip hukukullah galip olan, hukukullah ve hukuku’l-ibad ictima’ edip hukuku’l-ibad galip olan haklar. **Bir Müslümana iftira etmek, hem Allah’ın, hem de kulun hakkını ihlal etmektir.** Fakat Allah hakkı galiptir. Bundan dolayı da kul, kendisine iftira edeni affedemez. Affetse dahi dünyada tatbik edilecek olan ceza muhakkak tatbik edilir.⁵⁵

Ayet-i Kerimede şöyle buyrulmaktadır:

وَالَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَأْتُوا بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ فَاجْلِدُوهُمْ ثَمَانِينَ جَلْدَةً وَلَا تَقْبَلُوا لَهُمْ شَهَادَةً أَبَدًا وَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ * إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَأَصْلَحُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

“Namuslu ve hür kadınlara (zina isnadıyla) iftira atan, sonra da dört şahit getirmeyen kimselerin her birine seksen değnek vurun. Onların ebediyen şahitliklerini kabul etmeyin. Onlar fasıkların tâ kendileridir. Ancak tevbe edip durumlarını ıslah etmeleri müstesna. Çünkü Allah gafur ve rahimdir.”⁵⁶

Peygamber Efendimize Mirac gecesi bir topluluk gösterildi. Her birinin elinde bakır tırnaklar vardı. Yüzlerini ve göğüslerini tırmalıyorlardı. “**Bunlar, kimlerdir**” diye sorunca, “**gıybet ve iftira edenlerdir**” cevabı verildi.⁵⁷

Cenab-ı Hak şöyle buyurmaktadır:

وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ بَغَيْرِ مَا اكْتَسَبُوا فَقَدِ احْتَمَلُوا بُهْتَانًا وَإِثْمًا مُبِينًا

“Mümin erkeklere ve mümin kadınlara, işlemedikleri bir şeyden dolayı eziyet edenler, şüphesiz bir iftira ve apaçık bir günah yüklenmişlerdir.”⁵⁸

وَمَنْ يَكْسِبْ خَطِيئَةً أَوْ إِثْمًا ثُمَّ يَرْمِ بِهِ بَرِيئًا فَقَدِ احْتَمَلَ بُهْتَانًا وَإِثْمًا مُبِينًا

“Kim kasıtlı veya kasıtsız bir günah işler ve sonra onu bir suçsuzun üzerine atarsa, muhakkak ki büyük iftira ve apaçık bir günah işlemiş olur.”⁵⁹

⁵⁴ Şemseddin Sami, Kâmûs-i Türkî

⁵⁵ Molla Hüsrev, Mirkatü’l-Vusûl, c.2, s.230

⁵⁶ Nur 4-5

⁵⁷ Sünen-i Ebî Dâvûd, Babü’l-Gıybeti, h.4880

⁵⁸ Ahzab 58

⁵⁹ Nisa 112

Vaaz Mevzuu:

A'MÂL-i SALIHA

Acil lazım olan zamanlar için Küçük Hacimli Hazırlanmıştır.
09.04.2022

İrtibat: Mail yolu ile sağlanmaktadır
erbayyeniceri@gmail.com

VAAZ: Salih Ameller

"Amel", iradeye dayalı iş, davranış ve eylem,¹ "slih amel" ise; niyete ve iradeye bağlı olarak yapılan bilinçli fiil ve hayırlı iş demektir.² Yapıldığı zaman sevap kazanılan, Allah ve Peygamberin emir ve yasaklarına uygun her amel salih ameldir.

Bir amelin salih amel olabilmesi için;
salih ameli yapan kişinin müslüman olması,
Salih ameli iman gereği olarak yapması,
Kur'an'a ve Sünnete uygun olması,
Tam bir ihlas ve iyi bir niyetle yapılması gerekir.³

Yüce Allah, müminlerin salih ameller işlemesini emretmektedir:

وَاعْمَلُوا صَالِحًا "Salih ameller işleyin" (Sebe, 34/11).

Hangi amellerin "salih amel" olduğu hususunda Kuran'a baktığımızda, Allah rızasına uygun olan her türlü söz, fiil, ibadet ve iyiliklerin "salih amel" olduğunu görmekteyiz. Namaz, oruç, zekat ve hac gibi temel ibadetlerin yapılması "salih amel" olduğu gibi iyiliği emretmek, kötülükten men etmek,, bobyal yardımlaşma ve benzeri Kur'an'a uygun olan her türlü iş ve davranış salih ameldir.

İman Ve Salih Amel İlişkisi

Sözlükte tasdik etmek anlamına gelen "îman", Allah'ın varlığını ve birliğini, Hz. Muhammed'in peygamberliğine ve Kur'ân'ın hak kitap olduğuna ve Kur'ânda ve mütevatir sünnette haber verilen hususların doğru olduğuna kesin olarak inamak, bunları tasdik etmek demektir.

İman, kalbin amelidir. Çünkü imanın yeri kalptir. Kuran'ı Kerimde imanın kalbe ait bir salih amel olduğu, Nuh (a.s.)'in oğlunun Allah'ı inkar ve isyan etmesini "salih olmayan bir amel" işlediği ifade edilerek bildirilmiştir:

قَالَ يَا نُوحُ إِنَّهُ لَيْسَ مِنْ أَهْلِكَ إِنَّهُ عَمَلٌ غَيْرُ صَالِحٍ

"(Allah) ey Nuh! O (gemiye binmeyen) oğlun senin ailenden değildir. O'nun yaptığı salih olmayan bir ameldir..." (Hud, 11/46).

Salih amel, Kuran'da iman anlamında, küfür kelimesinin zıddı olarak kullanılmaktadır:

وَمَنْ كَفَرَ فَعَلَيْهِ كُفْرُهُ وَمَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِنَفْسِهِمْ يَمْهَدُونَ

"Her kim inkar ederse, inkarı kendi aleyhinedir. Ve kim de salih amel işlerse, kendileri için rahat bir yer hazırlamış olurlar" (Rum, 30/44).

Ayrıca Kehf suresinin 110. ayetinde Allah'a şirk koşmadan iman etmek, salih bir amel olarak ifade edilmektedir.

Kur'an'da iman ile salih ameller arasında o kadar kuvvetli bir bağ kurulmuştur ki, imanın zikredildiği yerde peşinden hemen salih amel gelmektedir. Gölgenin simayı takip ettiği gibi salih amel de Kur'an'da imanı takip etmiş, adeta salih amel kalpteki imanın dışı yansıması olmuştur.

İman-amel ilişkisi konusunda itikadî mezhepler farklı kanatlara sahip olmuşlardır. Ehl-i sünnet bilginlerine göre amel, imandan bir cüz sayılmamıştır. Ancak iman soyut bir inançtan ibaret de kabul edilmemiştir. Ehl-i sünnet bilginlerine göre amel, imanın aslı için şart değilse de kemali için bir şart olarak görülmüş, amelsiz iman, zayıflayacağı belki de yok olabileceği ifade edilmiş ve imanın salih amellerle beslenmesinin gereği vurgulanmıştır.⁴

¹ Razi, Fahrüddin, *et-Tefsiru'l Kebir*, XIV,34. Tahran, tarihsiz. Ayrıca bkz. Ömer Dumlu, *Kur'an'da Salah Meselesi*, s. 44 vd. Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 1992.

² Geniş bilgi için bkz. İsmail Karagöz, "Kur'an'da Salih Amel Kavramı, Salih ve Muslih İnsanların Özellikleri" *Diyanet İlmî Dergi*, s.60. XXXII, I/2. Ankara, 1997

³ İsmail Karagöz, *Kur'an'a Göre İnsana Verilen Görev ve Değer*, s. 218. Çelik Yay. İst. 1996. bk. Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, III, 1740. Eser neşriyat, İstanbul,1971.

⁴ bk. İsmail Karagöz, agm., s.66.

Ehl-i sünnet alimlerince, iman esaslarını kalpten benimsemiş fakat tembellik, gaflet gibi çeşitli sebeplerle Yüce Allah'ın buyruklarını yerine getirmeyen veya yasaklarını istemeyerek çiğneyen kimse, işlediği günahı helal saymadığı müddetçe mümin sayılmış ve İslam dairesinin dışında görülmemiştir.

Haricî ve Mutezile mezhepleri, ameli imandan cüz saymışlar ve ameli olmayan kimsenin mümin olmayacağını ileri sürmüşlerdir. Ancak bu görüş isabetli değildir. Kur'an-ı Kerim'de;

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ

"İman edenler ve salih amel işleyenler..." diye başlayan pek çok ayetin yanısıra ⁵ Tahrir Suresi 8. ayette açıkca görüleceği üzere Yüce Allah,

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا تَوْبُوا إِلَى اللَّهِ تَوْبَةً نَّصُوحًا

"Ey Müminler Allha'a nasuh tevbesi ile tevbe edin" buyurarak günahkâr müminlere "iman edenler" diye hitap etmektedir. Bu, amelin imandan bir cüz olmadığını ifade eder.

Kuran'ı kerimde iman edenler ile salih amel işleyenler ayrı ayrı zikredilmektedir. Eğer iman ile amel aynı şey veya amel imanın bir parçası olsaydı, iman ile amel ayrı ayrı zikredilmezdi.⁶

Amelin Kabulü İçin İman Gereklidir

Bir amelin salih olabilmesi için ameli işleyen kimsenin mümin olması, şirk ve gösterişten uzak durması, ameli iyi bir niyet ve ihlasla yapması ve amelin İslam'ın prensipleriyle çatışmaması gerekir. İnanmayan bir insanın yaptığı güzel, faydalı, işler "salih amel" kapsamında değerlendirilemez. Çünkü amelin sıhhati için imanın gerekli olduğunu Yüce Kitabımız Kur'an şöyle ifade etmektedir:

وَمَنْ يَكْفُرْ بِالْإِيمَانِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ

"Kim iman (esaslarını)inkar ederse o kimsenin ameli boşa gider" (Maide,5/5)

Yüce Allah inkar edenlerin amellerini fırtınalı bir günde rüzgarın şiddetle savurduğu küle ve seraba benzetmektedir. Mümin olmayanlar, kıyamet gününde yaptıkları amelardan hiçbir şey elde edemeyeceklerdir:

مَثَلُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ أَعْمَالُهُمْ كَرَمَادٍ اشْتَدَّتْ بِهِ الرِّيحُ فِي يَوْمٍ عَاصِفٍ لَا يَقْدِرُونَ مِمَّا كَسَبُوا عَلَى شَيْءٍ ذَلِكَ هُوَ الصَّلَاةُ الْبَعِيدُ

"Rablerini inkar edenlerin durumu şudur: Onların işleri, fırtınalı bir günde rüzgarın şiddetle savurduğu küle benzer. (Dünyada) kazandıkları hiçbir şeyin (ahirette) yararını görmezler. İşte bu derin sapıklıktır."(İbrahim 14/18)

Ayet, açıkca iman olmadan yapılan iyi işlerin kabul olmayaçağını kesin olarak ifade etmektedir. Ancak salih amelleri eksik olsa bile kişi mümin olabilir.

Salih Amel İmanı Besler

Yüce Allah insanı boş yere yaratmadığı gibi başıboş da bırakmamıştır. Onu bir takım ibadetlerle yükümlü kılmıştır. Hayatı ve ölümü bir sınav olarak yaratmıştır. İnsanın bu sınavda başarılı olabilmesi iman ile birlikte salih ameller işlemesine bağlıdır.

İmanın korunması ve kalpte kökleşmesi için amel gereklidir. Çünkü düşünce alanından eylem ve hareket alanına çıkamamış olan iman, meyvesiz bir ağaca benzer. Kalpte mevcut olan iman ışığının hiç sönmeden parlaması, giderek gücünü artırması salih amellerle mümkün olur.

Salih ameller, samimi imanın bir göstergesidir. Salih ameller, imanımızın güçlenmesini ve ahlâken olgunlaşmamızı sağlar. İbadetler ile beslenen iman ağacının meyvesi güzel ahlâktır. İbadete devam eden kimsenin kalbinde iman nuru parlar, Allah korkusu ve sorumluluk duygusu gelişir.

İbadetlerin hakikî yararı, var olan imanı koruması ve geliştirmesidir. Bir takım kimselerin "önemli olan kalp temizliğidir, ibadetler önemli değildir" demek İslâmî bir yaklaşım değildir. Mümin böyle bir düşünceye sahip olamaz.

Allah'a gönülden iman eden ve O'nu seven her mümin, O'nun tüm emirlerini zevkle ve kayıtsız şartsız yerine getirir. Salih amelleri işlemek, kişinin kalbindeki Allah sevgisinin büyüklüğüne bağlıdır. Çünkü bir insan Allah'ı ne kadar severse o kadar O'nun rızasını gözetir ve Allah'ın sevgisini kaybetmekten korkar.

⁵ Bakara 2/277; Yunus 10/9; Hüd 11/23.

⁶ Şerafettin Gölçük, Süleyman Toprak, *Kelam*, s.131. Konya, 2001,

Salih amellerin yararını insanların kendileri görürür. Dolayısıyla, bir insan salih amel işlemekle, gerçekte ancak kendisine yarar sağlamış, dünya ve âhiretini kazanmış olur. Yüce Allah,

وَمَنْ جَاهَدَ فَإِنَّمَا يُجَاهِدُ لِنَفْسِهِ إِنَّ اللَّهَ لَغَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ;

“Kim cehd ederse (çaba gösterirse), yalnızca kendi nefsi için cehd etmiş olur. Şüphesiz Allah, alemlerden müstağnidir.” (Ankebut, 29/ 6) buyurmaktadır.

İman edip salih amel işleyen, hakkı ve sabrı insanlara tavsiye eden insan ziyane ugramaktan kurtulur:

وَالْعَصْرَ إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَّصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَّصَوْا بِالصَّبْرِ.

“Andolsun zamana ki, insan gerçekten ziyan içindedir. Ancak, iman edip de sâlih ameller işleyenler, birbirlerine hakkı tavsiye edenler, birbirlerine sabrı tavsiye edenler başka (Onlar ziyanda değillerdir) (Asr,103/1-3) anlamındaki âyet bu gerçeği ifade etmektedir.

Yüce Allah, imanın, sırf dille söylenen bir söz olmadığını, imanın birtakım yükümlülükleri olduğunu, kötülükleri yapanların yaptıklarının yanlarına kâr kalmayacağını, iman eden ve beraberinde salih amel işleyenlerin ise günahlarının affedileceğini şöyle ifade etmektedir:

أَحْسِبِ النَّاسُ أَنْ يُتْرَكُوا أَنْ يَقُولُوا آمَنَّا وَهُمْ لَا يُفْتَنُونَ وَلَقَدْ فَتَنَّا الَّذِينَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَلَيَعْلَمَنَّ اللَّهُ الَّذِينَ صَدَقُوا وَلَيَعْلَمَنَّ الْكَاذِبِينَ أَمْ حَسِبِ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ أَنْ يَسْبِقُونَا سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ مَنْ كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ اللَّهِ فَإِنَّ أَجَلَ اللَّهِ لَآتٍ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ وَمَنْ جَاهَدَ فَإِنَّمَا يُجَاهِدُ لِنَفْسِهِ إِنَّ اللَّهَ لَغَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُكَفِّرَنَّ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَحْسَنَ الَّذِي كَانُوا يَعْمَلُونَ

“İnsanlar, imtihandan geçirilmeden, sadece "iman ettik" demeleriyle bırakılıvereceklerini mi sandılar? Andolsun ki, biz onlardan öncekileri de imtihandan geçirmişizdir. Elbette Allah, doğruları ortaya çıkaracak, yalancıları da mutlaka ortaya koyacaktır. Yoksa kötülükleri yapanlar bizden kaçabileceklerini mi sandılar? Ne kadar kötü (ve yanlış) hüküm veriyorlar! Her kim Allah'a kavuşmayı umuyorsa bilsin ki, Allah'ın tayin ettiği o vakit elbette gelecektir. O her şeyi işiten ve bilendir. Cihad eden ancak kendisi için cihad etmiş olur. Şüphesiz Allah, âlemlerden müstağnidir. İman edip iyi işler yapanların kötülüklerini elbette örteriz ve onlara, yaptıklarının daha güzeli ile karşılık veririz.” (Ankebut,29/1-7)

Yüce Allah'ın cennette yüksek derecelere nail olmayı imanla beraber salih amele bağlamış ve bu konuda şöyle buyurmuştur:

وَمَنْ يَأْتِهِ مُؤْمِنًا قَدْ عَمِلَ الصَّالِحَاتِ فَأُولَئِكَ لَهُمُ الدَّرَجَاتُ الْعُلَى

“Kim de O'na salih ameller işlemiş bir mümin olarak gelirse, işte onlar için yüksek dereceler vardır.” (Ta-ha, 20/75)

Yine aynı şekilde;

وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ

“İnanan ve salih amelleri işleyenleri, altlarından nehirler akan cennetlerle müjdele...” (Bakara, 20/25) buyurarak müjde yalnızca imana değil aynı zamanda salih amele de bağlanmıştır.

Ayrıca Yüce Allah, cennetin nimet ve güzelliklerini, imanla birlikte salih amelleri işleyenlerin önüne sereceğini şöyle ifade etmektedir:

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سُدُّوا لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا لَهُمْ فِيهَا زَوْجٌ مَطَهَّرَةٌ وَتُدْخِلُهُمْ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سُدُّوا لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا لَهُمْ فِيهَا زَوْجٌ مَطَهَّرَةٌ وَتُدْخِلُهُمْ ظِلًّا ظَلِيلًا

“ İnanan ve salih amelleri işleyenleri altlarından ırmaklar akan cennetlerle müjdeleyeceğiz. Orada onlar için tertemiz eşler vardır ve onları tatlı(koyu) bir gölgeye koyarız” (Nisa, 4/57)

Bir başka ayette Yüce Allah, dünya nimetleri içerisinde insanın en çok değer verdiği iki nimete dikkat çekmekte ve bu nimetlerin hayatın süsü, zineti olduğunu ve bu iki nimetin de dünya ile birlikte sonuçta yok olacağını ve ahirete gidecek olanın yalnızca imanla birlikte salih amel olacağını şöyle buyurmaktadır:

الْمَالُ وَالْبَنُونَ زِينَةُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَالْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَخَيْرٌ أَمَلًا

“Mal ve oğullar, dünya hayatının süsüdür. Bakî kalacak olan iyi ameller ise, Rabbinin katında, sevabca da hayırlıdır, ümit yönünden de daha hayırlıdır.” (Kehf,18/46)

Ayrıca salih amel işlemeyen ahirete gidenlerin dünyaya dönüp salih amel işlemek için yalvaracakları Kuran'da şöyle ifade edilmektedir:

وَهُمْ يَصْطَرِحُونَ فِيهَا رَبَّنَا أَخْرِجْنَا نَعْمَلْ صَالِحًا غَيْرَ الَّذِي كُنَّا نَعْمَلُ أُولَئِكَ نُعَذِّبُكُمْ مَا يُتَذَكَّرُ فِيهِ مِنْ تَذَكَّرَ وَجَاءَكُمْ النَّذِيرُ فَذُوقُوا فَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ نَصِيرٍ

"Onlar cehennemde, "Ey Rabbimiz! Bizi buradan çıkar ki dünyada iken işlemekte olduğumuzdan başka ameller, salih ameller işleyelim" diye bağırsılar. (Onlara şöyle denilir:) "Sizi, düşünüp öğüt alacak kimsenin düşünüp öğüt alabileceği kadar yaşatmadık mı? Size uyarıcı da gelmişti. Öyle ise tadın azabı. Çünkü zalimler için hiçbir yardımcı yoktur." (Fatır,35/37)

Hadislerde İman ve Salih Amel

Peygamberimiz (a.s.), en yakınlarından başlayarak İslama'a davet faaliyetini sürdürmüş ve bu hususta büyük bir başarı elde etmiştir. Hz. Peygamberin davetinin başarıya ulaşmasının en büyük nedeni, bizzat kendisinin, davet ettiği dine samimiyetle bağlanması ve İslam'ın imanî ve ahlaki prensiplerini kendi hayatında uygulaması gelmektedir. Gerçekten O, İslam'ın insanlara yüklediği yükümlülüklerden kendisini hariç tutmamış, farzları önce kendisi uygulamış, yasaklara önce kendi uymuş ve salih amelleri pratik olarak ümmetine bizzat göstererek örnek olmuştur. O ferdi, ailevi, idari ve ekonomuk faaliyetlerinde daima Allah rızasını ön planda tutarak hayatının bütünü ibadet olarak geçirmiştir. Onun gerek mabet içi ve dışı bütün hayatı salih amellerle bezenmiştir.

Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.) bir çok hadislerinde imanın salih ameller işlemeyi gerektirdiğine dikkat çekmiş ve imanın durağan, kalpte yerleşip kalan bir inanç olmadığını bir çok sözlerinde vurgulamıştır.

Aslında "iman" da salih amel kavramına dahildir. İman kalbin amelidir. Şu hadis bu hususu açıkça ifade etmektedir:

سُئِلَ أَيُّ الْعَمَلِ أَفْضَلُ "Amellerin en üstünü hangisidir" diye soruldu. Hz. Peygamber,

إِيمَانٌ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ "Allah ve Rasûlüne iman etmektir" buyurdu.

قِيلَ ثُمَّ مَادَا . Sonra nedir? denildi.

الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ "Allah yolunda cihad etmektir" cevabını verdi.

قِيلَ ثُمَّ مَادَا Sonra hangisidir? diye soruldu.

« حَجٌّ مَبْرُورٌ » قَالَ "Mebrur olan hacc'tır" buyurdu" ⁷

Peygamberimiz, iman ile amelih birbiriyle olan bağlantısını şöyle ifade etmektedir:

« ثَلَاثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ وَجَدَ حَلَاوَةَ الْإِيمَانِ أَنْ يَكُونَ اللَّهُ وَرَسُولَهُ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِمَّا سِوَاهُمَا ، وَأَنْ يُحِبَّ الْمَرْءَ لَا يُحِبُّهُ إِلَّا لِلَّهِ ، وَأَنْ يَكْرَهُ أَنْ يَكُونَ فِي الْكُفْرِ كَمَا يَكْرَهُ أَنْ يُقَدَّفَ فِي النَّارِ »

"Üç haslet vardır; bunlar kimde bulunursa o, imanın tadını tadar: Allah ve Resulünü, Allah ve Resulünden başka her şeyden fazla sevmek, Sevdiğin! Allah için sevmek, Allah kendisini küfürden kurtardıktan sonra, tekrar küfre dönmeyi ateşe atılmak gibi çirkin ve tehlikeli görmek, asla istememek." ⁸

Bir başka hadislerinde Peygamberimiz (a.s.), iman ve hayat ilişkisine şöyle dikkatlerimizi çekmektedir:

الْإِيمَانُ بَضْعٌ وَسَبْعُونَ أَوْ بَضْعٌ وَسِتُّونَ شُعْبَةً فَأَفْضَلُهَا قَوْلُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَدْنَاهَا إِمَاطَةُ الْأَذَى عَنِ الطَّرِيقِ وَالْحَيَاءُ شُعْبَةٌ مِنَ الْإِيمَانِ

"İman yetmiş (veya altmış) küsur şu'be (haslet)dir. En yükseği, "Allah'tan başka ilah yoktur" demek; en aşağısı ise, yoldan, eziyet veren şeyleri gidermektir. Utanmak da imanın bir şubesi(birimi)dir." ⁹

İman; kökü kalpte; dalları ise, insan davranışları olarak dışarıda yani hayatta olan bir tevhid ağacıdır. Peygamber Efendimiz hadis-i şerifte; kalpteki tevhid inancının sözlü ifadesi demek olan "Allah'tan başka ilah yoktur" ikrarının, iman tezahürlerinin en yükseği ve en üstünü olduğunu, yine aynı imanın, yerine getirilmesi en kolay, belki bir anlamda faydası en az olan tezâhürünün de yoldan, eziyet veren şeyleri gidermek olduğunu beyân etmektedir.

Biri tamamen manevî ve kalbî bir kabûlün ifadesi; öteki, yoldan mesela bir taşı kenara atmak gibi tamamen maddî ve fevkalade kolay bir hareket... Ancak her ikisi de aynı iman gövdesinin dalları... Hatta utanma duygusunun bile imanın bir

⁷ Buhari, İman, 18 No: 26. I.,12 .

⁸ Buharî, İman, 9, No: 16. I, 9-10.

⁹ Müslim, İman, 12 No: 58 I, 63.

şubesi olduğunu hadisten öğrenmekteyiz. O halde bütün bunların ve iman ile ilgili diğer hadis-i şeriflerin topluca ortaya koyduğu gerçek ve verdiği mesaj; İslâm'da iman ile şu ya da bu şekilde ilgisi bulunmayan hiç bir davranış yoktur.

Sevgili Peygamberimiz salih amellerin bizimle birlikte ölüm ötesine de gideceğini, kabirden içeri yalnız iman ile birlikte salih amellerimizin gireceğini şöyle vurgulamaktadır:

« يَنْبَغُ الْمَيِّتَ ثَلَاثَةً ، فَيَرْجِعُ اثْنَانِ وَيَبْقَى مَعَهُ وَاحِدٌ ، يَتَّبِعُهُ أَهْلُهُ وَمَالُهُ وَعَمَلُهُ ، فَيَرْجِعُ أَهْلُهُ وَمَالُهُ ، وَيَبْقَى عَمَلُهُ »

"Ölüyü kabre kadar üç şey takip eder; ikisi geri döner ve biri onunla daima beraber olur. Ailesi, malı ve ameli onu kabre kadar takip eder, ailesi ve malı geri döner, geriye yalnızca onunla birlikte ameli kalır"¹⁰

Bir başka hadiste ölümden sonra hayatta iken yaptığımız bir kısım salih amellerden dolayı elde edilen sevabların devam edeceğini şöyle ifade etmektedir:

« إِنَّ مِمَّا يَلْحَقُ الْمُؤْمِنَ مِنْ عَمَلِهِ وَحَسَنَاتِهِ بَعْدَ مَوْتِهِ عِلْمًا عَلَّمَهُ وَنَشَرَهُ وَوَلَدًا صَالِحًا تَرَكَهُ وَمُصْحَفًا وَرَثَةً أَوْ مَسْجِدًا بَنَاهُ أَوْ بَيْتًا لِابْنِ السَّبِيلِ بَنَاهُ أَوْ نَهْرًا أَجْرَاهُ أَوْ صَدَقَةً أَخْرَجَهَا مِنْ مَالِهِ فِي صِحَّتِهِ وَحَيَاتِهِ يَلْحَقُهُ مِنْ بَعْدِ مَوْتِهِ ».

"Mü'min kişiye, hayatta iken yaptığı amel ve iyiliklerden, öldükten sonra ulaşanlar, öğretilmiş bir bilim, geride bıraktığı salih bir evlad, miras bıraktığı bir mushaf (kitap), inşa ettiği bir mescid, yolcular için yaptırdığı bir bina, akıttığı bir su, hayatta ve sağlıklı iken verdiği bir sadakadır. Ölümünden sonra kişiye işte bunlar ulaşır."¹¹

Müslüman toplumun örnek nesli ashab-ı kiram'ın da en büyük meziyetlerinin başında, imanlarının gereğini derhal yerine getirmeleri gelmektedir. Nitekim sahabenin kendi haklarından da feragat ederek diğer mümin kardeşlerini kendilerinden daha üstün tutmalarının altında kamil bir iman olduğu, aç, uykusuz ve yorgun kısacası fiziksel açıdan en zor durumda olduklarında bile hiçbir zorlanma hissetmeden ellerindeki imkanı diğer mümin kardeşlerine aktararak kendi ihtiyaçlarını ikinci plana ittikleri Kuran'da şöyle ifade edilmektedir:

وَالَّذِينَ تَبَوَّءُوا الدَّارَ وَالْإِيمَانَ مِنْ قَبْلِهِمْ يُحِبُّونَ مَنْ هَاجَرَ إِلَيْهِمْ وَلَا يَجِدُونَ فِي صُدُورِهِمْ حَاجَةً مِمَّا أُوتُوا وَيُؤْتُونَ عَلَى أَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ وَمَنْ يُوقِ شَحْنًا نَفْسِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

"Kendilerinden önce o yurdu (Medine'yi) hazırlayıp imanı (gönüllerine) yerleştirenler ise, hicret edenleri severler ve onlara verilen şeylerden dolayı da içlerinde bir ihtiyaç (arzusu) duymazlar. Kendilerinde bir açıklık (ihtiyaç) olsa bile (kardeşlerini) öz nefislerine tercih ederler. Kim nefsinin 'cimri ve bencil tutkularından' korunmuşsa, işte onlar, felah (kurtuluş) bulanlardır." (Haşr, 59/9)

Salih Amel - Niyet İlişkisi

Bir ameli salih kılan şey, yalnızca onun sonucu değildir, onun arkasındaki "niyet"tir. Bu nedenle, bir amelin salih olması, imana bitişik olup şirk ve riyadan uzak, iyi bir niyet ve ihlasla yapılması, amelin İslam'a uygun olması, sırf Allah rızası gözetilerek yapılmış olması gerekir.¹²

İbadet, sadece namaz ve Allah'ı zikretmekten ibaret değildir. Rabbin rızasını talep, emrini yerine getirmek için yapılan her sâlih amel bir ibadettir. Bir mümin, Allah'ın bütün emir ve yasaklarına uymakla ibadet etmiş olur. Hatta, yeme, içme ve yürüme gibi mubah olan ameller, bedenlen sağlıklı olmak amacıyla yapıldığı zaman ibadet olur. Bütün işler bu şekilde hâlis bir niyetle yapıldığında ibadet kapsamına girerek sevaba vesile olur. Bu temele dayanarak İslam âlimleri, "iyi niyet, âdetleri ibadete çevirir" demişlerdir. Eğer salih amel tanımına uygun olan işler, Allah rızasından uzaklaşırsa, o zaman salih amel olma özelliklerini yitirirler. Allah'ın rızasına uygun olmayan her türlü inanç, söz, fiil ve davranışlara da amel-i gayri salih denir.

Bu itibarla, salih amelleri işlerken niyetlerin düzgün olması gerekir. İbadetler, yalnız Allah'a yapılır, Allah'tan başkasına ibadet yapılmayacağı gibi, Allah rızası dışında başka bir amaçla da ibadet yapılmaz. Allah'a yapılan ibadete, başkasını ortak etmek, ibadetle dünyevî bir çıkar sağlamak veya toplum nezdinde itibar kazanmak gibi; ibadetin ruhuna aykırı niyet ve amaçlarla ibadet etmek, büyük günah kabul edilmiştir. Bu şekilde

¹⁰ Buhari, Rikak, 42, III, 193.

¹¹ İbn Mace, Mukaddime, 20, I, 22.

¹² bk. İsmail Karagöz, agm., s. 64-65.

yapılan ibadetleri Yüce Allah kabul etmeyeceği gibi değer de vermeyecektir. Allah'ın bir kulundan razı olması, o kul için dünya ve âhirette en büyük bahtıyarlık ve en büyük nimettir. Allah'ın rızasını aramak, müminin özelliği ve Allah'ın rızasını kazanacak söz, fiil ve davranışlar sergilemeye çalışmak da en başta gelen görevi ve amacı olmalıdır (Fetih, 48/29).

Kur'an'da; müminler, yaptıkları salih amellerde Allah'ın rızasına uymakla, kâfirler ise Allah'ın gazabına dönmekle nitelenmiştir:

أَفَمَنْ اتَّبَعَ رِضْوَانَ اللَّهِ كَمَنْ بَاءَ بِسَخَطٍ مِنَ اللَّهِ وَمَأْوَاهُ جَهَنَّمُ وَيَنْسَى الْأَمْرَ

"Hiç Allah'ın rızasına uyan (mümin) kimse, Allah'ın gazabına uğrayan ve yeri cehennem olan (kâfi)r kimse gibi olur mu?" (Al-i İmran, 3/162).

SONUÇ

İmanın gereği olarak yapılan, Kur'an ve Sünnete, Allah ve Peygamberin rızasına uygun olan ve bilinçli olarak yapılan her amel salih ameldir. İslamın bütün emirlerine uymak ve bütün yasaklarından kaçınmak salih amel kapsamına girer

İman edip salih ameller işleyen kimseye "sâlih" denir.

والَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُدْخِلَنَّهُمْ فِي الصَّالِحِينَ

"İman eden ve salih ameller işleyen kimseleri kimseleri elbette salihler arasına dahil edeceğiz" (29/9).

Bir insanın salih insan olabilmesi için Allah ve peygambere itaat emesi gerekir.¹³

Salih ameller; kalbimizdeki iman ve iyi bir niyetle yapılırsa Yüce Rabbimizin katına ulaşır ve bizim ömrümüzün nihai hedefi olan hiçbir gözün görmediği, hiçbir kulağın işitmediği, akla hayale gelmeyecek güzellikteki cennete girmemize ve oradaki derecelerimizin yükselmesine vesile olur. Gün gelecek ruhumuz kabzedilecek, bizlere emanet olarak bahşedilen ömür nimeti sona erecek, her nefis ölümü tadacak ve toprağın kara bağrına girecektir. Bedenlerimiz çürüyecektir, ancak imanımız ve salih amellerimiz ebediyyen baki kalacaktır. Hatta bazı yaptığımız salih amellerimizin sevabı haşra dek sürecektir. Ahiret yolculuğumuzun geçer akçesi manevi azığımız olacak olan iman ve salih amellerimizdir. Kur'an-ı Kerim'de Süleyman (a)'ın salih amel işlemede Yüce Alah'tan yardım istemesi bize örnek olarak sunulmaktadır. Bizler de bu duayı her zaman yapmaya gayret edelim.

وَقَالَ رَبِّ أَوْزِعْنِي أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَىٰ وَالِدَيَّ وَأَنْ أَعْمَلَ صَالِحًا تَرْضَاهُ وَأُدْخِلْنِي بِرَحْمَتِكَ فِي عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ

"Rabb'im! Bana ve ana-babama lütfettiğin nimete şükretmemi ve **senin razı olduğun** salih ameller işlememi bana nasip eyle ve beni rahmetinle salih kullarının arasına dahil et" (Neml, 27/19).

¹³ Nisa, 4/69.

Vaaz Mevsümü:

SADAKA

Acil lazım olan zamanlar için Küçük Hacimli Hazırlanmıştır.
09.04.2022

İrtibat: Mail yolu ile sağlanmaktadır
erbayyeniceri@gmail.com

VAAZ: SADAKA

Sadaka istilahta;

هِيَ الْعَطِيَّةُ الَّتِي تُبْتَغَى بِهَا الْمَثُوبَةُ مِنَ اللَّهِ تَعَالَى

“Kendisiyle Allahü Teâlâ’dan sevap talep edilerek verilen şeydir.”¹

Sadaka ve infak ile alakalı Âyet-i Kerimelerde Cenab-ı Hak şöyle buyurmuştur;

مَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَنْبَتَتْ سَبْعَ سَنَابِلٍ فِي كُلِّ سُنْبُلَةٍ مِائَةٌ حَبَّةٌ وَاللَّهُ يُضَاعِفُ لِمَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ * الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ لَا يُتْبِعُونَ مَا أَنْفَقُوا مَنًّا وَلَا أَذَى هُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

“Mallarını Allah yolunda infak edenlerin meseli bir dâne meseli gibidir ki yedi başak bitirmiş, her başakta da yüz dâne vardır. Allah dilediğine daha da katlar. Allah vâsı'dir, alîmdir. Fî sebilillâh mallarını infak eden, sonra verdiklerinin arkasından başa kakmayı, gönül incitmeyi reva görmeyen kimseler, Rabları indinde onların ecirleri vardır, onlara bir korku yoktur ve onlar mahzun olmayacaklardır.”²

قَوْلٌ مَعْرُوفٌ وَمَغْفِرَةٌ خَيْرٌ مِنْ صَدَقَةٍ يَتْبَعُهَا أَذَى وَاللَّهُ غَنِيٌّ حَلِيمٌ * يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُبْطِلُوا صَدَقَاتِكُمْ بِالْمَنِّ وَالْأَذَى كَالَّذِي يُنْفِقُ مَالَهُ رِثَاءَ النَّاسِ وَلَا يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ صَفْوَانٍ عَلَيْهِ تُرَابٌ فَأَصَابَهُ وَابِلٌ فَتَرَكَهُ صَلْدًا لَا يَقْدِرُونَ عَلَى شَيْءٍ مِمَّا كَسَبُوا وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ

“Bir tatlı dil ve bir mağfiret, arkasına eza takılacak sadakadan daha iyidir. Allah ganidir, halîmdir. Ey o bütün iman edenler! Sadakalarınızı başa kakmak, gönül kırmakla boşa gidermeyin. O kimse gibi ki; insanlara gösteriş için malını dağıtır da ne Allaha inanır, ne Ahiret gününe. Artık onun meseli bir kaya meseline benzer ki üzerinde az bir toprak varken şiddetli bir sağanak isabet etmiş de onu yap yalçın etmiş (üzerinde bir toz bile kalmayan kaya gibi bırakıvermiş). Öyle kimseler kesiblerinden hiç bir şey istifade edemezler. Allah kâfirler güruhunu doğru yola ulaştırmaz.”³

وَمَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ وَتَثْبِيتًا مِنْ أَنْفُسِهِمْ كَمَثَلِ جَنَّةٍ بِرِنْوَةٍ أَصَابَهَا وَابِلٌ فَآتَتْ أُكُلَهَا ضِعْفَيْنِ فَإِنْ لَمْ يُصِبْهَا وَابِلٌ فَطَلَّ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

“Allah’ın rızasını aramak ve kendilerini veya kendilerinden bir kısmını Allah yolunda payidar kılmak için mallarını infak edenlerin meseli ise bir tepedeki güzel bir bahçenin haline benzer ki kuvvetli bir sağanak isabet etmiş de ona yemişlerini iki kat vermiştir.

Bir sağanak düşmezse ona mutlak bir çisenti vardır (hafif bir yağmur da vereceğini verir). Allah amellerinizi gözetiyor.”⁴

¹ Cürcâni, Et-Tarîfât

² Bakara 261-262

³ Bakara 263-264

⁴ Bakara 265

أَيُّودُ أَحَدِكُمْ أَنْ تَكُونَ لَهُ جَنَّةٌ مِنْ نَخِيلٍ وَأَعْنَابٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ لَهُ فِيهَا مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ وَأَصَابَهُ الْكِبَرُ وَلَهُ ذُرِّيَّةٌ ضِعْفًا فَأَصَابَهَا إِعْصَارٌ فِيهِ نَارٌ فَاحْتَرَقَتْ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ

"Arzu eder mi? Hiç biriniz ki; kendisinin altından ırmaklar akan, içinde her türlü mahsulât bulunan hurmalık ve üzümlüklerden bir bahçesi olsun. Üstüne de ihtiyarlık çökmüş ve elleri ermez, güçleri yetmez bir takım zürriyeti var. Derken ona ateşli bir rüzgâr, fırtına isabet ediversin de o bahçe yanıversin. İşte Allah âyetlerini böyle anlatıyor, gerek ki düşünesiniz."⁵

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَنْفِقُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا كَسَبْتُمْ وَمِمَّا أَخْرَجْنَا لَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ وَلَا تَيَمَّمُوا الْخَبِيثَ مِنْهُ تُنْفِقُونَ وَلَسْتُمْ بِآخِذِيهِ إِلَّا أَنْ تُغْمِضُوا فِيهِ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ حَمِيدٌ

"Ey o bütün iman edenler! İnfakı, gerek kazandıklarınızın ve gerek sizin için yerden çıkardıklarımızın temizlerinden yapın. Kendinizin göz yummadan alıcısı olmadığınız, mallarınızın fenasını vermeye yeltenmeyin ve Allah'ın gani, hamîd olduğunu bilin."⁶

الشَّيْطَانُ يَعِدُكُمُ الْفَقْرَ وَيَأْمُرُكُم بِالْفَحْشَاءِ وَاللَّهُ يَعِدُكُم مَغْفِرَةً مِنْهُ وَفَضْلًا وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ * يُؤْتِي الْحِكْمَةَ مَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُو الْأَلْبَابِ * وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ نَفَقَةٍ أَوْ نَذَرْتُمْ مِنْ نَذْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُهُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ

"Şeytan sizi fakirlikle korkutup çirkin çirkin şeylere teşvik ediyor. Allah ise lütfundan bir mağfiret ve fazla bir kâr va'd buyuruyor. Allah'ın kudreti geniş, ilmi çoktur. Dilediğine hikmet verir. Hikmet verilene ise çok hayır verilmiş demektir. Ve bunu ancak temiz akıllılar anlar. Her ne nafaka verdiniz veya ne adak adadınızsa her halde Allah onu bilir. Fakat zalimlerin yardımcıları yoktur."⁷

إِنْ تُبْدُوا الصَّدَقَاتِ فَنِعِمَّا هِيَ وَإِنْ تُخْفُوهَا وَتُؤْتُوهَا الْفُقَرَاءَ فَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ وَيُكَفِّرُ عَنْكُمْ مِنْ سَيِّئَاتِكُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ

"Sadakaları açık verirsiniz o, ne iyi. Ve eğer onları gizler de fukaraya öyle verirsiniz, bu sizin için daha hayırlıdır. Günahlarınızdan bir kısmına keffaret olur. Hem Allah her ne yaparsanız haberdardır."⁸

Büyüklerimiz buyurmuşlardır ki; "Rasûlullah Efendimiz (sallahu aleyhi ve sellem) ve onun yanındakiler Ashab-ı Suffe'ye bakmışlar. Kimisi sırren, gizli olarak yardım etmiş, kimisi aleni olarak yardım etmiş. Aleni olarak yardımın da ayrı bir efdaliyeti var. Alenen yardım edenlere diğer insanlar da özenip aynı hizmetin devamına vesile olursa onun efdaliyeti ayrıdır. Sıddık-ı Ekber (r.a.) Hazretleri malının bir kısmını gece tasadduk

⁵ Bakara 266

⁶ Bakara 267

⁷ Bakara 268-270

⁸ Bakara 271

edermiş, bir kısmını gündüz, bir kısmını açıkça, bir kısmını da gizli olarak. Bu çok ince bir usul ve üsluptur.”⁹

Hz. Üstamız (kuddise sirruhu) şöyle buyurmuştur: “İnsanın sehavet (cömertlik) damarlarında tutukluk vardır. Onun açılması için vereceğiniz zekât, fitra ve benzeri hayırları bahil (cimri) olan kimselere teslim ederek: “Şunu fûlan müesseseye yahut fûlan kimseye veriver” dersiniz, o da vermeye alışır. Bu suretle hem sizin verdiğiniz makbul olur, hem de vermeye teşvik ettiğiniz için me'cûr olursunuz. Bir adam kendi bahil (cimri) olduğu halde hem teşvik etmez, hem de gayrın ihsanına tahammül edemezse o zaman doğrudan cennete giremez. Kendi yapamıyor lakin teşvik ediyorsa o kimse müstesnadır.”¹⁰

Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) de hadis-i şeriflerinde şöyle buyurmuşlardır;

مَنْ تَصَدَّقَ بِعَدْلِ تَمْرَةٍ مِنْ كَسْبٍ طَيِّبٍ وَلَا يَقْبَلُ اللَّهُ إِلَّا الطَّيِّبَ فَإِنَّ اللَّهَ يَتَقَبَّلُهَا بِيَمِينِهِ ثُمَّ يُرِيهَا لِصَاحِبِهَا كَمَا يُرِي أَحَدَكُمْ فَلَوْهُ حَتَّى تَكُونَ مِثْلَ الْجَبَلِ

"Kim ki, helal kazancından bir hurma değerinde bir şey tasadduk ederse -ki Allah helal maldan verilen sadakadan başka hiç bir sadakayı kabul etmez- işte bu helal sadakayı kudretiyle kabul eder. Sonra sadakayı veren kişi için o tek hurma kadar sadakayı, -birinizin erkek küheylân tayını büyüttüğü gibi- dağ misali oluncaya kadar ihtimam ile büyütür.”¹¹

صَدَقَةُ الْمُؤْمِنِ تَدْفَعُ عَنْ صَاحِبِهَا آفَاتِ الدُّنْيَا وَفِتْنَةَ الْقَبْرِ وَعَذَابَ يَوْمِ الْقِيَامَةِ

"Müminin vermiş olduğu sadaka sahibinden dünya afetlerini, kabir fitnesini ve kıyamet günündeki azabı def' eder (uzaklaştırır).”¹²

وَاعْلَمُ أَنَّ النَّاسَ عَلَى ثَلَاثِ طَبَقَاتٍ. الْأُولَى الْأَقْوِيَاءُ وَهُمْ الَّذِينَ أَنْفَقُوا جَمِيعَ مَا مَلَكَوا وَهُؤُلَاءِ صَدَقُوا فِيمَا عَاهَدُوا اللَّهَ عَلَيْهِ مِنَ الْحُبِّ كَمَا فَعَلَ أَبُو بَكْرٍ الصِّدِّيقِ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ. وَالثَّانِيَةُ الْمُتَوَسِّطُونَ وَهُمْ الَّذِينَ لَمْ يَقْدِرُوا عَلَى إِخْلَاءِ الْيَدِ عَنِ الْمَالِ دَفْعَةً وَلَكِنْ أَمْسَكُوهُ لَا لِلتَّنَعُّمِ بَلْ لِلْإِنْفَاقِ عِنْدَ ظُهُورِ مُحْتَاجٍ إِلَيْهِ وَقَنَعُوا فِي حَقِّ أَنْفُسِهِمْ بِمَا يُقْوِيهِمْ عَلَى الْعِبَادَةِ وَالثَّلَاثَةُ الضُّعَفَاءُ وَهُمْ الْمُفْتَصِرُونَ عَلَى آدَاءِ الزَّكَاةِ الْوَاجِبَةِ

Sen bil ki insanlar üç sınıftır. Birincisi; akviya sınıfıdır ki bunlar malik oldukları şeylerin tamamını infak edip, mahabbetullahtan dolayı Allah'a olan ahidlerinde sadık olanlardır. Hz. Ebu Bekir Sıddîk'ın yaptığı gibi.

İkinci sınıf; mütevessit olanlardır ki tek seferde elindeki malının tamamını infak etmeye kadir olamayanlardır. Ancak mallarını nimetlenmek için değil muhtaç olan birisi çıktığında infak etmek için elinde tutanlardır. Bunlar kendi nefisleri hakkında ibadete güç yetirebilecek kadarıyla kanaat edenlerdir.

⁹ Ümraniye Sohbetlerinden

¹⁰ Z. Sunguroğlunun Notları, Yeni Baskı, s. 83

¹¹ Sahih-i Buhari, Babü's-Sadaka, h.1410

¹² İ. Hakkı Bursevî, Ruhü'l Beyan, Bakara Sûresi 261. Ayet-i Kerime'nin Tefsirinden

Üçüncü sınıf da zuafâ'dır (zayıf olanlardır). Bunlar sadece farz olan zekâtları verenlerdir.¹³

Rivayet olunuyor ki; Sahabe-i Kiramdan Ebû'd-Dahdah (r.a.) "Ya Rasûlallah benim iki bahçem var. Birisini tasadduk edersem bana Cennette iki misli var mıdır?" diye sual etmiş ve "evet" buyurulmuş. "Dahdahın annesi de beraberimde mi?" demiş "evet" buyurulmuş, "sabiyye de beraberimde mi?" demiş "evet" buyurulmuş. Bunun üzerine bahçelerinin en güzeli olan "huneyniyye" namındaki bahçesini tasadduk etmiş. Dönüp ailesinin yanına geldiğinde onlar da o bahçede bulunuyorlarmış. Hemen bahçenin kapısına durmuş ve zevcesi Ümm-i Dahdah'a bunu nakletmiş. O da "tasadduk ettiğin bahçeleri Allah mübarek etsin" demiş ve bahçeden çıkmışlar. Bahçeyi teslim etmişler. Bunun üzerine;

مَنْ ذَا الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضَاعِفَهُ لَهُ أَضْعَافًا كَثِيرَةً وَاللَّهُ يَقْبِضُ وَيَبْصِطُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

"Kimdir o yiğit ki; Allah'a bir karz-ı hasen versin, fesibilillâh infak etsin de, Allah da yarın ona az'âf-ı kesiresiyle kat kat versin. Allah hem sıkar hem açar (yani bazen darlık verir bazen de genişlik verir). Siz ne kadar kaçınırsanız da akıbet o Allah'a irca' olunacaksınız. Ecir veya cezanızı behemehâl bulacaksınız"¹⁴ âyet-i kerimesi nâzil olmuş. Peygamber Efendimiz de (sallallahu aleyhi ve sellem) "Ebu'd-Dahdah için Cennette nice hurma ağaçları saçak atıyor" buyurmuş.¹⁵

Bu âyet-i kerime şöyle tefsir edilmiştir;

Kimdir o yiğit ki; Allah'a bir karz-ı hasen -yani gönlünden koparak, hüsn-i niyyet ve ihlâsa makrun olarak, dışından tırnağından güzelce kırkıp bir ödünç- versin, fesibilillâh infak etsin de, Allah da yarın ona az'af-ı kesiresiyle kat kat versin. Yahud, her kim öyle ödünç verirse Allah da ona böyle kat kat verir. Bu katların miktarını ancak Allah bilir.

Allah sıkar ve açar, gerek ferdlere ve gerek cemaatlere bazen darlık verir bazen de genişlik. Darlıkta me'yus olmamalı, genişlikte de azıtmamalı, her iki takdirde herkes haline göre hasenata rağbet etmeli.

Dışından tırnağından güzelce kesip Allah'a malen ve bedenen -velev sıkıntılara tahammül etmek ve hiçbir şey bulamazsa (سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ) demek suretiyle olsun- karz-ı hasen yapılmalıdır ki sonu genişlik olsun. Ve siz ne kadar kaçınırsanız da akıbet o Allah'a irca' olunacaksınız. Ecir veya cezanızı behemehâl bulacaksınız.¹⁶

Rivayet olunan bir hadis-i şerifte Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem)'e birbiri ardınca bazı sualler sorulmuştur. Bu sırada;

... قِيلَ: فَأَيُّ الصَّدَقَةِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: «جُهْدُ الْمُقِلِّ»، ... قِيلَ: فَأَيُّ الْجِهَادِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: «مَنْ جَاهَدَ الْمُشْرِكِينَ بِمَالِهِ وَنَفْسِهِ»...

¹³ İ. Hakkı Bursevî, Ruhü'l Beyan Bakara Sûresi 261. Âyet-i Kerime'nin Tefsirinden

¹⁴ Bakara 245

¹⁵ Elmalılı, Hak Dini Kur'ân Dili, Bakara Sûresi 245. Âyet-i Kerime'nin Tefsirinden

¹⁶ Elmalılı, Hak Dini Kur'ân Dili, Bakara Sûresi 245. Âyet-i Kerime'nin Tefsirinden

“Hangi sadaka daha faziletlidir?” diye sorulduğunda Rasûlüllah efendimiz **“fakirin cömertliğidir (malı az olanın verme gayretidir)”** buyurdu. Sonrasında “hangi cihad daha faziletlidir?” diye sorulduğunda **“müshriklerle karşı malıyla ve canıyla cihad edendir (hizmet edendir)”** buyurdu.¹⁷

Hadis-i şerifte geçen (جُهْدُ الْمُقِلِّ) ifadesi ile alakalı denilmiştir ki;

وَجُهْدُ الْمُقِلِّ : قَدْرُ مَا يَحْتَمِلُهُ حَالُ الْقَلِيلِ الْمَالِ

“Cühdü’l-Mukill: malı az olanın yüklenebileceği miktardır.”¹⁸

Yine Rasûlüllah (sallahü aleyhi ve sellem) Efendimiz;

«سَبَقَ دِرْهَمٌ مِائَةَ أَلْفِ دِرْهَمٍ» قَالُوا: وَكَيْفَ؟ قَالَ: «كَانَ لِرَجُلٍ دِرْهَمَانِ تَصَدَّقَ بِأَحَدِهِمَا، وَأَنْطَلَقَ رَجُلٌ إِلَى عُرْضِ مَالِهِ، فَأَخَذَ مِنْهُ مِائَةَ أَلْفِ دِرْهَمٍ فَتَصَدَّقَ بِهَا

“Bir dirhem yüz bin dirhemi geçti” buyurdular. Ashab-ı Kiram; **“Nasıl Ya Rasûlallah?”** dediler. Peygamber Efendimiz **“bir adamın iki dirhemi vardı ve o birisini tasadduk etti. Başka birisi de mallarının yanına gitti ve oradan yüz bin dirhem aldı ve onu tasadduk etti”** buyurdular.¹⁹

Asr-ı saadetteki harplerin her birinin İslam tarihi içerisinde ayrı ayrı ehemmiyeti olmakla birlikte Tebük Gazvesi ve öncesinde yaşananlar, -şartları ve zamanı itibariyle her türlü sıkıntıya rağmen- cihadın ve Allah yolunda infakın faziletini ifade etmektedir.

Bu gazve Hicret-i Nebeviyye’nin dokuzuncu senesinde Receb-i şerif ayı içerisinde vuku’ bulmuştur ve Rasul-i Ekrem (sallahu aleyhi ve sellem) Efendimizin bizzat iştirak ettikleri son gazvedir.

Bizans ordusunun Müslümanlarla savaşmak için hazırlık yaptığı haberi Rasûlüllah (sallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz’e ulaşmış; Bunun üzerine sefer hazırlıkları yapılmış, ordu Tebük’e kadar gelmiş idi. Ancak Rumlar, otuz bin kişilik İslam Askerleri’nin karşısına çıkamamışlardı.

Tebük Gazvesi’ne Usret (Zorluk) Gazvesi, askerlerine de Ceyş-i Usret denir. Bu sefer esnasında meydana gelen hadiseler, Tevbe Suresi’nin birçok Ayet-i Kerimesine nüzul sebebi olmuştur.

Yüz on yedinci Ayet-i Kerime’de (فِي سَاعَةِ الْعُسْرَةِ) buyurularak bu sefer “zorluk zamanı” olarak vasıflandırılmıştır. Zira Mü’minler bu seferde su, binek ve yiyecek bakımından son derece sıkıntı çekmişlerdi. Ayrıca sefer için hazırlık emredildiği zaman halk geçim darlığı içindeydi. Sıcaklar çok şiddetlenmiş, her tarafta kuraklık ve kıtlık hüküm sürmeye başlamış, hurma mahsulleri iyice olgunlaşmıştı. İnsanlar meyve

¹⁷ Sünen-i Ebî Dâvûd, Babü Tûlî’l Kıyam, h.1449

¹⁸ El-Mu’cemü’l-Vesît

¹⁹ Sünen-i Nesâî, Bab-ü Cühdi’l-Mukill, h.2527;

Yani birisi malının yarısını diğeri de malının bir kısmını tasadduk etmiş oldu.

ağaçlarının altında gölgelere sığınmak durumunda oldukları için, -açlık ve susuzluk çekecekleri, meşakkatli ve uzun bir sefer daveti karşısında- ağır davrananlar olmuştu.²⁰

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَا لَكُمْ إِذَا قِيلَ لَكُمْ انْفِرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ اثَّاقَلْتُمْ إِلَى الْأَرْضِ أَرْضَيْتُمْ بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا مِنَ الْآخِرَةِ فَمَا مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا قَلِيلٌ

“Ey İman edenler. Size ne oldu ki Allah yolunda nefer olun denildiği vakit, yere yapışıp ağırlaştınız? Yoksa Ahireti bırakıp dünya hayatına mı razı oldunuz? Hâlbuki dünya metâ’ı, Ahiret yanında, pek azdır.”²¹ mealindeki Ayet-i Kerime ve devamındaki Ayet-i Kerimeler, mü’minleri bu hususta ikaz sadedinde nazil olmuştur.

Peygamber Efendimiz (sallahü aleyhi ve sellem) de mâlî durumları elverişli olanları, karşılığını ahirette görmek üzere askerlere yiyecek ve binek yardımında bulunmaya, orduyu teçhiz etmeye davet ve teşvik buyurmuştu. Bunun üzerine hali vakti yerinde olan Mü’minler, mükâfatını Allah (celle celalühü)’dan umarak, mal yükleyip getirmeye başladılar. Hatta bu hususta birbirleriyle yarışanlar dahi oldu. Hz. Ömer (r.a.) “Ebu Bekir (r.a.) vaktiyle beni geçtiyse ben de bu gün onu geçerim” buyurarak servetinin yarısını Rasül-i Ekrem (sallahü aleyhi ve sellem)’e teslim etmiş; **“Ey Ömer! Ev halkına ne bıraktın?”**²² sorusuna “Servetimin diğer yarısını” cevabını vermişti.

Hz. Ömer (r.a.) şöyle anlatıyor: “Hz. Ebu Bekir, yanında bulunan malının tamamını getirdi. Sanki onu kendisinden bile gizliyor gibiydi. Yavaşça Rasûlullah (sallahü aleyhi ve sellem) Efendimiz’e verdi. **“Ey Ebu Bekir! Ev halkına ne bıraktın”**²³ suali sorulunca, “Allah ve Rasûlünü bıraktım” cevabını verdi.

Ben de kendisine dedim ki “Vallahi Ey Ebu Bekir! Anam babam sana feda olsun. Allah yolunda hiçbir yarış yapmadık ki sen onda beni geçmiş olmayasın. Ben artık hiçbir şeyde seni geçemeyeceğim.”

Hz. Ömer (r.a.) servetinin yarısını getirdiği zaman, münafıklardan birisi “Sen bununla gösteriş mi yapıyorsun” deyince Hz. Ömer (r.a.) da şu cevabı vermiş: “Allah ve Rasûlüne ise evet! Başkasına ise hayır!”

Sahabe-i Kirâm Hazerâtı yüklerle mal taşımaya başladılar. Abdurrahman bin Avf, dört bin dirhemi getirip teslim edince aynı soruya muhatap olmuş ve “Dört bin dirhem de ev halkıma bıraktım” cevabını vermişti.

Bunun üzerine de (بَارَكَ اللَّهُ لَكَ فِيمَا أَمْسَكَتَ وَفِيمَا أُعْطِيتَ) **“Allah (celle celalühü) senin getirip verdiğini de ev halkına bıraktığını da bereketlendirsin”**²⁴ duasına nail olmuştu.

Ebu Âkil (r.a.)’da bir ölçek hurmayı sırtlayıp Rasûlullah (sallahü aleyhi ve sellem)’e arz etmişti: “Yâ Rasûlallah! İki ölçek hurma karşılığında bütün gece sırtımda su çektim ve

²⁰ Elmalılı, Hak Dini Kur’ân Dili, Tevbe Sûresi 38. Ayet-i Kerimenin Tefsirinden

²¹ Tevbe 38

²² Vâkıdî, Megâzi’l Vâkıdî, Tebük Gazvesi, c.3, s.991

²³ Vâkıdî, Megâzi’l Vâkıdî, Tebük Gazvesi, c.3, s.991

²⁴ Taberî, Tefsîr-i Taberî, Tevbe Sûresi 79. Ayet-i Kerimenin Tefsirinden

çalıştım. Yarısını ev halkım için bıraktım. Yarısını da Rabbimin rızasını kazanmak için getirdim” dediğinde aynı duaya o da nail olmuştu.

H. Osman (r.a.) İslam Askerleri'nin levazimatının üçte birini, hatta yarısını ve birçoklarının da erzakını, su içtikleri kapların ağız bağlarına ve askı iplerine varıncaya kadar temin etmiş; dokuz yüz elli deve, yüz at ve on bin dinar bağışta bulunmuştur. O da tekrar tekrar şu duaya nail olmuştu: **“Bu günden sonra yapacağı hiçbir şey ona zarar veremeyecektir. Ey Allah'ım ben Osman'dan razıyım. Sen de razı ol”**²⁵.

Bazı Müslümanlar getirdikleri bir deveyi -“Aranızda nöbetleşe binersiniz”- diyerek, bir veya iki fakir müchide teslim etmiş, bazıları da bir miktar yiyecek getirip teslim etmişlerdi. Hatta kadınlar bile ellerinden gelen her türlü yardımı yapmaktan geri durmamışlardı. Fakir Müslümanlardan Ulbe bin Zeyd (r.a.) gece kalkıp namaz kılmış, “Ey Allah'ım bana nasib ettiğin şu bir parçacık malımı tasadduk ediyorum” şeklinde ağlayarak dua etmiş ve sabah Rasûlüllah (sallahü aleyhi ve sellem) Efendimiz'e gelerek “Ya Rasûlallah, Elimde sadaka verebileceğim bir şey yok. Şu bir parçacık malımı tasadduk ediyorum. Bundan dolayı beni üzen veya bana kötü söz söyleyen ya da benimle alay eden kimseye de hakkımı helal ediyorum.” Demişti. Aynı gün **“Allah sadakanı kabul etsin”**²⁶ duasına nail olan Hz. Ulbe (r.a.) ertesi gün bir münadinin kendisini aradığını işitmiş, huzura varınca da şu müjdeyle ferahlamıştı; **“Müjdelerim seni. Varlığım kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, senin sadakan, zekâtları kabul olunanların divan'ına yazıldı.”**²⁷

عَنْ عَدِيِّ بْنِ حَاتِمِ الطَّائِيِّ، أَنَّهُ سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَيُّ الصَّدَقَةِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: خِدْمَةُ عَبْدٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، أَوْ ظِلُّ فُسْطَاطٍ، أَوْ طَرُوقَةٌ فَحَلَّ فِي سَبِيلِ اللَّهِ.

Hatem-i Tâî (r.a.) Rasûlüllah (sallallahu aleyhi ve sellem)'e “hangi sadaka en faziletlidir” diye sordu da Rasûlüllah Efendimiz **“Bir kulun Allah yolunda hizmeti, Allah yolunda gölgelenilecek bir kıl çadır veya binilecek uysal bir at (vermektir)”** buyurdular.²⁸

²⁵ Vâkıdî, Megâzi'l Vâkıdî, Tebük Gazvesi, c.3, s.991

²⁶ Vâkıdî, Megâzi'l Vâkıdî, Tebük Gazvesi, c.3, s.994

²⁷ Köksal, İslam Tarihi ve Hz. Muhammed, c.7 s.264-270 Hulasa

²⁸ Sünen-i Tirmizi, fi'l-Hıdmeti fi sebilillah, h.1626

Vaaz Mevsümü:

MALÎ CİHAT

Acil lazım olan zamanlar için Küçük Hacimli Hazırlanmıştır.
09.04.2022

İrtibat: Mail yolu ile sağlanmaktadır
erbayyeniceri@gmail.com

VAAZ: MALÎ CİHAT

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أُولَئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ

“Müminler ancak o kimselerdir ki Allah’a ve Rasulüne iman ettikten sonra şüpheye düşmeyip Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla mücahede etmektedirler.

İşte onlar sadıkların tâ kendisidir.”¹

Bu Ayet-i Celilenin tefsirinde denilmiştir ki; “Mallarıyla, canlarıyla Allah yolunda mücahede etmekte, yani Allah’a itaat yolunda her türlü zahmet ve meşakkate göğüs germektedirler. Mal ve nefisler ile mücahede, malî ve bedenî her türlü ibadete şamildir.”²

Bazıları cihad kelimesini, sadece silahını eline alıp, teçhizatını kuşanıp harbe giderek düşman ile savaşmak manasında anlamaktadır. Cihad kelimesinin ifade ettiği bu mana cihadın nevilerinden sadece birisidir ve zahiren en zor olanıdır. Bu cihad, bazen farz-ı kifâye, bazen de farz-ı ayın olur.

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِهِ صَفًّا كَأَنَّهُمْ بُنْيَانٌ مَرْصُومٌ

“Şüphesiz ki Allah, kendi yolunda bir birleri ile kenetlenmiş bir bina gibi saf bağlayarak çarpışanları sever.”³ meâlindeki Ayeti Celile tefsir ve izah edilirken;

أَمَّا حُكْمُ الْجِهَادِ فَهُوَ فَرَضٌ كِفَايَةٌ عَلَى الْمُسْتَطِيعِ بِالِاتِّفَاقِ إِذَا فَعَلَهُ الْبَعْضُ سَقَطَ عَنِ الْبَاقِينَ وَعِنْدَ التَّفَيُّرِ الْعَامِّ وَهُوَ هُجُومُ الْعَدُوِّ يَصِيرُ فَرَضًا عَيْنًا بِإِذَا خِلَافٍ

“Cihadın hükmü; bil-ittifak gücü yetenler üzerine farz-ı kifâyedir. Müslümanlardan bazısı yaptığı zaman diğerlerinden sakıt olur. Umumî seferberlik ilan edildiği zaman -ki düşman top yekûn hücum ettiği zaman- ise ihtilafsız farzı ayın olur”⁴ denilmektedir.

Bundan başka cihadın birçok çeşitleri vardır. Başta cihad-ı ekber olan nefsi emmare ile cihad, emri bi’l-maruf nehyi ani’l-münker vazifesini ifa edebilmek için lisan ile el ile yapılan cihad, Kur’ân-ı Kerimi okumak ve okutmak suretiyle yapılan cihad, kalem ile fikir ile cihad ve mallarımız ile yapılan cihad.

Nitekim Rasûlüllah (sallahü aleyhi ve sellem) Efendimiz;

جَاهِدُوا الْمُشْرِكِينَ بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ وَالسِّنِّيَّةَ

“Kâfirler ile mallarınız, nefisleriniz ve lisanlarınız ile mücahede ediniz.” buyurmuşlardır.⁵

¹ Hucurat 15

² Elmalılı, Hak Dini Kur’an Dili, Hücurat Sûresi 15. Ayet-i Kerime’nin Tefsirinden

³ Saff 4

⁴ İ. Hakkı Bursevi, Ruhul Beyan, Saff Sûresi 4. Ayet-i Kerime’nin Tefsirinden

⁵ Hakim Nîsâbü’rî, El-Müstedrek, Kitabü’l Cihad, h.2427

Bülûğu'l-Meram Şerhinde, bu Hadis-i Şerif şöyle izah edilmiştir; **“Hadis-i Şerif mal, can ve dil ile mücadele etmenin vücûbuna (farziyyetine) delildir. Mal ile cihad: malı, mücahidlerin nafakası ve silahı gibi şeylere sarf etmektir. Can ile cihad ise, bilfiil küffarın karşısına çıkarak onlarla harp etmektir.”**⁶

Rasûlüllah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimize “insanların en faziletlisi kimdir Ya Rasûlellah?” diye sorulunca;

مُؤْمِنٌ مُجَاهِدٌ بِنَفْسِهِ وَمَالِهِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ

“İnsanların en faziletlisi, nefsi ve malı ile cihad eden mümindir” buyurdular.⁷

Seferberlik bazen de ilim ile olur. Cenab-ı Hak şöyle buyurmuştur;

وَمَا كَانَ الْمُؤْمِنُونَ لِيَنْفِرُوا كَافَّةً فَلَوْلَا نَفَرَ مِنْ كُلِّ فِرْقَةٍ مِنْهُمْ طَائِفَةٌ لِيَتَفَقَّهُوا فِي الدِّينِ وَلِيُنذِرُوا قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ

“Bununla beraber mü'minlerin kâffesi birden toplanıp seferber olacak değildirler. Fakat her fırkadan bir taife toplansa da dinde fıkıh tahsil etseler ve döndükleri zaman kavimlerini inzar eyleseler. Gerek ki sakınırlar”⁸

Bu Ayet-i Kerimenin tefsirinde denilmiştir ki; “Binaenaleyh bu suretle dinde tefakkuh farz-ı kifaye'dir. Ve fisebilillâh cihaddan ma'düddur... Her fırkadan bir kısmının cihada gitmesi, bir kısmının da tefakkuh ve inzar için kalması emrolunmuş. İlim ve huccet ile cidal, seyf ile cidalin asıl ve mebnası ve bi'setten maksud-i aslî olan cihad-ı ekberi teşkil edeceği anlatılmıştır.”⁹

Hazreti Üstazımız (kuddise sirruhu) da: “İlim ve irşad seferberliği ile emir olunduk. Bir ailenin iki çocuğuna sahip olamadığı şu günde bu işin ehemmiyeti büyüktür.

Bu itibarla kısa ve kat'î usullerle elde edilen ilmin bidayetten itibaren irşad sahasında isti'mal edilmesi ve avamil okuyan talebenin dahi va'z u nasihatte bulunması icab eder” buyurmuşlardır.¹⁰

Mal ile cihad, diğer bütün cihad nevelerinin temel unsurlarından birisidir. Yapılacak bütün cihad nevelerinin mükemmel olabilmesi malî cihadın mükemmel olarak yerine getirilmesine bağlıdır. Mali cihad olmazsa cihad çeşitlerini devam ettirmek güçleşir. Nitekim Cihad ile ilgili ayet-i kerimelerde önce mal zikredilerek

وَجَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ

“Mallarınızla cihad ediniz” buyrulmaktadır.

⁶ Askalânî, Sübülü's-Selam, Cihadü'n-Nisa, h.1178

⁷ Beyhakî, Sünenü'l Kübra, Bab-ü Fazlî'l-Cihad, h.18496

⁸ Tevbe 122

⁹ Elmalılı, Hak, Dini Kur'ân Dili, Tevbe Sûresi 122. Ayet-i Kerime'nin Tefsirinden

¹⁰ Ali Erol, Hatıratım, s.63

Büyüklerimiz; “Ayet-i kerimede bahsedilene herkes anlayamıyor. İşte canıyla koşmak tamam, ama malıyla koşmak nasıl oluyor? O malı Allah yolunda tasadduk etmekle oluyor. Tabii, ale’l-itlak tasadduk etmek değildir. Bu devirde, doğru zamanda, doğru yerlere tam manasıyla bu dine hizmet edilen yerlere tasadduk etmek ifade ediliyor. Yoksa ale’l-itlak rastgele bir yere değil.”¹¹

Şöyle bir soru akla gelebilir; Zekâtını veren kişi malî cihadı da yerine getirmiş olur mu? Elbette ki olmaz. Fakat bu gün zekâtını vermekte bile zorlanan Müslümanlar bu bilgiden mahrumdurlar.

Zekâtını veren veya veremeyen Müslümanların tamamı, zekâtın farz olduğunu, İslam’ın beş şartından birisi olduğunu bilir ve kabul eder, fakat malî cihadı Müslümanların çoğunluğu bilmemekte ve tabiatıyla vermemektedirler.

Hatta Müslümanların ekseriyeti, zekâtlarını tam olarak verirlerse, malî cihadı da yerine getirdiklerini zan etmektedirler ki, bu fevkalade yanlış bir düşüncedir.

Bu husustaki Ayet-i Celile’ler, Hadisi Şerifler ve tefsirlerine bakıldığında malî cihadın da zekât gibi farz olduğu anlaşılmaktadır.

Zira Hazret-i Allah’ın: (وَأَتُوا الزَّكَاةَ) **“Zekâtınızı veriniz.”** Emri olduğu gibi,

(وَجَاهِدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ) **“Mallarınız ve canlarınız ile Allah yolunda cihad ediniz.”** Emri de vardır.

Büyüklerimiz bu hususu şöyle ifade etmişlerdir; “Zekâttan sonra malî cihad var, o da farz-ı ayındır. Bak şimdi buraya gelenlerin hepsi bizim kardeşlerimizdir, arkadaşlarımızdır, bize hüsn-i zan eden kardeşlerimizdir. Diğer Müslümanlarda gelir, hüsn-i niyetle gelenlere bunu öğretelim. Hüsn-i niyet sahibi olmayanlar ise: “bu da nereden çıktı? Bu kürsüden hocafendi bir de malî cihad çıkarttı, Kur’an’da var mı böyle bir şey?” derler.

Var tabii ya! Senin öğrenemediğin şeyleri yok mu zannediyorsun? Senin öğrenemediğin daha ne kadar çok şeyler var Kuran-ı Kerimde. Çok... Öğreneceksin, öğrendikten sonra...

Malî cihad bu zamanda farz-ı ayındır. (وَجَاهِدُوا) emirdir. Emir vücup ifade eder. Eski zamanda malî cihad ve bedenî cihad farz-ı kifaye idi. Zira Müslümanlardan bir kısmının yapması diğerlerine kâfi geliyordu. Ondandır farz-ı kifâyeye idi. Bu devirde farz-ı ayındır. Öyle zahirî ilim ile üç-beş kelimelik zahirî ilim ile esrar-ı İlahiye’yi, ahkâm-ı Rabbanîye’yi, ahkâm-ı Kuraniye’yi tam biliriz zannetmesinler. Bilemezsiniz.” buyururlar.¹²

Hız. Üstazımız (kuddise sirruhu) buyurmuşlardır ki;

¹¹ Ümraniye Sohbetlerinden

¹² Ümraniye Sohbetlerinden

“Cephe bozuluncaya kadar harp (bütün cihad neveleri) insanlar üzerine farz-ı kifayedir. Cephe bozulduğu zaman yediden yetmişe kadar, kadın erkek herkese farz-ı ayn olur. O zaman kadın kocasından, köle efendisinden izin almadan cepheye koşar.”¹³

انْفِرُوا خِفَافًا وَثِقَالًا وَجَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

“Gerek hafif gerek ağır hangi halde olursanız olun seferber olunuz ve mallarınız ve canlarınız ile Allah yolunda cihad ediniz. Eğer bilir iseniz bu sizin için daha hayırlıdır.”¹⁴

Bu Ayet-i Kerime’nin tefsirinde (انْفِرُوا خِفَافًا وَثِقَالًا) “Hıfafen ve sikalen koşup toplanınız.” Gerek yeyni, gerek ağır hangi halde olursanız olunuz. Yani gerek kolay gelsin gerek zor, genç ve ihtiyar, bekâr ve evli, işsiz ve meşgul, fakir ve zengin, piyade ve süvarî, ne halde olursa olsun az çok bir gücü kuvveti haiz olanlar hepiniz fevc fevc nefer olunuz. (وَجَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ) “Mallarınız ve nefislerinizle cihad ediniz.” Hem malen, hem nefsen, gücü olan ikisiyle de, yalnız malen gücü olan malıyla, yalnız nefsen gücü olan da nefsiyle gücü yetebildiği kadar cihad etsin. (إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ) “Bu Allah yolunda cihada çıkmamız sizin için hayırlıdır”. (ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ) “Eğer bilerseniz”. Yani hayrı bilmek melekesine haiz iseniz bu böyledir. Bunun hakkınızda hayır olduğunu bilir, icra edersiniz” buyrulmuştur.¹⁵

Naklolunduğuna göre; Ebu Talha hazretleri Tevbe Suresini okurken bu Ayet-i Celile’ye gelince çocuklarına “Beni (cihada) hazırlayın” demiş. Onlarda çok ihtiyar ve hasta olan babalarına;

رَحِمَكَ اللَّهُ قَدْ غَزَوْتَ مَعَ النَّبِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَدْ مَاتَ، وَمَعَ أَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ قَدْ مَاتَا، فَتَحْنُ نَغْرُؤَ عَنَّا

“Allah sana merhamet etsin, sen Rasülullah (sallahü aleyhi ve sellem) ile beraber harp ettin, o irtihal etti. Ebu Bekir ve Ömer (r.anhüma) ile beraber harp ettin, onlarda vefat ettiler. Şimdi biz senin yerine harp ederiz.” Dediler. Hazret-i Talha: (لَا ، جَهْرُونِي) “Hayır olmaz. Siz beni hazırlayın” dedi. Ve deniz harbine çıktı ve giderken denizde vefat etti. Onu defnedecek bir kara parçası bulamadılar. Aradan yedi gün geçtikten sonra defin edebildiler. Mübarek cesedi hiç değişmemiş idi.¹⁶

مَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَنْبَتَتْ سَبْعَ سَنَابِلٍ فِي كُلِّ سُنْبُلَةٍ مِائَةٌ حَبَّةٌ وَاللَّهُ يُضَاعِفُ لِمَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ

¹³ Ali Erol, Hatıratım, s.91

¹⁴ Tevbe 41

¹⁵ Elmalılı, Hak Dini Kur’ân Dili, Tevbe Sûresi 41. Ayet-i Kerime’nin Tefsirinden

¹⁶ İ. Hakkı Bursevi, Ruhul’-Beyan, Tevbe Sûresi 41. Ayet-i Kerime’nin Tefsirinden

“Mallarını Allah yolunda sarf edenlerin durumu, her başağında yüz dâne olmak üzere yedi başak veren dânenin durumu gibidir. Allah dilediğine kat kat verir. Allah’ın lütfü geniştir. O her şeyi bilendir.”¹⁷

“Diğer iyiliklere karşılık Allah, (celle celalühü) bire on vaad ettiği halde kendi malını sarf ederek cihad edenlere en az bire yedi yüz ecir vaat buyurmuştur.”¹⁸

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَىٰ تِجَارَةٍ تُنْجِيكُمْ مِنْ عَذَابِ أَلِيمٍ تُوْمِنُونَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

“Ey o bütün iman edenler! Size öyle bir ticaret göstereyim mi? ki sizleri elîm bir azâbdan kurtarır. Allah ve Rasulüne iman edip mallarınız ve canlarınızla Allah yolunda mücadele eylersiniz, bu sizin için çok hayırlıdır, eğer bilir iseniz”.¹⁹

لَكِنَّ الرَّسُولَ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ جَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ وَأُولَئِكَ لَهُمُ الْحَيْرَاتُ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

“Lakin Peygamber ve yanındaki müminler mallarıyla ve canlarıyla cihad ettiler. Bunları görüyor musun? Bütün hayırlar işte onlar içindir. İşte bunlar felaha erenlerdir.”²⁰

Ebu Bekir Cessas’ın Ahkâm-ı Kur’an’da zikrettiği üzere; Malî cihad iki suretle olur. Birisi malını harpte kendisine lâzım olacak hayvan, silâh, âlât ve edevat, erzak ve saire gibi levazım ve mühimmatı harbiyyeye sarf etmek, birisi de sair mücahidlere ve onların teçhizatına sarf etmektir... Ve binaenaleyh o iki vecihle bu uğurda mal sarf etmek de malen cihada dâhildir.”²¹

Peygamber Efendimiz (sallahü aleyhi ve sellem) bir hadisi şeriflerinde;

مَنْ جَهَّزَ غَازِيًا فِي سَبِيلِ اللَّهِ، كَانَ لَهُ مِثْلُ أَجْرِهِ مِنْ غَيْرِ أَنْ يَنْقُصَ مِنْ أَجْرِ الْغَازِيِ شَيْئًا

“Kim Allah yolunda bir gâzîyi teçhiz ederse, o kimse için gâzînin ecrinden hiçbir şey noksanlaştırılmaksızın gazinin ecrinin misli vardır” buyurmuşlardır.²²

عَنِ ابْنِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: " مَنْ أَظْلَلَ غَازِيًا أَظَلَّهُ اللَّهُ، وَمَنْ جَهَّزَ غَازِيًا حَتَّى يَسْتَقِيلَ كَانَ لَهُ مِثْلُ أَجْرِهِ، وَمَنْ بَنَى لِلَّهِ مَسْجِدًا بَنَى اللَّهُ لَهُ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ

Ömer ibnü’l-Hattap (r.a) Rasûlullah Efendimiz (sallahü aleyhi ve sellem)’in **“Kim bir gaziyi bir gölgede gölgelendirirse Allah ta onu gölgelendirir. Kim bir gaziyi teçhiz ederse o gazinin ecrinin misli o kişi içinde olur. Kim Allah rızası için bir mescit bina ederse Allah da onun için cennette bir ev bina eder”** buyurduğunu işittim.²³

¹⁷ Bakara 261

¹⁸ Elmalılı, Hak Dini Kur’ân Dili, Bakara Sûresi 261. Ayet-i Kerimenin Tefsirinden

¹⁹ Saff 10-11

²⁰ Tevbe 88

²¹ Elmalılı, Hak Dini Kur’ân Dili, Tevbe Sûresi 41. Ayet-i Kerimenin Tefsirinden

²² Sünen-i İbn-i Mace, Bab-ü Men Cehzeze Gaziyen, h.2759

²³ Fâkihî, Ahbar-ı Mekke, c.3, s.180

Büyüklerimiz bir defasında Kabataş civarından geçerlerken tramway yolunun ortasında bulunan bir kabri işaret ederek buyurmuşlardır ki; “Burada medfun olan zat Çizmeci Başı Mahmut efendidir. Buradan geçerken bizden selam bekler. Bu çizmeci başı ne yapmış biliyor musun? O zatın tek vazifesi Hz. Fatih sefere çıkacağı zaman çizmelerini hazırlamakmış. Ben bunu buradan geçerken hiç unutmam hep hatırlarım. Bir çizme hazırlayarak bu derecelere nail olduysa, bugün hocalarımızı ve talebelerimizi teçhiz eden ihvanımız kim bilir ne derecelere nail olur. Buradan anlayın”

Hz. Üstazımız (kuddise sirruhu) ders aralarında talebelerine şu kıssayı hikâye etmişlerdir. “İstanbul Karagümrük'te üçbaş ismi ile maruf zât tarafından yaptırılıp kendi ismini taşıyan Medrese'nin açılış merasiminde Hz. Halid'i ziyaretten gelen padişah ikinci Mustafa da iştirak eder. Merasiminden sonra bânisi olan zâta hitaben; “Herkes dört başı bir kuruşa tıraş ederken, senin cimrilik yaparak üç başı bir kuruşa tıraş ettiğin ve bahilliğin bana kadar ulaştı. Şu hale göre bu kadar parayı buraya nasıl harcadın?” sualine karşı “Şevketlim! Paralarımı çok sevdiğimden ahirette de benimle beraber olsunlar diye buraya harcadım” demiştir.²⁴

Ayet-i Celile'de Mevla'mız, kâidler (oturanlar) ile mücahidlerin, mazeretsiz olarak hizmetten geri duranlar ile malıyla-canıyla hizmet edenlerin derecelerinin müsavi olmadığını beyan buyurmaktadır;

MALÎ CİHADIN MİKTARI

Malî cihad da hudut yoktur. Malî cihadın miktarını, cihad edenlerin ihtiyacına göre Emîri'l-Müminîn tesbit eder.

İmam-ı Serahsî hazretleri, Mebsut isimli eserinde;

فَإِنْ لَمْ يَكُنْ فِي بَيْتِ الْمَالِ مَالٌ وَمَسَّتِ الْحَاجَةُ إِلَى تَجْهِيزِ الْجَيْشِ لِيُدْبُوا عَنِ الْمُسْلِمِينَ فَلَهُ أَنْ يَحْكَمَ عَلَى النَّاسِ
بِقَدْرِ مَا يُحْتَاجُ إِلَيْهِ لِذَلِكَ لِأَنَّهُ مَأْمُورٌ بِالنَّظَرِ لِلْمُسْلِمِينَ وَإِنْ لَمْ يُجْهَزِ الْجَيْشَ لِلدَّفْعِ ظَهَرَ الْمُشْرِكُونَ عَلَى الْمُسْلِمِينَ
فَيَأْخُذُونَ الْمَالَ وَالذَّرَارِيَّ وَالنُّفُوسَ فَمِنْ حُسْنِ التَّدْبِيرِ أَنْ يَتَحَكَّمَ عَلَى أَرْبَابِ الْأَمْوَالِ بِقَدْرِ مَا يُحْتَاجُ إِلَيْهِ لِتَجْهِيزِ
الْجَيْشِ لِيَأْمَنُوا فِيمَا سِوَى ذَلِكَ

“Eğer Beytül-Mal'de (mücahidlere yetecek kadar) mal olmaz, Müslümanlara gelecek sıkıntıları def etmek için askerlerin teçhizine ihtiyaç meydana gelirse, Emîru'l-Müminîn'e, cihad için lazım olduğu miktarda insanlar üzerine malî cihad ile hükmetmek vardır. Çünkü Emîru'l-Müminîn, Müslümanları gözetmek ile memur ve vazifelidir. Şayet müşriklerin galebesini def etmek için mücahidleri teçhiz etmese, müşrikler galip gelerek Müslümanların canlarını, mallarını ve zürriyetini alırlar. Binaenaleyh bu gibi felaketlerden emin olmaları için mücahidlerin teçhizine ihtiyaç duyulan kadar mal sahipleri üzerine tahakküm etmesi yani cebren onlardan bu miktarı alması en güzel tedbirdir.” buyurmuştur.

²⁴ Ali Erol, Hatıratım, s.110

Cerîr bin Abdullah hazretleri anlatıyor;

“Hazreti Muaviye, Kûfe halkına, askerlerin teçhizine olan ihtiyaç kadar mallarından alınması ile hükmetti. Fakat hazreti Cerîr ve çocuklarını bu hükümden istisna etti. Çünkü Rasûlullah Efendimiz hazreti Cerîr’e mahabbet ve vakar gösterir idi. Hatta hazreti Cerîr bu durumu: (مَا نَظَرَ إِلَيَّ إِلَّا تَبَسَّمَ) “Rasûlullah Efendimiz bana ne zaman baksa mutlaka tebessüm buyururdu” diye ifade etmiştir. İşte bu sebepten hazreti Cerîr ve çocuklarını bu hükümden istisna ederek onlara minnette bulundu.

Cerîr (r.a.) ise; mal ile cihadda müminin hayır ve tâatlerde önde olması sebebiyle tevkîre (mahabbet ve vakara) müstehak olması ve sevap manası bulunduğunu bildiği için bu minneti kabul etmedi. (لَا نَقْبَلُ ذَلِكَ وَلَكِنْ نَجْعَلُ أَمْوَالَنَا لِلْغَازِي) “Biz bu hükmü kabul etmeyiz ve mallarımızı (diğer Kûfe halkı gibi) gazilere veririz” buyurmuştur.²⁵

Büyüklerimiz “Malî cihadı en aşağı zekât kadar vermek lazımdır. Ama onun hududu yok. Sahâvet ehli (cömertler), zekâtının bir misli, iki misli, üç misli - verebildiği kadar- malî cihad verebilir. En aşağı zekât kadar malî cihad vermek lazımdır...

Müslümanların bu tarafı çok zayıf, paraya gelince elleri paraya gitmiyor, elleri keseye gidemiyor, korkuyor. Ama Ayetler çok ağırdır. Daima istife, kasaya yerleştirip de kazandığı paraları kardeşlerinin yanına gönderip istife atanlara, ahirette ateş bütün bedenlerini sardığı zaman (هَذَا مَا كُنْتُمْ لَا نَفْسِكُمْ) “**işte bunlar dünyada iken istife koyduğunuz, kasalara yerleştirdiğiniz paralarınızdır**” denilecektir. Binaenaleyh bundan kurtulmak için, servet ehlinin zekât ve malî cihadını vermesi lazımdır.

Cenab-ı Hak sana ihsan ediyor. Niçin servetinin bir miktarını Allah yolunda vermiyorsun? Niye harcamıyorsun? ...(başka şeylere para var)... Zekâta, malî cihada gelince yok! Sonra felaket olur; öteki âleme hesap bırakmamaya gayret ediniz. Allah’ın emirlerini mümkün mertebe yerine getirmeliyiz.” buyururlar.²⁶

Yahya bin Muaz Hazretleri “Para akrep gibidir, eğer onu elinde usulüne göre tutamayacaksın sakın tutma. Aksi halde seni ısırır zehiri ile öldürür.” buyurunca “Usulüne göre tutma nedir.” dediler, cevaben “Kişinin helal yoldan kazanıp yerine infak etmesidir.” buyurdular.²⁷

İmam-ı Rabbani Hazretleri başka bir mektubunda şöyle buyuruyorlar:

وَمَتَاعِ الدُّنْيَا مَتَاعُ الْغُرُورِ وَتَرْتَبَتْ عَلَيْهِ الْمُعَامَلَةُ الْأَخْرَوِيَّةُ وَالْأَبَدِيَّةُ فَإِنْ تَيَسَّرَتْ مُتَابَعَةُ سَيِّدِ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ فِي هَذِهِ الْأَيَّامِ الْمَعْدُودَةِ فَالْتَّجَاةُ الْأَبَدِيَّةُ مَرْجُوءَةٌ وَإِلَّا فَخَسَارَةٌ فِي خَسَارَةٍ كَائِنًا مَنْ كَانَ وَأَيَّ عَمَلٍ عَمِلَهُ مِنَ الْخَيْرِ

²⁵ Serahsî, El-Mebsût, Kitabü’s Siyer, c.10, s.21

²⁶ Ümrâniye Sohbetlerinden

²⁷ Zübdetül Ehadis Tercümesi, İmam-ı Gazali, s.408

وَحُصُولَ دَوْلَةٍ تِلْكَ الْمُتَابَعَةِ الْعُظْمَى لَيْسَ بِمَوْقُوفٍ عَلَى تَرْكِ الدُّنْيَا بِالْكَلْبِيَّةِ حَتَّى يَكُونَ عَسِيرًا بَلْ إِذَا أُدِيَتِ الزَّكَاةُ الْمَفْرُوضَةُ مَثَلًا فَلَهُ حُكْمُ التَّرْكِ فِي عَدَمِ وُصُولِ الْمَصْرَةِ فَإِنَّهُ لَا ضَرَرَ فِي الْمَالِ الْمُرَكَّبِيِّ فَمُعَاجَلَةُ دَفْعِ الضَّرْرِ عَنِ الْمَالِ الدُّنْيَاوِيِّ إِخْرَاجُ الزَّكَاةِ وَإِنْ كَانَ التَّرْكِ الْكَلْبِيُّ أَوْلَى وَأَفْضَلَ مِنْهُ وَلَكِنَّ أَدَاءَ الزَّكَاةِ يَقُومُ مَقَامَهُ

“Dünya malı aldatma aletidir. Uhrevi ve ebedi muamele o mala göre gerçekleşecektir. Eğer bu sayılı günlerde öncekilerin ve sonrakilerin Efendisi’ne tabi olmak mümkün olursa ebedi kurtuluş ümid edilir. Yoksa kim olursa olsun ve hangi hayır işini işlerse işlesin, hüsrân içinde hüsrân vardır. Rasûlullah’a (sallahü aleyhi ve sellem) uymak şerefine kavuşmak, dünyada olan her şeyden yüz çevirmeye bağlı değildir ki zor olsun. Eğer farz olan zekât verilir ise, (o kimse için) zarar gelmemesi hususunda dünya mallarının hepsini terk etmiş hükmü vardır. Çünkü zekâtı verilen malda zarar yoktur. Dünya malından zararı def’ etmenin ilacı, o malın zekâtını vermektir. Malın hepsini terk ederek (Allah yolunda vermek) evlâ ve efdal olsa da zekâtını vermek hepsini terk makamına kaim olur.”²⁸

أَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِأُبَايِعَهُ عَلَى الْإِسْلَامِ، فَاشْتَرَطَ عَلَيَّ «تَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، وَتُصَلِّيَ الْحُمْسَ، وَتَصُومَ رَمَضَانَ، وَتُؤَدِّيَ الزَّكَاةَ، وَتُحِجَّ الْبَيْتَ، وَتُجَاهِدَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ» قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَمَا اثْنَتَانِ فَلَا أُطِيقُهُمَا، أَمَا الزَّكَاةُ فَمَالِي إِلَّا عَشْرُ ذَوْدٍ، هُنَّ رُسُلٌ أَهْلِي وَحَمُولَتُهُمْ وَأَمَا الْجِهَادُ فَيَزْعُمُونَ أَنَّهُ مَنْ وُلِّيَ، فَقَدْ بَاءَ بَعْضَ مِنْ اللَّهِ، فَأَخَافُ إِذَا حَضَرَنِي قِتَالٌ كَرِهْتُ الْمَوْتَ، وَخَشَعْتُ نَفْسِي، قَالَ: فَقَبَضَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدَهُ ثُمَّ حَرَكَهَا ثُمَّ قَالَ: «لَا صَدَقَةَ وَلَا جِهَادَ فِيمَ تَدْخُلُ الْجَنَّةَ؟» قَالَ: ثُمَّ قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أُبَايِعُكَ فَبَايَعَنِي عَلَيْهِنَّ كُلِّهِنَّ

Beşir İbn-i hasasiye es Sedûsi (r.a) anlatıyor: Kendisine bîat etmem için Peygamber Efendimiz (saallahü aleyhi ve sellem)’in yanına geldim. (Biatimi kabul etmesi için) Allah (celle celâlühü) den başka ilah olmadığına, Muhammed’in Allah’ın kulu ve rasûlü olduğuna şehadet etmemi, namaz kılmamı, zekât vermemi, hac yapmamı, Ramazan ayında oruç tutmamı ve Allah yolunda cihad etmemi bana şart koştı. (Bu şartlar karşısında) ben de şöyle dedim: “Ya Rasûlellah iki şart (olan cihad ve zekât’tan başka diğer bütün şartları kabul ediyorum.) Allah’a yemin ederim ki bu iki şartı yerine getirmeye gücüm yetmez. Zekât; Allah’a yemin ederim ki, benim on (kadar) devam vardır. Bunlar da ailemin ihtiyaçlarını karşılayacak malları ve binekleridir. Cihad; Çünkü sahabîler harbden firar eden kişinin Allah’ın gadabı (ve azabına) uğrayacağına inanıyorlar. Ben, harbe iştirak eder de sonra ölümden ürkerek nefsimi boyun eğip (kaçmaya yeltenirsem durumumun ne olacağından) korkuyorum. Bu sözlerinden sonra Rasûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Beşir’in elini tuttu, salladı ve şöyle buyurdu;

²⁸ İmam-ı Rabbânî, Mektubat-i Şerife, c.1, m.165

(Ya Beşir!) Cihad yok, zekât (sadaka) yok. Peki, bu durumda ne ile Cennet'e gireceksin? Bunun üzerine dedim ki;

Ya Rasûlellah! Size biat ediyorum, bu şartların tamamı üzerine benim biatimi kabul ediniz.”²⁹

Büyüklerimiz buyurmuşlardır ki; “Tabiri caiz ise Cennetin çöplükleri de var. Gece konu mahalleleri de var. Hatta Hazreti Üstazımız bir zat için söylemiş idi; “Eh! Falanca zât da Cennete girer amma, Cennetin çöplüklerinde, gecekondu mahallelerinde dolaşır” buyurmuşlardı. Bilhassa Hazreti Allah buhülden Ümmet-i Muhammed’i muhafaza buyursun. Buhül, cimrilik çok fena. Onun için Rasûlullah Efendimiz: (أَلْبَخِيلُ لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ وَلَوْ كَانَ زَاهِدًا) “Bahîl (cimri) zâhid bile olsa cennete giremez”³⁰ buyurdu. Ne demek? Yani Cennete girebilmek için o buhlünün cehennemde biraz yanması lazım. Cehennemde bahillîğinin temizlenmesi lazım ki, ondan sonra cennete girebilsin. Girecek amma o buhül hastalığı, cimrilik hastalığı biraz orada yanacak, temizlenecek, temizliğe tabi tutulacaktır” buyururlar.³¹

²⁹ Hâkim Nîsâbü'rî, El-Müstedrek, Kitâbü'l-Cihâd, h.2421

³⁰ Z. Sunguroğlunun Notları, Yeni Baskı, s. 82

³¹ Ümraniye Sohbetlerinden

Vaar Mevzuu:

FITIR SADAKASI

ALINTIDIR
09.04.2022

İrtibat: Mail yolu ile sağlanmaktadır
erbayyeniceri@gmail.com

VAAZ: FITİR SADAKASI

الَّذِينَ يُنْفِقُونَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ وَالْكَاطِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ

Onlar (müttakiler) bollukta ve darlıkta Allah yolunda harcayanlar, öfkelerini yenenler, insanları affedenlerdir. Allah, iyilik edenleri sever. (Al-i İmran 3/134)

GİRİŞ

Allah'a inanan bilir ki; ölüm haktır, ölümden sonrasında bir hesap vardır. Allah'a inanan dünya hayatının bir imtihan yeri ve geçici olduğunu bilir, bu dünya hayatının süsüne (maddiyatına, makamına-mevkiine vb.) aldanmaz. Allah'a inanan anlar ki, geçici dünyanın süsündense ahirette verilecek olan daha değerli ve daha güzeldir.

زَيْنَ لِلنَّاسِ حُبُّ الشَّهَوَاتِ مِنَ النِّسَاءِ وَالْبَنِينَ وَالْقَنَاطِيرِ الْمُقَنْطَرَةِ مِنَ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَالْخَيْلِ الْمُسَوَّمَةِ وَالْأَنْعَامِ وَالْحَرْثِ ذَلِكَ مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَاللَّهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الْمَاَبِ

“Kadınlar, oğullar, yük yük altın ve gümüş, salma atlar, davarlar ve ekinler gibi nefsin şiddetle arzuladığı şeyler insana süslü gösterildi. Bunlar dünya hayatının geçimliğidir. Oysa asıl varılacak güzel yer ancak Allah'ın katındadır.” (Al-i İmran, 3/14)

Mümin dünyaya (süsüne) aldanmaz. Kendisine verilenleri bir emanet bilir. Rabbinin kendisine bahsettiği malı, parayı ihtiyaç sahiplerine aktarır. Böylece mutlu olur. Dünyası da ahireti de huzurlu olur.

لِّلَّذِينَ أَحْسَنُوا الْحُسْنَىٰ وَزِيَادَةٌ وَلَا يَرْهَقُ وُجُوهَهُمْ قَتَرٌ وَلَا ذِلَّةٌ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

“Güzel iş yapanlara (karşılık olarak) daha güzeli ve bir de fazlası vardır. Onların yüzlerine ne bir kara bulaşır, ne de bir zillet. İşte onlar cennetliklerdir ve orada ebedî kalacaklardır.” (Yunus, 10/26)

İşte fitir sadakası; yüzleri güldüren, çocukları sevindiren, sadakasını verene, hiçbir şeyde bulamayacağı mutluluğu tattıran yardımlaşmanın adıdır.

Mümin şükredendir

Fıtır Sadakası sağ olarak yaşam bulma ve sağlıklı bir şekilde ramazan bayramına ulaşma sadakasıdır. Bizlere hayat hakkı tanıyan ve Ramazan ayına ulaştıran Rabbimize karşı bir şükür ifadesidir. Ramazan ayı ki, küçük günahların mağfiret bulduğu, sevapların bol bol insanlığı sunulduğu, ibadetlerin kemale ulaştığı, ahlaki olgunluğun yaşandığı, Kur'an-ı Kerim'lerin hayata aktarıldığı bir aydır. Ramazan ayı, feyiz ve bereketiyle on bir ayın sultanı olduğu, içerisinde bulunan bir gecesinin (kadir gecesinin) bin aydan daha hayırlı olduğu bir aydır. Bu sebeple bu aya erişmek büyük bir lütuftur. Bizlere bu lütfü sunan Yüce Rabbimize karşı bir şükür ifadesi olarak Fıtır Sadakamızı ihtiyaç sahiplerine ulaştırmalıyız. Şu ayeti iyice benimsemeliyiz.

وَإِذْ تَأَذَّنَ رَبُّكُمْ لَئِن شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ وَلَئِن كَفَرْتُمْ إِنَّ عَذَابِي لَشَدِيدٌ

“Hani Rabbiniz şöyle duyurmuştu: “Andolsun, eğer şükrederseniz elbette size nimetimi artırırım. Eğer nankörlük ederseniz, hiç şüphesiz azabım çok şiddetlidir.” (İbrahim, 14/7)

Fıtır Sadakası ihtiyaç sahibini bayram neşesine ortak eder.

Zekât maddi gücü olanlar tarafından verildiği için verilenler bütün fakirlerin ihtiyaçlarını karşılayamamış olabilir. Ama fitir sadakası böyle değildir. Ramazana ulaşan ve maddi gücü yerinde olan herkes tarafından verilmesi zaruri olduğundan dolayı fitir sadakası bayrama rahat ve huzurlu girmek

isteyen bütün fakirlerin ihtiyaçlarını karşılayan bir sadaka çeşididir. Bu yönüyle zekâttan daha kapsamlıdır ve fakirleri bayrama hazırlık yapma hususunda acil ihtiyaçlarını karşıladığı bir ibadettir.

Sadaka-i fitır hiçbir kimsenin bayrama neşesiz girmemesini sağlayan çok büyük bir yardımlaşmadır. Bu yönüyle toplumsal birlik ve beraberlik açısından çok büyük bir etkiye sahiptir. Özellikle Ramazan bayramları çocuklar için çok önemlidir. Bu bayramda çocukların beklentisi bir başka olur. Bu durumu biz kendi çocukluğumuzdan çok iyi bilmekteyiz. Fakir kardeşlerimizin çocukları da bizim çocuklarımızdır. Nasıl ki bizim çocuklarımızın bayrama hüznle girmemesini arzu ediyorsak ihtiyaç sahibi kardeşlerimizin çocuklarını da aynı şekilde bayrama hüznle girmemelerine engel olmalıyız. İşte bu mutluluğun adı fitır sadakasıdır.

Asr-ı saadete dönelim. Beşir b. Akra daha çocuk. Babası Uhut'ta şehit olmuş. Bir bayram sabahında üzgün. Bir duvar kenarına çömelmiş. O incecik parmaklarıyla mahzun yüzünü örtmüş. Gözlerinden yaşlar süzülüyor. Kimse onun derdinde değil şimdilik. Çünkü bugün bayram sabahı. Bugün herkes neşe içinde. Ama bir el başını okşuyor.

Şimdi yanında biri var. Merhametin yeryüzündeki tecellisi (s.a.s) Beşir'in yanında. Soruyor ona: "Yavrım neyin var, niçin üzgünsün? Arkadaşların oynuyor, sen niye onlarla oynamıyorsun?"

Beşir cevap veriyor. "Herkesin babası var. Benim babam yok ki. Babam Uhut'ta şehit oldu."

Peygamberlerin şahı, gönüller sultanı, rahmetin öğreticisi, yetimlerin umudu Peygamberimiz (s.a.s) şöyle buyuruyor.

"Ağlama. Ben baban olayım, Aişe annen, Fatıma kardeşin olsun. İstemez misin?"

O körpecik dilinden şunlar dökülüyor. "Nasıl kabul etmem, nasıl istemem." Şimdi asıl oynama sırası Beşir'de. Sevinmenin vaktidir şu an. Sevindirmenin vaktidir şu an.

Asr-ı saadet günümüze aktarılırsa ne yetim kalır, nede başı okşanmamış bir öksüz. Bayram sabahlarına üzüntüyle kalkan ne bir çocuk kalır, nede çocuğuna üzülen ana-baba.

Toplumsal birliktelik için Fıtır Sadakası

Namazlarımız, oruçlarımız, Kur'an-ı Kerim okumalarımız kişisel olarak bizleri olgunlaştırmakta ayrıca Rabbimize karşı kulluğumuzu yerine getirmekteyiz. Bununla beraber toplumsal birlikteliğin sağlanması için, kişinin benliğinde bulunan cimrilik, bencillik, nemelazımcılık gibi kötü huylardan arınması için, ekonomik dengenin daha rahat oluşturulabilmesi için zekât ve sadaka vazgeçilmez ibadetlerimiz arasındadır. Aynı dine iman etmiş, aynı kıbleye yönelmiş, aynı kutsal kitaba gönül vermiş inananlar olarak birbirlerimizin ihtiyaçlarını görmezlikten gelmemiz asla düşünülemez.

مَثَلُ الْمُؤْمِنِينَ فِي تَوَادِهِمْ وَتَرَاحِمِهِمْ وَتَعَاطُفِهِمْ ، مَثَلُ الْجَسَدِ إِذَا اشْتَكَى مِنْهُ عُضْوٌ تَدَاعَى لَهُ سَائِرُ الْجَسَدِ بِالسَّهْرِ وَالْحُمَى

“Mü'minler birbirlerini sevmekte, birbirlerine acımakta ve birbirlerini korumakta bir vücuda benzerler. Vücudun bir uzvu hasta olduğu zaman, diğer uzuvlar da bu sebeple uykusuzluğa ve ateşli hastalığa tutulurlar.” (Buhari, Edeb 27)

Ramazan ayının vermiş olduğu haz ve bereketle bizde olanları olmayanlara ulaştırmak ve bayram namazından önce Fıtır Sadakamızı vermek suretiyle, kardeşlerimizin ihtiyaçlarını gidermiş olacağız ki, bu manada hem insanlar hem de Rabbimiz razı olacaktır.

Fıtır Sadakası dünyanın en büyük yardımlaşma ağıdır.

Bizler bir bedenın bütün uzuvları gibiyiz. Birbirimizi öyle görmeliyiz. Bir organda bulunan bir ağrı bütün vücudumuzu etkilemekte ise, Müslüman kardeşimizin sıkıntısı da bizi aynı şekilde etkilemeli ve çözüm yollarına gitmeliyiz. Ramazan ayında belki çok az bir meblağ olarak görünse de tüm inananlar tarafından fakirlere dağıtıldığından dolayı Fıtır Sadakası çok büyük bir yardımın adıdır.

Fıtır sadakasının mahiyetine gelince;

Halk arasında fitre de denilen sadaka-i fitır, sadaka kelimesi ile iftar etme, Ramazan Bayramı, yaratılış anlamına gelen fitır kelimesinin bileşiminden meydana gelmiştir. Sadaka-i fitır, dinen zengin olarak Ramazan ayının sonuna yetişen Müslüman'ın belirli kimselere vermesi vacip olan bir sadakadır.(Dini Kavramlar Sözlüğü, DİB. Yayınları, “Sadaka-i Fıtır” md.)

Fıtır sadakası ramazan orucunun farz kılındığı hicretin 2. yılında Şaban ayında ve zekâtın önce farz kılınmıştır. Fıtır Sadakasının dini bir vecibe olarak algılanmasının temel sebepleri Sevgili Peygamberimizin bu husus ile ifade ettiği hadisler ve kendisinin de yerine getirdiği davranışlardır. Bu sebeple öncelikle vaazımızın bu kısmında Hz. Peygamber (s.a.s.) Efendimizden bizlere ulaşan Sadaka-i fitır ile ilgili hadisleri sizlerle paylaşmak isterim. “Rasûlullah (s.a.s.) fitır zekâtını Müslümânlardan köle, hür, erkek, kadın, küçük, büyük üzerine hurmadan bir sâ' yahut arpadan bir sâ' olarak farz kıldı. Ve bu zekâtın insanların bayram namazına çıkmasından önce verilmesini emretti.” Müslim'de geçen bir hadis ise şöyledir. “Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) Ramazanda sadaka-i fitri Müslümanların hür veya köle, erkek veya kadın her birine hurmadan bir sa' veya arpadan bir sa' olmak üzere farz kıldı.”

Fıtır sadakası mali bir ibadettir ve yerine getirmekle Müslümanlar mükelleftir. Fıtır sadakasının verilmemesi neticesinde dini sorumluluk vardır ve dünyadaki bu sorumluluk ahirette cezayı gerektirecektir.

Sadaka-i fitır ramazan bayramından önce verilmesi gerekmektedir.

Peygamber Efendimizden bu husus ile şöyle bir rivayet aktarılmıştır. “Abdullah b. Ömer'den naklen haber verdi ki, Resûlullah (s.a.s.) sadaka-i fitrin halk bayram namazına çıkmazdan evvel verilmesini emir buyurmuştur.” Fıtır sadakasının bayramdan sonraya bırakılması caiz değildir. Bununla beraber, bayram gününden önce ödenmemiş ve sonraya bırakılmış sadaka-i fitır yükümlülüğü devam eder ve ilk fırsatta verilmesi gerekir.

Fıtır Sadakasını Müslüman olanlar, mal varlığı yerinde olanlar ifa ederler. Mal varlığı yerinde olmaktan kasıt, Ramazan bayramı öncesinde borcundan ve temel ihtiyaçlarından ayrı olarak 80.18 gram altın veya bu altına denk gelen bir meblağı elinde bulunan kimselerdir. Elde bulunan bu meblağın zekâtta olduğu gibi artıncı olması veya üzerinden bir yıl geçmesi gibi bir şart yoktur. Böyle nisap miktarına malik olan kimselerin hem kendilerinin hem de bakmakla yükümlü küçük çocuklarının, ayrıca eğer velayeti altına bulunan ve mal varlığı fıtır sadakası ödemeye elverişli olmayan küçüklerin fıtır sadakalarını vermeleri üzerine vaciptir. Bir kimse zengin olan karısının ve büyük çocuklarının,

babasının ve annesinin, kardeşlerinin fitresini vermekle mükellef değildir. Eşi ve ergenlik çağını geçmiş büyük çocukları zengin iseler, bunlar fitır sadakalarını kendileri verirler. Bununla beraber bir kimse eşinin ve büyük çocuklarının iznini almadan onların adına fitır sadakasını verebilir. Böyle bir durumda fitır sadakası onlar adına yerine getirilmiş olur.

Fitır sadakası verilirken kalben niyet edilmelidir.

Kalben niyet edildikten sonra ihtiyaç sahibine ben bunu fitır sadakası olarak sana veriyorum demeye gerek yoktur. Ayrıca bir fakirin borcu affedilmek suretiyle fitır sadakası mükellefiyetini ortadan kaldırmaz. Fitır sadakası fakirin eline geçmelidir. Fıkıh literatüründe bu duruma temlik denilmektedir.

Fitır sadakası, zekât verilebilecek durumda olanlara verilir.

Zekâtın verilmediği kişilere de fitır sadakası verilmez. Buna binaen kişi bakmakla yükümlü olduğu eşine, çocuklarına, babasına, annesine, dedesine, nenesine, torunlarına ve torunlarının çocuk veya torunlarına fitır sadakası veremez. Yine dinen zengin sayılanlara, Müslüman olmayanlara fitır sadakası verilmez. Bir başka husus fitır sadakası ihtiyaç sahibinin hakkıdır. Fakirin eline geçmelidir. Bu sebeple herhangi bir hayır için yapılmakta olan bina müstemilatına veya binaya yapılacak olan harcamalar için de fitır sadakası verilmez.

Fitır sadakasını kişi dağıtırken ister uzakta otursunlar isterse yakınlarda otursunlar öncelikle yakın akrabalarını gözetmelidir.

Fitır sadakası zekât gibi kardeşlere, teyze, amca, hala, dayı veya onların çocuklarına verilebileceğinden dolayı öncelikle onlar gözetilmelidir. Eğer akrabalarımız arasında yardıma muhtaç birisi yok ise o zamanda yakın komşularımızdan başlayarak, köyümüzde bulunanlara, beldemizde veya ilçemizde bulunanlara, sonra şehrimizde ve daha sonra ülkemizde bulunanlara, daha sonrada tüm İslam âleminde yaşayan kardeşlerimize Sadaka-i fitırı ulaştırmalıyız.

Bir fitır sadakası bir fakire verilir.

Bir fitır sadakası ikiye bölünerek ayrı ayrı verilmez. Bununla beraber birden fazla fitır sadakası verecek isek bunu bir fakire verebileceğimiz gibi birkaç fakire ayrı ayrı verebiliriz.

Fitır sadakasının en alt sınırı 10 TL

Günümüzde fitır sadakasının asgari miktarı Diyanet İşleri Başkanlığımızca tespit edilmektedir. Bu seneki fitır sadakasının en alt sınırı 10 TL olarak belirlenmiştir. Belirlenen bu rakam en alt sınır olması sebebiyle her kesimde bulunan insanlar kendi durumlarına göre bu sadakayı artırabilirler. Burada şu ölçüyü esas alabiliriz. Fitır sadakasını verecek olan kişi, normal şartlarda yediği sabah ve akşam yemeklerinin parasal değerini hesap etmeli ve sadakasını bu meblağ üzerinde vermelidir.

Müslüman kimseyi incitmez. Sadakasını verirken bile.

Bütün yardımlarımızda olduğu gibi zekâtlarımızı ve fitır sadakalarımızı fakirlere aktarırken dikkat etmemiz gereken şu ana prensibi sizlerle paylaşmak suretiyle vaazımı sonlandırmak istiyorum. Her ne yardımda bulunursak bulunalım, yapmış olduğumuz yardımların karşılığını sadece Yüce Rabbimizden beklemeliyiz. Minnet duygusuyla hareket etmek, yapmış olduğumuz yardımlardan dolayı fakirleri aşağı görmek, yapılan yardımları başa kakarcasına dağıtmak ve gösteriş yapmak yapılan yardımları boşa çıkaracaktır.

Biz Rabbimizin bize ikram ettiğini ve fazlalığından bizlere bahsettiğini ihtiyaç sahiplerine dağıtmaktayız. Yani biz Rabbimizin malını fakirlere ulaştırmaktayız. Vesile olduğumuzu unutmayalım. Bizler birer vasıta değiliz.

Rabbimiz yaratmış olduğu bütün mahlûkatını rızıklandırmaya gücü yetendir. Bizlerin verecekleri şeylere muhtaç değildir. Bizler zekâtımızı ve sadakalarımızı vermeye muhtacız ve mecburuz. Yüce Rabbimizin bizlere bildirdiği bir ayet ile vaazımızı sonlandıralım. Allah-u Teâlâ (c.c.) şöyle buyurmaktadır.

قَوْلٌ مَّعْرُوفٌ وَمَغْفِرَةٌ خَيْرٌ مِّنْ صَدَقَةٍ يَتَّبِعُهَا أَذَىٰ وَاللَّهُ غَنِيٌّ حَلِيمٌ { } يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَبْطُلُوا صَدَقَاتِكُمْ بِالْمَنِّ
وَالأَذَى كَالَّذِي يُنْفِقُ مَالَهُ رِثَاءَ النَّاسِ وَلَا يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ صَفْوَانٍ عَلَيْهِ تُرَابٌ فَأَصَابَهُ وَابِلٌ فَتَرَكَهُ صَلْدًا
لَّا يَقْدِرُونَ عَلَىٰ شَيْءٍ مِّمَّا كَسَبُوا وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ

“Güzel bir söz ve bağışlama, peşinden gönül kırma gelen bir sadakadan daha hayırlıdır. Allah her bakımdan sınırsız zengindir, halimdir (hemen cezalandırmaz, mühlet verir). Ey iman edenler! Allah’a ve ahiret gününe inanmadığı halde insanlara gösteriş olsun diye malını harcayan kimse gibi, sadakalarınızı başa kakmak ve gönül kırmak suretiyle boşa çıkarmayın. Böylesinin durumu, üzerinde biraz toprak bulunan ve maruz kaldığı şiddetli yağmurun kendisini çıplak bıraktığı bir kayanın durumu gibidir. Onlar kazandıklarından hiçbir şey elde edemezler. Allah kâfirler topluluğunu hidayete erdirmez.” (Bakara, 2/263-264)

Yüce Rabbim yaptığımız ve yapacağımız tüm ibadetlerimizi kabul eylesin. Fıtır sadakalarımızı ihtiyaç sahiplerine ulaştırmayı bizlere nasip eylesin. Birlik ve beraberlik içerisinde bir hayat geçirmeyi, fakirlerin ihtiyaçlarının giderildiği, bayramların sevinçle geçirildiği, zengin fakir kaynaşmasının yaşandığı bir hayat göstereyin. Allah’a emanet olun. Geceniz mübarek olsun.

Vaaz Mevzuu:

RAMAZAN-I ŞERİF BAYRAMI

Acil lazım olan zamanlar için K¼¼k Hacimli Hazırlanmıştır.
09.04.2022

İrtibat: Mail yolu ile sağlanmaktadır
erbayyeniceri@gmail.com

VAAZ: Ramazan-ı Şerif Bayramı

في عيد الفطر

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ قَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَزَكَّى (14) وَذَكَرَ اسْمَ رَبِّهِ فَصَلَّى (15) بَلْ تُؤَظُّونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا (16) وَالْآخِرَةَ
خَيْرٌ وَأَبْقَى (17) إِنَّ هَذَا لَفِي الصُّحُفِ الْأُولَى (18) صُحُفِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى (19) 1

14-15 Temizlenen, Rabbinin adını anıp O'na kulluk eden kimse kuşkusuz kurtuluşa ermiştir. 16 - 17 Fakat siz (ey insanlar!) Ahiret daha hayırlı ve daha devamlı olduğu halde dünya hayatını tercih ediyorsunuz. 18 -19 Şüphesiz bu (anlatılanlar), önceki kitaplarda, İbrahim ve Musa'nın kitaplarında da vardır.

Bu mevzuda şunlar işlenecektir;

Mukaddime (bayram nedir kaç kısımdır)

- 1-) sadaka-i fitır
- 2-) sevinçli olmak ve küsleri barıştırmak
- 3-) sıla-i rahim yapmak
- 4-) yetim ve çocukları sevindirmek
- 5-) hasta ziyareti yapmak

Ramazan ve Kurban bayramları hicretin ikinci yılından itibaren meşru kılınmıştır.

عَنْ أَنَسِ بْنِ رَضِيٍّ الرَّحْمَنِ، قَالَ: قَدِمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَدِينَةَ وَلَهُمْ يَوْمَانِ يَلْعَبُونَ فِيهِمَا، فَقَالَ
مَا هَذَانِ الْيَوْمَانِ؟ قَالُوا:

كُنَّا نَلْعَبُ فِيهِمَا فِي الْجَاهِلِيَّةِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى قَدْ أَبْدَلَكُمْ يَوْمَيْنِ خَيْرًا مِنْهُمَا: يَوْمَ الْأَضْحَى وَيَوْمَ الْفِطْرِ.

"Rasulullah (sav) Medine'ye teşrif ettiklerinde Medinelilerin eğlenip oynadıkları iki günleri vardı. Efendimiz:

- Bu günler neyin nesidir?' dedi. Dediler ki:
- Biz cahiliyye devrinde bu günlerde eğlenirdik (Ya Rasulullah) 'Bunun üzerine Rasulullah (sav):
- Şüphesiz Allah size bu günlerin yerine daha iyilerini, Kurban ve fitır günlerini (Kurban ve Ramazan Bayramlarını) verdi²

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
" مَنْ صَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ " 3

“Her kim, inanarak ve karşılığını yalnız Allah’tan bekleyerek Ramazan orucunu tutarsa, geçmiş günahları bağışlanır.” (Buhârî)

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقُولُ الصَّلَوَاتُ الْخَمْسُ وَالْجُمُعَةُ إِلَى الْجُمُعَةِ وَرَمَضَانَ إِلَى
رَمَضَانَ مَكْفِرَاتٌ مَا بَيْنَهُنَّ إِذَا اجْتَنَبَ الْكَبَائِرَ " 4

Ebû Hüreyre'den rivayet edildiğine göre, Hz. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: ‘Büyük günahlardan kaçınıldığı sürece, beş vakit namaz; iki Cuma ve iki Ramazan, aralarında geçen günahlara keffarettir.’”

إذا كان يوم الفطر خرج الناس إلى الجبار اطلع عليهم قال: عبادي لي صمتم ولي قمتم ارجعوا مغفوراً لكم

¹ سورة الاعلى

² (Ebu Davud (4/ 258) K.Salat Bab: 239 Hadis no: 1134)

³ رواه البخاري 38 ومسلم 760

⁴ رواه مسلم 233

Resûlullah Efendimiz (s.a.v): “Ramazan bayramı olup, insanlar camilere çıktıklarında Allahü Teâlâ onlara nazar edip; Ey benim kullarım! Benim için oruç tuttunuz, namaz kıldınız, şimdi mağfîret olduğunuz halde evlerinize dönün der.” buyurarak vermiştir.

للمؤمنين خمسة أعياد:

- (1) كل يوم يمر على المؤمن ولا يكتب عليه ذنب فهو يوم عيد,
- (2) واليوم الذي يخرج فيه من الدنيا بالإيمان فهو يوم عيد,
- (3) واليوم الذي يجاوز فيه الصراط ويأمن أهوال يوم القيامة فهو يوم عيد,
- (4) واليوم الذي يدخل فيه الجنة فهو يوم عيد
- (5) واليوم الذي ينظر فيه إلى ربه فهو يوم عيد"

Mü'minler için beş bayram daha vardır:

- 1- Günah işlemeyen geçen her gün, mü'min için bayramdır.
- 2- İman ile dünyadan çıktığı gün, mü'min için bayramdır.
- 3- Sırat'ı geçip Cehennem'den kurtulduğu gün, mü'min için bayramdır.
- 4- Allah'ın rahmeti ile Cennet'e girdiği gün, mü'min için bayramdır.
- 5- Allah'ın cemâline baktığı gün, mü'min için bayramdır ve bu en büyük bayramdır.

1) Fıtır Sadakası

İkrime, Ebu'l-Âliye, İbn Sîrîn ve İbn Ömer:

فَدَأْفَلَحَ مَنْ تَزَكَّى ayetine; Bayram namazına gitmeden önce tasaddukta bulunarak fıtır sadakasını verirse,

وَدَكَرَ اسْمَ رَبِّهِ فَصَلَّى ifadesine de; Bundan sonra da, kim imamla beraber bayram namazını kılarsa... Manasını vermişlerdir.

Sadaka-i fıtır, Ramazan-ı Şerîf'in sonuna yetişen ve aslî ihtiyaçlarından başka en az nisâp miktârı (80.18 gr. altın veya aynı kıymette) bir mala sahip bulunan her Müslümanın vermesi vâcib olan bir sadakadır.

Sadaka-i fıtır, zekât farz olmadan önce, orucun farz kılındığı sene vâcib olmuştur.

Sadaka-i fıtır, orucun kabul edilmesine, ölüm sıkıntılarından ve kabir azâbından kurtuluşa vesîledir.

Yoksulların ihtiyaçlarını gidermeye, bayram neşesinden onların da istifâde etmelerine bir yardımdır, sadaka-i fıtır, insânî bir vazifedir.

Her Müslümanın kendisi ve fakir olan küçük çocuğu için Sadaka-i fıtır (fitre) vermesi vâcibtir.

Büyük çocuğunun ve zengin olan çocuğunun fitresi babasına vâcib değildir.

Sadaka-i fıtır, Ramazan Bayramı'nın birinci günü fecr-i sâdıktan doğuşundan (sabah namazı vaktinin girmesinden) itibâren vâcib olur. Fakat fakirler, bununla bayram namazından evvel noksanlarını tedârik etsinler diye önce de verilmesi menduptur.

Sadaka-i fıtır (fitre), Ramazan Bayramı'nın birinci günü fecrin doğuşuyla vâcib olduğundan fecirden önce çocuk dünyaya gelse onun için de sadaka-i fıtır vâcib olur. Şâyet fecirden sonra doğarsa bir şey lâzım gelmez.

Bir kimse, büyük evlâdının fitrelerini onların izinleriyle verebilir.

Kendi âilesi, idâresinde bulunduğu takdirde -âdeten izin bulunduğu- izinleri olmaksızın vermesi de kâfidir.

Bir kimse kendi fitresini, fakir olan eşine, anasına, babasına veya oğluna veremez.

Fitreyi bayram namazından sonraya bırakmak mekruhtur. Müstehap olan, namazdan evvel verilmesidir.

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، قَالَ :

" فَرَضَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ زَكَاةَ الْفِطْرِ طَهْرَةً لِلصَّائِمِ مِنَ اللَّغْوِ وَالرَّفَثِ ، وَطُعْمَةً لِلْمَسَاكِينِ ، مَنْ آدَاهَا قَبْلَ الصَّلَاةِ فَهِيَ زَكَاةٌ مَقْبُولَةٌ ، وَمَنْ آدَاهَا بَعْدَ الصَّلَاةِ فَهِيَ صَدَقَةٌ مِنَ الصَّدَقَاتِ " 5

İbn Abbas (r. anhümâ)'nın rivayet ettiği bir hadis-i şerifte şöyle buyrulur: “**Rasûlullah (s.a.s) oruç-luları gereksiz ve çirkin sözlerden arındırmak ve yoksullara yiyecek sağlamak için fitreyi farz kılmış-tır.**

Fitreyi kim namazdan önce öderse, bu makbul bir zekât, kim de namazdan sonra öderse, her-hangi bir sadaka olur.”

Hazret – i Osman b. Affan bir bayram günü, bayram namazından önce, fitre sadakasını vermeyi unutmuştu. Aklına gelince, ona keffaret olarak, **bir köle azad etti**. Sonra Resulullah Efendimize (S.a.v) gitti ve durumu şöyle anlattı.

- Ya Resulullah; bayram namazından önce fitre sadakamı vermeyi unutmuşum, onun keffareti olarak bir köle azad ettim.

Resulullah Efendimiz(S.a.v) şöyle buyurdular.

- **Ya Osman! Bir değil yüz köle Azad edecek olsan; bayram namazından önce verilen fitre sadakasının sevabını bulamazsın.**

Hasan-ı Basri' Hz. nin şöyle dediği anlatılır:

Oruç için fitre sadakası, namaz için sehiv secdesi gibidir. Sehiv secdesi, namazın eksik yanlarını tamamlar; fitre sadakası ise, tutulan oruçlarda, kılınan teravih namazlarında bulunan eksik yanları tamamlar. Zira iyilikler kötülükleri giderir.

Ülke ve bölgelere göre geçim standartları farklı olduğundan, sadaka-i fitır mükellefi kendi bulunduğu yere göre bir kişinin bir günlük normal gıda ihtiyacını karşılayacak miktar üzerinden sadaka-i fitrını vermesi gerekir.

Sadaka-i fitır, zekât verilebilecek kimselere verilir. Zekât verilmesi caiz olmayan kişilere sadaka-i fitır da verilemez.

Zekât ve fitrenin kimlere verilebileceği Kur'an-ı Kerim'de belirlenmiştir.

Bunlar; fakirler, düşkünler, esaretten kurtulacaklar, borçlu düşenler, Allâh yolunda cihada koyulanlar, yolda kalmış olanlar, zekât toplamakla görevlendirilen memurlar ve müellefe-i kulûb adı verilen, kalpleri İslam'a ısındırılmak istenen yeni Müslüman olmuş kimselerdir.6

Ayrıca zekât verilecek kişi, bu şartları taşısın bile;

- 1- Ana, baba, büyük ana ve büyük babalarına,
- 2- Oğul, oğlun çocukları, kız, kızın çocukları ve bunlardan doğan çocuklarına,
- 3- Müslüman olmayanlara,
- 4- Karı-koca birbirlerine, fitrelerini veremezler.

5 رواه أبو داود وحسنه الألباني.

6 Bkz. Tevbe, 9/60

2) Bayram günleri barış ve sevinç günleridir.

Sevgili Peygamberimiz, mü'minlerin üç günden fazla dargın durmalarının uygun olmadığını belirterek şöyle buyurmuşlardır.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ :
لَا يَجِلُّ لِمُسْلِمٍ أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ فَوْقَ ثَلَاثٍ ، فَمَنْ هَجَرَ فَوْقَ ثَلَاثٍ فَمَاتَ دَخَلَ النَّارَ

Ebû Hüreyre *radiyallahu anh*, Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in şöyle buyurduğunu işittim demiştir: "Müslümanın din kardeşine üç günden fazla küs durması helâl olmaz. Kim müslüman kardeşini üç günden fazla terkeder ve o hal üzere ölürse Cehenneme girer." ⁷

Bayramlar, aramızda bulunan soğuk ve gergin ilişkileri yumuşatma, ayrıca kırgınlıkları, küslükleri bitirme zamanı olmalıdır. Bir başka hadiste Sevgili Peygamberimiz,

وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : « لَا تَقَاطَعُوا ، وَلَا تَدَابِرُوا ، وَلَا تَبَاغَضُوا ، وَلَا تَحَاسَدُوا ، وَكُونُوا عِبَادَ اللَّهِ إِخْوَانًا . وَلَا يَجِلُّ لِمُسْلِمٍ أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ فَوْقَ ثَلَاثٍ «متفق عليه .

Enes *radiyallahu anh*'den rivayet edildiğine göre Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu: "Birbirinizle ilginizi kesmeyiniz, sırt dönmeyiniz, kin tutmayınız ve hased etmeyiniz. Ey Allah'ın kulları, kardeş olunuz. Bir Müslümanın, din kardeşini üç günden fazla terk edip küs durması helâl değildir." ⁸

Bir başka hadiste Sevgili Peygamberimiz,

1572- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : « تُفْتَحُ أَبْوَابُ الْجَنَّةِ يَوْمَ الْاِثْنَيْنِ وَيَوْمَ الْخَمِيسِ ، فَيُغْفَرُ لِكُلِّ عَبْدٍ لَا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا ، إِلَّا رَجُلًا كَانَتْ بَيْنَهُ وَبَيْنَ أَخِيهِ شَحْنَاءٌ 9 فَيَقَالُ : أَنْظِرُوا هَذَيْنِ حَتَّى يَصْطَلِحَا ، أَنْظِرُوا هَذَيْنِ حَتَّى يَصْطَلِحَا ، « رواه مسلم .

1572. Ebû Hüreyre *radiyallahu anh*'den rivayet edildiğine göre Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu:

"Pazartesi ve perşembe günleri cennet kapıları açılır. Din kardeşi ile aralarında düşmanlık bulunan kişi dışında Allah'a şirk koşmayan her kulun günahları bağışlanır. (Meleklerle) siz şu iki kişiyi birbiriyle barışıncaya kadar tehir edin, evet siz bunları birbiriyle barışıncaya kadar tehir edin! buyrulur." ¹⁰

Yüce Rabbimizin de Kur'an-ı Kerimde zikrettiği

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

"Müminler ancak kardeşirler. Öyleyse kardeşlerinizin arasını düzeltin. Allah'a karşı gelmekten sakının ki size merhamet edilsin"[4] buyruğunu unutmamalı, ayrıca sevgili Peygamberimiz (s.a.v.)

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: « وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ حَتَّى تُؤْمِنُوا وَلَا تُؤْمِنُوا حَتَّى تَحَابُّوا. أَوْ لَا أَدْلُكُمْ عَلَى شَيْءٍ إِذَا فَعَلْتُمُوهُ تَحَابُّتُمْ؟ أَفْشُوا السَّلَامَ بَيْنَكُمْ «

157. Ebû Hüreyre *radiyallahu anh*'den rivâyet edildiğine göre Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu: "Canım kudret elinde olan Allah'a yemin ederim ki sizler iman etmedikçe cennete giremezsiniz. Birbirinizi sevmedikçe de iman etmiş olmazsınız. Yaptığınız takdirde birbirinizi seveceğiniz bir şey söyleyeyim mi? Aranızda selâmı yayınız!" Hadis-i Şerifini düstur edinmeliyiz.

⁷ Buhâri, Edeb, 57, 58. VII, 88. Müslim, Birr, 23, 24.III, 1984. Ebû Dâvud, Edeb, 47. V, 202.

⁸ Buhârî, Edeb 57, 58, 62; Müslim, Birr 23, 24, 28, 30-32. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Edeb 47; Tirmizî, Birr 24; İbni Mâce, Duâ 5

⁹ kin, buğuz , nefret , düşmanlık , husumet , adavet , düşmanlık

¹⁰ Müslim, Birr 34-36. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Edeb 47

3) Sıla-i Rahim

Bayramlarımızın bize kattığı bir başka güzellik ise, Sıla-i Rahim'i daha sık gerçekleştirmemiz ve bu vesile ile büyüklerimizin dualarını almamızdır.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) şöyle buyururlar:

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " : مَنْ أَحَبَّ أَنْ يُمَدَّ اللَّهُ فِي عُمُرِهِ وَيَزِيدَ فِي رِزْقِهِ فَلْيَبِرَّ وَالِدَيْهِ وَلْيَصِلْ رَحْمَهُ . "

Enes îbni Malik' radiyallahu anh'den rivâyet edildiğine göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: “**Kim Allah Teâla'nın ömrünü uzatmasını, rızkını artırmasını severse anne-babasına iyi davranış ve sıla-i rahim yapsın.**”¹¹

Bugün özellikle şehirleşmenin ve maddeye, menfaate önem vermenin getirmiş olduğu aileler arasındaki soğukluğu, hatta parçalanmaları ve akrabalar arasındaki bağların kopmasını düzeltmek için bu günleri fırsat bilerek yeniden canlandırmanın gerekmektedir. Çünkü biz insanız. Sevinçlerimizi paylaşmakla çoğaltır, üzüntülerimiz paylaşmakla azaltırız.

Bu sebeple Bayramın vermiş olduğu bu sıcak iklim çerçevesinde ana-babımızı, akrabalarımızı ve huzurevinde unuttuğumuz büyüklerimizi yeniden hatırlamalı onlara el uzatmalıyız.

Bayram günlerinde annemizin-babamızın ellerini öpüp hayır dualarını almalıyız. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) şöyle buyurur:

مَا مِنْ وَالدٍ يَنْظُرُ إِلَى الْوَالِدِ وَالِى وَالِدَتِهِ نَظَرَ مَرْحَمَةٍ إِلَّا كَانَ لَهُ بِهَا حَاجَةٌ وَعُمْرَةٌ قَبِيلَ وَإِنْ نَظَرَ فِي الْيَوْمِ أَلْفَ مَرَّةٍ قَالَ وَإِنْ نَظَرَ فِي الْيَوْمِ مِائَةَ أَلْفِ

“**Ana-babasına rahmet nazarı ile bakan hiçbir kimse yoktur ki, ona bu sebeple kabul olunmuş bir hac ve umre sevabı verilmesin.**” Denildi ki “**Bir günde bin defa baksa da mı?**” Peygamberimiz (s.a.v.): “**Bir günde yüz bin defa baksa da**”¹², buyurdular.

حُكِيَ أَنَّ رَجُلًا جَاءَ إِلَى الْأَسْتَاذِ أَبِي إِسْحَاقَ فَقَالَ
- رَأَيْتُ الْبَارِحَةَ فِي الْمَنَامِ أَنَّ لِحْيَتَكَ مَرَّصَةً بِالْجَوَاهِرِ وَالنِّوَابِقِ فَقَالَ
- صَدَقْتَ فَإِنِّي الْبَارِحَةَ مَسَخْتُ لِحْيَتِي تَحْتَ قَدَمِ وَالِدَتِي قَبْلَ أَنْ نَمُتَ فِهَذَا مِنْ ذَاكَ

Hikâye olunduğu üzere bir adam Üstaz Ebu İshak (el-İsfirâînî) Hz.'nin yanına gelmiş ve ona:

- “**Dün gece seni rüyamda gördüm. Sakalın mücevher ve yakutlar ile yaldızlanmıştı.**”, diye rüyasından haber vermişti. Ebu İshak;
- “**Doğru gördün. Çünkü ben dün gece yatmadan evvel annemin ayağının altına sakalımı sürmüştüm. Bu rüyan ondandır**”¹³, buyurmuştu.

Dinimizde Allah'a ibadetten sonra anne ve babaya saygı ve iyilik emredilmiş, onlara karşı “öf” bile demek yasaklanmıştır. Bu konuda Yüce Allah şöyle buyurur:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ وَقَصَى رَبُّكَ أَلَّا تُعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا إِمَّا يَبُلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أَوْفٍ وَلَا تَنْهَرُهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا 23 . وَاخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذُّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيْتَنِي صَغِيرًا

.24

¹¹ Beyhakî, Şu'abü'l-İman , el-Mektebetü's-Şamile

¹² İ.Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri

¹³ İ.Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri, İsra Suresi, 24. Ayet-i Kerime

“Rabbin, kendisinden başkasına aslâ ibadet etmemenizi, anaya-babaya iyi davranmanızı kesin olarak emretti. Eğer onlardan biri, ya da her ikisi senin yanında ihtiyarlık çağına ulaşırsa, sakın onlara “öf” bile deme; onları azarlama; onlara tatlı ve güzel söz söyle.²³ Onlara merhamet ederek tevâzu kanadını indir ve de ki: “Rabbim!, Tıpkı beni küçükken koruyup yetiştirdikleri gibi sen de onlara merhamet et.” (İsrâ, 23-24).

İbrahim Suresi’nin 41. Ayet-i Kerimesi’nde de,

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ رَبَّنَا اغْفِرْ لِيْ وَلِوَالِدَيَّ وَلِلْمُؤْمِنِيْنَ يَوْمَ يُقُوْمُ الْحِسَابُ

“Ey Rabbimiz! (Amellerin) hesap olunacağı gün beni, ana-babamı ve bütün müminleri bağışla!”, buyrularak, anne ve babaya nasıl dua edileceği öğretilmektedir.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ وَوَصَّيْنَا الْاِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حُسْنًا

“Biz, insana anne ve babasına iyilik yapmasını tavsiye ettik.¹⁴

Hasan-ı Basri Hz. Ka’be-i Muazzama’yı tavaf ederken sırtında büyükçe sepet bulunduğu halde tavaf eden bir genç görmüştü. Onu,

-“Ey genç sırtındaki küfeyi çıkar, Beyt-i Şerif’in hürmetini muhafaza et!” diyerek ikaz etmişti. O Genç,

-“Ey şeyh, onun içinde annem vardır. Ben onu yedi seferdir Şam’dan buraya omzumda getiriyorum.”, diyerek mazeretini beyan etmiş ve Hasan-ı Basri Hz.’ne

-“Acaba bu yaptığımın onun hakkını ödemiş olur muyum?” diye sormuştu. Hasan-ı Basri Hz.,

-“Sen bütün dünyayı, omzunda annen olduğu halde yetmiş defa dolaşsan yine de onun bir defa seni karnında taşıma hakkını ödeyemezsin.”, diye cevap vermişti.¹⁵

“Bir çocuk babasının hakkını, ancak onu köle olarak bulup sonra da satın alarak azad etmekle ödeyebilir.”¹⁶ Hadis-i Şerifleri ile de baba hakkının büyüklüğüne işaret buyurmuşlardır.

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، قَالَ : أُنِيَ رَجُلٌ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ

إِنِّي أَشْتَهِي الْجِهَادَ ، وَإِنِّي لَا أَقْدِرُ عَلَيْهِ ؟ قَالَ :

" هَلْ بَقِيَ أَحَدٌ وَالِدَيْكَ ؟ " قَالَ :

أُمِّي ، قَالَ :

فَأَبَلِ اللَّهُ عُدْرًا فِي بَرِّهَا ، فَإِذَا فَعَلْتَ ذَلِكَ فَأَنْتَ حَاجٌّ وَمُعْتَمِرٌ وَمُجَاهِدٌ ،

إِذَا رَضَيْتَ أُمَّكَ ، فَاتَّقِ اللَّهَ وَبِرَّهَا "

“Bir adam Rasülüllah (s.a.v.) Efendimiz’e gelerek:

- “Ya Rasülallah cihada katılmayı çok istiyorum, fakat ona muktedir olamıyorum” demişti.

Rasülüllah (s.a.v.) Efendimiz:

- “Anne-babandan biri hayatta mı?” buyurdu. Adam

- “Annem hayatta” dedi. Efendimiz:

- “Annenin (hizmeti) hakkında Allah-ü Teâla’ya özrünü arzet. Eğer bunu yaparsan hac yapan, umre yapan ve cihad eden hükmündesin. Annen senden razı olduğu zaman, artık Allah’dan kork ve onlara iyi davran.”¹⁷ buyurdular.

Ehl-i Sünnet ve’l-Cemaat akidesine göre hayatta olanların yaptığı dua ve hayru hasenatın, vefat edenlere büyük menfaati vardır. Cenaze namazı bu sebeple meşru kılınmıştır.¹⁸

14 سورة العنكبوت

15 Seyyid Ali Zade, Şeh-u Şir’at’i-l-İslam

16 Sahih-i Müslim, el-Mektebetü’ş-Şamile

17 Ebu’l-Ferec İbnu’l-Cevzi, Birru’l-Valideyn, el-Mektebetü’ş-Şamile

18 Taftazani, Şerhu’l-Akaid, s.263

Sa'd Bin Ubade (r.a.) Rasülullah (s.a.v.) Efendimiz'e gelerek dedi ki:

- "Ya Rasülallah, Sa'd'ın annesi vefat etti. Acaba hangi sadaka ona daha faziletlidir." Rasül-İ Ekrem (s.a.v.):

- "Su daha faziletlidir", buyurunca Sa'd bin Ubade bir kuyu kazdı ve; "Bu kuyu Sa'd'ın annesi içindir. (Onun hayırındır)" dedi.¹⁹

Hadis-i Şeriflerde şöyle buyrulur:

عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
" : مَا عَلَى أَحَدِكُمْ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَتَصَدَّقَ بِصَدَقَةٍ تَطَوُّعًا أَنْ يَجْعَلَهَا عَنْ وَالِدَيْهِ إِذَا كَانَا مُسْلِمَيْنِ ، فَيَكُونَ لِوَالِدَيْهِ أَجْرُهَا
وَيَكُونَ لَهُ مِثْلُ أَجْرِهِمَا مِنْ غَيْرِ أَنْ يُتَّقَصَّ مِنْ أَجْرِهِمَا شَيْئًا. "

"Sizden biriniz, tasaddukta bulunmayı murad ettiği zaman, bunu Müslüman anne-babasının hayrına kılmasıyla, bir şey kaybetmiş olmaz. Zira kendi ecrinden hiçbir şey eksilmeden, anne-babası için de ecir vardır."²⁰

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " :
مَنْ حَجَّ عَنْ أَبِيهِ أَوْ قَضَى عَنْهَا مَعْرَمًا بُعِثَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَعَ الْأَبْرَارِ. "

"Kim anne ve babasının niyyetine haccederse veya onların borcunu öderse, kıyamet gününde ebrar (evliyaullah) ile beraber diriltilir."²¹

Akraba ve komşulara iyilik etmek ve onlarla iyi geçinmek Rabbimizin tavsiyesidir. O, bu konuda şöyle buyurmaktadır:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ وَاعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَبِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينِ وَالْجَارِ
ذِي الْقُرْبَىٰ وَالْجَارِ الْجُنُبِ وَالصَّاحِبِ بِالْجَنْبِ وَابْنِ السَّبِيلِ وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ مَن كَانَ مُخْتَالًا فَخُورًا
(36)

"Allah'a ibadet edin ve ona hiçbir şeyi ortak koşmayın. Ana-babaya, akrabaya, yetimlere, yoksullara, yakın komşuya, uzak komşuya, yanınızdaki arkadaşına, yolcuya, eliniz altındakilere iyilik edin. Şüphesiz Allah, kibirlenen ve övünen kimseleri sevmez"²²

4) Çocukları ve yetimleri sevindirmek

Bayramlar, evimizin neşe kaynağı ve geleceğimizin teminatı olan çocuklarımızın unutulmadığı zaman dilimi olmalıdır.

Kendi evlatlarımıza yaklaştığımız gibi yetim ve öksüz kalan çocuklara yaklaşmalı, üstlerini giydirmeli ellerini hediyelerle doldurması sonuçta yüzlerini asık halde tutmamalıyız.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ وَيُطْعَمُونَ الطَّعَامَ عَلَىٰ حُبِّهِ مِسْكِينًا وَيَتِيمًا وَأَسِيرًا إِنَّمَا نُطْعِمُكُمْ لِوَجْهِ اللَّهِ لَا نُرِيدُ مِنْكُمْ جَزَاءً وَلَا شُكْرًا

"Düşküne, yetime ve esire seve seve yemek yedirirler. Size sırf Allah rızası için yemek yediriyoruz. Sizden ne bir karşılık, ne de bir teşekkür bekliyoruz. İnsan-7-8

Nitekim Efendimiz (s.a.v) bir bayram namazından sonra mescitten çıktığında, çocukların neşe ve sevinç içinde oynadıklarını gördü. Bir duvarın dibinde de perişan kılıklı ve üzüntülü bir çocuk ağlayıp duruyordu. Doğruca onun yanına vardı.

- "Yavrum, neyin var, niçin böyle üzgün duruyorsun? Niçin arkadaşlarınla birlikte oynamıyorsun?"

¹⁹ Sünen-i Ebi Davud, el-Mektebetü'ş-Şamile

²⁰ Birr'u-l Valideyn El- Mektebetü'ş-Şamile

²¹ Birr'u-l Valideyn El- Mektebetü'ş-Şamile

²² (Nisâ, 4/36).

Çocuk bir yetimdi. Babası Uhud savaşında şehit olmuştu. Annesi de başka biriyle evlenince çocuk sahipsiz kalmıştı. Allah Resûlü çocuğun elinden tuttu. Başını okşadı, gönlünü aldı. Sevindirici bir haber verdi:

- "Neden ağlıyorsun? Ben baban, Âişe annen, Fatıma kardeşin olsun, istemez misin?" Çocuk sevincinden uçacak gibiydi. Heyecanla,

- "Nasıl razı olmam, ya Resûlullah?" diyebildi. Allah Resûlü (s.a.v) ismini sordu: "Buceyr" dedi.

- "Hayır, senin ismin Beşir olsun" buyurdu. Hz. Peygamber (s.a.v) çocuğu aldı, evine götürdü. Yedirip içirdi, üstünü başını giydirdi.

Çocuk sevinerek oynayan çocukların arasına karışmak üzere sokağa çıktı.

Neden sevinmeyecekti? Babasının yerine geçen insan, bütün babaların en hayırlısıydı.

Arkadaşları Beşir'in halindeki değişikliği görünce etrafına toplandılar. Merakla sordular:

- "Sen daha önce ağlayıp duruyordun. Şimdi nasıl oldun da bu hale geldin?" Beşir cevap verdi:

- "Açtım, doydum; çıplaktım, giyindim; yetimdim, Resûlullah babam, Âişe annem, Fatıma kardeşim oldu."

- Bunun üzerine diğer çocuklar Beşir'e gıpta ederek şöyle dediler:

"Ne olaydı, keşke bizim de babalarımız Uhud'da şehit olaydı da, biz de öyle bahtiyar bir babaya kavuşmuş olaydık."

Yetimlere bakanlar Peygamber Efendimize (asm) cennet komşusu olacaktır

عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
أَنَا وَكَافِلُ الْيَتِيمِ فِي الْجَنَّةِ هَكَذَا" ، وَأَشَارَ بِالسَّبَابَةِ وَالْوُسْطَى وَفَرَّجَ بَيْنَهُمَا شَيْئًا .

Sehl İbni Sa'd radiyallahu anh'den rivayet edildiğine göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: "Ben ve yetimi himâye eden kimse cennette şöylece beraber bulunacağız" buyurdu ve işaret parmağıyla orta parmağını, aralarını biraz aralayarak, gösterdi.²³

Kadın sahabîler arasında kocası öldükten sonra sadece yetim kalan çocuklarını büyütmek ve yetiştirmek için evlenmeyen güzel ve iffetli bir hanıma işaretle;

أَنَا وَامْرَأَةٌ سَفَعَاءُ الْحَدِيثِ كَهَاتَيْنِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

"Ben ve bu yanakları çökmüş (fedakâr) hanım kıyamet günü cennette şu iki parmağım gibi yan yana beraber olacağız."²⁴ Buyurdu.

Cennetin kapısından ilk geçecek olanlar, yetime iyi bakan kadınlardır

قال رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم: "أَنَا أَوَّلُ مَنْ يُفْتَحُ لَهُ بَابُ الْجَنَّةِ، إِلَّا أَنَّهُ تَأْتِي امْرَأَةٌ تُبَادِرُنِي فَأَقُولُ لَهَا:
مَا لِكِ؟ وَمَا أَنْتِ؟ فَتَقُولُ:

أَنَا امْرَأَةٌ قَعَدْتُ عَلَى أَيْتَامٍ لِي 25"

"Cennetin kapısını ilk açacak olan benim. Fakat o sırada önümden geçmek üzere olan bir kadına rastlarım, ona:

"Sana ne oluyor, kimsin sen?" diye sorarım, bana:

"Ben, mesuliyeti altında bulunan yetime iyi bakan bir kadınıym." diye cevap verir.

²³ Sahihi buhari, süneni tirmizi, süneni ebi davud, müsnedi ahmed bin hambel

²⁴ Ebû Dâvud, Edeb, 130. V, 356.

عَنْ عَوْفِ بْنِ مَالِكِ الْأَشْجَعِيِّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَنَا وَامْرَأَةٌ سَفَعَاءُ الْحَدِيثِ كَهَاتَيْنِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَأَوْمَأَ
يَزِيدُ بِالْوُسْطَى وَالسَّبَابَةِ امْرَأَةً آمَتْ مِنْ زَوْجِهَا ذَاتُ مَنْصِبٍ وَجَمَالٍ حَبَسَتْ نَفْسَهَا عَلَى يَتَامَاهَا حَتَّى بَانُوا أَوْ مَاتُوا

²⁵ (مسند أبي يعلى، 7/12 برقم 6651 وإسناده جيد)

Merhamet insan kalbinin merhemidir. Sevgi ve saygı duygusundan uzak kimseler, katı yürekli olmanın yolunu tutmuşlar demektir. Bu duruma düşenler derhal bundan kurtuluş çarelerini aramaya koyulmalıdırlar.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَجُلًا شَكَاَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَسْوَةَ قَلْبِهِ ، فَقَالَ لَهُ : (إِنْ أَرَدْتَ تَلْيِينَ قَلْبِكَ فَأَطْعِمِ الْمَسْكِينِ ، وَامْسَحْ رَأْسَ الْيَتِيمِ) 26

Peygamberimiz (a.s.)'a bir sahabî gelerek kalbinin katılaştığını hissettiğinden şikâyet etti. Peygamberimiz ona; **“Kalbinin yumuşamasını istiyorsan yoksulları doyur ve yetim başını okşa”** buyurdu.²⁷

İnsanımızın kemal derecesini bulması için bayramlarda yapacağımız en önemli işlerden biri de yetim, kimsesiz ve yoksullarla ilgilenmek, onlara maddî-mânevî destek olarak, kendilerine yalnızlıklarını hissettirmemektir. Yetim ve kimsesizlere hep acınır, ama hiç unutmamalım ki onlar, bizler için bu toplumda Allah rızasını kazanmamıza vesile olacak birer can simididir. Yaşadığımız dünya, etme-bulma dünyası değil midir? Peygamberi ifadeyle

مَنْ لَا يَرْحَمُ لَا يُرْحَمُ

“Merhamet edilmeyene merhamet edilmemektedir.”

Bizlere her husus da olduğu gibi çocuklara şefkat hususunda Sevgili Peygamberimiz en güzel örnekleri sunmuştur. Peygamberimiz çocukları çok sever, şefkatten mahrum etmez, onlara ilgi gösterir, selam verir, başlarını okşar, onlarla şakalaşır, kucağına alır devesine bindirir, hediyeler verir ve onlarla gülüşürdü.

Bir hadisinde Hz. Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır.

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَيْسَ مِنَّا مَنْ لَمْ يَرْحَمْ صَغِيرَنَا، وَيُوقِّرْ كَبِيرَنَا.

“Küçüklerimize merhamet etmeyen, büyüklerimize saygı göstermeyen bizden değildir”²⁸

5) Hasta Ziyareti

Bayramlar sadece aile içi ziyaretlerinin yaşandığı bir zaman dilimi olmamalıdır.

Hastanede hasta olarak yatan kardeşlerimizi unutmamalı, geçmiş olsun ziyaretlerine devam etmeli ve kendilerinden hayır dua almaya özen göstermeliyiz. Peygamber Efendimiz hasta ziyaretlerinde bulunanlara şu müjdeyi vermiştir.

عَنْ ثَوْبَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ :
" إِنَّ الْمُسْلِمَ إِذَا عَادَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ لَمْ يَزَلْ فِي حُرْفِ الْجَنَّةِ حَتَّى يَرْجِعَ " 29

“Bir Müslüman, hasta bir Müslüman kardeşini ziyarete gittiğinde, dönüncüye kadar cennet hurfesi (meyvesi) içindedir.”

²⁶ والحدیث حسنه الحافظ في الفتح (11/151)،

²⁷ Ahmed b. Hanbel, Müsned, II, 263, 387.

²⁸ (Tirmizî, Birr, 15; Ebû Dâvûd, Edeb, 66)

²⁹ رواه مسلم (2568).